

**JAVNA AGENCIJA REPUBLIKE SLOVENIJE
ZA VARSTVO KONKURENCE**

Dunajska 58, 1000 Ljubljana

T: 01 478 35 97

F: 01 478 36 08

E: gp.avk@gov.si

www.varstvo-konkurence.si

Številka: 3061-30/2017-363
Ljubljana: 29. 11. 2019

Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence, Dunajska cesta 58, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: Agencija), izdaja v senatu, ki ga sestavljajo Andrej Matvoz kot predsednik senata ter ob sodelovanju Francija Pušenjaka, Andreja Praha in mag. Karle Pinter kot članov senata, na podlagi 12. in 12. o člena Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence¹ (v nadaljevanju: ZPOmK-1), v zadevi presoje pridobitve skupne kontrole podjetij HOLDING SLOVENSKE ELEKTRARNE d.o.o., Koprška ulica 92, 1000 Ljubljana (v nadaljevanju: HSE), ki ga zastopa direktor Stojan Nikolič, ELEKTRO CELJE, d.d., Vrnčeva ulica 2A, 3000 Celje (v nadaljevanju: Elektro Stojan Nikolič, ELEKTRO CELJE, d.d., Vrnčeva ulica 2A, 3000 Celje), ki ga zastopa direktor Ivan Vadvnova 3A, 4000 Kranj (v nadaljevanju: Elektro Gorenjska), ki ga zastopa predsednik uprave Ivan Šmon, in ELEKTRO PRIMORSKA, d.d., Erjavčeva ulica 22, 5000 Nova Gorica (v nadaljevanju: Elektro Primorska), ki ga zastopa predsednik uprave Uroš Blažica, in ki jih po pooblastilu zastopa Odvetniška družba Kavčič, Bračun in partnerji, o.p., d.o.o., Trg republike 3, 1000 Ljubljana, nad podjetjema ECE d.o.o., Vrnčeva ulica 2A, 3000 Celje (v nadaljevanju: ECE), ki ga zastopa direktor Sebastijan Roudi, in E 3, d.o.o., Erjavčeva ulica 24, 5000 Nova Gorica (v nadaljevanju: E 3), ki ga zastopa direktor Darko Pahor, na zahtevo, na nejavni seji dne 29. 11. 2019 naslednjo

ODLOČBO

1. Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence pridobitvi skupne kontrole podjetij HOLDING SLOVENSKE ELEKTRARNE d.o.o., Koprška ulica 92, 1000 Ljubljana, ELEKTRO CELJE, d.d., Vrnčeva ulica 2A, 3000 Celje, ELEKTRO GORENJSKA, d.d., Ulica Mirka Vadvnova 3A, 4000 Kranj, in ELEKTRO PRIMORSKA, d.d., Erjavčeva ulica 22, 5000 Nova Gorica, nad podjetjema ECE d.o.o., Vrnčeva ulica 2A, 3000 Celje, in E 3, d.o.o., Erjavčeva ulica 24, 5000 Nova Gorica, ne nasprotuje in izjavlja, da je skladna s pravili konkurence, če bodo izpolnjeni korektivni ukrepi iz 2., 3., 4. in 5. točke izreka te odločbe.

2. Družba HSE d.o.o. (v nadaljnjem besedilu: HSE) se zavezuje, da bo v primeru uspešnega zaključka vertikalne integracije priglasiteljev in prevzetih podjetij, v obdobju 5 let po uspešnem zaključku vertikalne integracije, na transparenten, nediskriminatoren in neodvisen način prodala vsaj 2.628.000 MWh električne energije s točko dobave znotraj prenosnega omrežja Republike Slovenije (v nadaljnjem besedilu: kvota električne energije).

V posameznem 12-mesečnem obdobju oziroma najkasneje v dodatnih 3 mesecih po izteku 12-mesečnega obdobja v času trajanja korektivnih ukrepov bo družba HSE v obliki dolgoročnih standardnih produktov prodala vsaj 525.600 MWh električne energije (v nadaljnjem besedilu: letna kvota električne energije) na transparenten in nediskriminatoren način.

V kvoto električne energije, prodane v okviru tega korektivnega ukrepa, se ne štejejo količine električne energije, prodane Podjetjem v skupini HSE.

3. Družba HSE bo kvoto električne energije prodajala v obliki dolgoročnih standardnih produktov s točko dobave znotraj prenosnega omrežja Republike Slovenije, ki zajemajo pasovni in trapezni produkt z mesečno, kvartalno ali letno periodo dobave na način, ki zagotavlja transparentnost, nediskriminatornost in neodvisnost prodaje električne

¹ Uradni list RS, št. 36/08, 40/09, 26/11, 87/11, 57/12, 39/13 Odl.US: U-I-40/12-31, 63/13-ZS-K, 33/14, 76/15 in 23/17.

energije zainteresiranim kupcem. Družba HSE bo imela v celotnem obdobju trajanja korektivnih ukrepov na svoji spletni strani javno objavljen seznam organiziranih mest trgovanja, na katerih namerava prodajati električno energijo iz kvote električne energije v okviru teh korektivnih ukrepov, pri čemer bo družba HSE seznam kontinuirano ažurirala tako, da bo pred začetkom prodaje na posameznem organiziranem mestu trgovanja, to mesto navedla na seznam.

V primeru prodaje električne energije iz kvote električne energije v okviru teh korektivnih ukrepov preko platforme družbe BSP Energetska borza d.o.o. (v nadaljnjem besedilu: BSP) bo družba HSE na svoji spletni strani vsaj 1 mesec pred izvedbo avkcije javno objavila avkcijska pravila, vsaj 2 tedna pred izvedbo posamezne avkcije pa na enak način še obvestilo o terminskem poteku in razpoložljivih količinah električne energije s pozivom za udeležbo na avkciji.

4. Priglasitelji se zavezujejo o Uspešnem zaključku vertikalne integracije obvestiti Agencijo najkasneje v roku 8 dni.

Družba HSE bo najkasneje 5 mesecev po koncu posameznega 12-mesečnega obdobja v obdobju trajanja korektivnih ukrepov Agenciji posredovala poročilo, v katerem bo navedla datum sklenitve posamezne transakcije prodaje električne energije, prodajno ceno, organizirano mesto trgovanja, na katerem je prišlo do sklenitve predmetne transakcije, točko dobave, periodo dobave, količino prodane električne energije, produkt in nasprotno stranko (kupca).

Družba HSE bo v primeru, da 12-mesečno obdobje iz prejšnjega odstavka ne bo sovpadlo s koledarskim letom, najkasneje 3 mesece po koncu prvega koledarskega leta, v katerem bo nastopil Uspešen zaključek vertikalne integracije, Agenciji posredovala poročilo z vsebino iz prejšnjega odstavka.

Agencija ima na podlagi določb Zakona o preprečevanju omejevanja konkurence (ZPOmK-1) pravico zahtevati dodatna pojasnila in dodatne podatke glede izvajanja korektivnih ukrepov.

5. V ukrepih navedeni posamezni pojmi imajo za namen teh korektivnih ukrepov sledeči pomen:

- a. Uspešen zaključek vertikalne integracije priglasiteljev in prevzetih podjetij pomeni trenutek pridobitve možnosti izvrševanja skupne kontrole priglasiteljev nad družbo ECE d.o.o. in/all E 3, d.o.o., pri čemer se kot trenutek pridobitve možnosti izvrševanja skupne kontrole priglasiteljev šteje pridobitev pravic, ki zagotavljajo odločilen vpliv na sestavo, glasovanje ali sklepe organov družb ECE d.o.o. in/all E 3, d.o.o.;
- b. Podjetja v skupini HSE pomeni v koncentraciji udeležena podjetja, njihova odvisna podjetja, njihova gospodujoča podjetja ter podjetja, v katerih ima eno ali več v koncentraciji udeleženih podjetij skupaj ali skupaj z enim ali več drugimi podjetji pravice ali vpliv iz tretje točke 3. člena ZPOmK-1;
- c. Pasovni produkt pomeni dolgoročni produkt s fizično dobavo enake količine električne energije v vseh urah časovnega intervala 00:00-24:00 vsak dan znotraj leta, kvartala oziroma meseca po fiksni ceni in moči;
- d. Trapezni produkt pomeni dolgoročni produkt po definiciji EU-Peak, s fizično dobavo enake količine električne energije v vseh urah časovnega intervala 08:00-20:00 vsak dan od ponedeljka do petka znotraj leta, kvartala oziroma meseca po fiksni ceni in moči;
- e. Organizirana mesta trgovanja pomenijo borze električne energije (angl. electricity exchanges), borzne posrednike (angl. brokers) in druge osebe, ki v okviru svoje dejavnosti urejajo transakcije.

6. Med postopkom niso nastali posebni stroški.

40. Dne 30. 9. 2019 so priglasitelji Agenciji posredovali vlogo z dopolnjenim predlogom korektivnih ukrepov⁹⁵, na katero je Agencija v vlogi tudi odgovorila.⁹⁶ Priglasitelji so novo vlogo s popravljenimi korektivnimi ukrepi posredovali dne 2. 10. 2019⁹⁷, podatke in pojasnila pa še dne 11. 10. 2019⁹⁸ in dne 27. 10. 2019⁹⁹.

III. PODREJENOST ZPOMK-1

III.1. KONCENTRACIJA

41. Predmet koncentracije je ustanovitev novega skupnega podjetja, v katerega bodo podjetja Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska kot stvarni vložek vložila svoje poslovne deleže v podjetjih ECE in E 3, podjetje HSE pa bo vložilo denarni vložek. Dne 31. 7. 2017 so priglasitelji podpisali Pismo o nameri¹⁰⁰, s katerim so izrazili namero o ustanovitvi novega skupnega podjetja v obliki družbe z omejeno odgovornostjo s sedežem v Republiki Sloveniji za opravljanje dejavnosti trgovanja z električno energijo in drugimi energenti ter izvajanje ostalih energetskih storitev. Po izvedeni koncentraciji bi vsi štirje priglasitelji pridobili skupno kontrolo nad novoustanovljenim skupnim podjetjem.
42. Skladno z osnutkom Družbene pogodbe bo po izvedeni koncentraciji bo podjetje HSE v skupnem podjetju imetnik [REDACTED] poslovnega deleža. Preostalo lastniško strukturo predstavljajo zgolj grobe ocene, saj cenitve za določitev poslovnih deležev priglasiteljev v skupnem podjetju še niso bile izvedene. Tako bo podjetje Elektro Celje predvidoma imetnik [REDACTED] poslovnega deleža, podjetje Elektro Gorenjska bo imetnik predvidoma [REDACTED] poslovnega deleža in podjetje Elektro Primorska bo predvidoma imetnik [REDACTED] poslovnega deleža.¹⁰¹
43. Iz Prečiščenega obvestila Komisije o pravni pristojnosti v okviru Uredbe Sveta (ES) št. 139/2004 o nadzoru koncentracij podjetij¹⁰² (v nadaljevanju: Obvestilo Komisije) izhaja, da odločitve, bistvene za strateško gospodarsko ravnanje podjetja, vključujejo odločitve o vprašanih, kot so finančni načrt, poslovni načrt, glavne investicije ali imenovanje višjega vodstva in presegajo odločitve, ki so običajne za zaščito pravic manjšinskih delničarjev (npr. odločitve o bistvu skupnega podjetja, kot so na primer spremembe statuta, povečanje ali zmanjšanje kapitala ali likvidacija).
44. Takšna pridobitev kontrole nad podjetjem in opisanimi pravnimi posli pomeni koncentracijo v smislu druge alineje prvega odstavka 10. člena ZPOMK-1, ki določa, da gre za koncentracijo pri trajnejših spremembah kontrole nad podjetjem, in sicer ko eno ali več podjetij bodisi z nakupom vrednostnih papirjev ali premoženja, s pogodbo ali kako drugače pridobi neposredno ali posredno kontrolo nad celoto ali deli enega ali več podjetij

III.2. PRESEGANJE PRAGOV PO PRVEM ODSTAVKU 42. ČLENA ZPOMK-1

45. Poleg izpolnjenega pravnega pogoja obveznost priglasitve koncentracije nastopi, če je izpolnjen tudi ekonomski pogoj iz prvega odstavka 42. člena ZPOMK-1. Slednji določa, da je priglasitev potrebna, če je skupni letni promet v transakciji udeleženih podjetij skupaj z drugimi podjetji v skupini v predhodnem poslovnem letu na trgu Republike Slovenije presegel 35 mio EUR in če je letni promet prevzetega podjetja skupaj s podjetji v skupini presegel 1 mio EUR.
46. ZPOMK-1 v 1. odstavku 42. člena določa, v katerih primerih morajo udeleženci koncentracije le-to priglasiti Agenciji. Priglasitev je potrebna, če je skupni letni promet v transakciji udeleženih podjetij skupaj z drugimi podjetji v skupini v predhodnem poslovnem letu na trgu Republike Slovenije presegel 35 milijonov evrov in če je letni promet prevzetega podjetja skupaj s podjetji

⁹⁴ Dokument št. 3061-30/2017-353.

⁹⁵ Dokument št. 3061-30/2017-354.

⁹⁶ Dokument št. 3061-30/2017-355.

⁹⁷ Dokument št. 3061-30/2017-357.

⁹⁸ Dokument št. 3061-30/2017-360.

⁹⁹ Dokument št. 3061-30/2017-361.

¹⁰⁰ Dokument št. 3061-30/2017-1, priloga 2

¹⁰¹ Dokument št. 3061-30/2017-1, stran 4

¹⁰² UL C 95, 16. 4. 2008, odst. 54.

v skupini presege 1 milijon eurov ali je letni promet v primeru iz tretje alineje prvega odstavka desetega člena ZPOmK-1 vsaj dveh v koncentraciji udeleženih podjetij skupaj z drugimi podjetji v skupini v predhodnem poslovnem letu na trgu Republike Slovenije presege 1 milijon eurov. V transakciji udeležena podjetja so skupaj z drugimi podjetji v skupini v letu 2016 na trgu Republike Slovenije ustvarila [redacted] eurov skupnega letnega prometa, od tega skupina HSE [redacted] eur, skupina Elektro Celje [redacted] eur, skupina Elektro Gorenjska [redacted] eur in skupina Elektro Primorska [redacted] eur, letni promet podjetij ECE in E 3 skupaj s podjetji v skupini pa je v letu 2016 na trgu Republike Slovenije znašal [redacted] eurov, kar pomeni, da je presežen prag 35 milijonov eurov letnega prometa, določen v prvi alineji prvega odstavka 42. člena ZPOmK 1 ter hkrati prag 1 milijon eurov letnega prometa prevzetega podjetja skupaj z drugimi podjetji v skupini v predhodnem poslovnem letu na trgu Republike Slovenije, določen v drugi alineji prvega odstavka 42. člena ZPOmK-1.

47. Podrejenost koncentracije določbam ZPOmK-1 in s tem obveznost priglasitve Agenciji nastane, ko sta kumulativno izpolnjena oba pogoja – pravni in ekonomski. V primeru nameravane koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3 sta izpolnjena oba pogoja, zaradi česar je nameravana koncentracija podrejena določbam ZPOmK-1.

III.3. PRISTOJNOST AGENCIJE

48. Na podlagi tretjega odstavka 21. člena Uredbe ES o združitvah nobena država članica ne sme uporabiti svojega nacionalnega prava o konkurenci za katero koli koncentracijo z razsežnostmi EU. Dolžnost Agencije¹⁰³ je torej, da za vsako koncentracijo preveri, ali le-ta nima razsežnosti EU.¹⁰⁴
49. Na podlagi drugega odstavka 1. člena Uredbe ES o združitvah ima koncentracija podjetij razsežnost EU, kadar (a) vsa udeležena podjetja na svetovnem trgu skupno ustvarijo več kakor 5000 mio EUR skupnega prometa, in (b) skupni promet na trgu EU vsakega od vsaj dveh udeleženih podjetij presega 250 mio EUR, razen če vsako od udeleženih podjetij ustvari več kakor dve tretjini svojega skupnega prometa na trgu EU v eni in isti državi članici. Koncentracija, ki ne doseže pragov iz drugega odstavka 1. člena Uredbe ES o združitvah, ima na podlagi tretjega odstavka 1 člena Uredbe ES o združitvah razsežnost EU, če: (a) vsa udeležena podjetja na svetovnem trgu skupno ustvarijo več kakor 2500 mio EUR skupnega prometa, (b) vsa udeležena podjetja v vsaki od vsaj treh držav članic skupno ustvarijo več kakor 100 mio EUR skupnega prometa, (c) vsako od vsaj dveh udeleženih podjetij v vsaki od vsaj treh držav članic za namen odstavka (b) ustvari več kakor 25 mio EUR skupnega prometa in (d) skupni promet na trgu EU vsakega od vsaj dveh udeleženih podjetij presega 100 mio EUR, razen če vsako od udeleženih podjetij ustvari več kakor dve tretjini svojega skupnega prometa na trgu EU v eni in isti državi članici.
50. Agencija na podlagi podatkov priglasitelja ter drugih razpoložljivih podatkov ugotavlja, da zadevna koncentracija ne izpolnjuje meril za koncentracijo z razsežnostjo EU, saj sta podjetji ECE in E 3 v letu 2016 ustvarili skupno [redacted] EUR prometa¹⁰⁵, kar pomeni, da prag iz točke (b) drugega odstavka 1 člena Uredbe ES o združitvah (skupni promet na trgu EU vsakega od vsaj dveh udeleženih podjetij presega 250 mio EUR) ni dosežen. Glede na to, da je razlika med ustvarjenim prometom podjetij ECE in E 3 na slovenskem trgu in skupnim prometom navedenih podjetij [redacted] EUR, tudi ni izpolnjen prag iz točke (c) (vsako od vsaj dveh udeleženih podjetij v vsaki od vsaj treh držav članic za namen odstavka (b) ustvari več kakor 25 mio EUR skupnega prometa). Glede na to, da morajo biti pogoji izpolnjeni kumulativno, iz obrazloženega sledi, da zadevna koncentracija nima razsežnosti EU, niti po drugem odstavku 1. člena Uredbe ES o združitvah, niti po tretjem odstavku 1. člena Uredbe ES o združitvah, zato je izključna pristojnost za izvedbo presoje skladnosti zadevne koncentracije s pravili konkurence, na podlagi nacionalnega prava o konkurenci, na Agenciji.

¹⁰³ Dolžnost izhaja tako iz 10. člena načelom lojalnosti iz tretjega odstavka 4 člena Pogodbe o EU (UL C 326, 26.10.2012), kot tudi iz 21. člena Uredbe ES o združitvah.

¹⁰⁴ Glej sodbo Sodišča EU z dne 14. julija 2006 v zadevi Endesa SA proti Komisiji, T-417/05, Zbdl. 2006 str. II-2533, točki 99 in 100.

¹⁰⁵ Priglasitev koncentracije, dokument št. 3061-30/2017-1, str. 16-17.

Obrazložitev

I. PRIGLASITEV IN UDELEŽENCI POSTOPKA

1. Agencija je dne 24. 11. 2017 s strani podjetij HSE, Elektro Gorenjska, Elektro Primorska in Elektro Celje prejela priglasitev koncentracije, ki bo nastala s pridobitvijo skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3. Priglasitelji koncentracije so podjetja HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska.
2. Nameravana koncentracija predvideva ustanovitev novega skupnega podjetja, v katerega bodo podjetja Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Pnmorska kot stvarni vložek vložile svoje poslovne deleže v podjetjih ECE in E 3, podjetje HSE pa bo vložilo denarni vložek. Dne 31. 7. 2017 so priglasitelji podpisali Pismo o nameri², s katerim so izrazili namero o ustanovitvi novega skupnega podjetja v obliki družbe z omejeno odgovornostjo s sedežem v Republiki Sloveniji za opravljanje dejavnosti trgovanja z električno energijo in drugimi energenti ter izvajanje ostalih energetske storitev (v nadaljevanju: novo skupno podjetje). Po izvedeni koncentraciji bi vsi štirje priglasitelji pridobili skupno kontrolo nad novoustanovljenim skupnim podjetjem. Po oceni priglasiteljev bo vrednost transakcije znašala med [REDACTED] EUR, kar predstavlja vrednost 100 % poslovnega deleža v skupnem podjetju.
3. Podjetje HSE je pretežno dejavno na področju trgovanja z električno energijo. Posluje kot holding in je v 100 % lasti Republike Slovenije. Na podlagi Zakona o Slovenskem državnem holdingu s podjetjem HSE kot z drugimi naložbami Republike Slovenije upravlja podjetje Slovenski državnih holding d.d. (v nadaljevanju: SDH). Poleg proizvodnje električne in toplotne energije se ukvarja še s pridobivanjem lignita, prodajo in trgovanjem z električno in toplotno energijo, terminskimi pogodbami za električno energijo, z emisijskimi kuponi CO₂, s potrdili o izvoru in z ostalimi certifikati električne energije iz obnovljivih virov, z optimizacijo proizvodnje skupine HSE, zagotavljanjem sistemskih storitev, potrebnih za delovanje elektroenergetskega sistema, ter z vodenjem in izvedbo energetskih projektov.³
4. Podjetje HSE na ozemlju Republike Slovenije preko večinskih poslovnih deležev neposredno obvladuje šest odvisnih podjetij, preko njih pa posredno še sedem podjetij. Poleg teh ima podjetje HSE v 100 % neposredni lasti tudi 4 odvisne družbe s sedežem v Makedoniji, Srbiji, Bosni in Hercegovini ter na Hrvaškem. Navedena podjetja, med katerimi so hidroelektrarne, dve termoelektrarni in premogovnik, skupaj sestavljajo skupino HSE. Podjetja Skupine HSE proizvajajo električno energijo v hidroelektrarnah, in sicer v Dravskih Elektrarnah Maribor, d.o.o., z odvisnim podjetjem MHE Lobnica d.o.o. (65 % poslovni delež), v Soških elektrarnah Nova Gorica, d.o.o., z odvisnim podjetjem Elprom d.o.o. (100 % poslovni delež), v Hidroelektrarnah na Spodnji Savi, d.o.o., z odvisnim podjetjem Partner d.o.o., Senovo (HSE 15,4 %, Dravske elektrarne 30,8 %, Soške elektrarne 2,8 %, 33,5 % solastnik pa je podjetje Gen d.o.o.) in Srednjesavskih elektrarnah d.o.o. (HSE 60 %) ter termoelektrarnah (Termoelektrarna Šoštanj, d.o.o. in Termoelektrarna Trbovlje, d.o.o.). V letu 2018 so podjetja skupine HSE proizvedla 7.320 GWh električne energije. Delež prodaje podjetja HSE na tujem trgu se je od leta 2017, ko je predstavljal preko 70 %, v letu 2018 nekoliko znižal, in sicer na 65 %. Količinska prodaja električne energije na domačem trgu je bila v letu 2018 višja za 937 GWh, na tujih trgih pa nižja v višini 7.578 GWh.⁴ Podjetje HSE ima v svoji skupni tudi Premogovnik Velenje, ki se ukvarja z dejavnostjo proizvodnje surovin za pridobivanje električne energije. Le-ta dobavlja pretežno članici Skupine HSE Termoelektrarni Šoštanj, d.o.o., manjše količine pa Termoelektrarni Trbovlje, d.o.o.
5. Podjetje Elektro Celje je matična skupina skupine Elektro Celje, ki zagotavlja dobavo električne energije v treh osrednjih slovenskih regijah, in sicer Savinjski, Koroški in Spodnjesavski regiji. Je

² Dokument št. 3061-30/2017-1, priloga 2.

³ Vir: <http://www.hse.si/si/files/default/predstavitevna-bmsura/Korporativna%20bro%C5%A1ura%202015%20-%20SI.O%20-%20prava%20-%20za%20objavo.pdf>.

⁴ Letno poročilo skupine in družbe HSE, str. 33 (<https://www.hse.si/apo/uploads/2019/08/Letno-poro%C4%B1lo-skupine-in-dru%C5%BEbe-HSE-2018.pdf>).

v 79,5 % lasti Republike Slovenije. V skupini Elektro Celje so podjetja ECE (74,3 % poslovni delež) in Elektro Celje OVI, d.o.o. (100 % poslovni delež). Elektro Gorenjska je podjetje za distribucijo električne energije, ki zagotavlja dobavo električne energije v severozahodnem delu Slovenije. Njen 79,42 % lastnik je Republika Slovenija, v njeni lasti pa je še podjetje Gorenjske elektrarne, proizvodnja elektrike, d.o.o. (100 % poslovni delež). Podjetje Elektro Primorska kot distribucijsko podjetje zagotavlja dobavo električne energije v jugozahodnem, zahodnem in severozahodnem delu Republike Slovenije. Je v 79,5 % lasti Republike Slovenije in ima 100 % poslovni delež v podjetju E 3. Podjetja Elektro Celje, Elektro Primorska in Elektro Gorenjska imajo tudi kapitalne deleže v podjetju Informatika d.d., na podlagi katerih izvajajo skupno kontrolo nad podjetjem.⁵ Informatika d.d. je vodilni ponudnik in izvajalec informacijske podpore distributerjem električne energije na slovenskem trgu in nekaterim njihovim povezanim podjetjem. Na podlagi Zakona o slovenskem državnem holdingu⁶ s podjetji Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska upravlja SDH.

6. Podjetje ECE je v solastništvu podjetja Elektro Celje in Elektro Gorenjska. Podjetje Elektro Gorenjska je vstopilo v podjetje v postopku pripojitve svoje hčennske družbe Elektro Gorenjska prodaja, d.o.o., k podjetju Elektro Celje energija, d.o.o. Je ponudnik električne energije gospodinjstvom in poslovnim odjemalcem, ukvarja pa se tudi s prodajo zemeljskega plina, biomase, trgovskega blaga in storitev iz spletne trgovine. V strukturi prodaje električne energije predstavlja večino prodaje prodaja poslovnim odjemalcem, 77 %, prodaja gospodinjstvom kupcem pa 23 %.
7. Podjetje E 3 je prav tako ponudnik električne energije, tako gospodinjstvom kot poslovnim odjemalcem, poleg tega pa nudi tudi storitve, ki predstavljajo dopolnitev in nadgradnjo osnovne ponudbe. Okrog 65 % prodaje električne energije podjetja E 3 predstavlja prodaja poslovnim odjemalcem, ostalo pa prodaja poslovnim odjemalcem.
8. V skladu s prvim odstavkom 43. člena ZPOmK-1 morajo udeleženci koncentracije le-to priglasiti pred začetkom njenega izvrševanja, vendar najpozneje v 30 dneh od sklenitve pogodbe ali objave javne ponudbe ali pridobitve kontrole, pri čemer začne rok za priglasitev teči s prvim od teh dogodkov. Koncentracija se lahko priglasí tudi pred nastopom katerega izmed dogodkov, ki jih zakon opredeljuje kot dogodek, s katerim začne teči rok za priglasitev, pri čemer mora priglasitelj navesti pričakovane datume pomembnejših dogodkov v zvezi z izvedbo nameravane koncentracije.
9. V primeru obravnavane koncentracije v trenutku priglasitve še ni nastopil noben izmed dogodkov, ki jih ZPOmK-1 opredeljuje kot dogodek, s katerim začne teči rok za priglasitev koncentracije.
10. Udeležena podjetja morajo v skladu s prakso Agencije, ki je usklajena s prakso Evropske komisije, v primeru nameravane koncentracije izkazati tudi njihov namen glede kasnejše sklenitve pogodbe, objave javne ponudbe ali pridobitve kontrole (načelni dogovor, memorandum o dogovoru, pismo o nameri). V takšnih primerih morajo podjetja Agenciji izkazati dovolj konkreten načrt za izvedbo priglāsene nameravane koncentracije, z dobroverno namero (t.i. good faith intention), da bo kasneje sklenjena pogodba ali objavljena javna ponudba, katere posledica bo nastanek priglāsene koncentracije.
11. Priglasitelji so Agenciji dne 31. 3. 2018 posredovali osnutek Družbene pogodbe skupnega podjetja (v nadaljevanju: osnutek Družbene pogodbe)⁹ Skladno z osnutkom Družbene pogodbe bo po izvedeni koncentraciji podjetje HSE v skupnem podjetju imetnik [redacted] poslovnega deleža.

⁵ Odločba Agencije z dne 17. 5. 2017 z izrekom: Javna agencija Republike Slovenije za varstvo konkurence priglāsena koncentracija, ki bo nastala s pridobitvijo skupne kontrole podjetij Elektro Ljubljana, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Slovenska cesta 58, 1000 Ljubljana, Elektro Gorenjska, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Ulica Mirka Vadnova 3A, 4000 Kranj, Elektro Primorska, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Enavčeva ulica 22, 5000 Nova Gorica, Elektro Maribor, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Vetrinjska ulica 2, 2000 Maribor, in Elektro Celje, podjetje za distribucijo električne energije, d.d., Vručeva ulica 2A, 3000 Celje, nad podjetjem Informatika informacijske storitve in inženiring d.d., Vetrinjska ulica 2, 2000 Maribor, ne nasprotuje. Koncentracija je skladna s pravili konkurence.

⁶ Uradni list RS, št. 24/14.

⁷ Letno poročilo podjetja ECE za leto 2018, str. 28.

⁸ Poročilo družbe za leto 2018, str. 15.

⁹ Dokument št. 3061-30/2017-6, priloga 1.

Preostalo lastniško strukturo predstavljajo zgolj grobe ocene, saj cenoitve za določitev poslovnih deležev priglasiteljev v skupnem podjetju še niso bile izvedene. Tako bo podjetje Elektro Celje predvidoma imetnik [redacted] poslovnega deleža, podjetje Elektro Gorenjska [redacted] poslovnega deleža in podjetje Elektro Primorska predvidoma imetnik [redacted] poslovnega deleža.¹⁰

12. Podjetja HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska so pojasnila, da bodo preko izvrševanja skupne kontrole nad dejavnostjo podjetij ECE in E 3, v okviru upravljanja bilančne skupine, [redacted]

13. Priglasitelji so pojasnili, da je interes vsakega od priglasiteljev in podjetij ECE in E 3 [redacted]

[redacted] Zaradi izvedbe navedenih ukrepov naj bi bili končni odjemalci deležni koristi, kot so finančni prihranki in izboljšanje energetske učinkovitosti. Po principu energetskega pogodbeništva naj bi se vlaganja pri končnem odjemalcu vračala skozi prihranke energije, zaradi česar bi bilo smiselno, da končni odjemalec koristi storitev na enem mestu oziroma pri eni poslovni skupini, ki jo bo predstavljala koncentracija.¹³

14. Koncentracija bo, po navedbah priglasiteljev imela pozitivne sinergijske učinke, kar bo omogočalo zagotavljanje boljših storitev za kupce. [redacted]

II. POSTOPEK

15. Ker priglasitev ni vsebovala vseh elementov, ki jih natančneje določa na podlagi šestega odstavka 43. člena ZPOMK-1 sprejeta Uredba o vsebini obrazca za priglasitev koncentracije podjetij¹⁵ (v nadaljevanju: Uredba), so priglasitelji na poziv Agencije dne 20. 12. 2017¹⁶,

¹⁰ Dokument št. 3061-30/2017-1, stran 4.

¹¹ Dokument št. 3061-30/2017-4 str. 11.

¹² Dokument št. 3061-30/2017-4, str. 11.

¹³ Dokument št. 3061-30/2017-4, str. 12.

¹⁴ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 88.

¹⁵ Uradni list RS, št. 38/09 in 3/14.

dne 30. 1. 2018¹⁷, dne 20. 2. 2018¹⁸ in dne 3. 4. 2018¹⁹ priglasitev ustrezno dopolniti, s čimer je le-ta postala popolna.

16. Skladno z določili Zakona o upravnih taksah²⁰ je priglasitelj dne 15. 11. 2017 plačal upravno takso po tarifni številki 48 v znesku 2.000,00 EUR.²¹
17. Agencija je posredovala zahtevo za dopolnitev priglasitve koncentracije dne 7. 12. 2017²², na katerega je prejela odgovor dne 21. 12. 2017²³. Ponovna zahteva za dopolnitev je bila izdana dne 18. 1. 2018²⁴, odgovor prejet dne 31. 1. 2018²⁵, vključno s prošnjo za sestanek, ter dne 31. 1. 2018²⁶. Dne 14. 2. 2018²⁷ je na Agenciji potekal sestanek s priglasitelji koncentracije.
18. Agencija je posredovala zahteve za posredovanje podatke podjetju BSP Regionalna borza d.o.o. (v nadaljevanju: BSP) dne 13. 2. 2018²⁸, dne 14. 2. 2018 podjetju Eles d.o.o.²⁹, dne 19. 2. 2018 podjetju Borzen d.o.o.³⁰, dne 26. 2. 2018 Agenciji za energijo³¹ in dne 26. 2. 2018 podjetju SODO d.o.o.³². Dne 27. 2. 2018 je bil podjetju Eles izdan sklep o podaljšanju roka.³³ Dne 2. 3. 2018 je Agencija posredovala zahtevo za posredovanje podatkov z vprašalniki kupcem na trgu prodaje električne energije na drobno.³⁴
19. Dne 21. 2. 2018 je Agencija prejela vlogo priglasiteljev koncentracije.³⁵ Dne 27. 2. 2018 je odgovor na zahtevo za posredovanje podatkov posredovalo podjetje BSP³⁶, istega dne tudi podjetje Borzen³⁷, dne 6. 3. 2018 podjetje Eles³⁸, dne 12. 3. 2018 pa podjetje SODO³⁹. Podjetja na trgu maloprodaje električne energije so Agenciji posredovala svoje odgovore od dne 23. 3. 2018 do dne 15. 4. 2018.
20. Dne 30. 3. 2018 je bila posredovana zahteva za dopolnitev priglasitve koncentracije in za posredovanje podatkov priglasiteljem koncentracije⁴⁰, istega dne pa tudi zahteva za posredovanje podatkov z vprašalniki konkurentom na trgu prodaje električne energije na debelo⁴¹. Dne 21. 3. 2018 je Agencija posredovala zahtevo za posredovanje podatkov ciljnim podjetjem ECE in E 3.⁴² Odgovore na zahtevo za posredovanje podatkov s strani konkurentov na trgu prodaje električne energije na debelo je Agencija prejela v obdobju od dne 23. 3. 2018 do 18. 4. 2018.
21. Agencija je več podjetjem tako na trgu maloprodaje kot veleprodaje električne energije posredovala zahteve glede posredovanja nezaupne različice odgovora v vprašalnikih.

¹⁶ Dokument št. 3061-30/2017-4.

¹⁷ Dokument št. 3061-30/2017-6.

¹⁸ Dokument št. 3061-30/2017-18.

¹⁹ Dokument št. 3061-30/2017-125.

²⁰ Uradni list RS, št. 106/10, 14/15, 84/15 in 32/16.

²¹ Dokument št. 3061-30/2017-1, priloga 1.

²² Dokument št. 3061-30/2017-3.

²³ Dokument št. 3061-30/2017-4.

²⁴ Dokument št. 3061-30/2017-5.

²⁵ Dokument št. 3061-30/2017-6.

²⁶ Dokument št. 3061-30/2017-7.

²⁷ Dokument št. 3061-30/2017-16.

²⁸ Dokument št. 3061-30/2017-14.

²⁹ Dokument št. 3061-30/2017-15.

³⁰ Dokument št. 3061-30/2017-17.

³¹ Dokument št. 3061-30/2017-19.

³² Dokument št. 3061-30/2017-20.

³³ Dokument št. 3061-30/2017-22.

³⁴ Dokument št. 3061-30/2017-24.

³⁵ Dokument št. 3061-30/2017-18.

³⁶ Dokument št. 3061-30/2017-23.

³⁷ Dokument št. 3061-30/2017-25.

³⁸ Dokument št. 3061-30/2017-26.

³⁹ Dokument št. 3061-30/2017-29.

⁴⁰ Dokument št. 3061-30/2017-68.

⁴¹ Dokument št. 3061-30/2017-69.

⁴² Dokument št. 3061-30/2017-71.

22. Dne 4. 4. 2018 je Agencija prejela odgovor na zahtevo za posredovanje podatkov s strani priglasiteljev koncentracije.⁴³ Dne 12. 4. 2018 je bil priglasitelj koncentracije omogočen vpogled v spis v nezaupno različico dokumentov⁴⁴ in nato še dne 10. 5. 2018⁴⁵ in dne 7. 6. 2018⁴⁶.
23. Dne 11. 5. 2018 je Agencija v predmetnem postopku izdala sklep o uvedbi postopka.⁴⁷
24. Dne 23. 5. 2018 so priglasitelji posredovali novo vlogo s podatki in pojasnili.⁴⁸ Dne 3. 7. 2018 pa so priglasitelji podali vlogo in prošnjo za sestanek.⁴⁹ Sestanek s priglasitelji koncentracije je potekal na Agenciji dne 24. 7. 2018.⁵⁰
25. Dne 24. 8. 2018 je Agencija posredovala zahtevo za posredovanje podatkov podjetju Elektro Energija⁵¹ in prejela odgovor dne 4. 9. 2018.⁵²
26. Dne 24. 8. 2018 so priglasitelji posredovali pripravljeno vlogo⁵³ s podrobnejšimi pojasnili glede dosedanjih navedb. Dne 10. 9. 2018 je Agencija na priglasitelje naslovila novo zahtevo za posredovanje podatkov. Odgovor priglasiteljev je Agencija prejela dne 25. 9. 2018.⁵⁴
27. Agencija je posredovala zahtevo za posredovanje podatkov dobaviteljem električne energije končnim odjemalcem na slovenskem trgu tudi dne 24. 9. 2018⁵⁵ in prejela odgovore v obdobju do 4. 10. 2018.
28. Dne 22. 10. 2018⁵⁶ so priglasitelji na Agencijo naslovili vlogo s podatki, ki jih niso uspeli zagotoviti v svoji zadnji vlogi. Dodatne podatke so priglasitelji posredovali z vlogo z dne 15. 11. 2018.⁵⁷
29. Povzetek relevantnih dejstev v predmetnem postopku je Agencija izdala dne 24. 12. 2018.⁵⁸
30. Dne 14. 1. 2019 so priglasitelji koncentracije posredovali prošnjo za pregled spisa zadeve⁵⁹, ki je bil omogočen dne 22. 1. 2019⁶⁰. Dne 5. 2. 2019 so priglasitelji posredovali prošnjo za sestanek⁶¹, ki je bil izveden dne 14. 2. 2019⁶².
31. Dne 19. 2. 2019 je Agencija prejela izjavo priglasiteljev o povzetku relevantnih dejstev⁶³. Dne 25. 3. 2019⁶⁴ pa je priglasiteljem posredovala zahtevo za posredovanje podatkov. Priglasitelji so posredovali prošnjo za podaljšanje roka za posredovanje odgovora na predmetno zahtevo. Rok je Agencija podaljšala⁶⁵ in odgovor prejela dne 11. 4. 2019⁶⁶. Medtem so priglasitelji posredovali

⁴³ Dokument št. 3061-30/2017-125.

⁴⁴ Dokument št. 3061-30/2017-154.

⁴⁵ Dokument št. 3061-30/2017-203.

⁴⁶ Dokument št. 3061-30/2017-216.

⁴⁷ Dokument št. 3061-30/2017-204.

⁴⁸ Dokument št. 3061-30/2017-212.

⁴⁹ Dokument št. 3061-30/2017-217.

⁵⁰ Dokument št. 3061-30/2017-221.

⁵¹ Dokument št. 3061-30/2017-222.

⁵² Dokument št. 3061-30/2017-229.

⁵³ Dokument št. 3061-30/2018-223.

⁵⁴ Dokument št. 3061-30/2017-238.

⁵⁵ Dokument št. 3061-30/2017-235.

⁵⁶ Dokument št. 3061-30/2017-267 in 268

⁵⁷ Dokument št. 3061-30/2017-270.

⁵⁸ Dokument št. 3061-30/2017-280.

⁵⁹ Dokument št. 3061-30/2017-281.

⁶⁰ Dokument št. 3061-30/2017-285.

⁶¹ Dokument št. 3061-30/2017-286.

⁶² Dokument št. 3061-30/2017-289.

⁶³ Dokument št. 3061-30/2017-290.

⁶⁴ Dokument št. 3061-30/2017-292.

⁶⁵ Dokument št. 3061-30/2017-295.

⁶⁶ Dokument št. 3061-30/2017-299.

Agenciji sporočilo organu⁶⁷, dne 9. 4. 2019 pa je v predmetni zadevi na Agenciji potekal sestanek s podjetjem HSE in pooblaščenem⁶⁸.

32. Dne 11. 4. 2019 so priglasitelji Agenciji posredovali odgovor na zahtevo za posredovanje podatkov⁶⁹ in dne 24. 4. 2019 osnutek predloga korektivnih ukrepov⁷⁰. Glede slednjega je Agencija dne 24. 4. 2019 na priglasitelje naslovila zahtevo za posredovanje podatkov.⁷¹
33. Priglasitelji so posredovali odgovor na zahtevo za posredovanje podatkov z izboljšanim predlogom korektivnih ukrepov dne 10. 5. 2019.⁷² Dne 23. 5. 2019 je bila priglasiteljem s strani Agencije posredovana zahteva za posredovanje podatkov glede predloga korektivnih ukrepov.⁷³ Dne 5. 6. 2019 je na Agenciji potekal sestanek⁷⁴ s priglasitelji koncentracije glede osnutka predloga korektivnih ukrepov⁷⁵.
34. Vloga priglasiteljev z dne 10. 6. 2019⁷⁶ vsebuje predlog korektivnih ukrepov, vključno z nezaupno različico le-teh, pojasnila pa so priglasitelji Agenciji posredovali še dne 12. 6. 2019⁷⁷. Predlog korektivnih ukrepov z dne 10. 6. 2019 je Agencija dne 13. 6. 2019 posredovala v tržni test⁷⁸ in pozvala zainteresirane, da podajo pripombe.
35. Odgovore na tržni test je Agencija prejela v obdobju od dne 2. 7. 2019⁷⁹ do dne 15. 7. 2019⁸⁰ ter nezaupne različice dokumentov do dne 7. 8. 2019⁸¹.
36. Dne 17. 6. 2019 je Agencija prejela vlogo priglasiteljev za pregled spisa zadeve⁸², ki je bil omogočen dne 10. 7. 2019⁸³. Priglasitelji so prevzeli kopije nezaupnih dokumentov v predmetnem spisu še dne 16. 7. 2019⁸⁴ in dne 31. 7. 2019⁸⁵.
37. Agencija je dne 26. 7. 2019⁸⁶ posredovala priglasiteljem zahtevo za posredovanje podatkov in odzive na tržni test predlaganih korektivnih ukrepov, na katero je Agencija prejela odgovor dne 19. 8. 2019⁸⁷.
38. Dne 4. 9. 2019⁸⁸ je na Agenciji na prošnjo priglasiteljev potekal sestanek. Dne 6. 9. 2019⁸⁹ so priglasitelji na Agencijo naslovili vlogo z novim predlogom korektivnih ukrepov, vlogo pa so priglasitelji naslovili na Agencijo tudi dne 11. 9. 2019⁹⁰, dne 12. 9. 2019⁹¹ in dne 13. 9. 2019⁹².
39. Dne 20. 9. 2019⁹³ je Agencija na priglasitelje naslovila novo zahtevo za posredovanje podatkov glede zadnjega osnutka predloga korektivnih ukrepov, v zvezi s čimer je Agencija priglasitelje pozvala na sestanek dne 25. 9. 2019⁹⁴.

⁶⁷ Dokument št. 3061-30/2017-293.
⁶⁸ Dokument št. 3061-30/2017-298.
⁶⁹ Dokument št. 3061-30/2017-299.
⁷⁰ Dokument št. 3061-30/2017-300.
⁷¹ Dokument št. 3061-30/2017-301.
⁷² Dokument št. 3061-30/2017-302.
⁷³ Dokument št. 3061-30/2017-303.
⁷⁴ Dokument št. 3061-30/2017-307.
⁷⁵ Dokument št. 3061-30/2017-306.
⁷⁶ Dokument št. 3061-30/2017-308.
⁷⁷ Dokument št. 3061-30/2017-309.
⁷⁸ Dokument št. 3061-30/2017-311.
⁷⁹ Dokument št. 3061-30/2017-315.
⁸⁰ Dokument št. 3061-30/2017-330.
⁸¹ Dokument št. 3061-30/2017-340.
⁸² Dokument št. 3061-30/2017-313.
⁸³ Dokument št. 3061-30/2017-325.
⁸⁴ Dokument št. 3061-30/2017-331.
⁸⁵ Dokument št. 3061-30/2017-338.
⁸⁶ Dokument št. 3061-30/2017-332.
⁸⁷ Dokument št. 3061-30/2017-341.
⁸⁸ Dokument št. 3061-30/2017-343.
⁸⁹ Dokument št. 3061-30/2017-343.
⁹⁰ Dokument št. 3061-30/2017-346.
⁹¹ Dokument št. 3061-30/2017-347.
⁹² Dokument št. 3061-30/2017-348.
⁹³ Dokument št. 3061-30/2017-350.

IV. SKLADNOST KONCENTRACIJE S PRAVILI KONKURENCE

IV.1. SPLOŠNO O TRGU ELEKTRIČNE ENERGIJE

IV.1.1. Distribucijski sistem in sistemski operater distribucijskega sistema (SODO d.o.o.)

51. Priglasitelji menijo, da distribucija električne energije v Republiki Sloveniji ne predstavlja upoštevne storitvenega trga na področju elektroenergetike, saj se distribucija električne energije izvaja kot obvezna državna gospodarska javna služba, kot to določa 1. odstavek 78. člena Energetskega zakona (v nadaljevanju: EZ-1).¹⁰⁶ Podjetje SODO sistemski operater distribucijskega omrežja z električno energijo d.o.o. (v nadaljevanju: SODO) je na podlagi 81. člena EZ-1 pridobilo koncesijo za opravljanje obvezne državne gospodarske javne službe dejavnosti distribucije električne energije. Na podlagi koncesijskega akta (Uredba o koncesiji gospodarske javne službe dejavnosti sistema električne energije) je Vlada RS s sklepom št. 36001-4/2007/5 z dne 14. 6. 2007 podelila podjetju koncesijo za obdobje 50 let od datuma sklenitve koncesijske pogodbe.¹⁰⁷ Uporabnikom distribucijskega omrežja v Sloveniji zagotavlja zanesljivo, varno in učinkovito oskrbo z električno energijo. Na podlagi pogodbe o najemu elektrodistribucijske infrastrukture in izvajanju storitev za operaterja distribucijskega sistema električne energije v imenu SODO izvajajo distribucijsko dejavnost naslednja distribucijska podjetja: Elektro Celje, d.d., Elektro Gorenjska, d.d., Elektro Ljubljana, d.d., Elektro Maribor, d.d., in Elektro Primorska, d.d. Vsem odjemalcem električne energije omogoča nemoteno oskrbo z električno energijo od dobavitelja, ki ga sami izberejo. Elektrodistribucijska podjetja na podlagi pogodb s podjetjem SODO opravljajo storitve vzdrževanja, obratovanja in izgradnje omrežja za distribucijo električne energije. Vir za plačilo teh storitev predstavlja omrežnina, katere višino z upravnim aktom določa regulator slovenskega energetskega sistema, to je Agencija za energijo. Slednje pomeni, da se cena storitev distribucije ne oblikuje na trgu in torej ne gre za tržno dejavnost.
52. Distribucijsko elektroenergetsko omrežje je omrežje od prenosnega elektroenergetkega omrežja do končnega odjemalca. Ob koncu leta 2018 je bilo na slovensko distribucijsko omrežje priključenih 955.925 končnih odjemalcev električne energije, kar je 0,6 % več kot v letu 2017, ko jih je bilo pa 950.257.¹⁰⁸ Tudi v letu 2017 se je njihovo število povečalo za približno 0,5 % glede na preteklo leto.
53. Z največjim distribucijskim omrežjem upravlja podjetje Elektro Ljubljana, in sicer pokriva 6.166 km² s 17.583 km napeljanih vodov in 338.500 odjemalci. Distribucijsko območje Elektro Celje zajema tri osrednje slovenske regije, to je Savinjsko, Koroško in Spodnje Posavsko. Pokriva 4.345 km², kar je približno 22 % površine Slovenije, s 383.000 prebivalci.¹⁰⁹ Elektro Gorenjska oskrbuje z električno energijo skoraj 90.000 uporabnikov omrežja na območju 2.091 km² na severozahodu Slovenije.¹¹⁰ Podjetje Elektro Primorska pokriva 4.335 km² oziroma približno 22 % površine celotne Slovenije, in sicer zajema JZ, Z, SZ del Slovenije.¹¹¹ Podjetje Elektro Maribor z električno energijo oskrbuje več kot 216.300 odjemalcev na 3.850 km² velikem preskrbovalnem območju v Severovzhodni Sloveniji s 16.497 km napeljanih vodov.¹¹²
54. Trg distribucije električne energije bi po navedbah priglasiteljev lahko predstavljal tesno povezan trg s trgov proizvodnje in prodaje električne energije na debelo in s trgov maloprodaje električne energije. Z distribucijo električne energije se od v koncentraciji udeleženi in z njimi povezani podjetji ukvarjajo podjetja Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska. Na tem trgu ne bo prišlo do učinkov na konkurenco, saj distribucija električne energije predstavlja regulirano dejavnost. Pri izvajanju storitev za podjetje SODO gre za pogodbeno izvajanje gospodarske javne službe sistema operaterja distribucijskega omrežja, to je zagotavljanje

¹⁰⁶ Uradni list RS, št. 60/19 – uradno prečiščeno besedilo

¹⁰⁷ Letno poročilo podjetja SODO d.o.o. za leto 2016, str. 20.

¹⁰⁸ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 11

¹⁰⁹ Vir: <http://www.elektro-primorska.si/omrezje/distribucijsko-omrezje>

¹¹⁰ Vir: <http://www.elektro-gorenjska.si/distribucijsko-omrezje/tehnici-podatki>

¹¹¹ Vir: <http://www.elektro-primorska.si/omrezje/distribucijsko-omrezje>

¹¹² Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Elektro_Maribor#Omre%C5%BEje

zanesljivega in varnega delovanja distribucijskega omrežja ter izgradnjo in vzdrževanje le-tega. Nobeno izmen v koncentraciji udeleženih ali z njimi povezanih podjetij pa ni prisotno na trgu prenosa električne energije

IV.1.2. Prenosni sistem in sistemski operater prenosnega sistema (ELES d.o.o.)

55. Dejavnost prenosa električne energije v Republiki Sloveniji izvaja podjetje ELES d.o.o., ki skrbi za varen, zanesljiv in neprekinjen prenos električne energije. Regulirane dejavnosti podjetja Eles, ki predstavljajo gospodarsko javno službo opravljanja dejavnosti sistemskega operaterja prenosnega omrežja, se financirajo iz omrežnine. Podjetje Eles z upravljanjem daljnovodov in prenosnih objektov zagotavlja prenos električne energije, proizvedene v večjih slovenskih podjetjih (hidro in termoelektrarne, Jedrska elektrarna ter nekaj manjših enot na obnovljive vire) do odjemnih mest podjetja SODO in v nadaljevanju petih distribucijskih podjetij Elektro Ljubljana, Elektro Maribor, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska. Podjetje Eles tudi zagotavlja prenos električne energije devetim lokacijam: Kidričevo, Jesenice, Štore in Ravne s statusom zaprtega distribucijskega sistema ter Ruše, Dekani, Divača, Vrtojba TR3 in Sežana OP s statusom neposrednih odjemalcev. Prenosno omrežje skupaj z distribucijskim omrežjem in proizvodnjo tvori elektroenergetski sistem Slovenije.¹¹³
56. V elektroenergetski sistem so vključeni proizvajalci električne energije, prenosno in distribucijsko elektroenergetsko omrežje ter uporabniki. Proizvajalci električno energijo proizvedejo, nato pa potuje po prenosnem in distribucijskem elektroenergetskem omrežju do uporabnikov, ki električno energijo porabijo za opravljanje različnih dejavnosti. Elektroenergetski sistem povezuje različne vrste proizvajalcev električne energije, ki spreminjajo različne oblike primarne energije, kot je jedrska, kemična, gibalna ali potencialna, v električno energijo, prek prenosnega in distribucijskega omrežja z uporabniki.¹¹⁴
57. Prenos električne energije do končnih odjemalcev poteka preko prenosnega ali preko distribucijskega elektroenergetskega omrežja, pri čemer so odjemalci, ki so priključeni na eno ali drugo omrežje, tehnično omejeni le s priključno močjo, ki je stvar pogodbe med odjemalcem in sistemskim operaterjem prenosnega omrežja ali sistemskim operaterjem distribucijskega omrežja. Prenosno elektroenergetsko omrežje povezuje velike proizvajalce električne energije z distribucijskim omrežjem oziroma neposredno z velikimi odjemalci električne energije, kot so železarne in tovarne aluminija, ter zagotavljajo ravnovesje med porabo in proizvodnjo električne energije. Slovensko prenosno omrežje je omrežje visoke ali najvišje napetosti (110 kV, 220 kV in 400 kV) in je povezano z nacionalnimi elektroenergetskimi sistemi Avstrije, Italije in Hrvaške, povezava z Madžarsko pa je šele v fazi priprave izgradnje. Visokonapetostno prenosno omrežje je namenjeno prenosu kakovostne električne energije od velikih proizvajalcev električne energije (Jedrska elektrarna, termoelektrarne, hidroelektrarne) do distribucijskih omrežij in neposrednih odjemalcev na visokonapetostnem nivoju ter uvozu, izvozu in tranzitu električne energije med elektroenergetskimi sistemi sosednjih držav.¹¹⁵ V letih 2017 in 2018 so bili na slovensko prenosno omrežje priključeni 3 poslovni odjemalci.¹¹⁶
58. Podjetje Eles je kot sistemski operater odgovorno za zagotavljanje varnega in zanesljivega obratovanja prenosnega omrežja in je tudi lastnik le-tega. Eles vzpostavlja ravnovesje med proizvodnjo in prevzemom električne energije s prenosnega omrežja z uporabo zakupljenih sistemskih storitev in nakupom/prodajo energije za izravnavo odstopanj, tako da odstopanja prevzema električne energije od predvidenega plana ne ogrožajo varnega obratovanja prenosnega omrežja in dobave električne energije končnim porabnikom. Skrbi za 669 kilometrov daljnovodov na 400 kV napetostnem nivoju, 328 kilometrov daljnovodov na 220 kV napetostnem nivoju in 1.866 kilometrov daljnovodov na 110 kV napetostnem nivoju. Skladno z zakonodajo je družba Eles dolžna vsaki dve leti pripraviti razvojni načrt prenosnega omrežja za naslednje desetletno obdobje. Prevzem električne energije s prenosnega omrežja se nanaša na energijo, ki jo s prenosnega omrežja prevzemajo priključeni odjemalci, to so sistemski operater

¹¹³ Eles, Elektroenergetski sistem RS, str. 11, 12.

(vir: https://www.eles.si/Portals/0/Documents/porocila/zgibanke/Zgibanka_2016.pdf).

¹¹⁴ Vir: <https://www.eles.si/elektroenergetski-sistem>

¹¹⁵ Vir: <https://www.eles.si/slovensko-prenosno-omrezje>

¹¹⁶ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 11

distribucijskega omrežja SODO, ki energijo posreduje končnim porabnikom, in neposredni odjemalci, ki so priključeni neposredno na prenosno omrežje. Med proizvajalce električne energije, ki oddajajo električno energijo v prenosno omrežje, sodijo jedrska elektrarna, termoelektrarne in hidroelektrarne.

59. Na prevzem električne energije s prenosnega omrežja, predvsem pa na dinamiko gibanja koničnih obremenitev, vpliva količina proizvodnje iz razpršenih virov. V prihodnosti je pričakovati gibanje letne konične moči na prenosnem omrežju med 2 163 MW in 2.303 MW. V zadnjih desetih letih se je v RS investiralo predvsem v vršne enote (HE na spodnji Savi, ČHE Avče, plinski blok v TEŠ), medtem ko investicije v pasovne enote, razen izgradnje bloka 6 v TEŠ, zaostajajo.¹¹⁷

IV.1.3. Bilančna shema in oblikovanje bilančnih skupin

60. V Republiki Sloveniji je trg z električno energijo urejen v bilančno shemo, v katero morajo biti vključeni vsi udeleženci trga z električno energijo, ki želijo aktivno poslovati na trgu. S tem morajo aktivno prevzemati tudi odgovornost za izravnavo povzročenih odstopanj ter finančno poravnavo bilančnega obračuna v primeru neizravnane bilance vsakega člana bilančne sheme posebej in trga elektrike kot celote. V bilančno shemo se udeleženci vključijo s sklenitvijo pogodbe o članstvu v bilančni shemi (bilančna pogodba ali pogodba o izravnavi), ki določajo razmerja med člani bilančne sheme ter vodenje bilanc prilivov in odlivov elektrike članov bilančne sheme. S sklenitvijo pogodbe z operaterjem trga pa se pravna oseba uvrsti v bilančno shemo in s tem pridobi status odgovornega bilančne skupine, ki je dolžan izravnavati odstopanja celotne bilančne skupine in tudi vseh njegovih hierarhično podrejenih bilančnih podskupin ter finančno poravnati svoja odstopanja operaterju trga. S sklenitvijo pogodbe o izravnavi z enim izmed članov bilančne sheme pa se pravna oseba uvrsti v bilančno shemo kot bilančna podskupina. Leta 2018 so bile v bilančno shemo operaterja trga na novo vključene 3 družbe iz Slovenije in 3 družbe iz tujine. Od teh je 5 družb pridobilo status odgovornega bilančne skupine, ena pa je pridobila status odgovornega bilančne podskupine. V enakem obdobju so iz bilančne sheme izstopile 3 tuje družbe in 5 družb iz Slovenije, kar pomeni, da se je v Republiki Sloveniji na dan 31. decembra 2018 registriranih 54 bilančnih skupin (19 slovenskih in 35 tujih podjetij) in 20 bilančnih podskupin (17 slovenskih in 3 tuja podjetja).¹¹⁸ Prehodi med bilančnimi skupinami so relativno redki.¹¹⁹
61. Pravna ali fizična oseba, ki želi postati član bilančne sheme, mora pred sklenitvijo bilančne pogodbe operaterju trga predložiti zahtevo za uvrstitev v bilančno shemo (davčna registracija, izpis iz sodnega registra, kopija bilance stanja in uspeha ter nekaterih kazalnikov uspešnosti poslovanja). Nov odgovorni bilančne skupine mora pred vpisom članstva predložiti tudi zahtevano finančno kritje. Za vključitev člana v bilančno skupino je za odgovornega bilančne skupine ključni dejavnik število odjemnih in oddajnih mest, kar omogoča lažje upravljanje z odstopanji. Hkrati odgovorni bilančne skupine pridobi določeno konkurenčno prednost pred člani bilančne skupine, saj pozna vse sklenjene posle aktivnih udeležencev njegove bilančne skupine, kakor tudi posle, ki jih odgovorni bilančnih podskupin sklepajo z drugimi člani bilančne sheme. Dejansko konkuriranje je prisotno predvsem med subjekti različnih bilančnih skupin. Tudi podjetja, ki vstopijo v bilančno shemo kot podrejeni člani, s članstvom pridobijo številne sinergijske učinke. Manjši člani imajo z vidika cen za odstopanja znotraj večje bilančne skupine ugodnejše pogoje, tako zaradi cen za odstopanja kot zaradi manjših stroškov, povezanih z višino cene za odstopanja.¹²⁰
62. Pravice in obveznosti odgovornega bilančne skupin so določene s Pravili za delovanje trga z elektriko.¹²¹ Odgovorni bilančne skupine je v razmerju do operaterja trga odgovorna pravna oseba zase in za podrejene člane, prevzema vso komunikacijo do operaterja trga, do finančne poravnave odstopanj od napovedi v okviru bilančnega obračuna zase in za podrejene člane. Vse

¹¹⁷ Vir: <https://www.eles.si/Portals/0/Publikacije/Razvojni%20%acrt%202017-2026.pdf>.

¹¹⁸ Letno poročilo podjetja Borzen 2018, str. 48/49.

¹¹⁹ Dokument št. 3061-30/2017-156, str. 2.

¹²⁰ Dokument št. 3061-30/2017-156, str. 3.

¹²¹ Uradni list RS, št. 74/2018.

pravice in odgovornosti se v bilančni shemi urejajo v razmerju do nadrejenega člana bilančne sheme, od podpisa pogodbe o izravnavi, ki je osnova za vstop na trg, do plačila njegovih odstopanj od napovedi.

63. Po navedbah priglasiteljev lahko pogoje za vključitev v bilančno shemo preprosto izpolnijo tako domače kot tuje pravne in fizične osebe, saj pravila ne zahtevajo izkaza kakršnihkoli dodatnih pogojev. Priglasitelji navajajo, da imajo vsi subjekti, ki so udeleženci trga z električno energijo na debelo, pod enakimi in nediskriminatornimi pogoji, ne glede na državo ustanovitve, možnost postati člani bilančne sheme.¹²²
64. Podjetje Borzen je pojasnilo, da se velikost bilančne skupine odraža v portfelju končnih odjemalcev in proizvajalcev, kar pozitivno vpliva na medsebojno izravnavo odstopanj, ki so zato na ravni bilančne skupine manjša. Lahko pa se tudi zgodi, da bi odgovorni bilančne skupine preko urejenih razmerij z nižjimi člani bilančne skupine v svojo korist omejeval svoje člane na področju trgovanja v odnosu do drugih članov trga ali z vidika časovne omejitve delovanja na trgu. Finančna poravnava je vezana na bilančno skupino, bilančna podskupina pa opravi finančno poravnavo s svojim nadrejenim članom bilančne sheme. K evidentiranju pogodb med člani konkurenčna prednost odgovornega bilančne skupine je v tem, da pozna vse sklenjene udeleženci na trgu je zavezan le odgovorni bilančne skupine; tako posle, ki jih odgovorni bilančne posle aktivnih udeležencev njegove bilančne skupine; tako posle, ki jih odgovorni bilančne podskupine sklenejo z odgovornim bilančne skupine, kot tudi posle, ki jih odgovorni bilančnih podskupin sklepajo z drugimi člani bilančne sheme.¹²³
65. Prednost predstavlja tudi sestava bilančne skupine, ki vsebuje tako proizvajalce, kot veletrgovce in prodajalce na drobno, saj večja kot je bilančna skupina na strani odjema, večji je njen tolerančni pas. Mešana sestava daje bilančni skupini več možnosti za samo izravnavo odstopanj, ki se lahko posledično prenese tudi na podrejene člane, kar pa je odvisno od izravnalnih pogodb, ki urejajo pogodbeni odnos med nadrejenim in podrejenim članom bilančne sheme. Prednosti so ekonomsko tehnične narave v smislu večje prilagodljivosti, boljših možnosti optimizacije ter razpršitve tveganj. Podobni učinki se odražajo v bilančnih skupinah, ki kombinirajo tako odjem kot proizvodnjo. Pri tem je pomembna tudi sama velikost bilančne skupine tako z vidika velikosti inštalirane moči odjema kot proizvodnje. Tudi kombinacija različnih proizvodnih virov (na primer hidroelektrarne, termoelektrarne) je v splošnem prednost zaradi lažjega prilagajanja.
66. Dnevni diagrami odjema velikih poslovnih odjemalcev so načeloma konstantni, zato je zanje lažje pripravljati napovedi odjema, ki so lahko tudi bolj natančne. Gospodinjiski odjemalci so vključeni v nemerjeni odjem in zanje je težje napovedati skupno mesečno porabo. Tem odjemalcem se pripiše profil dnevnega diagrama, ki ima enako obliko kot celoten preostali diagram območja distribucijskega omrežja. Napovedovanje se skoncentrira na skupno količino odjema vseh nemerjenih odjemalcev dobavitelja in s tem višino tega diagrama. Po navedbah podjetja Borzen natančnost napovedovanja raste z velikostjo odjemalcev.
67. Natančnost pri realizaciji proizvodnje je običajno višja kot pri odjemu. Količine odjema, ki so tudi rezultat števila odjemalcev oziroma velikosti bilančne skupine, vplivajo na količine odstopanj. Podjetje Borzen navaja, da se z večanjem števila končnih odjemalcev povečuje tudi natančnost napovedi odjema, saj se napake pri napovedi posameznih odjemalcev med seboj delno izravnavajo, zato je strošek odstopanj na MWh odjema pri večjih bilančnih skupinah nižji v primerjavi z manjšimi bilančnimi skupinami.
68. Ob vstopu v bilančno shemo mora odgovorni bilančne skupine predložiti osnovno kritje v višini 50.000 eur, poleg tega pa mora odgovorni bilančne skupine na zahtevo operaterja trga predložiti še globlji kritja, ki jih le-ta določi na podlagi podatkov o količinskih vrednostih napovedanih odstopanj, podatkov o količinskih in finančnih vrednostih preteklih odstopanj ter drugih podatkov o posameznem udeležencu finančne poravnave. Prerazporeditev finančnih tveganj in potrebnih finančnih kritij na hierarhično nižje člane bilančne skupine se določa na podlagi pogodbenega

¹²² Sklic priglasiteljev na dokument št. 3061-30/2017-8, str. 3
¹²³ Dokument št. 3061-30/2017-156, str. 3.

razmerja med odgovornim bilančne skupine in članom bilančne skupine. Odstopanja so prisotna pri vseh bilančnih skupinah v vseh obračunskih intervallih. Finančno se odstopanja ovrednoti s pomočjo cen za odstopanja, ki se izračunajo v skladu s Pravili za delovanje trga z elektriko, in sicer na podlagi stroškov, ki so nastali na strani sistemskega operaterja omrežja pri izravnavi odstopanj v omrežju. Zaradi možnih odstopanj v obe smeri, tako v pozitivno kot negativno, se morajo cene za odstopanja v vsaki un izračunati za obe smeri.

69. Glede na to, da je natančnost pri napovedovanju in prilagajanju proizvodnje večja od natančnosti pri napovedovanju odjema, imajo podjetja, ki razpolagajo s svojimi proizvodnimi viri in so hkrati prisotna tudi na trgu prodaje električne energije na drobno, večje možnosti in sposobnosti zmanjševanja stroškov odstopanj od voznih redov z natančnejšimi napovedmi v primerjavi s podjetji, ki tovrstne možnosti nimajo

IV.1.4. Trgovanje z električno energijo

70. Na veleprodajnem trgu proizvajalci, trgovci in dobavitelji električne energije med seboj prodajajo in kupujejo električno energijo. Pri tem sklepajo zaprte pogodbe, pri katerih so količine in časovni potek dobave pogodbenih količin električne energije vnaprej določeni, cena pa ni odvisna od dejanske realizacije pogodb. Vsaka razlika med količinami iz zaprtih pogodb in dejansko realiziranimi količinami je predmet obračuna odstopanj. Udeleženci lahko posle sklepajo bilateralno ali na energetskih borzah v Sloveniji in tujini. Na borzah se lahko trguje z energijo za dan vnaprej, znotraj dneva in za namene izravnave sistema.
71. Dejavnost energetske borze z električno energijo v Sloveniji izvaja družba BSP Regionalna energetska borza, d.o.o. (v nadaljevanju: BSP), ki ponuja trgovanje za dan vnaprej in znotraj dneva. Trgovanje za dan vnaprej, ki poteka v obliki avkcijskega trgovanja, je z mejama Slovenije z Avstrijo in Italijo ter od junija 2018 tudi s Hrvaško vključeno v več regijsko spajanje trgov (Multi-Regional Coupling ali krajše MRC). Trgovanje znotraj dneva poteka po načelu sprotnega trgovanja in še ni vključeno v spajanje trgov znotraj dneva. Izjema je le trgovanje znotraj dneva z Italijo, ki poteka v obliki dveh dopolnilnih implicitnih dražb. Ta oblika trgovanja je bila uvedena leta 2016, v letu 2017 sta se povečala tako trgovalni volumen kot število udeležencev.
72. Na BSP je omogočena tudi registracija transakcij v sistem obračuna in finančne poravnave (OTC kliring). OTC kliring pomeni registracijo bilateralnih pogodb, to je poslov, sklenjenih izven borznega trga, v sistem finančne poravnave družbe BSP. OTC kliring se izvede po vnosu in potrditvi posla med prodajalcem in kupcem električne energije v trgovalni aplikaciji. Sklepanje poslov za OTC kliring poteka 24 ur na dan, od 15.00 dalje na dan pred začetkom fizične dobave do ene ure pred njo. Operater slovenskega trga z elektriko, Borzen, je zadolžen za evidentiranje vseh pogodb, sklenjenih na veleprodajnem trgu z električno energijo. Tako evidentira vse pogodbeno dogovorjene obveznosti, v katerih se električna energija kupi ali proda v Republiki Sloveniji oziroma se energija prenese preko meje regulacijskega območja. To zajema evidentiranje vseh pogodb, sklenjenih med člani bilančne sheme, vseh izvoznih in uvoznih zaprtih pogodb ter poslov, sklenjenih na borzi. Operater trga spremlja tudi napoved izvajanja odprtih pogodb med dobavitelji ter odjemalci in proizvajalci električne energije, ki jih od posameznih dobaviteljev prejema v obliki obratovalnih napovedi proizvodnje in odjema.¹²⁴
73. Na veleprodajnem trgu se trguje z različnimi proizvodi električne energije, kot so pasovna, trapezna in nočna energija, vendar po navedbah prijaviteljev ti proizvodi kljub temu, da med seboj niso zadosti homogeni in ne dovoljujejo medsebojne zamenjave (uma energija na primer ni zamenljiva z dolgoročnimi proizvodi), ne pomenijo, da bi bilo treba upoštevni trg deliti na ožje upoštevne trge.
74. Iz podatkov Agencije za energijo¹²⁵ izhaja, da je bila povprečna cena vršne energije v vsakem izmed preteklih treh let na borznem trgu v Sloveniji višja od pasovne energije. V letu 2018 je povprečna cena vršne energije na borzi v Sloveniji znašala 56,88 EUR/MWh, kar pomeni

¹²⁴ Agencija za energijo, Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 68
¹²⁵ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 71

0,7 odstotni dvig v primerjavi z letom prej¹²⁶ Priglasitelji navajajo tudi prakso Agencije v preteklih odločbah¹²⁷, kjer je navedla, da je bila cena pasovne električne energije vselej nižja od cene trapezne energije, kar izhaja iz dejstva, da je v popoldanskem času med delavniki višja poraba električne energije, zato morajo dobavitelji poleg najcenejših proizvodnih virov, ki v navedenem časovnem obdobju dneva ne zmorejo pokriti vseh potreb odjemalcev, obratovati/proizvajati tudi proizvodne enote, ki imajo višje proizvodne stroške. Vsak dobavitelj mora za potrebe pokrivanja svojega diagrama porabe končnih odjemalcev zakupiti tako pasovno energijo kot tudi trapezno in urno energijo. Agencija je ocenila, da predstavljajo vsi standardizirani produkti električne energije isti produkt (isto vrsto blaga), le da je proizvodnja v času trajanja trapeznega produkta omejena le na dnevne ure med delovnikom, ko je povpraševanje/odjem najvišje, posledično pa so zato tudi cene električne energije višje. Vsi standardizirani produkti so medsebojno zamenljivi na način, da se lahko iz pasovne energije z odprodajo nočne energije dobi trapezno energijo, in obratno, da se z nakupom trapezne in nočne energije lahko sestavi pasovna energija

75 Evropska komisija je z analizo trga¹²⁸ ugotovila, da ožja opredelitev upoštevne trga glede na vrsto produktov energije ni potrebna, veleprodajni trg električne energije pa je nadalje delila glede na ročnost električne energije¹²⁹ (urna energija na primer ni zamenljiva z dolgoročnimi proizvodi), saj je menila, da veleprodajni trgi električne energije med seboj niso zadosti homogeni in ne dovoljujejo medsebojne zamenjave. S konkurenčno-pravnega vidika je za dobavitelja električne energije končnim kupcem pomembno, da si zagotovi del električne energije kot dolgoročni proizvod, saj s tem minimizira tveganja glede dobave in glede cene električne energije, prav tako pa so zanj pomembni kratkoročni proizvodi, s katerimi izravnava nihanja v porabi svojih kupcev. Agencija upoštevne trga proizvodnje in prodaje električne energije na debelo ni nadalje delila na ožje upoštevne trge.

IV.2. UPOŠTEVNI PROIZVODNI OZIROMA STORITVENI TRG

76. Priglasitelji so v skladu s prakso Evropske komisije in Agencije s področja elektroenergetskega sektorja navedli naslednje upoštevne proizvodne trge: (i) proizvodnja in prodaja električne energije na debelo, (ii) prenos električne energije, (iii) distribucija električne energije, (iv) maloprodaja električne energije in (v) ancilarne storitve (sistemске storitve).¹³⁰

77 Priglasitelji so navedli, da upoštevni proizvodni oziroma storitveni trg za potrebe presoje predmetne nameravane koncentracije predstavlja trg prodaje električne energije na drobno. Podjetje HSE in tudi podjetje E 3 sta prisotni tudi na trgu prodaje električne energije na debelo (v zanemarljivem obsegu), ki je vertikalno povezan s trgom prodaje električne energije na drobno. Glede na navedeno je Agencija opredelila upoštevni trg prodaje električne energije na drobno, ki ga je nadalje delila na upoštevni trg prodaje električne energije gospodinjstvom odjemalcem in na upoštevni trg prodaje električne energije poslovnim odjemalcem, upoštevni trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo ter proučila horizontalne in vertikalne povezave med navedenimi trgi. Agencija je opredelila tudi trg sistemskih storitev, na katerem deluje podjetje HSE.

IV.2.1. Trg prodaje električne energije na drobno

78. Agencija je trg prodaje električne energije na drobno opredelila kot trg, ki vključuje prodajo električne energije končnim odjemalcem. Na tem trgu (v nadaljevanju tudi: maloprodajni trg) nastopajo na ponudbeni strani dobavitelji električne energije, ki prodajajo električno energijo končnim odjemalcem.¹³¹ Podjetja, ki se ukvarjajo s prodajo električne energije na drobno, kupujejo električno energijo na nabavnem trgu električne energije, na katerem so prisotna

¹²⁶ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 70

¹²⁷ Podatki priglasiteljev, dokument št. 3061-30/2017-1. V točki 75 odločbe št. 3061-24/2014-342 je Agencija podrobneje opredelila štiri standardizirane produkte električne energije, s katerimi se trguje na veleprodajnem trgu: (i) pasovna energija (električna energija v bloku od 00 do 24 ure), (ii) trapezna/uršna energija (električna energija v bloku od 08 do 20 ure), nočna energija (električna energija v bloku od 00 do 08 ure in od 20 do 24 ure) ter (iv) urna energija (trguje se s 24 urami enega dneva).

¹²⁸ Zadeva št. COMP/M.5224, odst. 16 in 17, EDF/BRITISH ENERGY

¹²⁹ Zadeva št. COMP/M.5549, odstavek 36, EDF/SEGEBEL.

¹³⁰ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 28.

¹³¹ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 9, 10

podjetja, ki prodajajo električno energijo na debelo. Dobavitelji in odjemalci sklepajo pogodbe odprtega tipa, kar pomeni, da količine dobavljene energije in časovni potek dobave niso vnaprej določeni, plačilo za dobavljeno energijo pa se izvede na podlagi dejansko porabljene količine električne energije, ki se izmeri z ustreznimi števci. Na maloprodajnem trgu električne energije lahko nastopajo v vlogi dobaviteljev tudi proizvajalci, ki neposredno prodajajo energijo končnim odjemalcem.

79. Priglasitelji so maloprodajni trg električne energije delili na i) trg dobave električne energije gospodinjstvom in na ii) trg prodaje električne energije poslovnim odjemalcem. Razlika med obema trgovima je po njihovih navedbah predvsem v ozaveščenosti končnega odjemalca in poznavanju vseh tržnih zakonitosti, kot tudi v različnem pristopu pridobitve končnega odjemalca. Med električno energijo, ki jo kupujejo neposredni odjemalci s prenosnega omrežja, in tisto, ki jo kupujejo končni odjemalci z distribucijskega omrežja, ni razlike. Dobava se fizično razlikuje le v napetostnem nivoju, kar pa se ne pozna na ceni električne energije, ampak le na omrežninah, ki pa je regulirana s strani Agencije za energijo.¹³²
80. Na maloprodajnem trgu električne energije so preko povezanih družb ECE, E 3 in družb v Skupini HSE prisotni vsi priglasitelji koncentracije. Na trgu dobave električne energije gospodinjstvom sta prisotni podjetji ECE in E 3, medtem ko na trgu dobave električne energije poslovnim odjemalcem posluje tudi podjetje HSE.

1.1.1.1. Prodaja električne energije gospodinjstvom

81. Po mnenju priglasiteljev se gospodinjstveni odjemalci o izbiri dobavitelja električne energije odločijo

[redacted]
Priglasitelji so v nadaljevanju navedli, da se pogodbe z gospodinjstvenimi odjemalci sklepajo v obliki tipičnih pogodb za nedoločen čas, njihov sestavni del pa so splošni pogodbeni pogoji. Obstoječa pravna ureditev naj bi preprečevala dolgoročne vezave kupcev, saj dobavitelju onemogoča sklepanje pogodbenih razmerij, ki bi odjemalca na dolgi rok kakorkoli ovirala pri svobodni izbiri in zamenjavi dobavitelja.

82. V skladu s tretjim odstavkom 48. člena EZ-1 imajo gospodinjstveni odjemalci možnost odstopiti od obstoječe pogodbe o dobavi brez plačila pogodbene kazni, odškodnine, nadomestila ali kakršnegakoli drugega plačila iz naslova odstopa od pogodbe pred določenim rokom, če odpoved začne učinkovati najmanj eno leto po sklenitvi pogodbe. V skladu s četrtilim odstavkom 48. člena EZ-1 lahko zaradi menjave dobavitelja gospodinjstveni odjemalec od pogodbe o dobavi odstopi brez odpovednega roka, razen če odstop učinkuje prej kot eno leto po sklenitvi pogodbe. V takšnem primeru nosi odjemalec posledice, ki jih za predčasni odstop od pogodbe o dobavi določa pogodba.

83. Iz povzetih določb 48. člena EZ-1 lahko povzamemo, da lahko gospodinjstveni odjemalec električne energije hitro in brez dodatnih stroškov zamenja dobavitelja električne energije v primeru, ko je predhodno kupoval električno energijo pri tem dobavitelju najmanj eno leto. Tekom obdobja enega leta pri določenem ponudniku električne energije zakon ne štiti gospodinjstvenih odjemalcev v smislu preprečitve kakršnihkoli stroškov pri menjavi dobavitelja, temveč so odvisni od pogojev posameznega ponudnika.

84. Priglasitelji menijo, da

[redacted] ter da navedeno kaže na relativno visoko elastičnost maloprodajnega trga električne energije na strani gospodinjstvenih odjemalcev, med katerimi jih je v letu 2016 58.669¹³³ zamenjalo dobavitelja, kar je predstavljalo skoraj 7 % vseh gospodinjstvenih odjemalcev v tem letu, v letu 2017 pa nekoliko manj, kar je predstavljalo 6,7 % vseh gospodinjstvenih odjemalcev v tem

¹³² Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 73.

¹³³ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2016, Agencija za energijo, str. 100.

letu.¹³⁴ V letu 2018 je dobavitelja električne energije zamenjalo 62 449 odjemalcev, in sicer 48.141 gospodinjstih in 14.308 poslovnih. Delež menjav dobavitelja je v letu 2018 znašal 5,7 % in se je že drugo leto zapored zmanjšal.¹³⁵

IV.2.3.1. Prodaja električne energije poslovnim odjemalcem

85. Poslovni odjemalci so načeloma bolj poučeni o trgu električne energije in se za nakup električne energije odločajo na osnovi cene. Po njihovih navedbah naj bi bil pogodbeni cenovni model pogosto oblikovan tako, da so cene električne energije neposredno ali posredno povezane z veleprodajnimi cenami, saj takšen dogovor zmanjšuje potencialna finančna tveganja.

86. Poslovne odjemalce lahko segmentiramo glede na velikost odjema in jih ločimo na male in srednje poslovne odjemalce, ki se obravnavajo tipsko, in na velike industrijske poslovne odjemalce, ki se obravnavajo individualno

87. Obravnava poslovnih odjemalcev z velikim odjemom električne energije je po opredelitvah priglasiteljev individualna in specifična, dobava pa temelji na

88. Agencija je v svoji pretekli praksi¹³⁹ ugotovila, da so veliki industrijski odjemalci, ki porabijo nad 2 GWh električne energije letno, najbolj občutljivi na spremembe cen, saj pri opravljanju svoje dejavnosti porabijo veliko količino električne energije, ki jim tako predstavlja pomemben del celotnih stroškov. Ker imajo večjo pogajalsko moč, so deležni individualne obravnave. Manjši industrijski in drugi poslovni odjemalci, ki porabijo med 50 MWh in 2 GWh električne energije letno, imajo manjšo pogajalsko moč in z dobavitelji sklepajo standardizirane pogodbe. Trg malih poslovnih odjemalcev, ki na leto porabijo do 50 MWh električne energije, je cenovno neelastičen, ker električna energija zanje ne predstavlja bistvenega stroška, ki bi bil ključni dejavnik njihove celotne potrošnje, poleg tega imajo ti odjemalci manj možnosti za primerjavo različnih ponudb, nimajo možnosti za pogajanja o končni ceni električne energije in izkazujejo manjšo pripravljenost za zamenjavo dobavitelja. Temeljna razlika med malimi poslovnimi odjemalci in gospodinjstimi odjemalci obstaja z vidika zakonodajnega okvira, zlasti pravic, ki jih imajo gospodinjstski odjemalci, ne pa tudi drugi majhni poslovni uporabniki.

¹³⁴ Dokument št. 3061-30/2017-1.

¹³⁵ Poročilo Vassa ETT »World Energy Retail market Rankings« opredeljuje 8,5-odstotni delež menjav na trgu kot prelomno dinamiko, ko dobavitelji že tvegajo izgubo precejšnjega števila odjemalcev, če na trgu niso dejavni. Oddaljevanje od te vrednosti povečuje zadevna tveganja pri dobaviteljih in lahko negativno vpliva na konkurenčnost trga. Poročilo o stanju na področju energije v Sloveniji v letu 2016, Agencija za energijo, str. 96

¹³⁶ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 72.

¹³⁷ Ibid

¹³⁸ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 76.

¹³⁹ Navedbe priglasiteljev koncentracije, sklic na odločbo Agencije št. 3061-24/2014-342 (GEN-I in Elektro Energija), odstavek 127

89. Agencija je za potrebe presoje predmetne koncentracije maloprodajni trg električne energije razdelila na upoštevni trg prodaje električne energije gospodinjstvom in na upoštevni trg prodaje električne energije poslovnim odjemalcem.

IV.2.2. Trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo

90. V skladu s prakso Evropske komisije obsega trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo proizvodnjo električne energije in uvoz električne energije za potrebe prodaje prodajalcem električne energije na drobno, ki prodajajo električno energijo na drobno končnim odjemalcem na slovenskem trgu, in velikim industrijskim odjemalcem s prenosnega omrežja na slovenskem trgu (v nadaljevanju tudi: veleprodajni trg).¹⁴⁰ Udeleženci veleprodajnega trga električne energije so proizvajalci električne energije, trgovci, ki trgujejo z električno energijo za nadaljnjo prodajo, in dobavitelji električne energije.¹⁴¹
91. Za veleprodajni trg električne energije je značilno, da praviloma na njem nastopajo le ponudniki z velikimi količinami električne energije in da se na njem trguje le z zaprtimi pogodbami, torej z vnaprej znano količino energije za vnaprej določena obdobja, cena pa ni odvisna od dejanske realizacije pogodb. Udeleženci lahko posle sklepajo bilateralno ali na energetskih borzah v Sloveniji in tujini. Na borzah se lahko trguje z energijo za dan vnaprej, znotraj dneva in za namene izravnave sistema. Lahko se trguje tudi s terminskimi produkti, ki praviloma pokrivajo daljša časovna obdobja od trgovanja za dan vnaprej.¹⁴² Priglasitelji so navedli, da se večina pogodb nanaša na količine, ki so večje od [redacted] vendar so možne tudi pogodbe z manjšim odjemom.¹⁴³
92. Vsa podjetja za proizvodnjo električne energije od začetka odpiranja trga neodvisno od sistemskih distributerjev prosto trgujejo tako na slovenskem kot na skupnem evropskem trgu električne energije. Na veleprodajnem trgu nastopajo proizvodna podjetja, trgovci, dobavitelji električne energije in tuji trgovci z električno energijo, prek slovenskega trga pa na tuje trge dostopajo tudi domači trgovci in proizvajalci električne energije. Vsak udeleženec trga, ki hoče prodati ali kupiti električno energijo na veleprodajnem trgu, mora izkazati bilančno pokritost, kar pomeni, da mora biti član bilančne skupine, za katero veljajo določena pravila za napovedovanje odjema in izravnavo odstopanj ter še nekatere druge omejitve in posebnosti.
93. Pogodbe s poslovnimi partnerji se na veleprodajnem trgu sklepajo na podlagi EFET krovnih pogodb v obliki standardiziranega formata za določen čas. Na podlagi predhodno sklenjenih EFET pogodb pa se posamezne transakcije sklenejo na podlagi individualnih pogodb in se potrjujejo med partnerji v obliki potrditev o sklenjeni individualni transakciji z aneksom h krovni pogodbi. Na podlagi krovne pogodbe se lahko sklepajo pogodbe za bodoče transakcije s poljubnimi proizvodi električne energije, tako glede ročnosti kot tudi glede količine. [redacted]
94. Po mnenju priglasiteljev ni razlogov za ločevanje veleprodajnega trga glede na različne vire energije (iz jedrskih elektrarn, termoelektrarn, hidroelektrarn, sončnih elektrarn itd.). Tudi Evropska komisija je po navedbah priglasiteljev z analizo trga¹⁴⁴ ugotovila, da ožja opredelitev upoštevne trga glede na vrsto proizvodnje energije ni potrebna.
95. Po ugotovitvah Komisije veleprodajni trgi električne energije med seboj niso zadosti homogeni in ne dovoljujejo medsebojne zamenjave (urna energija na primer ni zamenljiva z dolgoročnimi proizvodi).¹⁴⁵ Zaradi navedenega bi bila mogoča podrobnejša delitev upoštevne trga prodaje električne energije na debelo glede na ročnost električne energije. S konkurenčno pravnega vidika je za dobavitelja električne energije končnim kupcem namreč pomembno, da si zagotovi

¹⁴⁰ Odločbi Evropske komisije št. COMP/M 3440 ENI/EDP/GDP in št. COMP/M 3268 Sydkraft/Graninge.

¹⁴¹ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 29.

¹⁴² Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji za leto 2017, str. 69.

¹⁴³ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 50.

¹⁴⁴ Odločba Evropske komisije v zadevi št. COMP/M 5224 z dne 22. 12. 2008 (EDF/BRITISH ENERGY), odstavek 16 in 17.

¹⁴⁵ Odločba Evropske komisije št. COMP/M 5549 EDF/SEGEBEZ, odstavek 36.

določen del električne energije kot dolgoročni proizvod, saj s tem minimizira tveganja glede dobave in glede cene električne energije, prav tako pa so zanj pomembni urni proizvodi, s katerimi izravnava nihanja v porabi svojih kupcev. Agencija je pri presoji upoštevala tudi dejstvo, da kupci električne energije za uspešno konkuriranje na trgu prodaje električne energije potrebujejo določen del električne energije daljših ročnosti.

96. Po mnenju priglasieljev električna energija, ki se izvozi, predstavlja substitut električni energiji, prodani na slovenskem trgu, zaradi česar bi morala biti za pravilno opredelitev upoštevne trga tudi izvožena električna energija vključena na upoštevni trg.¹⁴⁶

97. Agencija je na podlagi navedenega trg prodaje električne energije na debelo v primeru presoje predmetne koncentracije opredelila kot proizvodnjo električne energije in uvoz električne energije, in sicer za potrebe prodaje prodajalcem električne energije na drobno, ki prodajajo električno energijo na drobno končnim odjemalcem (distribucijskim podjetjem) na slovenskem trgu, in velikim industrijskim odjemalcem s prenosnega omrežja na slovenskem trgu. Posebej je Agencija analizirala tudi tržno moč podjetja HSE na trgu proizvodnje in uvoza na slovenski trg, kakor tudi proizvodnjo električne energije v Republiki Sloveniji in uvoz električne energije v Republiko Slovenijo, kar pomeni, da je analizirala tudi stanje na trgu prodaje električne energije na debelo ob upoštevanju proizvodnje in uvoza na slovenski trg, kar pomeni brez oštete električne energije, ki je bila iz Slovenije izvožena.

IV.2.3. Prodaja električne energije na izravnalnem trgu

98. Izravnalni trg z elektriko je organizirana oblika zbiranja in angažiranja ponudb za prodajo in nakup izravnalne energije z namenom izravnave odstopanj elektroenergetskega sistema, ki se izvaja na platformi za zbiranje ponudb za nakup in prodajo elektrike, prek katere sistemski operater prenosnega omrežja Eles kupuje in prodaja energijo, namenjeno izravnavi odstopanj elektroenergetskega sistema. Trgovanje se izvaja v kombinaciji s trgovanjem znotraj dneva, in sicer še eno uro po zaprtju do fizične dobave proizvoda. Pri trgovanju lahko sodelujejo vsa podjetja, ki so vključena v bilančno shemo trga z elektriko in so pristopila k trgovanju na izravnalnem trgu in trgovanju znotraj dneva. Trgovanje na izravnalnem trgu poteka 24 ur na dan, 7 dni na teden največ za dan vnaprej, omogočeno pa je trgovanje z urnimi, 15 minutnimi, pasovnimi in trapeznimi proizvodi. Borzen pri izvajanju izravnalnega trga sodeluje z energetsko borzo BSP, ki za izvajanje izravnalnega trga ponuja trgovalno platformo, način izvajanja izravnalnega trga pa določajo Pravila za izvajanje izravnalnega trga z elektriko.¹⁴⁷ Na tem trgu kot kupec deluje le eno podjetje, in sicer sistemski operater prenosnega omrežja, torej Eles.¹⁴⁸

99. Za potrebe izravnave sistema mora imeti sistemski operater prenosnega omrežja ves čas na voljo ustrezno pozitivno in negativno energijo, saj mora v vsakem trenutku zagotavljati usklajenost med proizvodnjo in odjemom elektrike na svojem regulacijskem območju. Na izravnalnem trgu lahko sistemski operater od ponudnikov kupi ustrezno količino pozitivne izravnalne energije, če je energije v sistemu premalo, ali proda morebitne viške. Izravnalni trg po pooblastilu operaterja trga izvaja podjetje BSP, ki izvaja tudi trg znotraj dneva. Na obeh trgih veljajo enaka pravila, pri čemer velja načelo, da se trgovanje na trgu znotraj dneva eno uro pred časom dobave zaključi in pretvori v trgovanje na izravnalnem trgu.

IV.2.4. Zagotavljanje sistemskih storitev

100. Sistemske storitve so storitve, namenjene zagotavljanju varnega in neprekinjenega obratovanja elektroenergetskega sistema. Zagotavlja jih operater prenosnega sistema, to je v Republiki Sloveniji Eles. Med sistemske storitve sodijo primarna, sekundarna in terciarna regulacija frekvence, regulacija napetosti ter zagon agregatov brez zunanjega napajanja. Ponudniki sistemskih storitev so proizvajalci električne energije, v določenih primerih pa tudi odjemalci. Vse sistemske storitve, razen primarne regulacije frekvence in moči, sistemski operater kupi od ponudnikov na trgu. Sodelovanje pri zagotavljanju primarne regulacije je

¹⁴⁶ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 12

¹⁴⁷ <https://www.borzen.si/si/Domov/menu2/Operater-trga-z-elektriko/izravnalni-trg/izravnalni-trg>

¹⁴⁸ Odločba Komisije EDG/ENI m 3440

obvezno za vse proizvodne naprave, priključene na prenosni sistem, in je brezplačno. Zagotavljanje drugih sistemskih storitev se delno financira iz omrežnine za prenosni sistem, delno pa iz bilančnega obračuna.¹⁴⁹

101. Storitve primarne regulacije frekvence zagotavlja ravnotežje med proizvodnjo in porabo, tudi v primeru izpadov proizvodnih enot ali večjih porabnikov. Zagotavljajo jo delujoči agregati z obratovanjem v delovni točki, ki omogoča ustrezne spremembe trenutne moči – ne na polni moči ali na tehničnem minimumu. To storitev so dolžni zagotavljati vsi proizvajalci elektrike, priključeni na prenosno omrežje. Primarno regulacijo frekvence je mogoče uvoziti, obseg potrebne rezerve za primarno regulacijo pa določi združenje ENTSO-E. Vsi sistemski operaterji kontinentalne Evrope morajo skupaj zagotoviti 3000 MW primarne regulacije, od tega Eles 15 MW.¹⁵⁰
102. V letu 2018 je sistemski operater s ponudniki storitve primarne regulacije sklenil Sporazum o zagotavljanju rezerve za izvajanje primarne regulacije frekvence, ki sistemskemu operaterju v vsakem trenutku omogoča zagotavljanje ustrezne ravni rezervnih zmogljivosti. Ustrezna usposobljenost za sodelovanje v primarni regulaciji frekvence bi v primeru uvedbe plačilnosti storitve v Sloveniji domačim ponudnikom omogočila tudi sodelovanje na trgih te storitve v drugih državah na skupnem evropskem trgu električne energije.¹⁵¹
103. Storitve sekundarne regulacije frekvence je namenjena izravnavanju izmenjav po motnjah v sistemu. Po nastopu motnje vsi delujoči agregati v bližini motnje reagirajo na spremembo v okviru primarne regulacije. Najkasneje v 30 sekundah mora začeti delovati sekundarna regulacija, ki mora pokriti odstopanja izmenjav in korigirati odstopanje frekvence najkasneje v 15 minutah. Delovanje sekundarne regulacije vodi centralni regulator pri operaterju prenosnega sistema, na katerega so priključene vse enote, ki sodelujejo v sekundarni regulaciji. To sistemsko storitev lahko zagotavljajo le proizvodni objekti, priključeni na slovensko proizvodno omrežje. Operater prenosnega sistema praviloma izbere ponudnike v postopku bilateralnih pogajanj.
104. Storitve terciarne regulacije frekvence je namenjena nadomestitvi izrabljene rezerve moči za sekundarno regulacijo in s tem vzpostaviti normalnega stanja rezerv pri regulaciji frekvence. Po delovanju sekundarne regulacije se trenutne moči agregatov, ki v njej sodelujejo, spremenijo. Če ti agregati ne zmorejo več zagotoviti zadostne rezerve, se vključijo enote, ki sodelujejo v terciarni regulaciji, in prevzamejo del obremenitve enot, ki sodelujejo v sekundarni regulaciji in s tem sprostijo zahtevano rezervo v teh enotah. V terciarni regulaciji lahko sodelujejo agregati, priključeni na omrežje v okviru rotirajoče rezerve, kot tudi agregati, ki se lahko najkasneje v 15 minutah sinhronizirajo z omrežjem in prevzamejo zahtevano moč. Rezerva za terciarno regulacijo mora nadomestiti izpad največje enote v regulacijskem območju. Rezervo za terciarno regulacijo (tudi minutna rezerva) lahko ponudijo tudi odjemalci elektrike, ki se odzovejo s prilagajanjem odjema, lahko pa jo zagotavljajo tudi proizvodni objekti izven slovenskega regulacijskega območja. Operater prenosnega sistema ponudnike praviloma izbere na dražbi.
105. Storitve regulacije napetosti je namenjena vzdrževanju napetostnih razmer znotraj predpisanih mej. Vse elektrarne, priključene na 110 kV, 220 kV in 400 kV omrežje, morajo sodelovati v regulaciji napetosti s svojim napetostnimi regulatorji. Ti proizvajalci ne smejo neupravičeno izklopiti svojih napetostnih regulatorjev. S proizvodnjo jalove moči se lahko zniža razpoložljiva proizvodnja delovne moči elektrarne zaradi omejitev generatorja, transformatorja ali povezovalnega voda. Pri regulaciji napetosti lahko sodelujejo tudi kompenzacijske naprave, ki so v lasti podjetij za prenos ali distribucijo. Odjemalci sodelujejo pri regulaciji napetosti predvsem z zagotavljanjem ustrezne kompenzacije jalove energije v obsegu, ki ga predpiše operater prenosnega sistema. To sistemsko storitev je mogoče zagotavljati le z objekti in napravami, ki so priključeni na slovensko prenosno omrežje. Za zagotavljanje ustreznih napetostnih razmer v prenosnem omrežju operater s pogajanjem izbere ustrezne ponudnike te sistemske storitve. Storitve zagona agregatov brez zunanega napajanja je

¹⁴⁹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 38

¹⁵⁰ Direktor Eles Aleksander Mervar, Delo, 18. 1. 2018. Energetski zakon in koncept sprožata številne dvome

¹⁵¹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 34

namenjena zagotovitvi omrežne napetosti po morebitnem razpadu sistema, ko izpadejo vsi napajalni viri v omrežju in jo je mogoče zagotavljati le z objekti znotraj slovenskega elektroenergetskega sistema. Operater izbere ustrezne ponudnike s pogajanj

106. V primeru presoje predmetne koncentracije je Agencija opredelila tudi upoštevni storitveni trg sekundarne regulacije frekvence in upoštevni storitveni trg terciarne regulacije frekvence. Na trgu sekundarne regulacije frekvence se vrši konkurenca le med proizvodnimi objekti, priključenimi na slovensko proizvodno omrežje. Operater prenosnega sistema, ki je edini kupec teh storitev, praviloma izbere ponudnike v postopku bilateralnih pogajanj. Na trgu terciarne regulacije frekvence se vrši konkurenca tako med proizvodnimi objekti v slovenskega regulacijskega proizvodnem omrežju, kot tudi med proizvodnimi objekti izven slovenskega regulacijskega območja. Operater prenosnega sistema ponudnike praviloma izbere na dražbi. Zaradi povezanosti trga prodaje električne energije na debelo in na drobno ter trgov zagotavljanja sekundarne in terciarne regulacije frekvence, je Agencija preučila tudi stanje konkurence na teh trgih in morebitne vplive na konkurenco na teh trgih po izvedbi predmetne koncentracije.

IV.2.5. Vertikalna povezanost trga proizvodnje in prodaje električne energije na debelo in trga prodaje električne energije na drobno

107. Trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo je vertikalno povezan s trgom prodaje električne energije na drobno. Podjetja, ki se ukvarjajo s prodajo električne energije na drobno, kupujejo električno energijo na trgu nabave električne energije, na katerem so prisotna tudi podjetja, ki so prisotna na trgu prodaje električne energije na debelo. Nekatera podjetja na slovenskem trgu so že vertikalno integrirana in so s svojo skupino podjetij prisotna tako na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v RS, kakor tudi na trgu prodaje električne energije na drobno podjetjem in gospodinjstvom hkrati pa tudi uvažajo električno energijo. Glede na to, da bo tudi z obravnavano koncentracijo prišlo do združitve dejavnosti podjetij, od katerih ima eno visok tržni delež na trgu prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, s koncentracijo pa bo okrepilo svoj tržni delež na trgu prodaje električne energije na drobno, je Agencija v nadaljevanju preučila tudi možnost, ali bi lahko predmetna koncentracija povzročila izključevanje konkurentov pri dostopu do surovin in izključevanje pri kupcih, vključno z možnimi vplivi oblikovanja oligopolne strukture trga na učinkovito konkurenco na trgu prodaje električne energije na debelo in na trgu prodaje električne energije na drobno ter posledično na izbiro za končnega potrošnika

IV.3. UPOŠTEVNI GEOGRAFSKI TRG

IV.3.1. Trg prodaje električne energije na drobno

108. Upoštevni geografski trg za trg prodaje električne energije na drobno so priglasitelji opredelili območje Republike Slovenije. Na slovenskem trgu si v enakih pogojih konkurence med seboj konkurirajo tako ponudniki električne energije gospodinjstvom odjemalcem, kot ponudniki na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem. Na celotnem območju Republike Slovenije lahko od 1. julija 2007 vsak končni odjemalec prosto izbira svojega dobavitelja električne energije. Upoštevni geografski trg za trg prodaje električne energije na drobno je v predmetnem postopku presoje koncentracije opredeljen kot območje RS.

IV.3.2. Trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo

109. Priglasitelji so navedli, da trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo predstavlja odprt trg, na katerem je prisotna visoka stopnja konkurence. Po njihovem mnenju predstavlja upoštevni geografski trg za trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo širši geografski trg, saj naj bi lahko kupci električne energije na debelo brez omejitev kupovali električno energijo v Republiki Sloveniji in v tujini, zato naj predmetna koncentracija ne bi imela učinkov niti na območju RS niti na območju EU. Priglasitelji so v nadaljevanju navedli, da lahko domača in tuja podjetja učinkovito, brez večjih stroškov in nemudoma vstopijo na trg proizvodnje in prodaje električne energije v RS, ter da lahko podjetja, aktivna na trgu maloprodaje električne energije v RS, vedno pridobijo potrebno električno energijo od drugih dobaviteljev, tudi iz tujine

110. Liberalizacija trga električne energije je po mnenju priglasiteljev omogočila, da je prenos električne energije možen med vsemi elektroenergetskimi sistemi znotraj EU, kot tudi med elektroenergetskimi sistemi nečlanic v jugovzhodnem delu Evrope. Navedeno naj bi omogočale čezmejne oziroma medobmočne prenosne zmogljivosti (v nadaljevanju: ČPZ), ki so po navedbah priglasiteljev dostopne vsem trgovcem pod enakimi pogoji in se dodeljujejo na podlagi avkcij po vnaprej določenih transparentnih in nediskriminatornih pravilih. Trgovci lahko preko razpoložljivih ČPZ dostopajo do nabavnih virov električne energije izven meja Slovenije za porabo v Republiki Sloveniji in obratno.¹⁵² Priglasitelji menijo, da upoštevni trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo zaradi razvitega trga ČPZ, napredka v načinu njihovega dodeljevanja, generične narave blaga in visoke stopnje uvoza, poleg Republike Slovenije vključuje celotno območje EU. Pogoji na trgih EU so po njihovih navedbah homogeni, med trgi so vzpostavljene povezave, ki omogočajo, da se lahko brez omejitev trguje z električno energijo po vsej EU. V večjem številu držav članic ni treba imeti licenc za trgovanje z električno energijo na debelo, v državah, kjer se licenca zahteva, pa lahko le-to pridobi matična družba in ni treba imeti registrirane trgovalne družbe v posamezni državi članici, ampak le pridobiti članstvo v bilančni shemi, za katero pa naj ne bi bilo diskriminatornih zahtev (vsa podjetja, ki imajo sedež v EU, pod enakimi pogoji pristopijo v bilančne sheme).

Veljaprodaja električne energije na območju EU lahko predstavlja tudi primere, ko podjetje iz Slovenije trguje s podjetji v drugi državi (npr. Hrvaški) brez čezmejnega prenosa električne energije (nakup in prodaja na Hrvaškem). Lahko se trguje na način, da podjetje kupi električno energijo na primer v Nemčiji in jo proda naprej na Madžarsko. Priglasitelji ocenjujejo, da lahko udeleženci upoštevne trga manjkajoče količine električne energije za Slovenijo kupujejo kjerkoli v EU.¹⁵³ Tudi uvedba spajanja trgov na slovensko avstrijski meji, ki naj bi omogočala optimalno izkoriščanje razpoložljivih ČPZ, naj bi po mnenju priglasiteljev vodila k opredelitvi upoštevne geografske trga za prodajo električne energije na debelo kot celotno območje Evropske unije.¹⁵⁴

111. Evropska komisija je v svojih odločbah upoštevni geografski trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo praviloma opredeljevala kot nacionalni trg.¹⁵⁵
112. Agencija je navedbe priglasiteljev podrobneje preučila. Dejansko obstajajo relativno visoke čezmejne prenosne zmogljivosti za uvoz električne energije v Slovenijo, vendar je potrebno tudi proučiti, kakšen konkurenčni pritisk lahko predstavlja uvožena električna energija, kakor je preučila tudi Evropska komisija.¹⁵⁶
113. Eden izmed dejavnikov je konkurenčnost cen električne energije. Iz podatkov, s katerimi razpolaga Agencija, izhaja, da so na primer za italijanski trg značilne visoke cene električne energije, posledično tudi količinski uvoz iz te države predstavlja le desettino v celotnem uvozu električne energije v Slovenijo. Dosežene cene čezmejnih prenosnih zmogljivosti po posameznih mejah pa odražajo razliko med cenami na različnih trgih. Zato je bila za trgovce tudi v letu 2017 najbolj zanimiva možnost prodaje električne energije iz Nemčije in Avstrije v Italijo, na kar kažejo tudi vrednosti doseženih povprečnih cen ČPZ na posameznih mejah.¹⁵⁷ V letu 2018 se je povprečna cena ČPZ za prenos električne energije iz Avstrije v Slovenijo ponovno približala razlikam v borznih cenah. Pomemben dejavnik za to je bila že dosežena cena na letni dražbi na tej meji, ki je bila izvedena ob koncu leta 2017. Ta cena se je s 6,07 EUR/MWh v letu 2017 praktično podvojila in je dosegla 11,09 EUR/MWh, kar je tudi posledica velike cenovne razlike med trgovoma v letu 2017.¹⁵⁸ Tudi ni dovolj, da so cene uvožene električne energije konkurenčne le v posameznih trenutkih, na določene dneve, v določeni sezoni, saj dobavitelji električne energije končnim odjemalcem potrebujejo konkurenčen vir dobave za daljše obdobje. V tem primeru tudi spajanje trgov med Slovenijo in Italijo ne more izenačiti pogojev nabave na obeh

¹⁵² Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 33.

¹⁵³ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 34.

¹⁵⁴ Dokument št. 3061-30/2017-18, str. 7.

¹⁵⁵ Odločbe Komisije Grupa Villar Mir/ENBW/Hidrocantabrico, 2004/135/EC, št. M 2434, OJ L 48, 18.2.2004, str. 86.

EDF/Segebel št. M 5549 z dne 12. 11. 2009, EDF/British Energy, št. M 5224, 22. 12. 2008, idr.

¹⁵⁶ Odločba Evropske komisije št. COMP/M 4180, Gaz de France/Suez, odst. 711.

¹⁵⁷ Poročilo o stanju na področju energije v Sloveniji v letu 2017, str. 66.

¹⁵⁸ Poročilo o stanju na področju energije v Sloveniji v letu 2018, str. 65, 66.

trgih. Tudi Evropska komisija je v svoji odločbi¹⁵⁹ ugotovila, da spajanje trgov ni spremenilo definicije upoštevnege geografskega trga kot nacionalnega trga niti v primerih, ko so bile zmogljivosti za uvoz električne energije znatnega obsega. Poleg tega spajanje trgov zadeva trgovanje z električno energijo za dan vnaprej in znotraj dneva, dolgoročnejši proizvodi se še vedno dodeljujejo preko eksplicitnih avkcij.

114. Drugi dejavnik, ki je pomemben pri definiciji upoštevnege geografskega trga, je dejstvo, da trgovci z električno energijo svoje ponudbe končnim porabnikom dajejo tudi za dolgoročnejša obdobja, čezmejne letne prenosne zmogljivosti pa se dodeljujejo šele konec leta in le za obdobje naslednjega leta. Tako je tveganje dobaviteljev električne energije končnim odjemalcem, ki so v večji meri odvisni od uvožene električne energije, večje. Tem tveganjem so dobavitelji končnim odjemalcem v Republiki Sloveniji izpostavljeni tudi v primeru uvoza električne energije iz držav, ki imajo v povprečju presežke električne energije (na primer Avstrija), iz katere izvira največji delež uvožene električne energije na slovenski trg.¹⁶⁰

115. Poleg navedenega je tveganje odstopanj od vozniš redov za kupce električne energije na debelo, ki so bolj odvisni ali pa odvisni le od uvožene električne energije in v svoji skupini nimajo proizvajalca električne energije, veliko večje kot tistih bilančnih skupin, ki imajo v svoji skupini proizvajalca s prilagodljivo proizvodnjo električne energije v Republiki Sloveniji. F

Z izjemo največjega konkurenta na maloprodajnem trgu električne energije v Republiki Sloveniji, skupine Gen-I, druga podjetja ne razpolagajo z znatnejšimi proizvodnimi viri. Priglasitelj koncentracije HSE skupaj s prvim konkurentom, to je podjetjem GEN Energija, pa skupaj obvladujeta kar 86,5 % vseh proizvodnih zmogljivosti v RS.¹⁶² Priglasitelji so pojasnili, da mentve porabe električne energije za distribucijska omrežja niso na voljo v realnem času, da bi lahko kongirali vozne rede proizvodnih enot.¹⁶³

116. Trgovanje znotraj dneva omogoča udeležencem trga, da z oddajanjem dodatnih nakupnih ali prodajnih naročil po zaprtju trgovanja za dan vnaprej prilagodijo svoje tržne plane. Trgovanje na trgu znotraj dneva se zaključi eno uro pred časom fizične dobave in se pretvori v trgovanje na izravnalnem trgu, kjer tržni udeleženci trgujejo le s sistemskim operaterjem. Izravnava odstopanj povzroča sistemskemu operaterju stroške, ki jih morajo pokriti tisti, ki jih povzročajo.¹⁶⁴ Navedeno pomeni, da vse dodatne spremembe v povpraševanju eno uro pred dobavo električne energije udeležence trga dodatno bremenijo za dodatne stroške izravnalne energije. Priglasitelji so pojasnili, da odstopanja predstavljajo strošek tudi za proizvajalce električne energije.¹⁶⁵

117. Svojo navedbo utemeljujejo s tem, da je slovensko trgovalno območje z električno energijo del skupnega evropskega trga in zato lahko udeleženci slovenskega trgovalnega območja trgujejo z električno energijo tudi preko meja, kar naj bi Agencija ugotovila že v svojih preteklih odločbah.¹⁶⁶ Po njihovih navedbah je Agencija tudi ugotovila, da se čezmejne prenosne zmogljivosti, ki so za to potrebne, dodeljujejo na tržni način, da lahko vsak udeleženec trga nastopi kot kupec in posledično uvažata električno energijo z geografskih območij izven Republike Slovenije. Z začetkom izvajanja implicitnih avkcij na slovensko italijansko mejo po letu 2011 naj bi se zagotovila boljše povezanost slovenskega borznega trga s sosednjim italijanskim in povečanje števila tržnih udeležencev. Uvedba spajanja trgov na slovensko avstrijsko mejo naj bi prinašala koristi za vse udeležence, ki delujejo na slovenskem in avstrijsko nemškem trgu, saj naj bi omogočala optimalno izkoriščanje razpoložljivih ČPZ na tej meji. Po mnenju priglasiteljev naj bi na podlagi gornjih navedb

¹⁵⁹ Odločba Evropske komisije št. COMP/M.5549, EDF/SEGEBEL, odst. 26

¹⁶⁰ Odločba Evropske komisije št. COMP/M.4180, Gaz de France/Suez, odst. 711

¹⁶¹ Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 15

¹⁶² Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 19

¹⁶³ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 51

¹⁶⁴ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 80

¹⁶⁵ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 51.

¹⁶⁶ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 33, sklic priglasiteljev na odločbo Agencije št. 3061-17/2016-56 (Gen Energija, Gen-I, Elektro Energija).

upoštevni geografski trg za prodajo električne energije na debelo predstavljalo celo območje Evropske unije.¹⁶⁷

118.

Podjetje ELES, ki dodeljuje ČPZ na eksplicitnih in implicitnih avkcijah ter po principu sprotnega dodeljevanja, naj bi določil količine ČPZ, ki so predmet vsake posamezne avkcije. Glede na navedeno naj ne bi bilo mogoče, da bi en tržni udeleženec na avkciji pridobil vse obstoječe ČPZ. Letne avkcije se izvajajo enkrat letno, mesečne se izvajajo enkrat mesečno. Dnevne avkcije ter dodeljevanje znotraj dneva po principu sprotnega dodeljevanja poteka vse dni v tednu.

119.

V teh primerih naj bi se avkcije izvajale na organiziranih trgih (borzah) z električno energijo, na katerih lahko sodelujejo vsi tržni udeleženci na podlagi nediskriminatornih pravil, ki jih določa posamezna borza. Cena električne energije slovenskih proizvajalcev naj bi se oblikovala na podlagi cen na terminskih borzah z električno energijo, kar naj bi pomenilo, da so cene nakupa električne energije v Republiki Sloveniji in cene električne energije na tujih geografskih območjih, z vključenimi stroški zagotovitve ČPZ, konkurenčne.

120. Agencija na podlagi zbranih podatkov ugotavlja, da nakup ČPZ poleg stroškov, ki jih nakup povzroča podjetjem, pomeni tudi nesorazmerna tveganja, in to tako pri zakupu ČPZ, kot pri nakupu dolgoročnejših proizvodov električne energije v tujini. Tveganja in stroški odstopanj od vozniških redov pri prodaji električne energije v slovenskem elektroenergetskem sistemu so namreč za podjetja, ki nimajo lastnih proizvodnih virov znotraj svoje skupine povezanih podjetij in ki imajo majhno bazo končnih odjemalcev na slovenskem trgu in zato ne prav veliko manevrskega prostora za izravnava znotraj bilančne skupine, velika. Navedbe je potrdila tudi analiza Agencije, ki je s strani udeležencev trga električne energije in nakupi električne energije na borzi električne energije bi lahko z uvozom električne energije in učinkovito konkurirali konkurentom na trgu v celoti pokrili svoje potrebe po električni energiji in učinkovito konkurirali konkurentom na trgu dobave električne energije končnim kupcem na maloprodajnem trgu, prejela odgovore, da v celoti ne, da so tveganja prevelika in ne bi bili cenovno konkurenčni, da ni dovolj ČPZ, da ne, če bi bili na maloprodajnem trgu obstoječi konkurenti, ki imajo prenosne stroške električne energije, da se pojavljajo prevelika tveganja pri uvozu, da bi lahko učinkovito konkurirali.¹⁶⁹ Pritrdilno sta odgovorili dve podjetji, pri čemer je eno izpostavilo, da bi bil posledično nastop na trgu manj učinkovit¹⁷⁰, eno pritrdilno, razen v izjemnih primerih¹⁷¹, eno pa z da in ne, pri čemer je dodalo, da tak način nabave ne bi dopuščal cenovnega varovanja s terminskimi pogodbami, kar dolgoročno ne bi bilo vzdržno¹⁷². Na priglasi teljeve navedbe

¹⁶⁷ Dokument št. 3061-30/2017-18, str. 7

¹⁶⁸ Dokument št. 3061-30/2017-18, str. 4.

¹⁶⁹ Dokument št. 3061-30/20107-78, 116 (nezaupna različica, odgovor 51.c), 117 (nezaupna različica, odgovor 51.c), 201 – odgovor 51.c

¹⁷⁰ Dokument št. 91 (nezaupna različica) – odgovor 40.c, 113 (nezaupna različica) – odgovor 51.c.

¹⁷¹ Dokument št. 149 – nezaupna različica – odgovor 51.c

¹⁷² Dokument št. 164 – nezaupna različica

v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev, da so si navedbe Agencije med seboj v nasprotju, ker naj bi na tem mestu ugotovila, da ni dovolj ČPZ, da drugem mestu pa, da niso polno zasedene¹⁷³, Agencija pojasnjuje, da se prvi del navedbe nanaša na navedbo konkurenta, podatki o zasedenosti ČPZ pa so obrazloženi v nadaljevanju. Nezasedenost ČPZ iz držav, v katerih je nakup električne energije nekonkurenčen, je normalna posledica racionalnega obnašanja tržnih subjektov.

121. Cena za dostop do ČPZ odraža razliko v ceni med sosednjima trgovalnima območjema oziroma državama, za njihovo dodeljevanje pa se uporabljajo dražbe. Za neizkoriščene zmogljivosti, pridobljene na letni ali mesečni dražbi, velja pravilo "uporabi ČPZ ali jo prodaš", kar pomeni, da neizkoriščeni delež ČPZ sistemski operater proda na naslednji dražbi za krajše obdobje, imetnik ČPZ pa dobi neizkoriščen delež plačan po ceni, doseženi na tej dražbi. V letu 2017 je bilo na avstrijski meji večina dolgoročno dodeljenih zmogljivosti tudi nominiranih, kar pomeni, da na tej meji trgovci redko uporabljajo pravilo »uporabi ali prodaj«. Ceno zmogljivosti za leto 2017 je določala predvsem cena, dosežena na letni dražbi za to mejo, ki je bila izvedena ob koncu leta 2016 in je znašala 6,07 EUR/MWh. V letu se je 2017 praktično podvojila in je dosegla 11,09 EUR/MWh. V letih 2017 in 2018 je bil največji delež uporabe ČPZ na meji iz Avstrije v Slovenijo in iz Slovenije v Italijo. Velik delež izkoriščenosti je tudi v obeh smereh prenosa na meji s Hrvaško, kjer pa so bili prihodki od ČPZ relativno majhni zaradi velike količine razpoložljivih ČPZ.¹⁷⁴
122. Priglasitelji so navedli, da tudi vključitev Slovenije v dve širši regiji, na nivoju katerih se zahteva opredelitev skupno usklajene metode upravljanja prezasedenosti in postopkov za dodeljevanje zmogljivosti na trgu, kar naj bi potrjevalo vpetost Republike Slovenije v skupni evropski trg z električno energijo, vodi k opredelitvi širšega upoštevnege geografskega trga prodaje električne energije na debelo. K navedbi so dodali, da Smernice določajo, da se s ciljem spajanja trgov z električno energijo na območju celotne EU, v vseh sedmih regijah opredelijo združljivi postopki razreševanja prezasedenosti z namenom, da se oblikuje povezan trg.
123. Na podlagi vsega navedenega in razpoložljivih podatkov Agencija ugotavlja, da le uvoz električne energije ne bi bil zadostna alternativa nakupom električne energije na slovenskem trgu, saj dejanska oskrba kupcev pretežno ali samo preko dobaviteljev izven RS ob nerazpoložljivosti dolgoročnih proizvodov na slovenski borzi BSP ekonomsko ne bi bila upravičena. Ni nepomembno, da so nakupi električne energije na borzi povezani z vključitvijo podjetja v bilančno shemo, kar ima za posledico dodatne stroške, kot so stroški ustanovitve bilančne skupine, stroški bančnih garancij, članarin na borzah, provizij za borzno trgovanje, stroški poročanja in drugi dodatni posredniški stroški za sklepanje poslov na borznih portalih.
124. Priglasitelji so navedli, da naj bi upoštevni geografski trg za upoštevni trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo vključeval celotno območje Evropske unije, kar utemeljujejo z razvojem trga ČPZ, zaradi katerih naj bi se po oceni priglasiteljev razvil enoten trg znotraj EU. Hkrati so priglasitelji navedli, da opredelitev upoštevnege geografskega trga za presojo predmetne koncentracije ni nujna, saj naj le-ta v nobenem primeru ne bi imela vpliva na tem trgu ali na z njim vertikalno povezanem trgu maloprodaje električne energije. Po njihovem mnenju zaradi odsotnosti omejitev nakupa električne energije na debelo iz tujine ter popolne vpetosti slovenskega trga v evropski trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, v koncentraciji udeležena podjetja tudi po izvedeni koncentraciji ne bodo imela niti možnosti niti spodbude za vpliv na trg maloprodaje električne energije.

¹⁷³ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 51.

¹⁷⁴ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 66

125. Komisija je v svoji pretekli praksi¹⁷⁵ že analizirala vpliv spajanja trgov na konkurenco na veleprodajnih trgih električne energije in pri tem med drugim ugotovila, da so cene električne energije v obeh državah še vedno različne, kar zmanjšuje obseg uvoza, in da se na ponudbeni strani aktivnosti trgovcev z električno energijo razlikujejo in ima največji proizvajalec električne energije na Slovaškem 69 % tržni delež, medtem ko so njegove aktivnosti na češkem trgu minimalne; podobna je tudi obratna slika.

126. V letu 2017 je dodeljevanje ČPZ na mejah slovenskega prenosnega sistema s sosednjimi državami le deloma potekalo v skladu z evropskim ciljnim modelom, in sicer so razmere skoraj v celoti skladne z njim le na slovensko-italijanski meji. Kot navaja Agencija za energijo, ciljni model dodeljevanja ČPZ znotraj dneva nikjer v Evropi še ni uveden, saj v okviru projekta X-BID še vedno poteka razvoj ustreznega algoritma. Najslabša stopnja skladnosti s ciljnim modelom je na slovensko-hrvaški meji, kjer je zagotovljena skladnost le pri letnem in mesečnem dodeljevanju, medtem ko dodeljevanji zmogljivosti za dan vnaprej na eksplicitnih dražbah in znotraj dneva na netržni način nista skladni s tem modelom. Dodeljevanje ČPZ za dan vnaprej na mejah z Avstrijo in Italijo poteka v okviru večregijskega spajanja trgov. Pri tem spajanju kot borza na slovenskem trgovalnem območju sodeluje borza BSP, ki na slovenskem trgovalnem območju sodeluje tudi pri izvajanju dopolnilnih implicitnih dražb za dodeljevanje zmogljivosti znotraj dneva na slovensko-italijanski meji. Vse eksplicitne dražbe na slovenskih mejah izvaja dražbena hiša JAO (Joint Allocation Office) s sedežem v Luksemburgu, ki opravlja vlogo skupne evropske platforme za eksplicitno dodeljevanje ČPZ, kot to določa Uredba 2016/1719.¹⁷⁶

127. Priglasitelji so v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev navedli, da Agencija ni pravilno uporabila SSNIP testa, da ni primerno sklicevanje na zastarele odločitve Evropske komisije, ki naj bi se zgodili v različnih državah v različnih okoliščinah, ter da širšo opredelitev upoštevnege geografskega trga prodaje električne energije na debelo podpirajo tudi prejeti odgovori na vprašalnike Agencije.

[redacted] kar utemeljujejo s tem, da je slovensko trgovalno območje del skupnega evropskega trga, zato lahko udeleženci slovenskega trgovalnega območja električne energije trgujejo z električno energijo tudi preko meja, kar naj bi potrdila tudi ekonomska analiza, ki so jo priložili odgovoru na povzetek relevantnih dejstev.

[redacted] Kot argument dodajajo projekt povezovanja Madžarske in Slovenije, ki je v fazi priprave, in s čimer naj bi bil slovenski sistem električne energije kmalu neposredno povezan tudi z Madžarsko.¹⁷⁷ V nadaljevanju študija ugotavlja, da bi morala Agencija, četudi bi sprejela ozko opredelitev uvoza, upoštevati konkurenčen pritisk uvoza v presoji verjetnih učinkov koncentracije.¹⁷⁸

128. Evropska komisija je v svojih odločbah¹⁷⁹ upoštevni geografski trg trga proizvodnje in prodaje električne energije na debelo praviloma opredeljevala kot nacionalni trg, enako Agencija v svoji pretekli praksi.¹⁸⁰ Agencija je sicer v enem od zadnjih primerov s tega področja nakazala, da bi lahko območje nabave električne energije poleg območja RS, glede na to, da je vpeto med tri različne regionalne trge, in sicer srednje vzhodne Evrope, italijanski trg in trg JV Evrope, obsegalo tudi območje sosednjih držav, od koder izvirajo nabavni viri električne energije za slovenske kupce. Priglasitelji dopuščajo možnost, da so lahko upoštevni storitveni, proizvodni in geografski trgi širši ali ožji, vendar menijo, da kljub kakršnikoli drugačni alternativni opredelitvi upoštevni trgov priglase na nameravana koncentracija ne bo bistveno ovirala učinkovite konkurence na območju RS ali na njenem znatnem delu. Ne glede na natančno (ožjo ali širšo) opredelitev relevantnih trgov po oceni priglasiteljev niso podani konkurenčno pravni pomisleki in zato dokončna opredelitev upoštevni trgov po mnenju priglasiteljev ni potrebna.

¹⁷⁵ Odločba Evropske komisije PRISKO/OKD NASTUPNICKA št. M.9687, odst. 60-64.

¹⁷⁶ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 65, 66.

¹⁷⁷ Dokument št. 290, priloga Ekonomska analiza, str. 8, odstavek 2.17 in 2.20.

¹⁷⁸ Dokument št. 290, priloga Ekonomska analiza, str. 8, odstavek 3.5.

¹⁷⁹ Odločbe Evropske komisije: Grupo Villar Mir/ENBW/Hidrocarburos, 2004/135/EC, št. M.2434, OJ L 48, 18.2.2004, str. 86; EDF/Segebel št. M.5549 z dne 12.11.2009, EDF/British Energy, št. M.5224, 22.12.2008, idr. Case M.5978 – GDF Suez/International Power, odstavki 24, 42 in 70, M.5549 – EDF/Segebel, odstavek 38, M.8270 – EDF/CDC/RTE.

¹⁸⁰ Odločba Agencije št. 3061-17/2016-56 (GEN energija, GEN-I, Elektro Energija).

129. Agencija je za potrebe presoje predmetne koncentracije upoštevali geografski trg prodaje električne energije na debelo opredelila kot nacionalni trg, torej območje Republike Slovenije. Agencija izpostavlja, da je vse okoliščine opredelitve analizirala in obrazložila že v povzetku relevantnih dejstev in tudi v predmetni odločbi, kjer je v presoji upoštevala tudi konkurenčni pritisk uvoza, kar je razvidno iz nadaljevanja odločbe

IV.3.3. Trg zagotavljanja sistemskih storitev – sekundarna in terciarna regulacija frekvence

130. Kot upoštevalni geografski trg za zagotavljanje storitev sekundarne in terciarne regulacije frekvence je Agencija opredelila območje RS. Edini kupec na tem trgu je sistemski operater prenosnega omrežja Eles. Formalno lahko v konkurenci za dobavo na trgu zagotavljanja terciarne regulacije frekvence sodelujejo tudi podjetja iz tujine, vendar je, glede na to, da slovenska podjetja krijejo najmanj 90 % povpraševanja na tem trgu¹⁸¹, ustrezno kot upoštevalni geografski trg opredeliti območje RS

IV.4. DODELJEVANJE IN UPORABA ČEZMEJNIH PRENOSNIH ZMOGLJIVOSTI

131. Vsak član slovenske bilančne sheme lahko dostopa do prenosnega sistema in lahko med poljubnima točkama sistema prenese poljubno količino električne energije Slovensko trgovalno območje je s povezovalnimi vodi povezano s trgovalnimi območji Avstrije, Italije in Hrvaške. Zmogljivosti teh povezav so omejene, zato je treba vzpostaviti postopke za dostop vseh zainteresiranih tržnih udeležencev do njih na nediskriminatoren način. Sistemski operaterji zmožnosti na navedenih povezavah med posameznimi trgovalnimi območji v skladu z zakonodajo dodeljujejo z uporabo tržnih metod (dražbe), pri katerih tržni udeleženci plačajo dostop do ČPZ, katerega cena odraža razliko v ceni med sosednjima trgovalnima območjema oziroma državama. Ločimo eksplicitne in implicitne dražbe. Pri eksplicitnih se tržni udeleženci potegujejo le za zmožnosti na čezmejnih povezavah, pri implicitnih dražbah, ki potekajo prek trgovanja na borzah, pa se hkrati z energijo potegujejo tudi za prenosne zmožnosti. Dražbe za dostop do ČPZ se praviloma izvajajo na letni, mesečni in dnevni ravni, preostale zmožnosti pa se dodeljujejo tudi znotraj dneva.¹⁸²
132. V letu 2017 je dodeljevanje ČPZ na mejah slovenskega prenosnega sistema s sosednjimi državami le deloma potekalo v skladu z evropskim ciljnim modelom, ki predvideva izvajanje dodeljevanje ČPZ na letni in mesečni ravni z uporabo eksplicitnih dražb, za dan vnaprej in znotraj dneva pa z uporabo implicitnih dražb. Dne 19. 6. 2019 je bila tudi meja med Slovenijo in Hrvaško vključena v spajanje trgov za dan vnaprej in dodeljevanje ČPZ v letu 2018 je večinoma potekalo v skladu z evropskim ciljnim modelom.¹⁸³
133. Dostop do ČPZ je v praksi sestavljen iz dveh faz. Prva je dodeljevanje pravice njihove uporabe, druga pa je potrjevanje dejanske uporabe. Pri eksplicitnih dražbah sta to dva ločena postopka, pri implicitni dražbi (spajanje trgov) pa pridobitev zmožnosti pomeni tudi hkratno nominacijo, ki jo, vsak pri svojem sistemskem operaterju, izvedeta posrednika med trgovoma. Vlogo posrednika na slovenskem trgovalnem območju opravlja sistemski operater. Ko uporabnik omrežja na eksplicitni dražbi pridobi pravico uporabe ČPZ, mora v določenem roku prijaviti dejansko uporabo v obliki najave voznega reda (nominacija). Pravico lahko uporabi v celoti, delno, ali pa je sploh ne uporabi. Za neizkoriščene zmožnosti, pridobljene na letni ali mesečni dražbi, velja pravilo "uporabi ČPZ ali jo prodaj", kar pomeni, da neizkoriščeni delež ČPZ sistemski operater proda na naslednji dražbi za krajše obdobje, imetnik ČPZ pa dobi neizkoriščen delež plačan po ceni, doseženi na tej dražbi. V letu 2017 je bil največji delež uporabe ČPZ na meji iz Avstrije v Slovenijo in iz Slovenije v Italijo. Velik delež izkoriščenosti je tudi v obeh smereh prenosa na meji s Hrvaško, kjer pa so bili prihodki od ČPZ relativno majhni zaradi velike količine razpoložljivih ČPZ. Relativno visoka izkoriščenost smeri iz Slovenije v Hrvaško je tudi posledica dejstva, da polovica proizvodnje v jedrski elektrarni v Krškem pripada Hrvaški.

¹⁸¹ Publikacija skupine HSE Šest desetletij – šest blokov Termoelektrarne Šoštanj, str. 15

¹⁸² Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 64 in 68

¹⁸³ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 63

134. Tabela 1: Stopnja uporabe ČPZ po mejah v letih od 2013 do 2018 (v %)

Meja / leto	2013 (%)	2014 (%)	2015 (%)	2016 (%)	2017 (%)	2018 (%)
SI-IT	96	91	87	79	58	81
IT-SI	7	9	3	10	20	6
SI-AT	28	16	12	17	8	16
AT-SI	75	92	96	89	93	63
SI-HR	49	58	46	46	58	37
HR-SI	54	33	36	37	28	41

Vir: Agencija za energijo.¹⁸⁴

135. Iz tabele 1 je razvidno, da so bile ČPZ zaradi razlik v ceni električne energije najbolj zasedene v smeri iz Slovenije v Italijo ter v smeri iz Avstrije v Slovenijo (tudi zaradi tranzita električne energije čez Slovenijo na Zahodni Balkan), ter obratno zaradi nižjih cen. Zasedenost ČPZ na meji s Hrvaško v smeri Slovenija-Hrvaška se je v letu 2018 znižala, v obratni smeri pa nekoliko povečala in je znašala okrog 40 %.
136. ČPZ so bile na meji Slovenije z Avstrijo v smeri Slovenije skoraj v celoti zasedene do leta 2017 (zasedenost se je v obdobju od leta 2014 do 2017 gibala med 89 in 96 %), v zadnjem letu pa se je zasedenost nekoliko znižala. Nasprotno pa je izkoriščenost ČPZ na meji Slovenije z Italijo v smeri Slovenije zelo nizka, v letih 2016 in 2017 se je nekoliko povečala, v letu 2018 pa spet kar precej zmanjšala in je znašala 6 %.
137. ČPZ se torej dodeljujejo na tržni način, kar pomeni, da lahko vsak udeleženec na trgu nastopi kot kupec le-teh. Električna energija slovenskih proizvajalcev se prodaja na slovenskem veleprodajnem trgu pod tržnimi pogoji, cena le-te pa se oblikuje na podlagi cene terminskega trga madžarske borze z električno energijo ter morebitne razlike med tržnimi cenami na trgu na debelo v Republiki Sloveniji in na Madžarskem, ob upoštevanju ČPZ na mejah Slovenija/Hrvaška in Hrvaška/Madžarska. Stroški, ki vplivajo na ceno uvožene električne energije, so stroški, povezani z zakupom ČPZ, ki se prodajajo na dražbah, kjer jih lahko vsi udeleženci trga kupijo pod enakopravnimi pogoji. Uvoznik električne energije v RS je lahko vsako podjetje, ki je član bilančne skupine. Za sam postopek uvoza električne energije mora podjetje poleg same energije primerne ročnosti zakupiti tudi potrebne ČPZ od države, iz katere energijo dobavlja do Slovenije, pri čemer je treba ob nakupu ČPZ predložiti bančne garancije. Ob izpolnjenih pogojih se nato z vsakodnevnim pošiljanjem vozniških redov bilančne skupine za dan vnaprej ta energija uvozi oziroma izvozi. Vse eksplicitne dražbe na slovenskih mejah izvaja dražbena hiša JAO (Joint Allocation Office) s sedežem v Luksemburgu, ki opravlja vlogo skupne evropske platforme za eksplicitno dodeljevanje ČPZ, kot to določa Uredba 2016/1719.¹⁸⁵
138. Primerjava cen pasovne energije pri trgovanju za dan vnaprej na posameznih borzah z doseženo ceno ČPZ pokaže veliko stopnjo korelacije med razliko cen na borzah in doseženo ceno ČPZ. V letu 2017 pa je prišlo do velike razlike v ceni ČPZ med Slovenijo in Avstrijo ter razlik v cenah na obeh trgovnih območjih. Podobna razhajanja, kot so se pojavila v letu 2017, so bila značilna do uvedbe spajanja trgov.
139. Povprečna cena pasovne električne energije na borzi v Sloveniji je bila v letu 2017 glede na leto 2016 višja za 39 %, povprečna cena vršne energije pa za skoraj 42 %.¹⁸⁶ Tudi v letu 2018 se je povprečna cena pasovne energije na borzi v Sloveniji v primerjavi s povprečno letno ceno 2017 zvišala, in sicer za 3,3 % in je znašala 51,16 EUR/MWh. Najnižjo ceno pasovne energije na opazovanih borzah beležimo na nemški borzi, najvišje cene pasovne energije na trgu za dan vnaprej pa so bile med opazovanimi trgi dosežene na italijanski borzi.¹⁸⁷ Agencija za energijo ugotavlja, da na razmere na trgu pomembno vpliva tudi spajanje trgov za dan vnaprej na mejah z Avstrijo in Italijo v letu 2017. Hrvaška meja je bila v spajanje vključena junija 2018. Pri

¹⁸⁴ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 68, v letu 2018, str. 66

¹⁸⁵ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 66, v letu 2018, str. 64

¹⁸⁶ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 70

¹⁸⁷ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 69.

trgovanju znotraj dneva imamo vzpostavljeno le bilateralno spajanje trgov z Italijo, ki poteka prek dopolnilnih implicitnih dražb. Leta 2014 je povprečna cena pasovne energije na borzi v Sloveniji znašala 40,4 EUR/MWh, v letu 2016 pa le še 35,6 EUR/MWh. V letu 2017 se je cena pasovne energije zvišala za 39 % glede na leto pred tem – povprečna cena na borzi v Sloveniji je znašala 49,5 EUR/MWh.

140. Tudi cene vršne energije na trgu za dan vnaprej so se v letu 2017 v primerjavi z letom prej zvišale. Leta 2014 je povprečna cena vršne energije na borzi v Sloveniji znašala 45,8 EUR/MWh, v letu 2016 pa le še 39,9 EUR/MWh. V letu 2017 je bila povprečna cena vršne energije 56,5 EUR/MWh, kar pomeni skoraj 42 % zvišanje glede na leto 2016. V letu 2018 je povprečna cena vršne energije na borzi v Sloveniji znašala 56,88 EUR/MWh, kar pomeni 0,7 % dvig v primerjavi z letom prej.¹⁸⁸

- 141 Tabela 2: Povprečna cena pasovne in povprečna cena vršne energije na slovenski borzi električne energije BSP v letih od 2014 do 2018 v EUR/MWh

	Povprečna cena pasovne energije v EUR/MWh	Povprečna cena vršne energije v EUR/MWh	Razlika v EUR/MWh
2014	40,4	45,8	5,4
2015	41,4	46,9	5,5
2016	35,6	39,9	4,3
2017	49,5	56,5	7,0
2018	51,2	56,9	5,7

Vir: Agencija za energijo.¹⁸⁹

142. Iz gornje tabele je razvidno, da so bile na slovenski borzi električne energije povprečne cene vršne električne energije v celotnem obdobju od leta 2014 do leta 2018 višje od povprečne cene pasovne električne energije. Razlika med obema proizvodoma je bila najvišja v letu 2017, in sicer 7 EUR/MWh, ko je bila tudi dosežena povprečna cena obeh proizvodov na BSP najvišja.
143. V letu 2017 so se cene električne energije najbolj zvišale na borzi HUPX, kjer so se cene pasovne energije na trgu za dan vnaprej v primerjavi z letom 2016 zvišale za več kot 42 %. Prejšnja leta so bile cene na slovenski in madžarski borzi skoraj identične, v letu 2017 pa so bile nekoliko višje na madžarski borzi. Na avstrijski in nemški borzi so bile najnižje cene in obenem skoraj identične, saj borzi delujeta na istem trgovalnem območju, to je trgovalno območje Nemčije, Avstrije in Luksemburga. Cene na tem trgovalnem območju so se v primerjavi s povprečno ceno v letu 2016 zvišale za približno 18 %, kar je občutno manj kot na preostalih opazovanih borzah. Povprečne letne cene za pasovno energijo na italijanski borzi dosegajo najvišje vrednosti med opazovanimi trgi in tudi na ravni celotne EU.
144. V letu 2018 se je ponovno zmanjšal razkorak med povprečnima cenama vršne energije na slovenskem in madžarskem trgu, ki je v letu 2017 znašal 3,12, v letu 2018 pa le še 0,48 EUR/MWh, ob nižji ceni na slovenski borzi BSP. Cene na italijanski borzi dosegajo najvišje vrednosti med opazovanimi trgi, najnižje cene pa so bile, ob povečanem razkoraku med obema cenama, dosežene na avstrijski in nemški borzi. Glavni razlog za zvišanje cen na slovenskem in madžarskem trgu je bila slaba hidrologija v državah z območja Balkana ter v Romuniji in posledično majhna proizvodnja električne energije v hidroelektrarnah v drugi polovici leta 2018.
145. Cene vršne energije so se zvišale na vseh opazovanih trgih, podobno kot pri cenah pasovne energije, najbolj pa na madžarski borzi HUPX, za približno 48 %. Najnižje cene, ki so skoraj identične, so bile dosežene na avstrijski in nemški borzi, najvišje pa na madžarski. Cene na italijanski borzi so se v letu 2017 približale cenam na borzi v Sloveniji. V letu 2016 je znašala razlika med povprečnima cenama na obeh trgih 6,6 EUR/MWh, v letu 2017 pa le še 2,2 EUR/MWh. Najmanjše zvišanje cen med vsemi opazovanimi trgi je bilo doseženo na avstrijski in nemški borzi, in sicer približno za 19 %.

¹⁸⁸ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 70

¹⁸⁹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2015, str. 44, v letu 2017, str. 71, v letu 2018, str. 70

146. Glede na to, da je eden izmed dejavnikov pri definiciji upoštevnege geografskega trga tudi konkurenčnost oziroma višina cen električne energije, lahko iz prikazanih razlik med območji sosednjih držav in v RS sklepamo, da so različne cene znak različnih pogojev konkurence na posameznih trgih in da upoštevni geografski trg ne more biti opredeljen kot enoten trg več držav. Pomemben dejavnik je dejstvo, da trgovci z električno energijo svoje ponudbe končnim porabnikom dajejo tudi za dolgoročnejša obdobja. ČPZ na letni ravni se za naslednje leto še vedno dodeljujejo konec leta. Zaradi navedenega je tveganje dobaviteljev električne energije končnim odjemalcem, ki so v večji meri odvisni od uvožene električne energije, večje. Tem tveganjem so dobavitelji končnim odjemalcem v Republiki Sloveniji izpostavljeni tudi v primeru uvoza električne energije iz držav, ki imajo v povprečju presežke električne energije (na primer Avstrija in Nemčija). Analiza, ki jo je izvedla Agencija na trgu prodaje električne energije (na primer kupcem v RS, je pokazala, da imajo uvozniki električne energije, ki ne razpolagajo s proizvodnimi zmogljivostmi, slabši položaj.¹⁹⁰ Tudi analiza trga, ki jo je Agencija izvedla v svojih nedavnih odločbah s tega področja med kupci električne energije na veleprodajnem trgu električne energije¹⁹¹, je potrdila, da omejitve ČPZ (njihova razpoložljivost, količina in cena) predstavljajo tveganja, ki ceno električne energije iz uvoza podražijo. Zlasti manjši kupci ne morejo pridobiti električne energije iz uvoza zaradi omejitev ČPZ, ki se dodeljujejo na avkcijah konec leta za naslednje leto in zanje predstavljajo velik strošek in velika tveganja zaradi nepredvidljivih nihaj cen električne energije. Slednji so zato bistveno bolj vezani na električno energijo iz slovenske proizvodnje, ki jo obvladujeta predvsem stebra skupine HSE in skupine GEN.

147. Agencija glede na predložene korektivne ukrepe v izreku predmetne odločbe odgovarja le na nekatere navedbe priglasiteljev. Kot upoštevni geografski trg trga proizvodnje in prodaje električne energije na debelo je glede na opisane razloge za potrebe presoje predmetne koncentracije opredelila nacionalni trg, torej območje Republike Slovenije

V. PRESOJA KONCENTRACIJE

148. Pri presoji koncentracije je Agencija ugotavljala, ali prihaja do prekrivanja dejavnosti v koncentraciji udeleženih in z njimi povezanih podjetij ali delov podjetij na katerem od trgov, kjer le-ta nastopajo, ali do povezav, ki bi omejevale konkurenco na katerem od z njimi tesno povezanih trgov. Horizontalne koncentracije podjetij je mogoče opredeliti kot koncentracije, v katerih udeležena podjetja poslujejo na istih upoštevni trgih, za vertikalne koncentracije pa štejejo vse tiste koncentracije, v katerih so udeležena podjetja dejavna na različnih stopnjah oskrbne verige. Agencija je ugotavljala tudi, ali bi delovanje v koncentraciji udeleženih in z njimi povezanih podjetij na tesno povezanih trgih po izvedbi predmetne koncentracije lahko vplivalo na učinkovito konkurenco na opredeljenih upoštevni trgih

VI.5. TRG PROIZVODNJE IN PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DEBELO

V.5.1. Velikost trga

149. Tabela 3: Velikost nacionalnega trga proizvodnje in prodaje električne energije (v GWh)

	2015 (v GWh)	2016 (v GWh)	2017 (v GWh)	2018 (v GWh)
Proizvodnja v RS	13.954	15.233	14.984	12.579
Uvoz	9.045	8.359	9.133	8.930
Skupaj *	22.999	22.476	24.117	21.509

*Proizvodnja v Sloveniji (upoštevana slovenska polovica NEK) in uvoz.

Vir: Podatki priglasiteljev in Agencije za energijo.¹⁹²

150. Velikost nacionalnega trga proizvodnje in prodaje električne energije na podlagi količinskih podatkov je v letu 2018 znašal 21.509 GWh, kar je nekoliko manj kot v letu 2017, ko je znašala

¹⁹⁰ Dokumenti št. 3061-30/2017-78, 116 – nezaupna različica, 149, 164 (odgovor 33)

¹⁹¹ Povzeto iz odločbe št. 3061-24/2014-342, točki 103-104.

¹⁹² Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 35, Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2015, str. 11-12, v letu 2016, str. 28-29, v letu 2017, str. 14-15, in v letu 2018, str. 8 in 17.

24.117 GWh, in v letih 2016 in 2015, ko je znašala 22.476 GWh oziroma 22.999 GWh.

Priglasitelji so navedli, da ne morejo podati ocene velikosti trga proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, ker ne razpolagajo s podatki o prometu podjetij na upoštevnem trgu. Cena je sicer bistveni element konkurence na trgu, kljub temu pa Agencija ocenjuje, da se glede na strukturo trga razmerja na trgu tudi ob izračunu tržnih deležev na podlagi vrednostnih podatkov ne bi bistveno spremenila in zato tržni deleži, izračunani na podlagi količine prodane električne energije, lahko odražajo realno sliko tržne strukture na slovenskem trgu prodaje električne energije.

V.5.2. Proizvodnja električne energije

151. V Republiki Sloveniji delujejo naslednje večje hidroelektrarne: Dravske elektrarne Maribor (DEM), Soške elektrarne Nova Gorica (SENG), Savske elektrarne Ljubljana (SEL), Hidroelektrarne na spodnji Savi (HESS), jedrska elektrarna Nuklearna elektrarna Krško (NEK) ter termoelektrarne na premog: Termoelektrarna Šoštanj (TEŠ), Termoelektrarna Trbovlje (TET), JAVNO PODJETJE ENERGETIKA LJUBLJANA (JPEL)¹⁹³, in plinska elektrarna Termoelektrarna Brestanica (TEB). DEM proizvajajo z osmimi hidroelektrarnami na reki Dravi (HE Dravograd, HE Vuzenica, HE Vuhred, HE Ožbalt, HE Fala, HE Mariborski otok, HE Zlatoličje in HE Formin), s tremi malimi hidroelektrarnami (MHE Melje, MHE Markovci in MHE Ceršak) ter štirimi sončnimi elektrarnami (SE Zlatoličje, SE Formin, SE Dravograd in SE OCV 3) in proizvedejo skoraj četrtino vse slovenske električne energije. Povprečna letna proizvodnja družbe DEM, ki znaša 2.664 milijonov KWh, predstavlja 80 % slovenske električne energije, ki ustreza kriterijem obnovljivih virov. Skupna moč na pragu elektrarn družbe DEM je skoraj 600 MW. SENG proizvajajo modro energijo – električno energijo iz obnovljivega vira na porečju reke Soče
152. TEŠ je največji termo proizvodni objekt v skupini HSE. Osnovna dejavnost je proizvodnja električne in toplotne energije za daljinsko ogrevanje. Z močjo 1.176 MW proizvede povprečno tretjino energije v državi, v kriznih obdobjih pa pokriva tudi več kot polovico porabe. Povprečna letna proizvodnja električne energije se giblje med 3 500 in 3.800 GWh, povprečna letna proizvodnja toplotne energije za daljinsko ogrevanje Šaleške doline pa znaša od 320 GWh do 400 GWh. Za omenjeno letno proizvodnjo električne in toplotne energije porabi od 3,5 do 4 milijone ton premoga.
153. HESS je vodilna slovenska družba pri izgradnji novih objektov na področju obnovljivih virov energije. Ustanovljena je bila leta 2008 s ciljem izgradnje verige hidroelektrarn na spodnji Savi (HE Boštanj, HE Arto – Blanca, HE Krško, HE Brežice in HE Mokrice) in samostojnega obratovanja ter vzdrževanja zgrajenih hidroelektrarn. Je v 51 % lasti skupine GEN in v 49 % lasti skupine HSE.
154. Podjetje HSE je skupaj s Savskimi elektrarnami Ljubljana, d.o.o. (30 %), in podjetjem GEN energija, d.o.o. (10 %) s 60 % solastnik podjetja SRESA d.o.o. V okviru projekta SRESA je predvidena izgradnja verige 10 hidroelektrarn na srednji Savi (HE Suhadol, HE Trbovlje, HE Renke, HE Ponoviče, HE Kresnice, HE Jevnica, HE Zalog, HE Šentjakob, HE Gameljne in HE Tacen).¹⁹⁴
155. Povprečna letna proizvodnja premoga Premogovnika Velenje, d.d., znaša 26.065 TJ, v celotnem obdobju obratovanja bloka 6 v TEŠ (2015–2054) pa naj bi načrtovana proizvodnja skupaj znašala [redacted] TJ. Edini kupec premoga iz Premogovnika Velenje je TEŠ. V letu 2017 je bila pri prodaji premoga podjetju TEŠ vključena tudi prodaja varnostne zaloge premoga v višini 1.722 TJ, kar predstavlja 4,2 % celotne prodaje premoga. Prodaja premoga in s tem tudi proizvodnja premoga sta v veliki meri odvisni od dogajani na trgu električne energije.¹⁹⁵

¹⁹³ Dne 31. 1. 2014 je bila v sodni register vpisana pripojitev družbe TERMoelektrarna TOPLARNA LJUBLJANA k družbi JAVNO PODJETJE ENERGETIKA LJUBLJANA

¹⁹⁴ <https://www.gen-energija.si/investiramo-in-razvijamo/srednjesavske-elektrarne>

¹⁹⁵ Letno poročilo Premogovnika Velenje d.d. za leto 2017, str. 31

[redacted] Premogovnik Velenje skupaj s Termoelektrarno Šoštanj zagotavlja tretjino doma proizvedene električne energije, v sušnih obdobjih pa celo več kot 50 %, zato je TES 6 z visokimi izkoristki in manjšim vplivom na okolje zelo pomemben za zanesljivo, varno in okoljsko sprejemljivo oskrbo države z električno energijo po konkurenčni ceni.¹⁹⁷ Tudi direktor podjetja Termoelektrarna Šoštanj je izjavil, da je »Termoelektrarna Šoštanj eden v izmed ključnih stebrov slovenske energetike, ki v povprečju proizvede skoraj tretjino potrebne energije, poleg tega pa skrbi za prilagajanje proizvodnje električne energije trenutnim potrebam v državi in hkrati za kakovost te energije ter za frekvenčno in močnostno regulacijo.«¹⁹⁸

156. V letu 2017 je proizvedena električna energija iz elektrarn, vključenih v sistem podpor proizvodnje električne energije iz obnovljivih virov energije ter soproizvodnje toplote in električne energije z visokim izkoristkom, predstavljala 7,6 % vse v Sloveniji proizvedene električne energije, leto prej pa 7,7 %. V okviru podporne sheme lahko proizvajalec izbere med obratovalno podporo (električno energijo lahko proda prosto na trgu) ali zagotovljenim odkupom (električna energija je prenesena v ločeno bilančno skupino – Eko skupino, s katero upravlja Center za podpre, ki deluje v okviru podjetja Borzen). V letih 2016 in 2017 je Borzen izvedel prenos celotne električne energije iz Eko skupine v bilančno skupino člana bilančne sheme, ki je za električno energijo na dražbi ponudil najboljše pogoje odkupa. V letu 2017 je bila večina v sistem podpor vključene električne energije prodana na individualni ravni v okviru obratovalne podpore, tržna je cena prvič padla pod povprečno letno urno ceno na BSP. Glavni razlog je v precejšnji rasti cen na BSP v letu 2017, ki jih proizvajalci, prejemniki podpor v obliki obratovalne podpore niso predvideli ob podpisu novih letnih pogodb.

157. Slovenija mora do leta 2020 doseči 25 % delež obnovljivih virov električne energije (OVE) v rabi bruto končne energije in 10 % delež OVE v prometu, ki je enak za vse države članice. Ocenjeni delež OVE v rabi bruto končne energije je v letu 2018 znašal 21,8 % in je bil glede na delež v letu 2017 večji za 0,3 odstotne točke. V okviru podporne sheme OVE in SPTE je bilo v letu 2018 proizvedenih 937.897 MWh električne energije.¹⁹⁹

V.5.3. Uvoz in izvoz

158. Tabela št. 4: Količina uvoza in izvoza električne energije v letih od 2015 do 2018 (v GWh)

	2015	2016	2017	2018
Uvoz (v GWh)	11.111	10.310	10.603	8.930
Izvoz (v GWh)	11.000	11.289	10.970	9.317
Uvoz – Izvoz (v GWh)	112	-979	-367	-387

Vir: Podatki podjetja Eles²⁰⁰, Agencije za energijo²⁰¹ in preračun Agencije

159. Iz gornje tabele je razvidno, da je bil v letih od 2016 do 2018 izvoz električne energije iz Slovenije večji od uvoza oziroma vnosa električne energije v Slovenijo, medtem ko je v letu 2015 uvoz presegel izvoz.

160. Električno energijo je mogoče v Slovenijo uvoziti iz Italije, Avstrije in Hrvaške.

¹⁹⁸ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 51

¹⁹⁷ Letno poročilo Premogovnika Velenje d.d. za leto 2017, str. str. 40, <http://www.hse.si/si/files/default/predstavitvena-brosura/Korporativna%20bro%C5%A1ura%202015%20-%20SLO%20-%20prava%20-%20za%20obravo.pdf>, str. 9.

¹⁹⁹ Brošura Šest desetletij – šest blokov Termoelektrarne Šoštanj, str. 5

²⁰⁰ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 26 - 27.

²⁰¹ Dokument št. 3061-30/2017-26, priloga Numenčni podatki za odgovore JARSVK-ELES.

²⁰¹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 17

161. Tabela 5: Uvoz in izvoz električne energije v RS po posamezni meji in smeri v obdobju od 2015 do 2017 (v MWh in v %)

Meja	2015		2016		2017		2018	
	MWh	%	MWh	%	MWh	%	MWh	%
Avstrija-uvoz	6.379.517	57,4	5.013.551	48,6	5.882.036	55,5	4.096.200	45,9
Avstrija-izvoz	1.008.424	9,2	1.415.939	12,5	668.707	6,1	398.000	4,3
Avstrija-bilanca	-5.371.093		-3.597.612		-5.213.329		-3.698.200	
Hrvaška-uvoz	4.558.478	41,0	4.715.995	45,7	3.612.777	34,1	4.774.000	53,5
Hrvaška-izvoz	5.928.300	53,9	6.068.473	53,8	7.448.408	67,9	2.180.200	23,4
Hrvaška-bilanca	1.369.822		1.352.478		3.835.631		2.593.800	
Italija-uvoz	173.418	1,6	580.505	5,6	1.107.962	10,4	60.000	0,7
Italija-izvoz	4.063.188	36,9	3.804.645	33,7	2.852.493	26,0	6.738.700	72,3
Italija-bilanca	3.889.770		3.224.140		1.744.531		6.678.700	
Skupaj uvoz	11.111.413	100,0	10.310.051	100,0	10.602.775	100,0	8.930.200	100,0
Skupaj izvoz	10.999.912	100,0	11.289.057	100,0	10.969.608	100,0	9.316.900	100,0
Skupaj bilanca	-111.501		979.006		366.833		386.700	

Vir: Podatki podjetja Eles.²⁰³

162. Iz tabele 5 je razvidno, da je v obdobju od 2015 do 2017 najvišji uvoz električne energije iz Avstrije in je v letih 2015 in 2017 presegel polovico celotnega uvoza električne energije v RS, v letu 2018 pa je znašal skoraj 46 % celotnega uvoza. Uvoz s Hrvaške je nihal med 41 % in 53,5 % uvoz iz Italije pa se je povečal z 1,6 % v letu 2015 na 10,4 % v letu 2017. V letu 2018 je bil uvoz s Hrvaške nekoliko večji od uvoza električne energije iz Avstrije, medtem ko uvoz iz Italije ni predstavljal niti odstotka celotnega uvoza v Republiko Slovenijo.

163. V letu 2018 je največ izvoza električne energije predstavljal izvoz v Italijo (72 %), v letih 2016 in 2017 pa izvoz na Hrvaško (okrog 53 % oziroma 67 %). Sledi izvoz na Hrvaško (23 %) in v Avstrijo (4 %). Gibanje uvoza in izvoza električne energije v Sloveniji je pogojeno z gibanjem razlike v cenah na borzah in povprečnih cen ČPZ v tem obdobju. Porast uvoza iz Italije v letu 2017 je mogoče pojasniti s padanjem povprečne cene ČPZ z 8,93 EUR/MWh v letu 2015 na 5,96 EUR/MWh v letu 2017.²⁰⁴

164. Po podatkih Eles je celoten izvoz iz Slovenije leta 2018 znašal 9.317 GWh (leta 2017 10.969,6 GWh) električne energije. V celotnem izvozu je zajet tudi izvoz polovice električne energije, ki jo je proizvedla jedrska elektrarna v Krškem in ki po meddržavni pogodbi pripada Republikii Hrvaški. Dejanski izvoz električne energije je bil manjši za 2.742 GWh leta 2018 (2.983 GWh leta 2017).²⁰⁵ V istem obdobju je Slovenija uvozila skupaj 8.930 GWh (leta 2017 10.602,8 GWh) električne energije. Uvozna odvisnost oskrbe z električno energijo v Sloveniji se je v zadnjih osmih letih gibala od 1,8 % do 18,2 %. V letu 2017 je bila stopnja

²⁰² Dokument št. 3061-30/2017-223, str. 6

²⁰³ Dokument št. 3061-30/2017-26, priloga Numerični podatki za odgovore JARSVK-ELES, Letno poročilo podjetja Eles za leto 2018, str. 108.

²⁰⁴ Agencija za energijo, Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 83

²⁰⁵ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 22, v letu 2018, str. 18

uvozne odvisnosti oskrbe z električno energijo 17,1 %, kar je bila po ugotovitvah Agencije posledica manjše proizvodnje iz domačih virov (predvsem hidroelektrarn) ob hkratnem povečanju porabe električne energije.²⁰⁶

165.

Uvoznik električne energije v RS je lahko vsako podjetje, ki je v Sloveniji in v državi, iz katere energijo uvaža, član bilančne skupine. Za sam postopek uvoza električne energije mora podjetje poleg energije zakupiti tudi potrebne ČPZ od države, iz katere energijo dobavlja do Slovenije, pri čemer je treba ob nakupu ČPZ predložiti tudi bančne garancije. Ob izpolnjenih pogojih se nato z vsakodnevnim pošiljanjem vozniških redov bilančne skupine za dan vnaprej ta energija uvozi oziroma izvozi. Priglasitelji na podlagi navedenega zaključujejo, da vsak uvoznik nosi stroške uvoza pod enakimi pogoji, ne glede na njegovo tržno moč. Priglasitelji so predložili povprečno ceno dodeljenih ČPZ v letu 2016 na podlagi podatkov Poročila o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2016, in sicer iz Italije 0,14 EUR/MWh, iz Avstrije 8,8 EUR/MWh in s Hrvaške 0,05 EUR/MWh, pri čemer navajajo, da so to zanemarljivi stroški glede na povprečno ceno električne energije na BSP v letu 2016 39,8 EUR/MWh.²⁰⁷

166. Agencija pojasnjuje, da enaka absolutna višina stroškov uvoza električne energije za vse udeležence trga še ne pomeni, da ti stroški za posamezne dejanske in potencialne konkurente na veleprodajnem trgu ne pomenijo znatnega stroška. Obstaja bistvena razlika med deležem, ki ga predstavljajo stroški uvoza električne energije v celotnih stroških poslovanja na veleprodajnem trgu električne energije za podjetje, ki šele vstopa na trg ali pa je bistveno manjše od podjetja HSE, ki je najmočnejše podjetje na tem trgu. Med stroški je namreč kar precejšen delež fiksnih stroškov, ki niso odvisni od količine prodaje ali nakupa električne energije, in predstavljajo tudi eno izmed visokih vstopnih ovir na veleprodajni trg električne energije. Poleg navedenega so tudi tveganja glede prihodnjega gibanja cen električne energije, tveganja zaradi odstopanj od vozniških redov v pozitivni ali negativni smeri, ki manjšim ali potencialnim konkurentom pomenijo večje breme kot največjim podjetjem, ki hkrati delujejo na več segmentih trga. Priglasitelji so navedli, da so stroški ČPZ proporcionalni s prihodki na prodajnem in odhodki na nakupnem trgu²⁰⁸, kar pa ne spremeni ugotovitev Agencije.

167. Tabela 6: Struktura proizvodnje električne energije v RS glede na primarni vir za proizvodnjo v letih 2017 in 2018 v GWh in v %

Primarni vir za proizvodnjo	Količina (v GWh)		Delež (v %)	
	2017	2018	2017	2018
Fosilna goriva	4.539	4.343	30	29
Jedrsko gorivo	5.966	5.483	40	37
Obnovljivi viri	4.479	5.177	30	35
- vodna energija	4.048	4.783		
- vetrna energija	5,72	6,02		
- sončna energija	250	225		
- biomasa	175	162		
Skupaj prevzem električne energije	14.984	15.003		

Vir: Agencija za energijo.²⁰⁹

168. V letu 2017 je delež proizvedene električne energije z obnovljivimi viri energije (največ v hidroelektrarnah) znašal približno 30 % vse proizvedene električne energije v Sloveniji (tri odstotne točke manj kot leto prej). Elektrarne na fosilna goriva so k skupni proizvodnji prav tako prispevale približno 30 % (odstočno točko manj kot leto prej), jedrska elektrarna Krško

²⁰⁶ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 23. Uvozna odvisnost prikazuje pokritost domače porabe z domačimi proizvodnimi viri, zato je hkrati odvisna od njihove proizvodnje in porabe

²⁰⁷ Dokument št. 3061-30/2017-18, str. 9.

²⁰⁸ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 51.

²⁰⁹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 16, v letu 2018, str. 10.

pa 40 % vse proizvedene električne energije v RS. Delež proizvedene električne energije v hidroelektrarnah in v elektrarnah na druge obnovljive vire se letno spreminja glede na hidrološke in druge razmere, tudi glede na obseg vlaganj v izgradnjo proizvodnih enot za izrabo obnovljivih virov.²¹⁰ V letu 2018 se je povečal delež obnovljivih virov električne energije na 35 %, in sicer največ iz vodnih virov, predvsem na račun električne energije iz jedrske proizvodnje.

169. Tabela 7: Inštalirane moči proizvodnih objektov (v MW) in proizvedena količina električne energije (v GWh) v Sloveniji v letih 2017 in 2018

Proizvajalec	Inštalirana moč na pragu (MW)		Delež (v %)		Proizvodnja (GWh)		Delež (v %)	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
HSE	1.852,0	1.928,0	53,0	53,8	7.035	7.119	56,5	56,6
- hidroelektrarne								
- termoelektrarne								
- drugo								
GEN Energija	925,0	926,0	26,5	25,9	3.743	3.703	30,0	29,5
- hidroelektrarne								
- termoelektrarne								
- nuklearna elektrarna								
Javno podjetje Energetika LJ	118,0	118,0	3,4	3,3	389	392	3,1	3,1
Manjši proizvajalci na prenosnem sistemu	35,7	36,9	1,0	1,0	119	104	1,0	0,8
Manjši proizvajalci na distribucijskem sistemu	559,8	575,0	16,0	16,0	1.172	1.260	9,4	10,0

Vir: Agencija za energijo.²¹¹

170. Tržni deleži podjetij v RS se niti po inštalirani moči niti po količini proizvodnje med letoma 2017 in 2018 niso bistveno spremenili. Glede na inštalirano moč je tržni delež podjetja HSE v letu 2017 znašal 53 %, v letu 2018 pa 53,8 %, tržni delež glede na količino proizvodnje pa 56,5 % oziroma 56,6 % v letu 2018. Sledi podjetje GEN Energija s približno 26 % glede na inštalirano moč oziroma 30 % in 29,5 % glede na količino proizvodnje, preostanek pa je razpršen med Javno podjetje Energetika Ljubljana ter manjše proizvajalce na prenosnem in distribucijskem sistemu.

V.5.4. Kupci in dobavitelji električne energije

171. Podjetje HSE je pojasnilo, da s svojimi kupci na veleprodajnem trgu sklepa

Najpomembnejše kupce podjetja HSE na trgu prodaje električne energije na debelo so v letu 2017 predstavljala podjetja

²¹⁰ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 16

²¹¹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 15, v letu 2018, str. 14.

V.5.5. Prodaja električne energije na debelo v RS

172. Tabela 8.a: Velikost trga (v GWh) in tržni deleži (v %) na trgu prodaje električne energije na debelo v RS za leto 2017

		Proizvodnja (P)	Uvoz (U)	Izvoz (I)	P+U-I (prodaja na debelo na slo trgu)	v %
1.	HSE					
2.	Skupina GEN	[3.000-4.000]	[1.000-2.000]	[0-1.000]	[4.000-5.000]	[20-40]
3.	JPEL	[0-500]	-	-	[0-500]	[0-10]
4.		-	[0-1.000]	-	[0-1.000]	[0-10]
5.		-	[0-1.000]	[0-1.000]	[0-1.000]	[0-10]
6.	Ostali*	[3.000-4.000]	[6.000-7.000]	[8.000-9.000]	[1.000-2.000]	[10-20]
7.	Slovenija	14.984	10.602,8	10.969,6	14.617,2	100,0

*Ostali: proizvodnja malih HE in neodvisni uvoz.

Vir: Podatki Agencije za energijo²¹², podjetja ELES²¹³ in lastni izračuni Agencije

173. Na trgu prodaje električne energije na debelo, opredeljenem kot proizvodnja in uvoz za potrebe prodaje prodajalcem električne energije na drobno za prodajo končnim odjemalcem (distribucijskim podjetjem) in velikim industrijskim odjemalcem s prenosnega omrežja v Republiki Sloveniji, ima podjetje HSE po podatkih za leto 2017 največji tržni delež. Podatki kažejo, da je drugi največji konkurent skupina GEN z [20-40]%, največji posamični konkurent med uvozniki na tem trgu pa je podjetje s [0-10]%, sledi s [0-10]%, medtem ko so tržni deleži preostalih konkurentov na trgu prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu precej razpršeni. V izračunu niso upoštevani nakupi podjetja Eles, ki kupuje električno energijo za potrebe izravnave elektroenergetskega sistema.

174. Tabela 8 b: Velikost trga (v GWh) in tržni deleži (v %) v koncentraciji udeleženi podjetji na trgu prodaje električne energije na debelo v RS za leto 2018²¹⁴

		Proizvodnja (P)	Uvoz (U)	Izvoz (I)	P+U-I (prodaja na debelo na slo trgu)	P+U-I v %
1.	HSE					
2.	Ostali					
3.	RS	15.003,0	9.352,0	9.317,0	15.038,0	100,0

Vir: Podatki prijaviteljev koncentracije²¹⁵, podjetja HSE²¹⁶, Agencije za energijo²¹⁷ in lastni izračuni Agencije.

²¹² Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 19

²¹³ Dokument št. 3061-30/2017-26, priloga Numerični podatki za odgovore JARSVK-ELES.

²¹⁴ Podatki so tukaj in v nadaljevanju predstavljeni v razponu zaradi varstva zaupnih podatkov.

²¹⁵ Dokument št. 3061-30/2017-361.

²¹⁶ Letno poročilo skupine HSE za leto 2018 (<https://www.hse.si/ago/uploads/2019/06/Letno-poro%C4%8Dilo-skupine-in-dru%C5%BEbe-HSE-2018.pdf>), str. 11 in str. 43

²¹⁷ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 10

175. V letu 2018 je skupina HSE proizvedla [REDACTED] TWh električne energije, uvozila za [REDACTED] GWh električne energije, izvozila pa za [REDACTED] GWh električne energije. Ob skupnem uvozu električne energije v RS v letu 2018 v količini 9.352 GWh in izvozu v količini 9.692 GWh ter proizvodnji 11.219 GWh je delež podjetja HSE na trgu prodaje električne energije na debelo, opredeljenem kot proizvodnja in uvoz za potrebe prodaje prodajalcem električne energije na drobno za prodajo končnim odjemalcem (distribucijskim podjetjem) in velikim industrijskim odjemalcem s prenosnega omrežja v RS, v letu 2018 znašal [REDACTED].

176. Iz navedenega je razvidno, da ima podjetje HSE pomembno tržno moč na trgu prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu. [REDACTED]

tem trgu izkazuje nekoliko nižji tržni delež, skupaj pa bi podjetji dosegli okrog (70-80 %) delež na trgu prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu. Ob navedenem je treba pojasniti, da je skupina GEN preko podjetja GEN-I najmočnejši konkurent na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem. Velik del prodaje skupine GEN na debelo se zato odrazi tudi v tržnem deležu skupine na maloprodajnem trgu. Navedeno zmanjšuje likvidnost trga električne energije v Republiki Sloveniji.

177. Tabela 9: Prodaja električne energije podjetja HSE vsem odjemalcem na prenosnem omrežju na slovenskem trgu v obdobju od 2015 do 2018 v MWh in v %

	2015		2016		2017		2018	
	v MWh	v %	v MWh	v %	v MWh	v %	v MWh	v %
ECE								
Elektro MB								
Energija plus								
E3								
Elektro								
Energija								
Elektro								
Gorenjska								
Prodaja								
Elektro								
Primorska								
BSP								
SOUTHPOOL								
PETROL								
GEN-I								
Ostali								
Skupaj HSE								

Vir: Podatki podjetja HSE²¹⁸ ter lastni preračun Agencije.

178. Iz gornjih podatkov izhaja, da je podjetje HSE v letu 2017 [REDACTED] % električne energije prodalo podjetjem, nad katerimi pridobiva kontrolo, letu 2018 pa [REDACTED] in sicer [REDACTED] medtem ko je bil v letih 2016 in 2015 [REDACTED] 219 [REDACTED]

[REDACTED] 219 [REDACTED] m sicer [REDACTED] medtem
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] 220 [REDACTED]

²¹⁸ Dokument št. 3061-30/2017-223, str. 4-5, dokument št. 3061-30/2017-360, str. 1, 2

²¹⁸ Upoštevati je sicer treba, da se je v letu 2015 podjetju ECE pridružilo tudi podjetje Elektro Gorenjska prodaja, vendar je povečanje deleža prodaje podjetju ECE tudi ob upoštevanju navedenega večje, kot bi bilo le povečanje deleža zaradi združitve

²²⁰ Dokument št. 3061-30/2017-361

179. Podjetje HSE je v letu 2016 [redacted] svoje celotne prodaje odjemalcem na prenosnem omrežju prodalo podjetjem, ki so prisotna tudi na trgu prodaje električne energije na drobno, v letu 2017 [redacted] v letu 2018 pa [redacted]

180. Podjetje E 3 je letu 2017 okrog [55-85] % vse nabavljene električne energije nabavilo od podjetja HSE, podjetje ECE pa okrog [55-85] %²²¹ [redacted]

181. Priglasitelji so navedli, da [redacted] delež električne energije podjetji ECE in E 3 nabavita pri obrazložitvi se nanaša na dejstvo, da sta tako podjetje ECE kot podjetje E 3 del blančne skupine HSE, kar pomeni, da sta podjetji s HSE stalno v povezavi na področju nabave električne energije. Hkrati so navedli, da delež nakupa podjetja E 3 pri podjetju HSE [redacted], kar naj bi kazalo na konkurenčnost ostalih ponudnikov na trgu veleprodaje električne energije.²²²

182. Priglasitelji so navedli, da kupci kupujejo električno energijo prosto na trgu, [redacted] to naj bi po mnenju priglasiteljev kazalo na dejansko odprtost trga in možnost nakupa električne energije iz tujine.²²³

[redacted] Priglasitelji so se navedli, da predvidevanje obnašanja trgovcev na trgu električne energije ni mogoče.²²³

183. Agencija ugotavlja, da prodaja električne energije na BSP za dan vnaprej podjetju HSE ne [redacted] Navedeno hkrati kaže tudi na to, da ima podjetje HSE možnost vplivati na proizvodnjo električne energije znotraj skupine glede na gibanje cen na trgu.²²⁴

[redacted] Konkurentom na veleprodajnem trgu možnost učinkovitega konkuriranja na trgu zagotavlja možnost nakupa dolgoročnih proizvodov električne energije, pri čemer je podjetje HSE pomembno pri zagotavljanju navedenih proizvodov.

V.5.6. Pomembnost proizvodnih virov električne energije podjetja HSE

184. Proizvodni viri podjetja HSE so za elektroenergetski sistem RS zelo pomembni. Elektrarne skupine HSE so v primeru ustavitve obratovanja Nuklearne elektrarne Krško v letu 2017 zagotovile devet desetih proizvedene električne energije. Samo Termoelektrarna Šoštanj je proizvedla 15,5 GWh od 21 GWh električne energije. Navedeno nedvomno pomeni, da so

²²¹ Izračun na podlagi podatkov dokumenta št. 3061-30/2017-71, točka 11 a, in št. 3061-30/2017-185, točka 11 a

²²² Dokument št. 3061-30/2017-268, str. 3, 4

²²³ Dokument št. 3061-30/2017-223, str. 5.

²²⁴ Letno poročilo podjetja in skupine HSE za leto 2017, str. 45.

proizvodni objekt podjetja HSE zelo pomembni za slovenski elektroenergetski sistem. V letu 2017 je Termoelektrarna Šoštanj iz premoga proizvedla 3.934 GWh, iz plina pa 34 GWh električne energije.²²⁵

185. Tudi direktor Termoelektrarne Šoštanj ugotavlja, da je za pokrivanje potreb po električni energiji v ekstremnih vremenskih pogojih termoeenergetski vir nepogrešljiv, saj obratuje zanesljivo ne glede na zunanje dejavnike, ter zagotavlja sistemske storitve za zanesljivo in varno delovanje slovenskega elektroenergetskega sistema. Nekdanji izvršni direktor proizvodnje podjetja HSE je pojasnil naslednje: »Skupina HSE na letni ravni pokriva približno 70 odstotkov vse proizvodnje električne energije v Sloveniji in več kot 90 odstotkov vse proizvedene energije za sistemske storitve, torej sekundarno in terciarno regulacijo. Približno polovico vse električne energije v skupini HSE proizvede Termoelektrarna Šoštanj. Njen šesti blok je od samega začetka deloval nadpovprečno zanesljivo in z visoko realizacijo proizvodnje.«²²⁶

186. Plinski turbini Termoelektrarne Šoštanj sta danes del sistema za zagotavljanje terciarne rezerve proizvodnje električne energije in toplotne energije v primeru izpada katerega izmed premogovnih blokov.²²⁷ Vloga TES v slovenskem elektroenergetskem sistemu ostaja zelo pomembna, saj se lahko nemudoma odzove, ko odpovedo naravne danosti. V letu 2015 se je tako kot dobra potrdila razpršenost slovenskih proizvodnih virov, saj so hidroelektrarne zaradi povprečne hidrologije ostale za preteklimi proizvodnimi rezultati. V obdobju, ko je bila potreba po električni energiji zaradi vročine velika, se je proizvodnja iz termoelektrarne povečala za 30 odstotkov – v mesecu juliju sta blok 4 in blok 6 večino časa obratovala s polno močjo in dosegla največjo mesečno proizvodnjo v svoji zgodovini.²²⁸

187. Vodostaj hidroelektrarn je po navedbah priznanih povsem odvisen od naravnih dejavnikov, predvsem od količine padavin, tako snega kot dežja, in temperature. Na te dejavnike družbe skupine HSE nimajo vpliva in posledično nimajo vpliva na proizvodne zmogljivosti hidroelektrarn, ki so odvisne od naravnih razmer in hidrologije. Priznani pojasnjujejo, da so vse hidroelektrarne v sistemu HSE pretočne²²⁹ in zato toliko bolj občutljive na hidrologijo, zaradi

Izjema so naravne okoliščine, ki zaradi varnosti velevajo prelivanje vode mimo turbinskih sklopov, v takem režimu prelivanja pa se električna energija ne proizvaja. Priznani na podlagi navedenega zaključujejo, da skupina HSE nima pomembnega vpliva na količino primarnega energenta (voda, premog) in posledično tudi ne na proizvodnjo električne energije, kar bi skupini HSE omogočalo vplivanje na tržno ceno in s tem na prodajo električne energije po cenah, ki niso tržne cene (torej oblikovane na referenčnih borzah).

188. V nasprotju z navedbami priznanih Agencija za energijo navaja primere, ko so nenapovedani izpadi bloka Termoelektrarne Šoštanj v januarju 2017 zelo verjetno vplivali na borzne cene naslednji dan. Cene vršne energije na trgu za dan vnaprej so se v 1. polletju 2017 v primerjavi z letom 2016 povečale. V prvem polletju 2017 je povprečna cena vršne energije na borzi v Sloveniji znašala 54 EUR/MWh, kar pomeni, da se je v primerjavi s povprečno letno ceno 2016 zvišala za 35 %. Agencija za energijo med razlogi za dvig povprečnih cen pasovne in vršne energije na trgu za dan vnaprej v prvem polletju 2017 navaja tudi slabo hidrologijo rek v celotni regiji in zato relativno nizko proizvodnjo električne energije iz hidroelektrarn. Najvišja cena pri trgovanju za dan vnaprej je bila v 1. polletju 2017 na slovenski borzi dosežena 27. januarja. Prenosne zmogljivosti v smeri iz Avstrije v Slovenijo so bile polno zasedene, visoko zasedene so bile tudi prenosne zmogljivosti v smeri iz Italije v Slovenijo, kar kaže na visoko povpraševanje v Sloveniji. Na ta dan in tudi v dnevih pred tem je bilo veliko izpadov šestega bloka TES. Nenapovedani izpadi bloka 6 so se zvrstili v različnih časovnih intervalih med 21. in 26. januarjem, zadnji dan blok 6 ni obratoval med 7.00 in 15.30, kar je najverjetneje vplivalo na cene

²²⁵ Letno poročilo Termoelektrarne Šoštanj za leto 2017, str. 21.

²²⁶ Energija, časopis skupine HSE, marec 2017, str. 4. Iz elektrarn skupine HSE devet desetlin proizvedene električne energije v Sloveniji v času zaustavitve NEK.

²²⁷ Publikacija skupine HSE: Šest desetletij – šest blokov Termoelektrarne Šoštanj, str. 15.

²²⁸ Publikacija skupine HSE: Šest desetletij – šest blokov Termoelektrarne Šoštanj, str. 19.

²²⁹ Delujejo na principu sorazmerno velikega toka in majhne natočne višine. Navadno se nahajajo na rečnih strugah ali kanalih. Imajo majhen rezervoar ali pa ga sploh nimajo. Če je pretok vode prevelik, kot ga elektrarna potrebuje, mora preostali del vode neovirano obteči elektrarno (<https://sl.wikipedia.org/wiki/Hidroelektrarna>).

na borzi naslednji dan. Ob tem je v zimskih mesecih slaba hidrologija rek in posledično zmanjšana proizvodnja iz hidroelektrarn.²³⁰

189. Priglasitelji so navedli, da nenapovedani izpadi bloka TEŠ niso mogli vplivati na borzne cene naslednji dan, kar je v svojem poročilu ugotovila Agencija za energijo, in da HSE ne more vplivati na količino primarnega energenta (premog ali voda) in s tem zavestno zmanjševati proizvodnje ter posledično vplivati na višje cene električne energije na trgu na debelo in na višje cene električne energije končnim odjemalcem. Zaradi fiksnih stroškov proizvodnih enot naj podjetje HSE ne bi moglo zniževati obsega proizvodnje električne energije. Interes podjetja HSE naj bi bil omogočiti prodajo celotne proizvedene količine električne energije in ne zniževati proizvodnje, prodajalo pa naj bi jo po tržni ceni v času prodaje. Pri tem naj električne energije iz hidro energije ne bi prodalo ceneje niti iz termo proizvodnje dražje. Navajajo, da so nenapovedani izpadi bloka TEŠ v primeru okvar primeri višje sile in nenačrtovanih ravnanj podjetja. Ravno zaradi navedene možnosti vpliva na tržno ceno, ki naj bi jo omenjala Agencija, je po njihovem mnenju namerno zmanjševanje prodaje električne energije na debelo konkurentom na maloprodajnem trgu toliko manj verjetno, saj bi takšno ravnanje lahko predstavljalo primere tržne manipulacije po 5. členu Uredbe REMIT. Izpad katerekoli elektrarne bi vplival na ceno, saj gre za nepredvideno situacijo vsakega udeleženca na trgu, kar bi največje stroške povzročilo ravno podjetju, katerega elektrarna je izpadla. Ocenjujejo, da bi bili stroški izpada večjih enot, ki nimajo vpliva na tržne cene, večji od potencialnih donosov ostalega portfelja, k čemur naj bi pripomoglo dejstvo, da se izpadi dogajajo v realnem času, ko je električna energija izpadle enote že prodana in udeležencu preostane zgolj pokrivanje voznega reda preko mehanizma odstopanj. Dejanska gibanja v proizvodnji električne energije naj ne bi bistveno vplivala na ceno električne energije, saj naj bi bilo ponudbe električne energije na umem trgu dovolj.

190. Agencija na podlagi vsega navedenega ugotavlja, da možnosti vplivanja na tržno ceno električne energije z umikom dela proizvodnih zmogljivosti ni mogoče izključiti. Sestava proizvodnega portfelja vpliva na možnost usnavanja odstopanj od voznih redov in s tem na poslovni rezultat podjetja, saj so stroški proizvodnje električne energije iz različnih proizvodnih virov različni. Zaradi predložitve korektivnih ukrepov s strani priglasiteljev koncentracije Agencija ni podrobneje analizirala moči vpliva na tržno ceno električne energije preko potencialnega umika proizvodnih zmogljivosti oziroma zmanjšanja proizvodnje električne energije.

V.5.7. Uvoz električne energije podjetja HSE

191. Tabela 10: Uvoz podjetja HSE v letih od 2015 do 2018 po državah uvoza v GWh in deležu v celotnem uvozu

		Avstrlija	Hrvaška	Italija	skupaj
2015	uvoz skupaj	6.379,5	4.558,5	173,4	11.111,4
	uvoz HSE v GWh				
	uvoz HSE v %				
2016	uvoz skupaj	5.013,6	4.716,0	580,5	1.0310,1
	uvoz HSE v GWh				
	uvoz HSE v %				
2017	uvoz skupaj	5.882,0	3.612,8	1.108,0	10.602,8
	uvoz HSE v GWh				
	uvoz HSE v %				
2018	uvoz skupaj	3.845,0	5.148,0	359,0	9.352,0
	uvoz HSE v GWh				
	uvoz HSE v %				

Vir: Podatki podjetja Eles d.o.o.²³¹, priglasiteljev koncentracije²³² in lastni preračun Agencije.

²³⁰ Poročilo o razvoju cen in učinkovitosti veleprodajnega in maloprodajnega trga z električno energijo 1. polletje 2017, str. 5-7.
²³¹ Dokument št. 3061-30/2017-26, Letno poročilo podjetja Eles za leto 2018, str. 108

192. Iz podatkov, ki sta jih posredovali podjetja Eles in HSE, sledi, da je delež uvoza podjetja HSE v celotnem uvozu v RS v letu 2015 predstavljal [redacted] v letu 2016 [redacted] v letu 2017 [redacted] in v letu 2018 [redacted]. V strukturi uvoza iz Avstrije, od koder izvira več kot polovica uvožene električne energije, je delež podjetja HSE v letu 2017 predstavljal [redacted] v strukturi uvoza s Hrvaške pa [redacted]. V letu 2018 sta se deleža [redacted] prvi na [redacted] in drugi na [redacted]. Delež uvoza podjetja HSE iz Avstrije se je v obdobju od leta 2015 do 2017 [redacted] in sicer s [redacted] leta 2015 na [redacted] leta 2016, [redacted] leta 2017 in [redacted] leta 2018, s Hrvaške pa se je od leta 2015 na leto 2016 [redacted] s [redacted] na [redacted] do leta 2017 se je [redacted] in v letu 2018 [redacted].

193. Tabela 11: Struktura celotnega uvoza v letih od 2015 do 2018 in uvoza podjetja HSE po državah uvoza v letih od leta 2015 do 2018 v %

		Avstrija	Hrvaška	Italija
2015	uvoz skupaj	57,4	41,0	1,6
	uvoz HSE	[redacted]	[redacted]	[redacted]
2016	uvoz skupaj	48,6	45,7	5,7
	uvoz HSE	[redacted]	[redacted]	[redacted]
2017	uvoz skupaj	55,5	34,1	10,4
	uvoz HSE	[redacted]	[redacted]	[redacted]
2018	uvoz skupaj	41,1	55,0	3,8
	uvoz HSE	[redacted]	[redacted]	[redacted]

Vir: Lastni preračun Agencije na podlagi podatkov podjetij Eles²³³ in HSE²³⁴.

194. V strukturi uvoza podjetja HSE je bila v letih 2018 in 2017 na prvem mestu električna energija [redacted] in sicer je delež znašal [redacted] oziroma [redacted] v letih 2016 in 2015 pa [redacted] in sicer [redacted] in [redacted]. Delež uvoza podjetja HSE [redacted] je bil v letih 2015 in 2016 [redacted] v letih 2018 in 2017 pa podjetje HSE [redacted].

195. Od celotnega uvoza v RS je v letu 2015 uvoz iz Avstrije predstavljal 57,4 %, uvoz s Hrvaške 41 % in uvoz iz Italije 1,6 %. Uvoz iz Avstrije je največji delež predstavljal tudi v letih 2016 in 2017, in sicer 48,6 % leta 2016 in 55,5 % leta 2017. Uvoz s Hrvaške je bil najvišji v letu 2018, in sicer 55 %, iz Italije pa v letu 2017, in sicer 10,5 %. V letih 2015 in 2017 je bilo več kot polovica uvožene električne energije po izvoru iz Avstrije. Največ uvožene električne energije je bilo s Hrvaške v letih 2016 in 2018. V letu 2018 je delež uvoza iz Avstrije znašal 41,1 %, s Hrvaške 55 % in iz Italije 3,8 %.

196. Razvojni načrt prenosnega sistema RS od leta 2017 do leta 2026 ugotavlja, da se v elektroenergetskem sistemu RS v naslednjem desetletnem obdobju ne bo gradilo velikih dodatnih proizvodnih enot in je obenem pričakovati rast porabe električne energije, zato je moč tudi v prihodnje pričakovati uvozno odvisnost RS, in sicer v letu 2026 med 11 % in 23 % potreb na prenosnem omrežju²³⁵.

V.5.8. Spajanje trgov

197. Spajanje trgov je sistem dnevnega implicitnega dodeljevanja ČPZ, kjer se za razliko od eksplicitnega načina dodeljevanja energija in prenosna zmogljivost dodelita skupaj. Glavna prednost implicitnega načina je zmanjševanje transakcijskih stroškov in večja enostavnost za udeležence. Ti dve prednosti vodita tudi do zmanjševanja mrtvih izgub. V tem sistemu se

²³² Dokument št. 3061-30/2017-360

²³³ Dokument št. 3061-30/2017-26

²³⁴ Dokument št. 3061-30/2017-360

²³⁵ Razvojni načrt prenosnega sistema Republike Slovenije od leta 2017 do leta 2026, str. 62-63. Vir: <https://www.eles.si/Portals/0/Publikacije/Razvojni%20nacrt%202017-2026.pdf>

ponudbe in povpraševanja dveh ali več trgov združijo, dodelitev pa poteka meritorno ob upoštevanju (prenosnih) omejitev. Proces spajanja trgov znižuje stroške udeležencem, poveča transparentnost ter z večjo likvidnostjo tudi zanesljivost cenovnih signalov. Samega pretoka električne energije ne more povečati, lahko pa poveča učinkovitost uporabe zmogljivosti in vpliva na povečanje splošne konkurenčnosti na trgu preko enostavnejših postopkov, kar pomeni, da lahko tudi manjši subjekti tekmujejo z velikimi. Prav tako ni več ločitve med trgovanjem na domačem trgu in trgovanjem na tujem trgu, saj subjekt vnese ponudbo in povpraševanje na slovenski borzi, ki se lahko zapre doma ali pa v tujini. To pomeni, da vsi sodelujoči na borzi lahko posredno tudi uvažajo ali izvažajo.

198. V sodelovanju z drugimi evropskimi borzami z električno energijo in sistemskimi operaterji je bilo v preteklih letih uvedeno implicitno spajanje za trgovanje za dan vnaprej na slovensko italijanski in na slovensko avstrijski meji julija 2016. 22. junija 2016 pa je bilo kot pilotni projekt dodatno uvedeno spajanje znotraj dneva na slovensko italijanski meji.²³⁶
199. Spajanje za dan vnaprej na slovensko-avstrijski meji v letu 2016 je poenostavilo uvoz in izvoz električne energije v in iz Slovenije in ima za posledico boljšo dodelitev ČPZ in tudi povečanje konvergence cen med spojenima trgovoma. Z vključitvijo te meje v več regijsko spajanje trgov se je povečal tudi trgovni volumen na BSP. V enem letu po uvedbi spajanja se je trgovni volumen na BSP povečal za 19 %. Skupni trgovni volumen na slovenskem borznem trgu znotraj dneva je od junija 2016, ko je bilo uvedeno spajanje trgov znotraj dneva na slovensko italijanski meji, iz tega naslova znašal 496.652.952 MWh, volumen na lokalnem sprotnem trgu pa 248.712 MWh.
200. Z dnem 19. 6. 2018 se je pričelo izvajanje implicitnega dodeljevanja ČPZ na segmentu trgovanja za dan vnaprej tudi na slovensko hrvaški meji, kar pomeni, da je slovenski borzni trg z elektriko vpet v enotni evropski borzni trg z elektriko.
201. Spajanje trgov v splošnem pomeni, da preko razpoložljivih ČPZ na slovenski borzi v obliki ponudbe in povpraševanja iz tujine v anonimni obliki sodelujejo tudi vsa tuja podjetja, ki so prisotna na tujih borzah in ne nujno tudi na BSP, saj je tujim trgovcem, ki so prisotna na tujih borzah, omogočen neposreden dostop do slovenskega borznega trga. Podjetje BSP je pojasnilo, da zaradi mehanizma spajanja trgov in s tem povezane implicitne dodelitve ČPZ bilateralni kratkoročni uvoz in izvoz električne energije na mejah slovenskega elektroenergetskega sistema na segmentu trgovanja za dan vnaprej ni več mogoč, zato je mogoč nakup kratkoročnih proizvodov v RS na bilateralnem trgu ali na BSP.²³⁷
202. Spajanje trgov lahko prinese koristi k likvidnosti trga s kratkoročnimi proizvodi električne energije, ki je sicer predpogoj za likviden borzni trg z dolgoročnimi proizvodi. Zaradi navedenega pa ne moremo zaključiti, da je slovenski veleprodajni trg električne energije del širšega geografskega trga, niti da nakup v državah, kjer poteka implicitno dodeljevanje ČPZ, predstavlja dovolj velik konkurenčni pritisk nakupu električne energije, proizvedene v RS.

²³⁶ <https://www.bsp-southpool.com/spajanje-trgov.html>, dokument št. 3061-30/2017-23, str. 8.

²³⁷ Dokument št. 3061-30/2017-23, str. 2

V.5.9. Zakup čezmejnih prenosnih zmogljivosti za leto 2018 na letni ravni

203. Tabela 12: Podatki o zakupljenih količinah ČPZ skupaj in za podjetje HSE na letnih avkcijah v MWh za leto 2018

	HSE (v MWh)	Skupaj (v MWh)	delež HSE (v %)
AU-SI		3.606.384	
SI-AU		3.942.000	
HR-SI		7.008.000	
SL-HR		7.008.000	
SI-IT		1.746.748	
IT-SI		1.314.000	
Skupaj		11.928.384	

Vir: Podatki podjetja Eles²³⁸ in lastni preračun Agencije

204. Podatki o zakupljenih količinah ČPZ za leto 2018 kažejo, da je podjetje HSE na avstrijsko slovenski meji zakupilo razpoložljivih ČPZ, na hrvaško slovenski meji na italijansko slovenski meji pa . Od vseh zakupljenih ČPZ na letnih avkcijah je podjetje HSE pridobilo le-teh.

205. Tabela 13.a: Rezultati letnih avkcij dodelitve ČPZ za leti 2017 in 2018 (v MWh)

	Cena v eur/MWh		Dodeljena / ponujena količina (v MWh)		Povpraševana količina (v MWh)		Število sodelujočih		Število dobitnikov	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018	2017	2018
SI-AT	0,04	0,27	450	400	3.523	3.269	22	19	10	13
AT-SI	11,09	3,89	450	400	2.402	2.061	25	21	15	11
SI-HR	0,65	0,15	800	800	4.465	4.525	22	25	7	10
HR-SI	0,07	0,03	800	800	3.704	4.733	23	22	15	14
SI-IT	6,90	6,02	50	50	633	547	24	24	6	6
IT-SI	6,51	5,90	172	172	1.525	1.011	20	22	9	8
IT-SI	0,43	0,52	150	150	1.430	1.644	22	23	10	12

Vir: Podatki podjetja Eles²³⁹, podjetja JAO²⁴⁰ in lastni preračun Agencije

²³⁸ Dokument št. 3061-30/2017-26, priloga Numenčni podatki za odgovore JARSVK-ELES
²³⁹ Dokument št. 3061-30/2017-26, točka 7
²⁴⁰ <https://www.jao.eu/marketdata/yearlyauctions>.

206. Iz zgornje tabele je razvidno, da je bilo povpraševanje za uvoz električne energije na letnih avkcijah za dodelitev ČPZ veliko večje od ponujene oziroma tudi dodeljene količine. Na avkcijah za ČPZ letu 2017 je bilo na meji Slovenije z Avstrijo povpraševanje večje od dodeljene količine za 1.952 MWh oziroma 5,3 krat, za leto 2018 pa 1.661 MWh oziroma 5,2 krat. Na meji z Italijo je bilo povpraševanje po ČPZ v smeri Slovenije večje za leto 2017 za 1.280 MWh oziroma 9,7 krat, za leto 2018 pa za 1.336 MWh oziroma sedemkrat, ter na meji s Hrvaško za leto 2017 za 2.904 MWh oziroma 4,6 krat in za leto 2018 za 3.933 MWh oziroma 5,9 krat.

207. Tabela 13.b: Rezultati letnih avkcij dodelitve ČPZ za leto 2019 (v MWh)²⁴¹

	Cena v eur/MWh	Ponujena in dodeljena količina (v MWh)	Povpraševana količina (v MWh)	Q povpraševanja > Q ponudbe za	Število sodelujočih	Število dobitnikov
			3.269	717 %/8,1x	27	8
SI-AT	0,27	400	2.061	415 %/5,1x	25	11
AT-SI	3,89	400	4.525	466 %/5,6x	23	12
SI-HR	0,15	800	4.733	492 %/5,9x	25	21
HR-SI	0,03	800	547	994 %/10,9x	20	7
SI-IT	6,02	50	1011	488 %/5,9x	18	5
	5,90	172	1.644	996 %/11%	26	10
IT-SI	0,52	150				

Vir: Podatki podjetja JAO.²⁴²

208. Tudi na letnih avkcijah za ČPZ za leto 2019 je bilo število dobitnikov le-teh bistveno manjše od števila sodelujočih, in sicer je bila razlika od najmanj 4 do največ 19. Povpraševanje po ČPZ za uvoz električne energije iz Avstrije in s Hrvaške je bilo za leto 2019 petkrat večje od dodeljenih, za uvoz iz Italije pa enajstkrat.

V.5.10. Mesečna dodelitev čezmejnih prenosnih zmogljivosti

209. Mesečna dodelitev zmogljivosti poteka na podlagi eksplicitnih dražb, ki jih na slovenskih mejah organizira JAO. Po končani dražbi sistem na podlagi zbranih ponudb določi presečno ceno mejnega ponudnika, ki nato velja za vse ponudnike, ki so bili na dražbi uspešni. Priglasitelji so navedli, da so pri nakupu ČPZ na mesečni ravni aktivna tudi podjetja iz tujine. Na dnevnem nivoju se ČPZ dodeljujejo implicitno iz naslova dnevne alokacije skupaj z neizkoriščenimi dolgoročnimi ČPZ.²⁴³

210. V nadaljevanju je Agencija analizirala mesečne avkcije za dodelitev ČPZ v letih 2018 in 2019 na avstrijsko-slovenski meji v smeri Slovenije.

²⁴¹ Avkcije izvedene v letu 2018, ČPZ izkonščene v letu 2019

²⁴² <https://www.jao.eu/marketdata/yearlyauctions>

²⁴³ Dokument št. 3061-30/2017-18, str. 41.

211. Tabela 14.a: Rezultati mesečnih avkcij za dodelitev ČPZ v letu 2018 na meji AT-SI (v MWh)²⁴⁴

	Cena v eur/MWh	Ponujena/dodeljena količina (v MWh)*	Povpraševana količina (v MWh)	Q povpraševanja > Q ponudbe za	Število sodelujočih	Število dobitnikov
Januar	13,06	200	1.283	541 %/6,4x	18	9
Februar	5,25	200	1.399	599 %/7x	22	11
Marec	3,21	256	2.393	835 %/9,3x	24	9
April	3,35	106	1.280	1108 %/12,1x	23	5
Maj	5,11	106	1.320	1145 %/12,5x	24	5
Junij	8,98	37	527	1324 %/14,2x	22	2
Julij	16,60	57	391	586 %/6,9x	19	4
Avgust	8,66	57	575	909 %/10,1x	21	3
September	6,64	65	594	814 %/9,1x	20	7
Oktober	3,22	200	1.544	672 %/7,7x	21	11
November	4,36	210	2.124	911 %/10,1%	28	9
December	2,98	210	1.402	568 %/6,7%	23	8

Vir: Podatki podjetja JAO.²⁴⁵

212. Iz gornje tabele je razvidno, da je bilo v letu 2018 tudi povpraševanje po mesečnih ČPZ za vsak mesec višje od ponudbe. Razkorak med ponudbo in povpraševanjem je bil najvišji od aprila do junija in v mesecih avgust in november, ko je bilo povpraševanje več kot desetkrat večje od ponudbe. Število dobitnikov mesečnih ČPZ je bilo v vsakem mesecu bistveno manjše od števila tistih, ki so za ČPZ izkazali povpraševanje, saj je v posameznem mesecu od 9 do 20 sodelujočih ostalo brez dodeljenih ČPZ.

213. Tabela 14 b. Rezultati mesečnih avkcij za dodelitev ČPZ v letu 2019 na meji AT-SI (v MWh)²⁴⁶

	Cena v eur/MWh	Ponujena/dodeljena količina (v MWh)*	Povpraševana količina (v MWh)	Q povpraševanja > Q ponudbe za	Število sodelujočih	Število dobitnikov
Januar	5,13	250	1.626	550 %/6,5x	27	8
Februar	6,59	307	2.371	672 %/7,7x	27	8
Marec	3,00	250/249	1.946	678 %/7,8x	24	11
April	3,83	250	2.335	834 %/9,3x	25	11
Maj	9,11	250/249	1.964	686 %/7,6x	26	7
Junij	9,01	337	2.483	637 %/7,4x	24	9
Julij	10,63	265	1.983	648 %/7,5x	23	7
Avgust	11,56	150	1.347	798 %/8,9x	25	6

*Kjer je ponujena in dodeljena količina enaka, Agencija navaja samo eno količino

Vir: Podatki podjetja JAO.²⁴⁷

214. Razkorak med ponujeno in povpraševano količino za ČPZ na mesečnih avkcijah od januarja do avgusta 2019 na avstrijsko-slovenski meji v smeri Slovenije je bil v primerjavi z letom 2018 manjši. Največja razlika ni dosegla desetkratnika ponujenih količin, število dobitnikov pa je odstopalo od števila sodelujočih za najmanj 13 do največ 19.

²⁴⁴ Avkcije izvedene mesec dni pred mesecem konščenja ČPZ v letu 2018 (npr. januarja 2018 za februar 2018)

²⁴⁵ <https://www.jao.eu/marketdata/monthlyauctions>

²⁴⁶ Avkcije izvedene mesec dni pred mesecem konščenja ČPZ v letu 2019 (npr. decembra 2018 za januar 2019)

²⁴⁷ <https://www.jao.eu/marketdata/monthlyauctions>

V.5.11. Izkoriščenost čezmejnih prenosnih zmogljivosti

215. Tabela 15: Izkoriščenost čezmejnih prenosnih zmogljivosti v letih od 2015 do 2018 v %

	2015 (v %)	2016 (v %)	2017 (v %)	2018 (v %)
AU-SL	96	89	93	63
SL-AU	12	17	8	16
HR-SL	36	37	28	41
SL-HR	46	46	58	37
SL-IT	87	79	58	81
IT-SL	3	10	20	6

Vir: Podatki podjetja Eles²⁴⁸ in Agencije za energijo²⁴⁹.

216. Podjetje Eles je pojasnilo, da so vzroki za različne deleže izkoriščenosti prvotno zakupljenih čezmejnih proizvodnih zmogljivosti tržne narave. Na mejah, kjer so velike cenovne razlike med sosednjima trgoma stalne, je tudi delež izkoriščenosti višji. Kjer so razlike manjše, pa se trga v cenovnem smislu lahko celo izmenjujeta in so deleži v povprečju nižji. Posebnost je 100 % izkoriščenost dnevnih čezmejnih prenosnih zmogljivosti na italijanski meji, in sicer iz razloga, da se pri implicitnem trgovanju hkrati trguje z energijo in čezmejnimi prenosnimi zmogljivostmi, zato izkoriščenost ne more biti drugačna od 100 %, saj je uporaba čezmejnih prenosnih zmogljivosti po logiki implicitnih avkcij obvezna. Pri podatkih za prvo polovico leta 2018 je treba upoštevati povečan vpliv spomladanskih mesecev z veliko proizvodnjo v hidroelektrarnah zaradi taljenja snega.

²⁴⁸ Dokument št. 3061-30/2017-26

²⁴⁹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 66

V.5.12. Tržni položaj udeležencev koncentracije

V.5.12.1. Proizvodnja in uvoz električne energije

217. Tabela 16. Količine (v GWh) in deleži (v %) podjetja HSE s povezanimi podjetji ter njegovih konkurentov na trgu proizvodnje in prodaje električne energije (upoštevana proizvodnja in realiziran uvoz)

HSE	2015	2016	2017	2018
GEN Energija z GEN-I	[nad 1.500-3.000] ([0-10])	[nad 3.000-4.500] ([nad 10-20])	[nad 4.500-6.000] ([nad 20-30])	np
	[0-1.500] ([0-10])	[0-1.500] ([0-10])	[0-1.500] ([0-10])	np
	[0-1.500] ([0-10])	[0-1.500] ([0-10])	[nad 1.500-3.000] ([nad 10-20])	np
	[0-1.500] ([0-10])	[0-1.500] ([0-10])	[0-1.500] ([0-10])	np
	[0-1.500] ([0-10])	[0-1.500] ([0-10])	[0-1.500] ([0-10])	np
Ostali	[nad 10.000-13.000] ([nad 40-50])	[nad 9.000-10.500] ([nad 30-40])	[nad 4.500-6.000] ([nad 20-30])	np
Skupaj	25.065,4	25.543,0	25.586,8	23.306,0

* Za leto 2018 so za uvoz upoštevani podatki prijaviteljev, ki so predložili podatek za uvoz v letu 2018 9 352 GWh, kar je več od podatka Agencije za energijo (8 830 GWh).

Vir. Podatki prijaviteljev za podjetja HSE, podatki posameznih²⁵⁰ podjetij ter Agencije za energijo²⁵¹ ter lastni preračun Agencije.

218. Proizvodnja in uvoz električne energije v RS podjetja HSE je v letu 2018 znašal [redacted] kar je [redacted] kot v letu 2017, ko je znašal [redacted] v letih 2016 in 2015 pa [redacted] in [redacted]. Prvi naslednji konkurent, skupina Gen, je v letu 2017 v proizvodnji in uvozu na slovenski trg dosegla okrog [nad 20-30]%, v letu prej [0-10] odstotnih točk manj. Navedeno pomeni, da ima podjetje HSE [redacted] položaj na tem trgu. Prvi dve podjetji sta pri proizvodnji in uvozu po podatkih za leto 2017 skupaj presegli [50-65]%.
[redacted]

V.5.12.2. Proizvodne zmogljivosti

219. Podjetje HSE je v odgovoru na vprašalnik²⁵² navedlo, da so proizvodne zmogljivosti podjetja HSE [redacted] saj je proizvodnja hidroelektrarn pogojena s pretokom rek, proizvodnja termoelektrarn pa je odvisna od variabilnih stroškov posamezne termoelektrarne in cen za električno energijo v posamezni uri ter razpoložljivih količin premoga v posameznem letu. Če so cene na veleprodajnem trgu za posamezno uro višje od variabilne cene termoelektrarne, potem termoelektrarne, [redacted] ob upoštevanju ekonomskih kriterijev.
220. Proizvodne zmogljivosti največjega konkurenta, [redacted] podjetje HSE ocenjuje na [redacted]. Proizvodne zmogljivosti tretjega konkurenta, ki v RS proizvaja električno energijo, podjetja [redacted] so okrog [redacted] drugih proizvajalcev na prenosnem omrežju [redacted] in drugih proizvajalcev na distribucijskem omrežju [redacted].²⁵³

²⁵⁰ Dokument št. 3061-30/2017-125, 115, 117, 116, 26

²⁵¹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 8, 9 in 14

²⁵² Dokument št. 3061-30/2017-125

²⁵³ Dokument št. 3061-30/2017-125. Podatki ocenjeni na podlagi podatkov Agencije za energijo - Poročila o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2016.

V.5.12.3. Struktura proizvodnje električne energije podjetij iz skupine HSE glede na obliko proizvodov, obdobje dobave in glede na trenutek dobave

221. Tabela 17: Struktura prodaje električne energije skupine HSE v letih od 2015 do 2018 glede na obliko električne energije, obdobje dobave in trenutek dobave (v %)

	2015 (v %)	2016 (v %)	2017 (v %)	2018 (v %)
Oblika proizvoda				
-				
-				
-				
-				
-				
-				
Obdobje dobave				
-				
-				
-				
-				
-				
-				
Trenutek dobave				
-				
-				

Vir: Podatki prijavitelja.²⁵⁴

222. Prijavitelj so podali strukturo prodaje električne energije glede na obliko proizvodov za leta od 2015 do 2018, iz katere je razvidno, [redacted] proizvedene električne energije skupine HSE predstavlja [redacted] v letu 2018 pa [redacted]. Sledijo [redacted] katerih delež se je v zadnjih dveh letih [redacted] In je v letu 2017 znašal [redacted] v letu 2018 pa [redacted]. Ostale oblike električne energije [redacted] so dosegle [redacted] delež v strukturi prodaje skupine HSE do leta 2017, v letu 2018 pa [redacted].

223. V strukturi prodaje električne energije skupine HSE glede na obdobje dobave imajo osrednje mesto [redacted] ki so v obravnavanem obdobju predstavljal [redacted] sledijo [redacted] v strukturi prodaje skupine HSE. V letu 2017 je prodaja električne energije skupine HSE na termiskem trgu dosegla [redacted] v letu 2018 pa [redacted]. Prodaja na spot trgu pa je v letu 2017 znašala [redacted] in v letu 2018 [redacted].

224. Agencija ugotavlja, da struktura prodaje električne energije podjetja HSE po obliki električne energije, obdobju in trenutku dobave odraža značilnosti povpraševanja s strani dobaviteljev, ki dobavljajo električno energijo končnim odjemalcem na slovenskem trgu. Hkrati pojasni tudi nekatere navedbe v odgovorih na vprašalnik, na primer, da bi bilo treba vzpostaviti likvidno borzo električne energije in da bi morali podjetje HSE in Gen Energija prodati del svoje proizvodnje električne energije po dolgoročnih pogodbah.²⁵⁵

²⁵⁴ Dokumenta št. 3061-30/2017-238, str. 3, 4, in 361.

²⁵⁵ Dokument št. 3061-30/2017-196, str. 15.

V.5.12.4. Struktura proizvodnje električne energije podjetij iz skupine HSE glede na vrsto proizvodnega vira

225. Proizvodne enote, priključene na prenosni sistem RS, so v letu 2017 imele skupno moč na pragu 3.490 MW, od tega 348 MW v NEK, 1.778 MW v TE, 951 MW v HE in 180 MW v ČHE. Pri proizvodnji električne energije v termoelektrarnah glavno vlogo igra trg z električno energijo Nuklearna elektrarna Krško z nizko proizvodno ceno elektrike obratuje v polnem obsegu, enako Termoelektrarna Šoštanj, blok 6, kljub dejstvu, da je bila lastna proizvodna cena iz bloka 6 v letu 2017 višja od tržnih cen. Električna energija v JPEL je stranski proizvod, saj je njena primarna vloga oskrba večjega dela Ljubljane s toplotno energijo ter industrijsko paro. ČHE Avče naj bi proizvedla 426 GWh električne energije letno, vendar v preteklih letih ni presegla 300 GWh.²⁵⁶
226. Termoelektrarna pridobiva električno energijo s sežiganjem fosilnih goriv (premoga, nafte ali zemeljskega plina). Zaradi termodinamičnih zakonov ne more v celoti pretvoriti energije goriva v električno energijo. Moderne termoelektrarne imajo okrog 40 % termodinamični izkoristek. Del dovedene energije (okrog 60 %) se pojavi kot odpadna toplota in jo morajo iz termoelektrarne odvesti v okolico, lahko pa se lahko uporablja za daljinsko ogrevanje ali druge industrijske procese. Toplarna je termoelektrarna, pri kateri se so-proizvedena toplota zajema v koristni obliki in posreduje uporabnikom. Tako se lahko poveča izkoristek na 80 do 90 %. Primer take elektrarne je Termoelektrarna Toplarna Ljubljana in Termoelektrarna Šoštanj z okrog 170 MW daljinskega ogrevanja. Termoelektrarne prispevajo tretjino slovenske električne energije, v času krize tudi polovico. Letno porabijo med 3,4 in 4,2 milijonov ton premoga in okoli 60 milijonov sm³ zemeljskega plina
227. Termoelektrarna Šoštanj ima zmogljivost 779 MW in proizvede letno od 3.500 in 3 800 GWh električne energije ter od 400 do 450 GWh toplote za daljinsko ogrevanje Šaleške doline.²⁵⁷ V letu 2017 sta bloka 4 in 6 obratovala približno 4.500 oziroma 7 400 ur in proizvedla 3.968 GWh električne energije, od tega večino (3.132 GWh) blok 6. Delež TEŠ v celotni proizvodnji električne energije v Sloveniji je bil v letu 2017 36 %, v skupni proizvodnji skupine HSE pa 54 %.²⁵⁸ V letu 2018 je TEŠ proizvedel 3 753 GWh električne energije, kar je za 213 GWh manj kot v letu 2017, in sicer zaradi remonta bloka 6.²⁵⁹ V letu 2018 je TEŠ proizvedel in prodal 3.753 GWh električne energije. Letna proizvodnja je bila za 5 % nižja od dosežene v letu 2017, in sicer zaradi prvega rednega remonta bloka 6, ki je trajal dva meseca.²⁶⁰
228. Priglasitelji so navedli, da ustavitev in ponovni zagon Termoelektrarne Šoštanj [redacted] navedbah gibljejo [redacted] Stroški ponovnega zagona se po njihovih [redacted] Ključni dejavnik višine stroškov je po navedbah priglasiteljev velikost enote, kar ima za posledico različno količino aditivov in kurilnega olja, potrebnega za zagon, stanje enote pred zagonom, pomembna je tudi razlika, ali se enota zaganja po relativno kratkotrajni zaustavitvi, kjer je enota zadržala večino temperature, ali gre za klasičen hladni zagon. Stroški zagona plinskih enot naj bi se gibali [redacted] Po nadaljnjih navedbah priglasiteljev [redacted]
229. TEŠ je v slovenskem elektroenergetskem sistemu zelo pomembna, saj se lahko nemudoma odzove, ko odpovedo naravne danosti. V letu 2015 se je v obdobju, ko je bila potreba po električni energiji zaradi vročine velika, proizvodnja iz termoelektrarne povečala za 30 %, ob padanju tržne cene energije na veleprodajnih trgih pa se morajo proizvajalci energije čim bolj

²⁵⁶ Razvojni načrt prenosnega sistema Republike Slovenije od leta 2017 do leta 2026, str. 61. Vir: <https://www.eles.si/Portals/0/Publikacije/Razvojni%20nacrt%202017-2026.pdf>

²⁵⁷ Letno poročilo Termoelektrarne Šoštanj za leto 2017, str. 4

²⁵⁸ Letno poročilo Termoelektrarne Šoštanj za leto 2017, str. 6

²⁵⁹ Letno poročilo Termoelektrarne Šoštanj za leto 2018, str. 32

²⁶⁰ Letno poročilo Termoelektrarne Šoštanj za leto 2018, str. 13

prilagoditi z optimizacijo in racionalizacijo poslovanja zaradi znižanja stroškov.²⁶¹ Termoelektrarna Šoštanj zase izpostavlja, da je nepogrešljiva pri zagotavljanju energetske neodvisnosti, kar se je znova potrdilo v poletnih mesecih 2018, ko so zaradi suše hidroelektrarne proizvedle znatno manj, kot so načrtovale, TEŠ pa je obratoval s polno paro in tako pri oskrbi z električno energijo prispeval k neodvisnosti od uvoza.²⁶²

230. Priglasitelji so navedli, da so tako hidroelektrarne kot tudi termoelektrarne sposobne prilagajati izhodne moči, kar pa je omejeno s tehničnimi lastnostmi posameznega generatorja oziroma elektrarne. Omejitve naj bi se nanašale tudi na način izrabe primarnega vira. [redacted]

[redacted] Priglasitelji so navedli, da gre v Premogovniku Velenje za relativno stalno proizvodnjo premoga, ki je pogojena z geomehanskimi lastnostmi jame in tehnologijo, ki se uporablja pri izkopu lignita. Povprečna dnevna proizvodnja se giblje okrog [redacted] kar naj bi predstavljalo okrog [redacted] TJ energijske vrednosti. Povprečna letna proizvodnja lignita se po navedbah priglasiteljev giblje na nivoju okrog [redacted] ton [redacted]

231. Varnostna zalog termoelektrarne naj bi zadostovala za [redacted] proizvodnjo, kar pomeni [redacted] ton premoga oziroma [redacted] GJ energijske vrednosti. Zaradi ohranjanja toplotne vrednosti premoga je treba zalogo kolobariti, kar je povezano z dodatnimi stroški preriva premoga na deponiji. Letno izgubo premoga na deponiji ocenjujejo na [redacted] kar pomeni slabši izkoristek in slabšo ekonomiko proizvodnje električne energije v premogovni termoelektrarni. [redacted]

232. Agencija je pridobila [redacted]

233. Iz vsega navedenega izhaja, da [redacted] Glede na to, da je povpraševanje po električni energiji na kratek rok izrazito neelastično, so dovolj le majhna nihanja v proizvodnji, ki so mogoča z relativno nizkimi stroški ali celo brez le-teh za podjetje, da se vpliv odrazi na ceni električne energije na veleprodajnem trgu.

²⁶¹ Brošura Šest desetletij – šest blokov Termoelektrarne Šoštanj, str. 19. Vir: http://www.te-sostanj.si/si/files/default/news_files/Bro%C5%A1ura%2060%20let%20TE%C5%A0.pdf.

²⁶² Letno poročilo Termoelektrarne Šoštanj za leto 2018, str. 10.

²⁶³ Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 5-7, 8.

V.5.12.5. Konkurenčnost nabavnih virov

234. Priglasitelji so navedli, da standardizirani proizvodi električne energije že vnaprej natančno definirajo uro dobave, zaradi česar naj bi bila primerjava ponudb za kupce na veleprodajnem trgu enostavna. Podali so primerjavo borznih in pogodbenih cen za letni pasovni proizvod z dobavo v letu 2018, iz katerih so zaključili, [redacted]

[redacted] Kot ključen dejavnik nakupa električne energije zaradi nihanja cen ocenjujejo trenutek nakupa, [redacted]

[redacted] Podjetje HSE po navedbah priglasiteljev ne more samo prosto določati cen, ampak mora pri nastopu na trgu zaradi navedenega upoštevati tržne cene.²⁶⁴ [redacted]

235. Iz ekonomske teorije izhaja, da vsako podjetje v pogojih proste konkurence samo oblikuje ceno proizvoda ali storitve, seveda upoštevaje konkurenčno okolje, ki ga obkroža. Četudi se cene električne energije podjetja HSE po sklenjenih bilateralnih pogodbah za dobavo električne energije v letu 2018 kupcem na slovenskem trgu ne bi bistveno razlikovale od borznih cen na madžarski borzi električne energije, to še ne pomeni, da podjetje HSE ne more vplivati na ceno električne energije na trgu, in tudi ne pomeni, da je nakup električne energije na madžarski borzi električne energije konkurenčen nakupu električne energije od proizvajalca ali dobavitelja v RS. Vsak uvoz električne energije, ki ga zahteva tudi nakup na borzi električne energije izven RS, pomeni dodatne stroške z zakupom čezmejnih prenosnih zmogljivosti, povezan je z negotovostjo glede nakupa zaradi letnih avkcij, ki so le enkrat letno za celotno naslednje leto, če gre za dolgoročni proizvod, ipd. Podjetje HSE lahko svoje veleprodajne cene električne energije veže na ceno električne energije na zanj najbolj primerni borzi električne energije, kar pa ne pomeni, da je cena enaka cenam na borzi niti, da podjetje HSE ne sme ali ne more cene določiti na drug način in v drugačni višini [redacted]

[redacted] ne pomeni, da veleprodajne cene električne energije podjetja HSE ne odstopajo bistveno od borznih cen, kot navajajo priglasitelji. Iz navedenega lahko zaključimo, da podjetje HSE ima možnost vplivati na veleprodajno ceno električne energije

236. Tabela 18. Struktura proizvodnje električne energije na slovenskem trgu po glavnih proizvajalcih v letih 2017 in 2018 v GWh in v %

	Proizvodne zmogljivosti (v GWh)		Proizvodne zmogljivosti – brez malih proizvajalcev (v %)		Proizvodne zmogljivosti – z malimi proizvajalci (v %)	
	2017	2018	2017	2018	2017	2018
HSE	7.035	7.119	63,0	63,5	56,5	56,6
GEN-E	3.743	3.703	33,5	33,0	30,0	29,5
JPEL	389	392	3,5	3,5	3,1	3,1
SKUPAJ	11.167	11.214	100,0	100,0	-	-
Drugi manjši proizvajalci (male HE, sončne, SPTE)	1.291	1.364	-	-	10,4	10,8
Skupaj	12.458	12.578	-	-	100,0	100,0

Vir: Izračun Agencije na podlagi podatkov Agencije za energijo²⁶⁶

²⁶⁴ Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 9, in št. 3061-30/2017-240, str. 9.

²⁶⁵ Dokument št. 3061-30/2017-226, str. 8.

²⁶⁶ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 19, v letu 2018, str. 14.

237. Iz gornje tabele je razvidno, da delež podjetja HSE v celotnih proizvodnih zmogljivostih na slovenskem trgu znaša 56,6 %, če upoštevamo tudi proizvodnjo drugih manjših proizvajalcev, kot so male hidroelektrarne, sončne elektrarne in SPTE. Če v izračunu le-teh ne upoštevamo, delež podjetja HSE v proizvodnih zmogljivostih na slovenskem trgu znaša 63,5 %. Tržni delež prvega konkurenta, skupine GEN, je znašal 29,5 % oziroma 30 %, sledi pa JPEL s približno 3 %. Glede na Načrt razvoja prenosnega omrežja za obdobje od 2017 do 2026 je investiranje v nove konvencionalne vire električne energije oteženo zaradi nizke cene električne energije in težav pri umeščanju v prostor, gospodarska rast v Sloveniji pa naj tudi ne bi bila dovolj visoka za večje investicije v obnovljive vire.²⁶⁷ Med načrtovanimi proizvodnimi enotami za naslednje desetletno obdobje ni drugega bloka jedrske elektrarne Krško, saj investitor predvideva njegovo vključitev šele po letu 2030, prav tako pa še ni bila sprejeta odločitev glede njegove gradnje.

VI.5.13. Pomen borze z električno energijo

238. Dejavnost energetske borze z električno energijo v Sloveniji izvaja družba BSP Energetska Borza, d.o.o. (v nadaljevanju: BSP), ki ponuja trgovanje za dan vnaprej in znotraj dneva. Evropska energetska borza (EEX) in slovenska energetska borza (BSP) sta sklenili sodelovanje za nadaljnjo krepitev slovenskega trga z elektriko, v okviru katerega naj bi borza EEX na vseevropski platformi uvedla dolgoročne finančne produkte za slovenski trg, ki se bodo finančno poravnavali v evrih. Slovenski dolgoročni finančni produkti bodo poravnani na osnovi indeksa cen SIPX, ki ga izračuna borza BSP.²⁶⁸ Dne 13. junija 2019 je EEX zabeležil prvi sklenjen posel s slovenskim letnim finančnim produktom (za leto 2020), in sicer po ceni 57,80 €/MWh. Poleg letnih produktov so na voljo tudi kvartalni, mesečni in tedenski produkti.²⁶⁹
239. Stroški udeležencev pri trgovanju na BSP se v zadnjih letih niso spreminjali. Tvorijo jih stroški članstva na borzi 7.500 eur, stroški pristopa na borzni trg, članarina 8.000 eur, finančna poravnava 2.000 eur, strošek trgovalnih računov 5.000 eur. Stroški pristopa na borzni trg so enkratni strošek, preostali pa letni strošek (skupaj 15.000 eur). Stroški trgovanja se obračunavajo na MWh, in znašajo za trgovanje znotraj dneva 0,14 eur, za dan vnaprej 0,07 eur in za dan vnaprej na OTC trgu 0,04 eur. Slednji so se v letu 2018 znižali na 0,02 eur.²⁷⁰
240. Glede na to, da v RS ne obstaja borzni trg z dolgoročnimi proizvodi, si mora podjetje dolgoročne potrebe po električni energiji zagotoviti na borznem ali bilateralnem trgu v tujini (skupaj z dolgoročnimi ČPZ) ali na domačem bilateralnem trgu. Kratkoročne potrebe po električni energiji si lahko podjetje v RS zagotovi tudi z nakupom/prodajo na borzi BSP, saj na tem segmentu zaradi mehanizma spajanja trgov ni razlike med ponudnikom in Slovenijo in iz tujine.
241. Podjetje BSP navaja, da je trgovanje na borznem trgu enakovredno trgovanju na izven borznih trgih doma in v tujini, saj je obseg borznih poslov na BSP v letu 2017 znašal več kot 52 % slovenske porabe električne energije. Pri izven borznem trgovanju je pomembno, da je treba za uvoz ali izvoz električne energije sodelovati tudi na avkcijah za ČPZ, kar nekaterim podjetjem predstavlja dodatno oviro pri dostopu do električne energije, proizvedene v tujini.²⁷¹ Za dolgoročne proizvode električne energije se lahko kupci obrnejo na madžarsko borzo HUDEX ali na nemško borzo EEX, medtem ko na slovenski borzi BSP trgovanje z dolgoročnimi proizvodi do sredine leta 2019 še ni bilo vzpostavljeno (sedaj pa v sodelovanju z EEX). Razlike pri nakupu električne energije na slovenski oziroma na tujih borzah električne energije so pri letnih članarinah, proviziji za trgovanje, treba pa je upoštevati tudi cene ČPZ.
242. Podjetje BSP je navedlo, da potekajo neformalni pogovori s trgovci glede borznega trgovanja z dolgoročnimi proizvodi, ki bi jih morala slovenska borza tudi zagotavljati, da bi lahko veleprodajni kupec z nakupom na slovenski borzi konkuriral tistim kupcem, ki nabavljajo pri slovenskem dobavitelju električne energije. Borza BSP se v zadnjih letih uveljavlja tudi kot avkcijski center za izvedbo avkcij za nakup in prodajo dolgoročnih (letnih, mesečnih) potreb po električni energiji s strani podjetij, ki želijo transparentno trgovati z električno energijo. Borza

²⁶⁷ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 105.

²⁶⁸ https://www.bsp-southpool.com/files/documents/Zacasno/20180619_EEX_BSP_Southpool_final.pdf

²⁶⁹ <https://www.bsp-southpool.com/novica/prvi-posel-slovenski-dolgoročni-finančni-produkti.html>.

²⁷⁰ Dokument št. 3061-30/2017-23, str. 2, <https://www.bsp-southpool.com/podatki-in-informacije/pravila-borze-in-cenik.html>.

²⁷¹ Dokument št. 3061-30/2017-23, str. 6.

naročnikom zagotavlja visoko stopnjo avtomatizacije, zanesljivosti in preglednosti pri izvedbi, kar je tehnološko naprednejše od razpisov ali poslov na bilateralnem trgu. V nadaljevanju je podjetje BSP navedlo, da vsako podjetje, ki trguje z električno energijo, gradi svoj portfelj iz domače in uvožene električne energije. Zmanjšanje števila takšnih podjetij po navedbah podjetja BSP predstavlja zmanjšano konkurenco na borznem in izven borznem trgu. Zaradi majhnosti slovenskega trga je šele širše regionalno povezovanje slovenskega borznega trga s kratkoročnimi proizvodi in njegovo odpiranje tujim trgovcem prek mehanizma spajanja trgov povzročilo konkuriranje med tržnimi udeleženci za dobavo slovenskim končnim odjemalcem.²⁷²

243. Tabela 19. Volumen trgovanja v MWh in delež nakupov v % na BSP v porabi električne energije v RS v letih od 2015 do 2018

	Volumen trgovanja (v MWh)	Poraba v RS (v GWh)	Delež nakupov v porabi električne energije v RS (v %)
2015	6.280.779	13.041	48,2
2016	7.056.479	14.173	49,8
2017	7.532.578	14.558	51,7
2018	8.000.000	14.616	54,7

Vir: Podatki podjetja BSP²⁷³ in Agencije za energijo²⁷⁴.

244. Podatki kažejo, da je volumen trgovanja na borzi električne energije BSP v posameznem od let 2015 do 2017 dosegel približno polovico vsakoletne porabe električne energije na slovenskem trgu, v letu 2018 pa je presegel 50 %

245. Podjetje, ki na trgu oskrbuje svojo skupino končnih odjemalcev električne energije, bi teoretično lahko pokrilo svoje potrebe po električni energiji s čezmejnimi nakupi električne energije in nakupi električne energije preko borze. Ključno pri tem pa je, da tak način nakupa predstavlja za podjetja večje tveganje, ker bi šlo za čezmejno trgovanje, ključno vprašanje pri takšnem načinu nabave pa je, ali so cene takšnih nakupov konkurenčne nakupom električne energije v Sloveniji.

246. Slovenski borzni trg ne omogoča trgovanja z dolgoročnimi proizvodi električne energije, ki pa so ključni za učinkovito konkuriranje na maloprodajnem trgu električne energije. Samo nakupi preko borze, tako na slovenskem kot na tujih trgih, niso dovolj za zagotovitev enakovredne konkurence izvenborznim nakupom električne energije. Poleg stroškov, povezanih z nakupom ČPZ, se dodatno pojavijo stroški, povezani s članarino in trgovalno provizijo na posamezni tuji borzi, potreba po ustanovitvi bilančne skupine na tujem trgu ter kompleksnejše obvladovanje tveganj trgovanja med državami.

247. Pri neposrednih nakupih električne energije pri slovenskih dobaviteljih so na voljo dolgoročne pogodbe, ki na borzi (še) niso na voljo. Poleg tega lahko dobavitelj pri izven borznih nakupih ponuja ob enaki ceni ugodnejše plačilne pogoje (zamik plačil), nakup nestandardiziranih proizvodov, ne zahteva celotnih kritij za nakupe, lahko nudi ugodnejše oblike zavarovanja za plačilo nakupov. Vse navedeno pa se lahko odrazi kot cenejši nakup električne energije. Pogoji med člani bilančne skupine in vodjem so lahko ugodnejši od pogojev, ki so predpisani s pravili trga, kar stimulira člane, da ne ustanovijo samostojne bilančne skupine. Odgovorni bilančne skupine prevzema vsa tveganja za celotno bilančno skupino in je odgovoren neposredno organizatorju trga, medtem ko so hierarhično nižji člani bilančne skupine odgovorni neposredno hierarhično višjemu članu bilančne skupine. V bilančni skupini, v kateri je več odjemnih in oddajnih mest, ali v bilančni skupini, ki kombinira odjem in proizvodnjo, je upravljanje z odstopanji lažje. Tudi različni proizvodni viri znotraj bilančne skupine pomenijo za celotno bilančno skupino prednost (večja prilagodljivost, boljše možnosti optimizacije in razpršitve

²⁷² Dokument št. 3061-30/2017-23, str. 8.

²⁷³ Dokument št. 3061-30/2017-23, str. 5 Podatki BSP: <https://www.vumpu.com/si/document/read/62443379/brosurafeb2019>. V letu 2018 gre za skoraj 8 TWh trgovalnega volumna, kar predstavlja več kot 50 % slovenske potrošnje.

²⁷⁴ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 17

tveganj). Kot navaja podjetje Borzen²⁷⁵, so analize pokazale, da obstaja korelacija med količinami odstopanj in količino odjema v bilančni skupini. Z večanjem števila končnih odjemalcev se povečuje tudi natančnost napovedi odjema, saj se napake pri napovedi posameznih odjemalcev med seboj delno izravnavajo, zato je strošek na MWh odjema pri večjih bilančnih skupinah nižji. Kot navaja podjetje Borzen, je natančnost pri realizaciji proizvodnje, ki je aktivno upravljana s strani udeležencev trga, višja, kot pri odjemu. Konkurenčna prednost odgovornega bilančne skupine je v tem, da pozna vse sklenjene posle aktivnih udeležencev njegove bilančne skupine, ne samo posle, ki jih bilančne podskupine sklenejo z odgovornim bilančne skupine, temveč tudi posle, ki jih odgovorni bilančnih podskupin sklepajo z drugimi člani bilančne sheme.²⁷⁶

248. Priglasitelji so navedli,

Kot je Agencija navedla v prejšnjem odstavku, je pridobila tudi mnenje organizatorja trga električne energije, to je podjetja Borzen, ki je navedlo, da odgovorni bilančne skupine zaradi vpogleda v sklenjene posle svojih članov pridobi določeno konkurenčno prednost.

249. Podjetje, ki je vertikalno integrirano, je lahko konkurenčnejše na trgu prodaje končnim odjemalcem. Prednostni dostop do proizvedene električne energije na majhnih tranzitnih trgih predstavlja bistveno prednost pri nakupu zaradi lažjega obvladovanja tveganj nakupov cenejšega poslovanja. Podjetje HSE ima že sedaj vse prednosti, ki izhajajo iz proizvodnje električne energije, z izvedbo predmetne koncentracije pa bi pridobilo tudi prednosti, ki jih ima kombinacija proizvodnih virov in velikosti bilančne skupine na strani odjema električne energije.

250. V tem trenutku, kljub spajanju trgov z Italijo in povečanju trgovanja preko borze BSP, nakup električne energije na borzi ne more predstavljati učinkovite konkurence nakupu od slovenskega proizvajalca, saj nakup na borzi ne omogoča nakupa nestandardnih proizvodov in dolgoročnejših proizvodov, nakup na borzi je povezan z večjimi tveganji, dodatnimi stroški članarine in pristopa v članstvo pri BSP, neposredni dobavitelj lahko neposredno ponudi ugodnejše plačilne pogoje; vse navedeno pa navadno pomeni ugodnejši nakup električne energije.

VI.5.14. Trgovanje z električno energijo

251. Število podjetij, ki trgujejo na borzi BSP, se je od leta 2016 do 2018 zmanjšalo z 32 na 26.²⁷⁸ Skupni tržni delež treh največjih trgovcev je v letu 2018 znašal 50,4 % (v letu 2017 46,9 %), skupni tržni delež petih največjih trgovcev pa v letu 2018 63,4 (v letu 2017 pa 58,9 %). HHI je v letu 2018 znašal 1.357 (v letu 2017 je znašal 1077), kar pomeni zmerno koncentracijo na borznem trgu. V zadnjih dveh letih se je HHI zaradi strukturnih sprememb in spremenjenih razmerij družb z največjim tržnim deležem precej povečal (leta 2015 je znašal 1777), kar pomeni znatno povečanje stopnje koncentracije na slovenskem borznem trgu.²⁷⁹

252. Tržni udeleženec, ki želi sodelovati na slovenskem veleprodajnem trgu, mora najprej postati član bilančne sheme. Bilančna shema predstavlja hierarhično ureditev slovenskega trga z elektriko. Z bilančno shemo upravlja slovenski operater trga, družba Borzen, d.o.o. Osnovni namen bilančne sheme je bilančni obračun, to je obračun stroškov odstopanj od napovedanih tržnih planov in obratovalnih napovedi. Člani bilančne sheme so lahko trgovci, ki nimajo prevzemno-predajnih mest in trgujejo z elektriko le na veleprodajnem trgu po vnaprej znanih količinah (zaprte pogodbe), in dobavitelji, ki se poleg trgovanja z elektriko ukvarjajo tudi z dobavljanjem elektrike odjemalcem ali z odkupom elektrike od proizvajalcev (odprte pogodbe). Člani bilančne sheme morajo operaterju trga podajati obratovalne napovedi za vsa svoja prevzemno-predajna mesta, kar v imenu bilančne skupine izvede odgovorni bilančne skupine, ter prijaviti vse sklenjene zaprte pogodbe.

²⁷⁵ Dokument št. 3061-30/2017-156, str. 4.

²⁷⁶ Dokument št. 3061-30/2017-156, str. 3.

²⁷⁷ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 52.

²⁷⁸ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 80.

²⁷⁹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 80, in v letu 2017, str. 82.

253 Da bi spodbudili čim večjo skladnost med dejansko realizacijo proizvodnje in odjema bilančne skupine in napovedmi, je na slovenskem trgu uveden mehanizem kaznovanja neustreznih napovedi bilančnih skupin. Bilančna skupina, ki odstopa v pozitivni smeri (večji odjem ali manjša proizvodnja od načrtovane), mora manjkajočo energijo kupiti po ceni C+, ki je višja od trenutne tržne cene, bilančna skupina, ki odstopa v negativni smeri, pa mora višek energije prodati po ceni C-, ki je nižja od tržne. Obe navedeni ceni temeljita na dejanskih stroških sistemskega operaterja, ki jih je imel z izravnavo, kar pomeni, da si lahko v določenih obračunskih intervalih bilančne skupine medsebojno pomagajo z odstopanji v različnih smereh. Razen različnih cen za pozitivna in negativna odstopanja k natančnemu napovedovanju bilančne skupine spodbuja tudi penalizacija odstopanj izven tolerančnega pasu, ki znaša 5 % realiziranega odjema posamezne bilančne skupine. Zaradi velike proizvodnje električne energije iz subvencioniranih obnovljivih virov v zadnjih letih beležimo padec cen električne energije na borzi v Sloveniji ter sosednjih borzah, kar predstavlja del cenovnega signala gibanja cen električne energije.

254. Povprečna cena pasovne energije na borzi v Sloveniji je v letu 2016 znašala 35,6 EUR/MWh, v letu 2017 pa se je ponovno povišala, in sicer na 49,5 EUR/MWh. V letu 2018 se je povprečna cena pasovne energije na borzi v Sloveniji v primerjavi s povprečno letno ceno 2017 zvišala za 3,3 % in je znašala 51,16 EUR/MWh. Izrazito zvišanje cen so beležili na nemški borzi EEX in avstrijski borzi EXAA, kjer so bile cene pasovne energije na trgu za dan vnaprej v primerjavi z letom 2017 višje za več kot 30 %. Hkrati se povečuje razkorak med cenami na teh dveh borzah: razlika med povprečnima cenama pasovne energije na trgu za dan vnaprej v letu 2018 je znašala 1,64 EUR/MWh, leta 2017 0,30 EUR/MWh in leta 2015 0,03 EUR/MWh. V letu 2017 se je cena na madžarski borzi dvignila za več kot 42 %. Cene na italijanskem trgu v povprečju dosegajo najvišje vrednosti v Evropi. Tudi cene vršne energije na trgu za dan vnaprej so se v letu 2017 v primerjavi z letom prej zvišale. Leta 2016 je povprečna cena vršne energije na borzi v Sloveniji znašala 39,9 EUR/MWh. V letu 2017 je povprečna cena vršne energije narasla na 56,5 EUR/MWh, kar pomeni skoraj 42 % zvišanje glede na leto 2016.²⁸⁰ V letu 2018 je povprečna cena vršne energije na borzi v Sloveniji znašala 56,88 EUR/MWh, kar pomeni 0,7 odstotni dvig v primerjavi z letom prej.²⁸¹ Iz navedenih podatkov vidimo, da je bila povprečna cena vršne energije v vsakem izmed preteklih treh let na borznem trgu v Sloveniji višja od pasovne energije.

VI.5.15. Ovire za vstop na trg

255. Za potencialne konkurente v koncentraciji udeleženih podjetij na trgu dobave električne energije končnim odjemalcem ni verjetno, da bi hitro in učinkovito vstopili na trg in začeli električno energijo tudi proizvajati ali da bi obstoječi konkurenti povečali svojo proizvodnjo. Investicije v gradnjo elektrarn zahtevajo znatna sredstva. Kot že navedeno (poglavje Konkurenčnost nabavnih virov), je investiranje v nove konvencionalne vire električne energije oteženo zaradi nizke cene električne energije in težav pri umeščanju v prostor, gospodarska rast v Sloveniji pa naj tudi ne bi bila dovolj visoka za večje investicije v obnovljive vire, prav tako še ni bila sprejeta odločitev glede gradnje drugega bloka jedrske elektrarne. Za trg vstop na trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo obstajajo visoke vstopne ovire, kar pomeni, da ne obstaja možnost hitrega in učinkovitega vstopa novega subjekta na trg.

V.6. TRGOVANJE NA IZRAVNALNEM TRGU IN ZAGOTAVLJANJE SISTEMSKIH STORITEV

256. V letu 2018 je bilo na izravnalnem trgu sklenjenih 3.224 poslov s skupno količino 129 GWh. Od tega je 42 GWh predstavljalo nakup izravnalne energije, 87 GWh pa prodajo izravnalne energije s strani sistemskega operaterja. V primerjavi s predhodnim letom se je količina zmanjšala za 44 %, število sklenjenih poslov pa za 32 %. Največ poslov je bilo sklenjenih z urnimi produkti s skupno količino 97 GWh električne energije. Z 2.562 posli so bili urni produkti tudi najbolj trgovan produkt na izravnalnem trgu. Izravnalni trg je v letu 2018 predstavljal 27 % celotne izravnave sistema, kar je 10 odstotnih točk manj kot leto prej, ko je delež izravnalnega

²⁸⁰ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 71

²⁸¹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 68-70

trga v celotni izravnavi sistema znašal 37 %.²⁸² Najvišja cena za nakup izravnalne energije je znašala 125 EUR/MWh, najnižja cena za prodajo pa -5 EUR/MWh. Izravnalni trg je konec junija 2018 štel 32 članov.²⁸³

257.

258.

²⁸² ²⁸² Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 80
²⁸³ Poročilo o stanju na veleprodajnem in maloprodajnem trgu z električno energijo v prvem polletju 2018, str. 11

259.

260. V odgovoru na povzetek relevantnih dejstev so priglasitelji navedli, da ne gre za zadevo, ki bi imela vpliv na presojo priglašene koncentracije, in da se nanaša le na enega izmed priglasiteljev koncentracije ter na trg, na katerega priglašena koncentracija ne bo imela vpliva. Navedli so tudi, da gre tudi sicer za domneve Agencije, ki niso bile ugotovljene v postopku, in da koncentracija ne bo imela vpliva ²⁸⁵ in so zato navedbe irelevantne.

V.7. TRG PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DROBNO

261. V letu 2018 je bilo na maloprodajnem trgu električne energije dejavnih 23 dobaviteljev električne energije, kar je 2 več kot leto prej. V letu 2017 sta na maloprodajni trg z električno energijo vstopila dva nova dobavitelja, Adriaplin, d.o.o., in Energetika Ljubljana, d.o.o., ki je bila pred tem že prisotna na maloprodajnem trgu z zemeljskim plinom, v letu 2018 pa trije novi dobavitelji, in sicer Involta, d.o.o., Sonce energija, d.o.o., in Mercator, d.d. Konec leta 2017 je dobavitelj RWE Ljubljana, d.o.o., prevzel dobavitelja Energenti plus, d.o.o., in s tem tudi vse njegove odgovornosti in obveznosti ²⁸⁶ podjetje Petrol pa je v letu 2018 pripojilo podjetje Petrol Energetika, d.o.o. ²⁸⁷
262. Dobavitelji električne energije na drobno imajo različne poslovne modele; nekateri dobavljajo električno energijo samo gospodinjstvom odjemalcem, drugi samo poslovnim, večina pa obojim. Na trgu so tudi dobavitelji, ki večino svojih prihodkov ustvarijo na drugih področjih (telekomunikacijske storitve, prodaja naftnih derivatov), z dobavo električne energije pa širijo dejavnost in produktni portfelj za odjemalce.
263. Poraba električne energije v Sloveniji je v letu 2018 znašala 13.736 GWh in v letu 2017 14.558 GWh (brez upoštevanja izgub v prenosnem in distribucijskem omrežju). V primerjavi z letom 2017 je bila poraba v letu 2018 večja za 167 GWh, v letu 2017 glede na leto 2016 pa manjša za 385 GWh oziroma za 2,7 %. Trije neposredni odjemalci, ki so priključeni na prenosno omrežje, so v letu 2018 porabili 208 GWh električne energije, v letu 2017 pa 182 GWh električne energije. Poraba odjemalcev, priključenih na distribucijska omrežja, je bila v letu 2018 glede na leto prej večja za 1,8 % in je znašala 11.374 GWh, v letu 2017 glede na leto 2016 pa je bila višja za 3,2 % in je znašala 11.170 GWh. Ob koncu leta 2018 je bilo v slovenski elektroenergetski sistem priključenih 955.925 končnih odjemalcev električne energije. Njihovo število se je glede na leto 2017 povečalo za 5.668 oziroma za 0,6 %. ²⁸⁸

²⁸⁵ Dokument št. 290, str. 43

²⁸⁶ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 17, in v letu 2017, str. 83

²⁸⁷ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 81.

²⁸⁸ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 11

VI.7.1. Velikost trga prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem – odjem s prenosnega omrežja

264. Tabela 20: Velikost trga prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem za leta od 2015 do 2018 v GWh

	2015	2016	2017	2018
Količina (v GWh)	12.785	13.855	13.569	13.736

Vir: Agencija za energijo.²⁸⁹

265. Velikost trga prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem je po podatkih Agencije za energijo v letu 2018 znašala 13.736 GWh, v letu 2017 13.569 GWh, v letu 2016 13.855 GWh in leto pred tem 12.785 GWh. Iz podatkov je razvidno, da se je trg prodaje električne energije na drobno v RS od leta 2015 na 2016 nekoliko povečal, v letu 2017 nekoliko zmanjšal in v letu 2018 spet nekoliko povečal.

VI.7.2. Prodaja električne energije na drobno končnim odjemalcem

266. Tabela 21: Tržni deleži podjetij HSE, ECE in E 3 ter njihovih konkurentov na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem v letih 2015 do 2018 (v %)

	2015	2016	2017	2018
ECE	15,4	19,2	20,0	18,7
Elektro Gorenjska Prodaja	4,2	-	-	-
E 3	7,3	8,0	9,3	10,6
GEN-I	21,6	23,2	20,1	17,6
Elektro energija ²⁹⁰	17,5	11,8	9,2	6,6
Energija plus	12,0	12,7	11,3	11,9
Talum	9,4	8,7	8,9	8,4
Petrol Energetika	5,4	5,2	5,7	-
Petrol	5,3	5,3	5,3	7,6
HEP	-	1,5	4,6	5,4
Acroni	-	2,4	2,6	2,6
HSE	1,1	-	-	6,3
Ostali	0,8	2,0	3,0	4,3
ECE + E 3	25,8	27,2	29,3	29,3
ECE + E 3 + HSE	26,9	27,2	29,3	35,6

Vir: Agencija za energijo.²⁹¹

267. Največji tržni delež pri prodaji električne energije na drobno končnim odjemalcem je v letu 2018 imelo podjetje GEN-I s prevzetim podjetjem Elektro Energija, in sicer 24,2 %, kar je v primerjavi z letom 2017 za 5,1 odstotno točko manj. Po podatkih za leto 2016 je bil ta delež še nekoliko višji, in sicer je znašal 35 %. Sledilo mu je podjetje ECE z 18,7 % tržnim deležem v letih 2018 in 20 % tržnim deležem v letu 2017 ter za eno odstotno točko nižjim tržnim deležem v letih 2016 in 2015.²⁹² Sledi podjetje Energija plus z 11,9 % v letu 2018 in 9,3 % tržnim deležem v letu 2017 ter podjetje E 3 z 10,6 % tržnim deležem leta 2018 in 9,3 % tržnim deležem leta 2017. Skupini Petrol se je v letu 2018 tržni delež glede na leto 2017 nekoliko znižal, in sicer z 11,0 % na 7,6 %, Talumu z 8,9 % na 8,4 %, podjetje HEP pa je svoj tržni delež nekoliko

²⁸⁹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 16, v letu 2017, str. 93, v letu 2016, str. 96, in v letu 2015, str. 85.

²⁹⁰ Družba Elektro energija d.o.o. je od 7. 12. 2016 v 100 % lasti družbe GEN-I d.o.o. (<http://www.elektro-energija.si/o-nas/zgodovina>).

²⁹¹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2015, str. 65, v letu 2016, str. 96, v letu 2017, str. 93, in v letu 2018, str.

²⁹² Podjetje ECE in podjetje Elektro Gorenjska prodaja sta del iste ekonomske celote podjetij.

povečalo, in sicer s 4,6 % na 5,4 % Podjetje Acroni je že v dveh zaporednih letih doseglo tržni delež 2,6 % Podjetju GEN-I z Elektro Energijo, Talumu in Petrolu se je glede na preteklo leto delež nekoliko znižal, nekoliko pa se je povzela podjetjem E 3, Energija plus ter HEP, ki je prisotno le na trgu maloprodaje električne energije večjim poslovnim odjemalcem. Po dveh letih premora je na trgu ponovno aktivno podjetje HSE, ki je doseglo tržni delež 6,3 %. Podjetje HSE je na maloprodajnem trgu prisotno samo na segmentu poslovnih odjemalcev.

268. Glede na gornje podatke Agencija ugotavlja, da so na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem od v koncentraciji udeleženi in z njimi povezani podjetji prisotna podjetja HSE, ECE in E 3. Podjetje HSE bo s predmetno koncentracijo pridobilo (skupaj s podjetji Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska) tržni delež podjetij ECE in E 3 na trgu prodaje električne energije končnim odjemalcem, ki predstavlja 29,3 %. Skupaj s tržnim deležem 6,3 %, ki ga dosega podjetje HSE, pomeni, da s predmetno koncentracijo pridobiva kontrolo nad 35,6 % trga prodaje električne energije končnim odjemalcem. Podjetje GEN-I z Elektro energijo na drugem mestu dosega le 24,2 % tržni delež, tretji konkurent Energija plus pa 11,9 % tržni delež. Glede na leto prej, ko sta bila tržna deleža v koncentraciji udeleženi in z njimi povezani podjetji ter največjega konkurenta na trgu z 29,3 % uravnotežena, pomeni razvoj dogodkov v zadnjem letu znatno povečanje tržnega deleža. Po izvedeni koncentraciji bosta tudi glede na podatke iz leta 2018 dve podjetji obvladovali skoraj 60 % trga prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem na slovenskem trgu, natančneje 59,8 %. Med konkurenti na slovenskem trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem so prisotni tudi konkurenti, ki se poslužujejo tako imenovanih dvojnih ponudb, ki kupcem nudijo dodatne ugodnosti in popuste, če se kupec odloči za nabavo dveh proizvodov ali storitev, kot so na primer storitve fiksne in mobilne telefonije, storitve nabave drugih energentov ipd.

V.7.2.1. Dobava poslovnim odjemalcem

269. Tabela 22: Tržni deleži podjetij HSE, ECE in E 3 ter njihovih konkurentov na trgu prodaje električne energije na drobno poslovnim odjemalcem v letih od 2015 do 2018 (v %)

	2015	2016	2017	2017 skupine podjetij	2018 skupine podjetij
ECE	14,7	18,9	20,4	27,7 (20,4 + 7,3)	27,8 (18,9 + 8,9)
Elektro Gorenjska Prodaja	3,9	-	-		
E 3	6,1	6,2	7,3		
GEN-I	22,2	23,5	19,3	26,1	19,5 (15,6 + 3,9)
Elektro energija	16,0	9,6	6,8		
Energija plus	9,9	11,6	10,0		
Talum	12,5	11,3	11,8	11,8	11,1
Petrol Energetika	7,0	6,7	7,4	12,0	7,6
Petrol	4,9	4,7	4,6		
HEP	-	2,0	6,1		
Acroni	-	3,2	3,5	6,1	7,2
HSE	1,5	-	-	3,5	3,4
Ostali	1,3	2,3	2,8	-	8,3
ECE + E 3	24,7	25,1	27,7	2,8	3,4
ECE + E 3 + HSE	26,2	25,1	27,7	27,7	27,7
HHI pred koncentracijo				27,7	36,1
HHI po koncentraciji				1.591	1.267
Razlika HHI				1.867	2.134
				275	867

Vir. Agencija za energijo.²⁹³

²⁹³ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2015, str. 66, v letu 2016, str. 97, v letu 2017, str. 94 in v letu 2018, str. 91.

270. Pri analizi strukture nabavnih virov dobaviteljem, ki z električno energijo oskrbujejo končne poslovne odjemalce, lahko ugotovimo, da največji konkurent, to je skupina vertikalno povezanih podjetij GEN-I, dosega 19,5 %, v koncentraciji udeleženi podjetji ECE in E 3 skupaj 27,8 %, Energija plus 11,2 %, Talum 11,1 %, skupina Petrol 7,6 %, HEP 7,2 %, Acroni 3,4 %. S predmetno koncentracijo bo podjetje HSE kot rezultat združitve podjetja ECE z 18,9 % tržnim deležem, ki je bilo pred izvedbo predmetne koncentracije drugi največji konkurent na tem trgu, in podjetja E 3 z 8,9 % tržnim deležem pridobilo 27,8 % tržni delež na maloprodajnem trgu dobave električne energije poslovnim odjemalcem, kar z obstoječim tržnim deležem podjetja HSE na tem trgu znaša 36,1 %.

271. Iz analize Agencije o deležu nabave električne energije na slovenskem trgu izhaja, da najmanj 36 %²⁹⁴ električne energije, prodane končnim poslovnim odjemalcem na slovenskem trgu, izvira iz nabavnega vira na slovenskem trgu, 26 % električne energije pa izvira od vertikalno integrirane skupine podjetij GEN, kar pomeni, da lahko le okrog četrtina električne energije, prodane poslovnim odjemalcem na slovenskem trgu, pomeni nakup na tujem trgu. Agencija poudarja, da je to največji možni tržni delež, saj v izračunu ni upoštevala morebitne nabave drugih manjših podjetij na slovenskem trgu in podjetij, ki se kot veliki industrijski odjemalci pojavljajo na tem trgu, vendar električne energije ne preprodajajo naprej, ampak jo nabavljajo le za lastne potrebe.

V.7.2.2. Dobava gospodinjstvom odjemalcem

272. Tabela 23: Tržni deleži podjetij HSE, ECE in E 3 ter njihovih konkurentov na trgu prodaje električne energije na drobno gospodinjstvom odjemalcem v letih od 2015 do 2017 (v %)

	2015	2016	2017	2017 skupine podjetij	2018 skupine podjetij
ECE	17,2	20,1	18,8	34,5 (18,8+15,7)	33,6 (17,9 + 15,9)
Elektro Gorenjska Prodaja	5,0	-	-		
E 3	10,7	13,8	15,7	39,3	38,6 (23,8+14,8)
GEN-I	19,6	22,2	22,6		
Elektro energija	21,8	18,7	16,7	15,3	14,4
Energija plus	18,1	16,3	15,3	7,2	7,7
Petrol	6,6	7,1	7,2	3,7	5,7
Ostali	1,0	1,8	3,7	34,5	33,6
ECE + E 3	32,9	33,9	34,5	2.444	1.658
HHI pred koncentracijo				3.034	2.918
HHI po koncentraciji				590	1.260
Razlika HHI					

Vir: Agencija za energijo.²⁹⁵

273. Na trgu dobave električne energije gospodinjstvom odjemalcem je tržni delež podjetja ECE v letu 2018 znašal 17,9 %, kar je devet odstotnih točk manj kot leta 2017, tržni delež podjetja E 3 pa se je v primerjavi z letom 2017 povečal za dve odstotni točki na 15,9 %. Po izvedeni koncentraciji bo skupni tržni delež podjetij ECE in E 3 na trgu dobave električne energije gospodinjstvom odjemalcem znašal 33,6 %, kar je odstotno točko manj kot v prejšnjih dveh letih. Največji konkurent na tem trgu je podjetje Gen-I z Elektro energijo z 38,6 % (v letu 2017 39,3 %), sledi Energija plus s 14,4 % (15,3 % leta 2017) in Petrol s 7,7 % (7,2 % v letu 2017).

274. Agencija je na podlagi podatkov, ki jih je pridobila na podlagi izpolnjenih vprašalnikov s strani konkurentov podjetij ECE in E 3 na maloprodajnem trgu električne energije, ugotovila, da

²⁹⁴ Izračun na podlagi podatkov dokumenta št. 3061-30/2017-71, 113, 185 - točka 10 a

²⁹⁵ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2015, str. 67, v letu 2016, str. 98, v letu 2017, str. 95, in v letu 2018, str. 92.

odjemalci, ki nabavljajo električno energijo izključno na slovenskem trgu²⁹⁶, skupaj predstavljajo več kot 50 % tržni delež pri dobavi električne energije gospodinjstvom odjemalcem. Največji konkurent na tem trgu je vertikalno integrirano podjetje GEN-I, ki znotraj skupine razpolaga tudi s proizvodnimi viri in ima hkrati zelo razvejano mrežo podjetij zunaj RS in je zelo aktivno tudi v trgovanju z električno energijo. Skupaj s podjetjem Elektro Energija je po podatkih za leto 2017 doseglo 39,3 % tržni delež na trgu dobave električne energije gospodinjstvom odjemalcem. Če tržna deleža obeh vertikalno integriranih skupin podjetij, torej skupine GEN in po koncentraciji vertikalno integrirane skupine HSE, seštejemo, ostane le še 3,7 %, ki pripadajo podjetjem, ki električne energije za prodajo končnim gospodinjstvom odjemalcem ne kupujejo le na slovenskem trgu in tudi niso proizvajalec električne energije v RS

V.7.2.3. Stopnja koncentracije trga prodaje električne energije na drobno

275. Prikaz stopnje koncentracije na trgu lahko zagotovi koristne podatke o stanju na področju konkurence. Za merjenje stopnje koncentracije se pogosto uporabi Indeks Herfindahl-Hirschman (HHI)²⁹⁷. HHI se izračuna tako, da se seštejejo kvadrati posameznih tržnih deležev vseh podjetij na trgu. HHI daje sorazmerno večjo težo tržnim deležem večjih podjetij. Čeprav je najbolje vključiti vsa podjetja, pomanjkanje podatkov o zelo majhnih podjetjih ne more biti pomembno, ker taka podjetja nimajo bistvenega vpliva na HHI. Medtem ko lahko da absolutna vrednost HHI začetni podatek o konkurenčnem pritisku na trgu po združitvi, je sprememba HHI (znana kot 'delta') koristen približek spremembe v koncentraciji, ki je neposredna posledica združitve²⁹⁸

276. Agencija je izračunala stopnjo koncentracije maloprodajnega trga pred in po izvedbi predmetne koncentracije, iz katere izhaja, da bo stopnja koncentracije trga po pridobitvi skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3 že zelo visoka²⁹⁹, tako na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem (HHI 2.134), kot na trgu prodaje električne energije gospodinjstvom odjemalcem (HHI 2.918). Tudi razlika v stopnji koncentracije trga bo po izvedbi predmetne koncentracije zelo visoka, saj bo na obeh maloprodajnih trgih presegala 275 (na trgu dobave poslovnim odjemalcem razlika znaša 867 in na trgu dobave gospodinjstvom odjemalcem 1.260).

277. Priglasitelji so navedli, da je glede na podatke CEER iz leta 2016 za trge električne energije v članicah EU značilna nekoliko višja stopnja koncentracije. Priložili so poročilo Retail Market Monitoring Report, 21. November 2017 (v nadaljevanju: CEER poročilo). Navedli so, da je na maloprodajnih trgih dobave električne energije gospodinjstvom odjemalcem indeks HHI praviloma nad 2.000 oziroma celo 3.000, na trgih dobave poslovnim odjemalcem tudi okoli 2.000. Po teh podatkih naj bi bila Slovenija ena izmed držav z najnižjim HHI, kar naj bi veljalo tudi po izvedeni koncentraciji. Priglasitelji so na podlagi navedenega poročila še navedli, da naj bi bilo normalno stanje trga z električno energijo tako, da je HHI višji kot v ostalih industrijah, pragovi, ki običajno nakazujejo visoko koncentracijo trga, pa za presojanje koncentracije trga električne energije niso primerni in uporabni.³⁰⁰

278. Agencija ugotavlja, da navedeno poročilo vsebuje pregled stopenj koncentracije trga maloprodaje električne energije gospodinjstvom odjemalcem in trga maloprodaje električne energije poslovnim odjemalcem, izračunanih na podlagi kazalca HHI za leto 2016, in da se je le-ta za posamezne v raziskavo vključene evropske države gibal od najnižje vrednosti

²⁹⁶ Dokument št. 3061-30/2017-113, 130, 185 (odgovor 10 a)

²⁹⁷ HHI – Herfindahl-Hirschmanov indeks je merilo za velikost podjetij v odnosu do celotne panoge in je indikator stopnje konkurenčnosti med podjetji. Njegova vrednost se nahaja med 0 in 10000. Višji kot je indeks, višja je stopnja koncentracije in nižji kot je indeks, nižja je stopnja koncentracije tržne moči. Na podlagi vrednosti indeksa je mogoče sklepati na konkurenčnost v panogi. Višje vrednosti so lahko znak manjše konkurenčnosti in obratno, nižje vrednosti lahko pomenijo višjo konkurenčnost.

²⁹⁸ Smernice o presoji horizontalnih združitvev, odst. 16

²⁹⁹ Vrednost HHI, ki je manjša od 1000, kaže na nizko koncentracijo, vrednost med 1000 in 1800 srednjo, nad 1800 pa visoko koncentracijo trga. Visoka koncentracija pomeni majhno število udeležencev trga z velikimi tržnimi deleži. Koncentracija vzbuja resne konkurenčno-pravne pomisleke v primeru, da se pozdružiteni indeks HHI na zmerno koncentriranem trgu poveča za več kot 100, na močno koncentriranem trgu pa za več kot 50 točk. Domneva se, da koncentracija verjetno ustvarja ali povečuje tržno moč v koncentraciji udeleženi podjetji, če se indeks HHI na močno koncentriranem trgu poveča za več kot 100 točk.

³⁰⁰ Dokument št. 3061-30/2017-217, str. 19.

pod 1.000 do najvišje, ki je dosegla 10.000.³⁰¹ Poročilo CEER ugotavlja, da je v splošnem na trgu dobave električne energije poslovnim odjemalcem manjša koncentracija tržnih deležev kot na trgu dobave električne energije gospodinjstvom in v sedmih od 19-ih na trgu dobave v petih državah od 21-ih na trgu dobave gospodinjstvom in v sedmih od 19-ih na trgu dobave poslovnim odjemalcem, kar ocenjuje za zelo malo. Slovenija je v CEER poročilu na obeh trgih uvrščena med prvo polovico držav glede na višino kazalca HHI

279. Agencija je v predmetnem povzetku relevantnih dejstev naredila lastno analizo tržnih deležev in stopenj koncentracije trga s pomočjo izračuna kazalca HHI na podlagi v predmetnem postopku pridobljenih aktualnih podatkov. Kazalnik HHI je le eden izmed pokazateljev stopnje koncentracije trga maloprodaje električne energije. Agencija je analizirala tudi vse druge dejavnike, potrebne za celovito presojo skladnosti koncentracije s pravili konkurence.

V.7.2.4. Menjava dobavitelja na maloprodajnem trgu električne energije

280. Priglasitelji navajajo, da na trgu maloprodaje električne energije ne more priti do protikonkurenčnih enostranskih ali koordiniranih učinkov, da je treba kljub povišani vrednosti HHI po nameravani koncentraciji upoštevati moč posameznega gospodinjkega in poslovnega odjemalca, ki kupuje električno energijo, ter tudi zakonski okvir (nakup električne energije po odprti pogodbi v skladu z 39. in 40. členom EZ-1). Sklicujejo se na vsebino prvega odstavka 39. člena, da imajo končni odjemalci elektrike pravico do dobave elektrike na podlagi odprte pogodbe o dobavi z dobaviteljem, ne glede na državo članico Evropske unije, v kateri je dobavitelj registriran. V nadaljevanju so navedli tudi vsebino drugega odstavka 40. člena EZ-1, da mora elektrooperater, ki je prejel zahtevo za menjavo dobavitelja, izvesti vse potrebno, da lahko končni odjemalec začne izvrševati pogodbo o dobavi elektrike z novim dobaviteljem, najkasneje v 21 dneh od vložitve popolne zahteve in da se končnim odjemalcem menjava dobavitelja ne sme zaračunati. Kot komentar navedenih členov so priglasitelji navedli, da navedeno pomeni, da gre za svobodno izbiro dobavitelja električne energije, ki presega omejenost na področje RS, da določila EZ-1 dajejo končnim odjemalcem pravico do proste izbire dobavitelja in da so pravila glede menjava dobavitelja električne energije učinkovita, kar naj bi dokazovali podatki iz Poročila o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2016. Na trgu naj bi bila odjemalcem na voljo raznolika ponudba storitev dobave, ki ni omejevalna v smislu vezav in pogodbenih kazni, med njimi naj ne bi bile le ponudbe na podlagi cenikov, temveč tudi mnoge druge; odjemalcem, ki sklenejo pogodbo o dobavi na podlagi takih ponudb, naj bi na podlagi EZ-1 omogočena menjava dobavitelja vsak mesec; gospodinjstvi odjemalec naj bi na podlagi EZ-1 lahko vedno odstopil od pogodbe o dobavi pred določenim rokom brez plačila pogodbene kazni, odškodnine, nadomestila ali kakršnegakoli drugega plačila, če odpoved začne učinkovati najmanj eno leto po sklenitvi pogodbe.³⁰² Iz istega Poročila o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2016 so citirali navedbo o številu menjav dobavitelja električne energije v letu 2016 in v letu 2017 na podlagi podatkov Agencije za energijo iz dokumenta Analiza menjav dobavitelja električne energije v letu 2017, kar je Agencija že prikazala v poglavju glede preteklih menjav dobavitelja električne energije.

281. Agencija za energijo³⁰³ ugotavlja, da je bilo število menjav dobavitelja električne energije pri gospodinjstvih odjemalcih v prvem polletju leta 2017 občutno nižje kot v prvem polletju leta 2016 in s tem tudi količina zamenjane električne energije. Kljub občutno večjemu številu menjav v začetku leta 2017 v primerjavi z 2018 na segmentu poslovnega odjema pa je količina zamenjane energije večja v začetku leta 2018, kar je posledica zamenjave dobavitelja večjih odjemalcev električne energije (proizvodna podjetja).³⁰⁴ V letu 2018 ni bilo organiziranih skupinskih nakupov električne energije³⁰⁵, kar je vplivalo na manjše število menjav dobavitelja električne energije.³⁰⁶ Agencija ugotavlja, da je navedeno lahko tudi rezultat vse večjega števila

³⁰¹ Dokument št. 3061-30/2017-217, priloga, str. 29 in str. 34.

³⁰² Dokument št. 3061-30/2017-217, str. 20 in 21.

³⁰³ Poročilo o razvoju cen in učinkovitosti veleprodajnega in maloprodajnega trga z električno energijo, 1. polletje 2017, december, 2017, str. 22.

³⁰⁴ Poročilo o razvoju cen in učinkovitosti veleprodajnega in maloprodajnega trga z električno energijo, 1. polletje 2018, december, 2017, str. 27, 29.

³⁰⁵ Na primer akcija Zveze potrošnikov Slovenije »Zamenjaj in prihrani«.

³⁰⁶ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 81.

gospodinjstkih odjemalcev, ki električne energije ne dobavljajo po rednih cenikih, temveč na podlagi posebnih akcijskih in ostalih ugodnih ponudb. Pri poslovnih odjemalcih električne energije pa se je v primerjavi z letom prej za menjavo električne energije odločilo več večjih poslovnih odjemalcev.

282. Potencialne ovire za menjavo dobavitelja električne energije lahko uvrstimo v tri kategorije, in sicer regulatorne, sistematčne ali pogodbene. Tudi če ne obstajajo regulatorne in sistematčne ovire za menjavo dobavitelja, lahko pogodbene onemogočajo oziroma omejujejo potrošnika pri menjavi dobavitelja električne energije (eksterna menjava dobavitelja) ali pri menjavi pogodbenega razmerja pri istem dobavitelju (interna menjava dobavitelja). CEER poročilo navaja najpogostejše ugotovljene razloge pri evropskih končnih kupcih električne energije, zaradi katerih ne zamenjajo dobavitelja električne energije, med katerimi so nezadosten finančni prihranek zaradi menjave ali vsaj ne zaznavajo zadostne finančne spodbude, pomanjkanje zaupanja v druge dobavitelje, zaznavajo proces menjave dobavitelja kot zapleten postopek, so zadovoljni s sedanjim dobaviteljem in hkrati lojalni sedanjemu dobavitelju. Glede na to, da strošek dobave električne energije, ki ga kupec poravnava s plačilom računa, vsebuje tudi fiksne stroške uporabe omrežja ter davek, katerih cena se ne določa na trgu, temveč je regulirana, ima lahko potrošnik občutek, da bi bila finančna sprememba kot posledica zamenjave dobavitelja zanemarljiva, lahko pa gre tudi dejansko za majhno razliko v ceni. Poleg tega je zamenjava dobavitelja povezana z več elementi, kot so potreben čas za primerjavo ponudb, pridobitev zaupanja, razumevanje pogojev dobave in podpis pogodbe. Navedeno poročilo povzema, da potrošniki ne zamenjajo dobavitelja, ker so zadovoljni s sedanjim dobaviteljem, so ga navajeni oziroma ne zaupajo drugim dobaviteljem.³⁰⁷

283. Električno energijo dobavitelji na slovenskem trgu ponujajo v obliki različnih produktov, ki jih lahko razdelimo na redne ponudbe (temeljijo na rednih cenikih in njihovih pogojih dobave, ki jih določa EZ-1) in preostale ponudbe, ki jih lahko nadalje razvrstimo v akcijske ponudbe (te naj bi izhajale iz rednih cenikov), paketne ponudbe (te poleg dobave električne energije vključujejo tudi druge storitve) ter druge ponudbe, ki jih zaradi specifičnosti ni mogoče umestiti v nobeno izmed naštetih kategorij. Redne ponudbe so produkti, ki so dostopni vsem odjemalcem brez vezav in pogodbenih kazni ter omogočajo menjavo dobavitelja v vsakem času. Agencija za energijo ločeno spremlja tiste redne ponudbe, ki temeljijo na rednem ceniku, in zagotavlja stonitve primerjave teh ponudb v okviru skupne kontaktne točke (spletna aplikacija »primerjalnik ponudb«). Preostale ponudbe lahko vključujejo tudi pogodbene kazni, če odjemalec predčasno odstopi od pogodbe, omejene so lahko na določen specifičen krog odjemalcev (na primer lastništvo toplotne črpalke, dobava drugega energenta pri istem dobavitelju, plačilo računa prek trajnika, pošiljanje računa prek spletne pošte itd.). Cena posameznih proizvodov se oblikuje na podlagi profila odjema, strukture primarnih proizvodnih virov (npr. energija, pridobljena izključno iz obnovljivih virov) ter drugih značilnosti posameznega produkta (npr. čas vezave). Cena je ena izmed lastnosti posameznega produkta dobave na trgu, druge bistvene značilnosti ponudbe pa so tudi struktura primarnih proizvodnih virov, splošni pogoji dobave ipd.³⁰⁸

284. Agencija za energijo ugotavlja, da je imelo v letu 2018 le sedem dobaviteljev oblikovane ponudbe na podlagi rednih cenikov, pri čemer sta konkurenčno redno ceno postavila le dva dobavitelja. Med ponudbami na osnovi rednih cenikov je tudi mnogo akcijskih in drugih posebnih ponudb, zato je zanimanja za ponudbo na podlagi rednih cenikov vse manj. Kot ocenjuje Agencija za energijo, na to vpliva tudi potencial prihranka ob menjavi dobavitelja, ki je večji ob izbiri druge ponudbe, ki ne temelji na rednih cenikih, oziroma akcijske ponudbe.³⁰⁹ Gospodinjstki odjemalec lahko sicer na podlagi določil EZ-1 vedno odstopi od pogodbe o dobavi pred določenim rokom brez plačila pogodbene kazni, odškodnine, nadomestila ali kakršnega koli drugega plačila, pod pogojem, da odpoved začne učinkovati najmanj eno leto po sklenitvi pogodbe. Agencija za energijo tudi ugotavlja, da v letih 2018 in 2017 večina dobaviteljev na maloprodajnem trgu ni imela ponudb na podlagi rednih cenikov, kar je predvsem posledica pomanjkljivosti in dvoumnosti definicije pojma rednega cenika ter omejitev, na katerih ta definicija temelji. Nekateri dobavitelji so po uveljavitvi EZ-1 in uvedbi definicije rednega cenika

³⁰⁷ Dokument št. 3061-30/2017-217, priloga, str. 41-43

³⁰⁸ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 84

³⁰⁹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 92, slika 60, v letu 2018, str. 88

namenoma preoblikovali svoj portfelj proizvodov ter se pogodbeno prilagodili tako, da ne izpolnjujejo kriterijev rednega cenika. V primerjavo niso vključeni novi dobavitelji, ki še niso pridobili več kot 1000 odjemalcev³¹⁰

285. Dobavitelji gospodinjiskim odjemalcem in malim poslovnim odjemalcem morajo najmanj z objavo na svoji spletni strani zagotoviti pregledne informacije o svojih ponudbah za dobavo električne energije in z njimi povezanimi ceniki in tudi splošne pogoje za storitev dobave, ki jo nudijo odjemalcem. Oblikovati in objaviti morajo tudi ponudbo na podlagi rednih cenikov. Redni cenik je definiran v EZ-1 in pomeni cenik za določen tip odjemalca (gospodinjiski ali mali poslovni odjemalec) in velja za vse odjemalce, ki sklenejo pogodbo o dobavi z dobaviteljem, z izjemo akcijskih oziroma paketnih cenikov, ter je vanj vključenih najmanj 50 % in najmanj 1000 odjemalcev pri posameznem dobavitelju.³¹¹

286. Glede na navedeno Agencija ugotavlja, da pojem rednega cenika, kot ga definira EZ-1, zožuje navedbo, da imajo gospodinjiski in mali poslovni odjemalci možnost kadarkoli in brez stroškov zamenjati dobavitelja električne energije. Določba namreč predpostavlja, da gre za redni cenik in da je bil odjemalec eno leto kupec določenega dobavitelja, zato pred potekom enega leta po rednem ceniku menjava dobavitelja ni mogoča. Navedeno pomeni, da v primerih, ko ne gre za »redni cenik« ali ko bi kupec želi zamenjati dobavitelja pred enim letom, ta določba EZ-1³¹² gospodinjiskih kupcev ne varuje. Glede na že povzete ugotovitve Agencije za energijo, da v letu 2018 in 2017 večina dobaviteljev na maloprodajnem trgu ni imela ponudb na podlagi rednih cenikov, lahko ugotovimo, da ta določba EZ-1 vse bolj izgublja svoj namen.

287. Tabela 24. Število menjav dobavitelja električne energije in količine zamenjane električne energije (v GWh) v obdobju od 2013 do 2018 po vrstah odjema

Leto	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Število menjav dobavitelja	47.066	32.368	66.450	76.531	69.130	62.449
- gospodinjstva	32.068	23.430	55.481	58.669	56.679	48.141
- poslovni	14.998	8.938	10.969	17.862	12.451	14.308
- delež gosp. (v %)	68,1	72,4	83,5	76,7	81,6	77,1
- delež posl. (v %)	31,9	27,6	16,5	23,3	18,4	22,9
Količina zamenjane energije	1.353	2.924	1.380	1.689	1.935	2.047
- gospodinjstva	229	106	270	273	261	228
- poslovni	1.124	2.818	1.110	1.416	1.674	1.819
- delež gosp. (v %)	16,9	3,6	19,6	16,2	13,5	11,4
- delež posl. (v %)	83,1	96,4	80,4	83,8	86,5	88,9
Količina/število menjav	0,029	0,090	0,021	0,022	0,028	0,033
- gospodinjstva	0,007	0,005	0,005	0,005	0,005	0,005
- poslovni	0,080	0,315	0,101	0,079	0,134	0,127

Vir: Agencija za energijo.³¹³

288. Največ kupcev je dobavitelja električne energije doslej zamenjalo v letu 2016, in sicer 76.531, kar predstavlja 6,7 % vseh odjemalcev oziroma 15 % povečanje skupnega števila menjav dobavitelja v primerjavi z letom 2015.³¹⁴ Priglasitelji povečano število menjav dobavitelja pripisujejo predvsem večji aktivnosti dobaviteljev in posledično povečanju atraktivnih ponudb na trgu ter večji ozaveščenosti potrošnikov o potencialnem prihranku pri menjavi dobavitelja električne energije oziroma povečanem deležu dejavnih odjemalcev. V primerjavi z letom 2016 je bila količina zamenjane energije pri poslovnih odjemalcih v letu 2017 večja, kljub manjšemu številu menjav v tem letu, kar je posledica menjav dobavitelja večjih industrijskih odjemalcev

³¹⁰ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 103.

³¹¹ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 91.

³¹² 4. odstavek 48. člena EZ-1. Zaradi menjave dobavitelja lahko gospodinjiski odjemalec od pogodbe o dobavi odstopi brez odpovednega roka. Če v primeru iz prejšnjega odstavka odstop učinkuje prej kot eno leto po sklenitvi pogodbe, nosi odjemalec posledice, ki jih za predčasni odstop od pogodbe o dobavi določa pogodba.

³¹³ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 99, v letu 2018, str. 96.

³¹⁴ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2016, str. 100.

električne energije. Pri gospodinjstvih je bila zaradi manjšega števila menjav v letu 2017 v primerjavi z letom 2016 tudi zamenjana količina električne energije manjša. V letu 2017 je bilo opravljenih 69 130 zamenjav dobaviteljev električne energije. Število menjav dobavitelja električne energije se je v letu 2017 v primerjavi z letom pred tem zmanjšalo za skoraj 10 %.³¹⁵ V letu 2018 se je trend zmanjševanja števila menjav dobavitelja električne energije nadaljeval, in sicer je bilo glede na preteklo leto menjav manj za 6.681 oziroma skoraj za 10 %. Količina zamenjane električne energije pa se je v letu 2018 povečala za skoraj 6 %, kar kaže na to, da so v večji meri menjali dobavitelja električne energije poslovni odjemalci.

289. Iz podatkov o menjavah dobavitelja električne energije je razvidno, da so v strukturi menjav dobavitelja električne energije v zadnjem petletnem obdobju gospodinjiski odjemalci predstavljali od 68 % do 83 % vseh menjav dobavitelja, kar je količinsko predstavljalo od 3,6 % do 19,6 % zamenjane električne energije. Navedeno hkrati pomeni, da je bilo stanje menjav pri poslovnih odjemalcih obratno, in sicer so le-ti predstavljali od 16,5 % do 31,9 % vseh menjav, kar je količinsko pomenilo od 80,4 % do 96,4 % zamenjane električne energije. Če izračunamo količino električne energije, ki odpade na enega gospodinjiskega odjemalca, in količino električne energije, ki odpade na enega poslovnega uporabnika (količina/število menjav), ugotovimo, da je ta količina pri gospodinjstvih uporabnikov znašala od 0,005 do 0,007 GWh, medtem ko je pri poslovnih uporabnikih znašala bistveno več, in sicer od 0,079 do 0,315 GWh.

V.7.2.5. Višina cen

290. Agencija za energijo ugotavlja, da se je povprečna končna cena dobavljene električne energije za poslovne odjemalce v letu 2018 zvišala za 7,3 % in je konec leta 2018 znašala 86,6 EUR/MWh. Zvišanje maloprodajnih cen za poslovne odjemalce odraža razmere na veleprodajnih trgih, na katerih so se cene prav tako zvišale. Cene za poslovne odjemalce so pogosto pogodbeno posredno ali neposredno povezane z veleprodajnimi cenami. Cene so se zvišale za vse odjemne skupine, največje zvišanje je bilo v odjemni skupini Ic, za katero je bila cena konec leta 10,5 % višja od cene leto prej. Za vse odjemne skupine, izjema je odjemna skupina Ia, se je končna cena v drugi polovici leta 2018 še dodatno zvišala.³¹⁶

291. V letu 2017 se je maloprodajna cena v primerjavi z enakim obdobjem leta 2016 znižala za 5,1 %. Znižanje ne odraža cen na veleprodajnih trgih, saj so se le-te zelo zvišale. V nadaljevanju Agencija za energijo navaja, da so cenovni modeli ponudb dobaviteljev prilagojeni odjemalcem in so z veleprodajnimi cenami posredno ali neposredno povezani, ter da lahko predvidevamo, da so dobavitelji večino energije za portfelj, ki ga oskrbujejo, vnaprej zakupili na terminskih trgih, ko je bila cena energije znatno nižja (ob koncu leta 2016) Agencija za energijo tudi ugotavlja, da so se cene v največjih odjemnih skupinah poslovnih odjemalcev (If in Ic)³¹⁷ v drugem polletju v primerjavi s prvim polletjem leta 2017 zvišale, za druge odjemne skupine pa znižale, iz česar gre sklepati, da so visoke cene na veleprodajnem trgu že imele določen vpliv na maloprodajne cene. Če predpostavimo, da je pogodbeni cena največjih odjemalcev vsaj deloma vezana tudi na borzni indeks, potem velja, da večji ko je letni odjem odjemalca, večja so tveganja za odjemalca pri cenovno neugodnem nakupu električne energije dobavitelja na sprotnih trgih.³¹⁸ Priglasitelji so navedli, da vezanosti pogodbene cene ni mogoče enačiti s ceno nakupa električne energije, ampak to zgolj pomeni, da se točna cena določa sproti takrat, ko je znana dnevna realizacija na borzi.³¹⁹

V.7.2.6. Ovire za vstop na trg

292. Tržni udeleženec, ki želi sodelovati kot dobavitelj na slovenskem maloprodajnem trgu, mora biti za to dejavnost registriran v katerikoli državi Evropske unije. Pred začetkom izvajanja

³¹⁵ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 98

³¹⁶ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2018, str. 85

³¹⁷ IA - letna poraba manjša od 20 MWh, IB - letna poraba manjša od 20 MWh, IC - letna poraba od 500 MWh do manj kot 2 000 MWh, ID - letna poraba od 2 000 MWh do manj kot 20 000 MWh, IE - letna poraba od 20 000 MWh do manj kot 70 000 MWh, IF - letna poraba od 70 000 MWh do manj kot 150 000 MWh, IG - letna poraba enaka ali večja od 150 000 MWh, I - Skupaj - Skupaj Industrijski odjem (vir: <http://www.energetika-portal.si/pxweb/Dialog/Saveshow.asp>).

³¹⁸ Poročilo o stanju na področju energetike v Sloveniji v letu 2017, str. 34

³¹⁹ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 52

dejavnosti mora postati član bilančne sheme in izpolnjevati druge zahteve, ki so določene z energetskim zakonom in podzakonskimi predpisi, ki se predvsem nanašajo na zahteve glede ločitve dejavnosti dobavitelja od dejavnosti distribucije v povezanih podjetjih. Dobavitelj električne energije z odjemalci ali manjšimi proizvajalci sklepa odprte pogodbe, pri katerih količine predane ali prevzete električne energije niso vnaprej znane, temveč se upoštevajo s števeci izmerjene vrednosti. Za potrebe bilančnega obračuna morajo dobavitelji operaterju trga v rokih, ki jih predpisujejo pravila za delovanje organiziranega trga z elektriko, posredovati obratovalne napovedi za svoja prevzemno-predajna mesta.³²⁰

293. Priglasitelji so navedli, da je vstop na trg maloprodaje električne energije povezan z določenimi stroški, [redacted]

[redacted] vendar po njihovem mnenju to ne predstavlja ovir za vstop na trg. To naj bi dokazoval vstop nemške družbe RWE (RWE Ljubljana d.o.o.) leta 2015.³²¹ Priglasitelji so navedli, da je konkurenca na veleprodajnem trgu, kot tudi na maloprodajnem trgu, visoka in posebnih pogojev za vstop na trg, razen pogoja, da je tržni udeleženec član bilančne sheme, ni.³²² Ob morebitnem arbitrarnem enostranskem dvigu cen s strani v koncentraciji udeleženih podjetij bi po njihovih navedbah na upoštevni trg brez ovir vstopil konkurent, ki bi ponudil električno energijo po konkurenčni ceni, kar bi cene električne energije vrnilo na naravno, tržno raven.³²³

294. Okrepitev tržne moči podjetja HSE na maloprodajnem trgu električne energije, kar pomeni na vertikalno povezanem trgu s trgom prodaje električne energije na debelo, na katerem ima podjetje HSE znatno tržno moč, pomeni povečanje vstopnih ovir za potencialne konkurente. Izvedba predmetne koncentracije bo imela poleg vertikalnih učinkov za posledico tudi zmanjšanje števila konkurentov na maloprodajnem trgu. Če samo povečanje tržnih deležev v koncentraciji udeleženih podjetij in zmanjšanje števila konkurentov na posameznem maloprodajnem trgu bo povečalo vstopne ovire na trg maloprodaje električne energije. Za učinkovito konkuriranje na maloprodajnem trgu električne energije bo potencialni konkurent moral vstopiti hkrati tudi na veleprodajni trg električne energije, kar predstavlja dodatno oteževalno okoliščino za učinkovito konkurenco. Kot že ugotovljeno, bi vstop potencialnega konkurenta na oba navedena trga za njegov učinkovit nastop na maloprodajnem trgu terjal tudi dostop do nabavnega vira električne energije v RS, saj samo z uvozom, neposrednim ali posrednim, ne bi mogel učinkovito konkurirati že uveljavljenim podjetjem na maloprodajnem trgu, predvsem ne vertikalno povezanima skupinama podjetij GEN in HSE.

295. S povečanjem tržnih deležev na trgu maloprodaje električne energije si bo podjetje HSE tudi povečalo portfelj kupcev, kar lahko pomembno prispeva k učinkovitejši izravnavi odstopanj od napovedanih količin in večji možnosti prilagajanja spremembam ponudbe in povpraševanja na trgu. Za obstoječe in potencialne konkurente navedeno pomeni relativno večje stroške in večja tveganja in s tem povečanje vstopnih ovir. K povečanju vstopnih ovir na maloprodajni trg pomembno prispeva tudi večji delež ponotranjenih nabav in prodaj električne energije med podjetji, ki se združujejo, kar ima za posledico zmanjšanje likvidnosti veleprodajnega trga. Potencialni konkurenti ne bodo v enaki meri sposobni uravnnavati odstopanj v sklopu svojega portfelja³²⁴, če ne bodo imeli dostopa do zadostnih virov nabave električne energije znotraj RS in do zadostne baze strank.

296. Priglasitelji so sicer navedli, da vertikalna integracija ne bo omogočila boljšega uravnavanja odstopanj, [redacted]

³²⁰ 39. člen EZ-1, <https://www.agen-rs.si/izvajalci/elektrika/maloprodajni-trg/pogoji-za-vstop-na-maloprodajni-trg>

³²¹ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 78.

³²² Dokument št. 3061-30/2017-226, str. 6

³²³ Dokument št. 3061-30/2017-240, priloga Analiza priglašene nameravane koncentracije ter njenega vpliva na trg z električno energijo, str. 10.

³²⁴ Odločba Evropske komisije M 4180 GDF/Suez

³²⁵ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 53

297. Učinkovita konkurenca na trgu veleprodaje električne energije lahko zmanjša vstopne ovire za trg prodaje električne energije na debelo in za trg prodaje električne energije na drobno. Vstop potencialnih konkurentov na trg je lažji, kadar ni obveznosti, da le-ti vstopijo kot vertikalno povezano podjetje na oba trga (trg proizvodnje in trg maloprodaje). Ta možnost obstaja v primeru obstoja likvidnega trga prodaje električne energije na debelo. V tem primeru so tveganje in stroški vstopa nižji. V primeru neobstoja učinkovite konkurence na trgu veleprodaje električne energije bi morali potencialni novi konkurenti vstopiti hkrati na trg proizvodnje in trg maloprodaje električne energije, da bi lahko učinkovito konkurirali obstoječim podjetjem na trgu.³²⁶

V.8. HORIZONTALNA PREKRIVANJA TRGOV

298. Podjetje HSE je trenutno prisotno na veleprodajnem trgu in na maloprodajnem trgu, z vstopom v podjetji ECE in E 3 pa želi svojo dejavnost tudi na trgu prodaje električne energije na drobno še razširiti. Po podatkih Agencije za energijo podjetje HSE na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem v letih 2016 in 2017 ni delovalo, v letu 2015 je doseglo 1,1 % delež ter v letu 2018 6,3 % tržni delež, glede na posredovane podatke lahko sklepamo, da v celoti s prodajo električne energije končnim odjemalcem s prenosnega omrežja

299. Tržni delež podjetja HSE bo po izvedbi predmetne koncentracije na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem po podatkih za leto 2018 znašal 35,6 %. Tržni delež ciljnih podjetij glede na podatke za leto 2018 znaša 29,3 %, kar pomeni, da bodo podjetja HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska pridobila skupno kontrolo nad 29,3 % trga prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem. Glede na udeležbo podjetja HSE v pridobitvi skupne kontrole je nemogoče zagotoviti, da bi podjetje HSE z neposredno prodajo električne energije na drobno po izvedeni koncentraciji predstavljalo konkurenčni pritisk združenemu podjetju, zato je pri prikazu njegovega tržnega deleža in posledično tržne moči treba upoštevati skupni tržni delež, ki znaša 35,6 %.

300. Na trgu prodaje električne energije gospodinjiskim odjemalcem v letu 2018 je tržni delež v koncentraciji udeleženi podjetji znašal 33,6 %, na trgu prodaje poslovnim odjemalcem pa 27,8 %, če upoštevamo le ciljni podjetji. Ker na tem trgu deluje tudi podjetje HSE, ki je na tem trgu v letu 2018 doseglo 8,3 % tržni delež, je pri izračunu njegovega tržnega deleža upoštevati vsoto njegovega deleža in deleža ciljnih podjetij, kar skupaj znaša 36,1 %.

301. Do navedenih tržnih deležev namerava podjetje HSE priti s pridobitvijo kontrole s podjetji Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3, ki sedaj na trgu delujeta kot samostojna subjekta, ki si medsebojno konkurirata. Na trgu prodaje električne energije končnim odjemalcem na slovenskem trgu je podjetje ECE v letu 2018 doseglo 18,7 % tržni delež (v letu 2017 20 %), E 3 pa 10,6 % tržni delež (v letu 2017 9,3 %). Na ožjem trgu prodaje električne energije na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem je bilo stanje podobno, podjetje ECE je doseglo 18,9 % (v letu 2017 20,4 %), podjetje E 3 pa 8,9 % (v letu 2017 7,3 %), na trgu prodaje električne energije gospodinjiskim odjemalcem pa ECE 17,9 % (v letu 2017 18,8 %) in E 3 15,9 % (v letu 2017 15,7 %) tržni delež. Skupni tržni delež podjetij ECE in E 3 na trgu prodaje električne energije vsem končnim odjemalcem in na trgu prodaje poslovnim odjemalcem se je od leta 2015 naprej povečeval, prav tako na trgu prodaje električne energije gospodinjiskim odjemalcem, kjer se je rahlo znižal le v letu 2018.

VI.8.1. Možni protikonkurenčni učinki horizontalnih združitve

302. Obstajata dva glavna načina, po katerih lahko horizontalne združitve bistveno ovirajo učinkovito konkurenco, zlasti z ustvarjanjem ali krepitevijo prevladujočega položaja: z odstranitvijo pomembnega konkurenčnega pritiska za eno podjetje ali več podjetij, ki bi posledično povečala tržno moč brez usklajenega ravnanja (enostranski protikonkurenčni učinki), s spremembo narave konkurence, tako da je precej verjetneje, da bodo podjetja, ki prej niso usklajevala svojega ravnanja, zdaj usklajila in dvignila cene ali na drug način škodovala učinkoviti konkurenci.

³²⁶Vir: European Commission, Competition DG, DG Competition Report on Energy Sector Inquiry, 10 January 2007, str. 152 In str. 119 (http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part1.pdf)

Z združitvijo lahko postane usklajevanje lažje, stabilnejše ali učinkovitejše za podjetja, ki so se usklajevala že pred združitvijo (koordinirani protikonkurenčni učinki ali koordinirano vzajemno delovanje).³²⁷

V.8.1.1. Enostranski protikonkurenčni učinki

303. Združitev lahko bistveno ovira učinkovito konkurenco na trgu z odpravo znatnega konkurenčnega pritiska za enega prodajalca ali več prodajalcev, ki posledično povečajo tržno moč. Najbolj neposredni učinek združitve je izguba konkurence med podjetji, ki se združujejo. Če bi na primer pred združitvijo eno od podjetij, ki se združuje, dvignilo svoje cene, bi izgubilo del prodaje v korist drugega podjetja, ki se združuje. Z združitvijo se ta posebna omejitev odpravi. Tudi podjetja na istem trgu, ki se ne združujejo, imajo lahko korist od združitve zaradi zmanjšanja konkurenčnega pritiska, ki je posledica združitve, ker lahko povečanje cen pri podjetjih, ki se združujejo, preusmeri del povpraševanja h konkurenčnim podjetjem, ki ugotovijo, da se jim splača povečati svoje cene. Zmanjšanje tega konkurenčnega pritiska lahko privede do bistvenih zvišanj cen na upoštevnem trgu. Običajno koncentracija, ki sproži take enostranske protikonkurenčne učinke, bistveno ovira učinkovito konkurenco z ustvarjanjem ali krepljenjem prevladujočega položaja, praviloma tistega, ki ima po združitvi znatno večji tržni delež v primerjavi z naslednjim konkurentom. Koncentracije, ki sprožijo take enostranske protikonkurenčne učinke, so običajno neskladne s pravili konkurence.³²⁸
304. Večji ko je tržni delež, večja je verjetnost, da ima podjetje tržno moč, in večji ko je porast tržnega deleža, bolj verjetno je, da bo združitev povzročila bistveno povečanje tržne moči. Čim večje je zvišanje prodajne osnove, ki omogoča višje marže po zvišanju cene, tem večja je verjetnost, da bodo podjetja, ki se združujejo, ugotovila, da je tako povišanje cen donosno kljub spremeljajočemu zmanjšanju proizvodnje. Velja tudi, da višja ko je stopnja zamenljivosti med proizvodi podjetij, ki se združujejo, večja je verjetnost, da bodo podjetja, ki se združujejo, bistveno povišala cene.³²⁹
305. V obravnavanem primeru bi s koncentracijo, ki bi nastala s pridobitvijo skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3, po podatkih za leto 2017 tržni delež podjetja HSE pri prodaji na drobno dosegel 34,5 % na trgu prodaje električne energije na drobno gospodinjstvom odjemalcem, 27,3 % na trgu prodaje električne energije na drobno poslovnim odjemalcem oziroma 29,3 % na trgu prodaje električne energije vsem končnim odjemalcem. Podatki za leto 2018 kažejo, da je bilo podjetje HSE v tem letu prisotno tudi na trgu prodaje električne energije na drobno, in sicer na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem, kjer je doseglo tržni delež 8,3 % (z minimalnim tržnim deležem je bilo že prisotno na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem v letu 2015, v letih 2016 in 2017 pa na tem trgu ni delovalo).
306. Podjetje HSE bo z izvedbo predmetne koncentracije pridobilo visoko stopnjo tržne moči na trgu prodaje električne energije na drobno gospodinjstvom odjemalcem (33,6 %), na trgu prodaje električne energije na drobno poslovnim odjemalcem (36,1 %) in na trgu prodaje električne energije vsem končnim odjemalcem (35,6 %). S predmetno koncentracijo bo prišlo do povečanja tržnega deleža na trgu prodaje električne energije na drobno, saj bi se združili podjetje z 18,7 % (v letu 2017 20 %) tržnim deležem, ki je drugo največje podjetje na trgu prodaje električne energije končnim odjemalcem, in podjetje E 3, ki je po podatkih za leti 2017 in 2018 četrti največji konkurent na tem trgu z 10,6 % (v letu 2017 9,3 %) tržnim deležem. Največji konkurent na maloprodajnem trgu je skupina GEN, katere podjetji GEN-I in Elektro Energija sta v letu 2017 dosegli 29,3 % predmetnega trga, njun tržni delež pa se v letu 2018 precej znižal, in sicer na 24,2 %.
307. Predmetna koncentracija bi brez ustreznih korektivnih ukrepov lahko negativno vplivala na učinkovito konkurenco na trgu zaradi horizontalnega prekrivanja trgov, ki bi lahko v povezavi z vertikalnimi učinki med vertikalno povezanimi trgi proizvodnje in prodaje električne energije na

³²⁷ Smernice o presoji horizontalnih združitev na podlagi uredbe sveta o nadzoru koncentracij podjetij, (2004/C 31/03; v nadaljevanju: Smernice o presoji horizontalnih združitev), odst. 22

³²⁸ Smernice o presoji horizontalnih združitev, odst. 25

³²⁹ Smernice o presoji horizontalnih združitev, odst. 27.

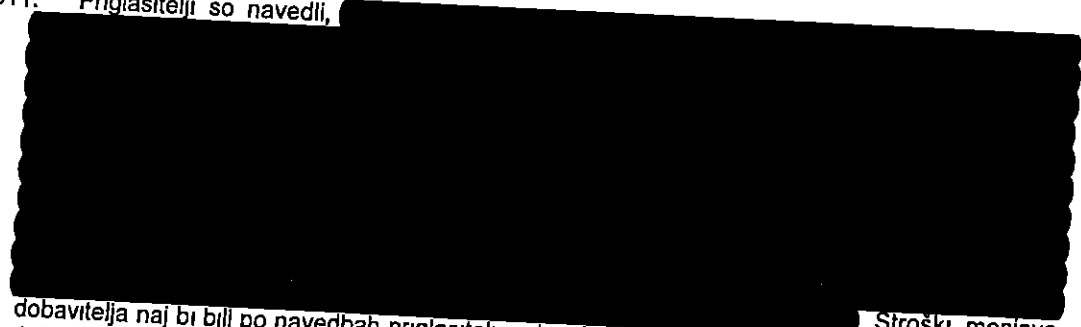
debelo ter proizvodnjo in uvozom električne energije in prodajo električne energije na drobno poslabšala pogoje dobave za končne potrošnike

308. Združeno podjetje oziroma posredno podjetje HSE bo po izvedeni koncentraciji s 36,1 % postalo največji konkurent na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem, sledi skupina GEN z 19,5 %, Energija plus z 11,2 % tržnim deležem ter Talum z 11,1 %. Na trgu prodaje električne energije gospodinjstvom bosta dosedanja konkurenta z 19,7 % in s 15,9 % tržnim deležem postala enoten subjekt s 33,6 % tržnim deležem. Na trgu ostaja največji konkurent, to je skupina vertikalno povezanih podjetij GEN z 38,6 % tržnim deležem, od preostalih konkurentov ima največji delež podjetje Energija plus s 14,4 %, sledi Petrol s 7,7 %.

309. Konkurenca na maloprodajnih trgih izvira iz stanja konkurence na veleprodajnih trgih. Kadar so tržni pogoji takšni, da je malo verjetno, da bodo konkurenti strank bistveno povečali svojo ponudbo, če se cene povečajo, lahko to spodbudi podjetja, ki se združujejo, da zmanjšajo proizvodnjo pod skupno raven proizvodnje pred združitvijo in s tem dvignejo cene. Če so tržni pogoji takšni, da imajo konkurenti zadostne zmogljivosti in menijo, da je razširitev proizvodnje donosna, je malo verjetno, da bo združitev ustvarila ali okrepila prevladujoč položaj. Razširitev proizvodnje pa je malo verjetna, kadar so konkurenti omejeni z zmogljivostmi in je povečanje zmogljivosti drago ali če je obstoječa presežna zmogljivost znatno dražja za delovanje od zmogljivosti, ki se trenutno uporablja.³³⁰

310. Na trgu proizvodnje in prodaje električne energije so proizvodne zmogljivosti konkurentov v celoti zasedene³³¹, zato ni pričakovati, da bi le-ti v primeru dviga cen s strani združujočih se podjetij povečali svojo ponudbo. Združeno podjetje ECE in E3 bi po izvedbi predmetne koncentracije imelo večjo prodajno osnovo za višje marže, ki lahko izhajajo iz povečanja cen, povzročenega z zmanjšanjem proizvodnje.

311. Priglasitelji so navedli,

dobavitelja naj bi bili po navedbah priglasiteljev dovolj nizki, da kupcem ne preprečujejo menjave dobavitelja, če je na trgu prisotna precejšnja razlika v cenah. Konkurenčni trgovci naj bi po navedbah priglasiteljev še naprej izvajali pomemben konkurenčni pritisk na podjetja, ki se združujejo.³³² Stroški menjave

312. Agencija pojasnjuje, da se presoja koncentracije nanaša na presojo učinkov le-te za učinkovito konkurenco na upoštevнем trgu po njeni izvedbi, kar je Agencija tudi presojala in natančno opredelila. Ravno koncentracija predhodno neodvisnih in samostojnih podjetij lahko spremeni naravo konkurence na način, da postane konkurenca bistveno zmanjšana, kar lahko vodi tudi do zmanjšanja blaginje za potrošnika.

313. Priglasitelji so tudi navedli, da obstajajo konkurenti s tržnim deležem nad 10 %, kar naj bi samo po sebi kazalo, da morebitni protikonkurenčni horizontalni učinki niso verjetni. Pri tem se sklicujejo na prakso Komisije, kjer naj celo višji tržni deleži na maloprodajnem trgu električne energije ne bi povzročili pomislekov glede konkurence. Agencija je z vpogledom v odločbo Komisije, na katero se sklicujejo priglasitelji,³³³ ugotovila, da je v predmetnem primeru šlo za pridobitev skupnega tržnega deleža v koncentraciji udeleženi podjetij med 20 % in 30 %.

³³⁰ Smernice o presoji horizontalnih združitvev, odst. 31-34.

³³¹ Dokument št. 3061-30/2017-115, str. 4, in dokument 91, str. 4.

³³² Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 37, 38.

³³³ Odločba Komisije M 7927 EPH / ENEL / SE, odstavek 58.

medtem ko je bil tržni delež največjega konkurenta na tem trgu med 30 % in 40 %, in ne obratno, kot so navedli priglasitelji.

V.8.1.2. Koordinirani protikonkurenčni učinki

314. Za usklajevanje je verjetneje, da bo do njega prišlo, če konkurenti zlahka dosežejo skupno mnenje, kako naj bi usklajevanje potekalo. Podjetja, ki se usklajujejo, bi morala imeti podobne poglede na to, kateri ukrepi naj bi se šteli za skladne z usklajenim ravnanjem in kateri ne.³³⁴ Tudi javno dostopne ključne informacije, izmenjava informacij prek trgovskih združenj ali informacije, prejete prek navzkrižnih deležev ali udeležbe v skupnih podjetjih, lahko podjetjem pomagajo doseči pogoje usklajevanja.³³⁵

315. Splošni pogoji podjetja ECE za dobavo električne energije poslovnim kupcem določajo, da lahko mali poslovni kupec odstopi od pogodbe v skladu s Splošnimi pogoji. Od pogodbe o dobavi lahko odstopi brez plačila pogodbene kazni, odškodnine, nadomestila ali kakršnegakoli drugega plačila iz naslova odstopa od pogodbe pred določenim rokom, če odpoved začne učinkovati najmanj eno leto po sklenitvi pogodbe. V primeru, da odstop od pogodbe pomeni kršitev splošnih pogojev, je kupec prodajalcu dolžan plačati pogodbeno kazen v višini 20 % povprečne mesečne vrednosti dobave po tej pogodbi za vsak mesec, ko električne energije ni prevzel. Za poslovnega kupca, ki ni mali poslovni kupec, splošni pogoji podjetja ECE določajo, da lahko le-ta zaradi zamenjave prodajalca do 15. oktobra tekočega koledarskega leta pisмено odpove pogodbo za naslednje koledarsko leto. V tem primeru odpoved pogodbe velja s 1. januarjem naslednjega koledarskega leta. V primeru, da Kupec odstopi od pogodbe med koledarskim letom, je dolžan Prodajalcu povrniti vso zaradi tega nastalo škodo, razen v primeru odstopa od pogodbe zaradi spremembe cen ali spremembe Splošnih pogojev, kar je opredeljeno v Splošnih pogojih. Kupec, ki odstopi od pogodbe, je dolžan plačati pogodbeno kazen v višini 20 % letne pogodbene vrednosti, določene na osnovi pogodbenih količin in pogodbenih cen. V kolikor gospodinjskih odjemalcev v skladu s splošnimi pogoji za gospodinjske odjemalce prekine določeno vrsto dobave predčasno, ali je bil naročen na dodatne storitve, katerih izvajanje je vezano na roke ali veljavnost pogodbe, mora v skladu s pogoji dodatnih storitev in s pogodbenimi določili poravnati morebitno obveznost, ki iz takšnih določil izhaja. Določila odpovednih rokov in pogodbenih kazni veljajo v obdobju do enega leta po sklenitvi pogodbe.³³⁶

316.

317.

³³⁴ Smernice o presoji horizontalnih združenj, odst. 44.

³³⁵ Smernice o presoji horizontalnih združenj, odst. 47.

³³⁶ Priloga dokumenta št. 3061-30/2017-279.

³³⁷ Dokument št. 3061-30/2017-264, str. 8.

³³⁸ Dokument št. 3061-30/2017-257, str. 2. 3.

skupina, ki znotraj skupne razpolaga tudi s proizvodnimi zmogljivostmi, po izvedbi predmetne koncentracije bi bila takšna tudi skupina v okviru HSE s podjetji E 3 in ECE, ostali bi še konkurent Energija plus, [redacted] ter ostali manjši konkurenti. Posledica predmetne koncentracije bi bilo oblikovanje oziroma še večja poudarjenost oligopolne strukture maloprodajnega trga, kar bi poleg enostranskih konkurenčnih učinkov lahko bistveno povečalo tako možnost za usklajeno delovanje podjetij na trgu, ki je v nasprotju s pravili konkurence, kot možnost tihega usklajevanja, ki prav tako izkrivlja konkurenco na trgu, in je lahko predmet obravnave v okviru presoje koncentracij.

322. Dobro delujoči maloprodajni trgi električne energije so lahko le posledica dobro delujočih veleprodajnih trgov.³⁴⁴ Agencija možne protikonkurenčne učinke, izhajajoče iz spremenjene strukture trga električne energije po izvedbi predmetne koncentracije, nadalje obravnava v poglavjih o možnih vertikalnih učinkih koncentracije.

323. Priglasitelji so navedli, da ni mogoče zaključiti, da bi bili dejavniki, ki trenutno omejujejo spodbude za usklajevanje med podjetjema HSE in GEN Energija, sproščeni po izvedeni transakciji s povečanjem medsebojnih stikov na več trgih na način, ki bi olajšal usklajevanje, bi bil bolj stabilen in učinkovitejši. Navedajo, da je stopnja preglednosti in predvidljivost na trgu omejena.

V.9. TRŽNA MOČ PODJETJA HSE

324. Podjetje HSE je pomemben dobavitelj vsem udeležencem na veleprodajnem trgu električne energije v RS, z izjemo vertikalno integrirane skupine podjetij GEN, ker slovenska energija zanje predstavlja cenejši in manj tvegan vir nabave električne energije kot viri električne energije izven RS oziroma na slovenski borzi električne energije. Podjetje HSE je imelo v letu 2018 53,8 % (v letu 2017 53 %) tržni delež po inštalirani moči, [redacted] tržni delež (v letu 2017 [redacted]) na trgu prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu, hkrati pa [redacted] tržni delež (v letu 2017 skoraj [redacted]) v proizvodnji in uvozu na slovenski trg, kar v obeh primerih pomeni pomembno tržno moč. Največji konkurent na veleprodajnem trgu je vertikalno povezano podjetje Gen Energija s tržnim deležem pri proizvodnji in uvozu na slovenski trg [20-30]% v letu 2017, na trgu prodaje električne energije na debelo [20-40]% in po inštalirani moči 30 %. Kot že navedeno samo uvoz električne energije za konkurente podjetja HSE na maloprodajnem trgu ne bi predstavljal konkurenčnega nakupa zaradi tveganj, povezanih z uvozom električne energije (tveganja glede zakupa čezmejnih prenosnih zmogljivosti, nepredvidljivost tudi zaradi avkcijskega sistema dodeljevanja, tveganja zaradi dodeljevanja konec leta le za eno leto naprej, stroški zakupa čezmejnih prenosnih zmogljivosti). Podjetje HSE je pomemben trgovec z električno energijo, ki je s pomembno tržno močjo prisotno tako na segmentu trgovanja z električno energijo, kot pri proizvodnji električne energije. Podjetje, ki je prisotno na obeh segmentih in ima tudi pomembno tržno moč, lahko izbira med tem, ali bo potrebe po električni energiji pokrilo z uvozom ter nakupi na veleprodajnem trgu, s čimer tudi zmanjšuje razpoložljive uvozne kapacitete, ki bi bile sicer na razpolago konkurentom, ali z lastno proizvodnjo. Pomembno k tržni moči podjetja, ki ima prevladujoč delež v segmentu proizvodnih kapacitet določene države, kot že navedeno, prispeva tudi proizvodni portfelj te-teh. Tudi Evropska komisija je v svoji praksi³⁴⁵ tržno moč podjetja ugotavljala z obsegom proizvodnih zmogljivosti, s katerimi razpolaga podjetje, in položajem podjetja na segmentu uvoza električne energije.

325. Podjetja, ki so prisotna na trgu veleprodaje električne energije, so podjetja, ki na nacionalnem območju razpolagajo s proizvodnimi zmogljivostmi, in podjetja, ki na nacionalnem območju ne razpolagajo z zmogljivostmi za proizvodnjo električne energije in so na trgu prisotna le kot posredniki. Glavni interes proizvajalcev električne energije je prodati električno energijo na trgu in pri tem optimizirati poslovanje znotraj svojega proizvodnega portfelja. Posredniki električne energije električno energijo kupujejo in prodajajo, z namenom izkonstiti cenovne razlike med dvema geografskima trgoma. Večji proizvajalci električne energije ne prodajajo le električne energije iz svojih proizvodnih zmogljivosti, ampak so aktivno udeleženi v trgovanju

³⁴⁴ Vir: <https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/840b4ce7-9e4a-5ecc-403a-fad85d6ba268>, str. 17.

³⁴⁵ Odločba Evropske komisije v zadevi EDP-ENI-GDP COMP/M 3440.

z električno energijo³⁴⁶ Optimiziranje prodaje znotraj dveh procesov, znotraj proizvodnje električne energije in znotraj trgovanja z električno energijo, omogoča podjetju večjo tržno moč kot konkurentom, ki obeh procesov ne morejo združevati. Tudi samo podjetje HSE navaja, da si skupina prizadeva izkoristiti sinergije širokega spektra proizvodnih zmogljivosti. Obratovale in stroškovne lastnosti posameznih proizvodnih enot se med seboj razlikujejo, zato lahko takšno podjetje z ustrezno kombinacijo doseže stroškovno ugodnejšo ponudbo električne energije in učinkoviteje načrtuje in optimizira proizvodne enote, ob upoštevanju tehničnih kriterijev in razmer na trgu električne energije.³⁴⁷

326 Proizvajalci električne energije imajo možnost vplivanja na ceno električne energije, in sicer z zmanjševanjem oziroma prilagajanjem proizvodnih zmogljivosti ali z višjimi cenami električne energije, če ocenijo, da je njihova proizvodnja nujno potrebna za zadovoljitev povpraševanja.³⁴⁸ Podjetje HSE v svoji skupini združuje tako proizvodnjo kot veleprodajo električne energije. Pnrglasitelji so navedli, da ne morejo bistveno vplivati na količino proizvedene električne energije v svojih proizvodnih enotah. Bistveno zmanjšanje proizvodnih zmogljivosti ni niti nujno niti ni edini način vplivanja na povišanje cene električne energije in tako na omejevanje konkurence na trgu. Podjetje z znatno stopnjo tržne moči lahko svojim konkurentom na spodnjem trgu povzroči zvišanje stroškov surovin, kar oslabi njihovo konkurenčno sposobnost na spodnjem trgu.

327. Relevantno vprašanje konkurenčne presoje je, ali je količina porabljene električne energije tistih odjemalcev, ki ne bi mogli preusmeriti oziroma iz kakršnihkoli razlogov ne bi preusmerili svojega povpraševanja k električni energiji drugega izvora, zadostna, da bi bil hipotetičen prodajalec dvig cene še vedno dobičkonosen (prodajalec prihodek bi bil nižji zaradi upada količine prodaje kot posledica višje cene, na drugi strani pa bi se prodajalec prihodek povišal zaradi višje prodajne cene in nižjih stroškov zaradi upada proizvodnje kot posledica manjše prodaje). Če bi dovolj potrošnikov ostalo pri obstoječem ponudniku proučevanega proizvoda, bi to pomenilo, da bi bil za prodajalca takšen dvig cene lahko dobičkonosen. Ob predpostavki nizke cenovne elastičnosti povpraševanja po električni energiji, ki je na kratki rok še manjša kot na daljši rok, bi bil lahko proizvajalec poskus dviga prodajnih cen električne energije nagrajen z večjim dobičkom. Na podlagi navedenega lahko zaključimo, da ima podjetje HSE znatno stopnjo tržne moči na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v RS, kakor tudi na trgu proizvodnje in uvoza v RS.

328. S predmetno koncentracijo bo podjetje HSE povečalo svoj tržni delež trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem s pridobitvijo kontrole nad predhodno samostojnima subjektoma na trgu prodaje električne energije na drobno. Že dejstvo, da je podjetje prisotno tudi na s trgov prodaje električne energije na drobno vertikalno povezanem trgu, torej na trgu prodaje električne energije na debelo, lahko spremeni njegovo strategijo obnašanja. V pogojih proste konkurence bo podjetje v vsakem primeru zasledovalo cilj največjega dobička, zato bi z združitvijo tržnih deležev na s trgov veleprodaje vertikalno povezanem trgu, do katerega bi prišlo s predmetno koncentracijo, lahko spremenilo svojo dotedanjo strategijo doseganja največjega dobička iz pridobitve kontrole nad podjetjem, ki je prisotno na vertikalno povezanem trgu, izhajajo določene racionalizacije proizvodnje in prodaje električne energije, zaradi katerih bi lahko bili pribitki na ceno večji, kot le enostavna vsota pribitkov na obeh vertikalno povezanih trgih. Z večanjem tržnega deleža na trgu prodaje električne energije na drobno pa bi se hkrati tudi povečala osnova, ki bi omogočala večje pribitke na ceno električne energije. Dokler so povprečni variabilni stroški nižji od dosežene cene na trgu, podjetje električno energijo v kratkoročnem obdobju proizvaja. V trenutku, ko cena električne energije na trgu ne bi dosegla povprečnih variabilnih stroškov, dodatne enote električne energije na trgu ne bi več ponudilo.

329. Podjetje HSE bi lahko v primeru izvedbe predmetne koncentracije na trg plasiralo toliko električne energije, kolikor je ne bi prodalo preko svojih maloprodajnih enot. Dokler njegove maloprodajne enote ne bi mogle prodati vse v proizvodnih enotah podjetja HSE proizvedene električne energije, bi podjetje HSE imelo interes električno energijo prodati tretjim, med drugim

³⁴⁶ European Commission, Competition DG, DG Competition Report on Energy Sector Inquiry, 10 January 2007, str. 120, odst. 355-359. Vir: http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part2.pdf

³⁴⁷ Letno poročilo skupine in družbe HSE za leto 2017, str. 27

³⁴⁸ Vir: European Commission, Competition DG, DG Competition Report on Energy Sector Inquiry, 10 January 2007, str. 132 (http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part2.pdf)

svojim konkurentom na trgu prodaje električne energije na drobno, oziroma bi jo ob ugodnejših pogojih izvozilo. V kolikor bi zaradi prihrankov pri stroških zaradi sinergijskih učinkov predmetne koncentracije podjetje HSE povečevalo svoj tržni delež na trgu prodaje električne energije na drobno, bi se sorazmerno zmanjševale tudi količine električne energije za tretje subjekte na trgu, saj bi bila ob določenem povečanju tržnega deleža lastnih distribucijskih podjetij na trgu prodaje električne energije na drobno s strani podjetja HSE za konkurente na trgu prodaje električne energije na drobno na voljo predvsem dražja električna energija iz termoelektrarn. Posledično bi bila tudi veleprodajna cena električne energije na trgu višja.

330. Podjetje HSE je imelo v letu 2018 v svoji strukturi 49 % (v letu 2017 44 %) proizvodnih virov oziroma 3.566 GWh (v letu 2017 3.066 GWh) iz hidroelektrarn in 51 % (v letu 2017 56 %) oziroma 3.753 GWh (3.968 GWh v letu 2017) proizvodnih virov iz termoelektrarn. Agencija ocenjuje, da povečanje tržnega deleža podjetja HSE, do katerega bo prišlo s predmetno koncentracijo, na 33,6 % (v letu 2017 34,5 %) na trgu dobave gospodinjiskim odjemalcem in na 36,1 % (v letu 2017 27,7 %) na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem, pomeni znatno povečanje tržne moči združenega subjekta ter da bi koncentracija, tudi ob upoštevanju predvidenih sinergijskih učinkov koncentracije in predvidenega prenosa teh učinkov na končne potrošnike, brez ustreznih korektivnih ukrepov lahko pomeni nevarnost za učinkovito konkurenco na trgu prodaje električne energije na drobno.

331. Ob predpostavki, da bi podjetje HSE po izvedeni koncentraciji v celoti pokrivalo potrebe svojih distribucijskih podjetij po električni energiji iz lastnih proizvodnih virov, ki bi po podatkih za leto 2018 na trgu prodaje električne energije na drobno dosegli tržni delež 35,6 % (29,3 % v letu 2017), na trgu dobave gospodinjiskim odjemalcem 33,6 % (v letu 2017 34,5 %) in na trgu dobave poslovnim odjemalcem 36,1 % (v letu 2017 27,3 %), bi podjetje HSE preko podjetij ECE in E 3 kratkoročno, ob predpostavki ohranitve tržnega deleža na trgu prodaje električne energije na drobno, prodalo več kot polovico električne energije iz lastnih proizvodnih virov. Navedeno bi pomenilo, da bi podjetju HSE ostala manj kot polovica električne energije iz lastnih proizvodnih virov letno za prodajo tretjim subjektom na trgu. Racionalno obnašanje poslovnega subjekta na trgu predpostavlja, da bo svojim distribucijskim podjetjem najprej omogočilo nakup cenejše električne energije oziroma večjega deleža cenejše električne energije, ki jo pri podjetju HSE predstavlja električna energija iz hidroelektrarn. Na količino proizvodnje električne energije v hidroelektrarnah podjetje samo nima večjega vpliva, saj je le-ta v veliki meri odvisna od trenutne hidrologije rek. V kolikor predvidevamo, da bi bil v prihodnje delež proizvedene električne energije podjetja HSE v hidroelektrarnah podoben kot v letih 2018 in 2017, bi v primeru popolne oskrbe lastnih distribucijskih podjetij z električno energijo v kratkoročnem obdobju podjetju HSE za prodajo tretjim subjektom na trgu preostala dražja električna energija, ki jo pretežno predstavlja električna energija iz termoelektrarn, in na proizvodnjo katere ima podjetje večji vpliv. Konkurenti na trgu prodaje električne energije na drobno bi se bili tako primorani posluževati dražjih in bolj tveganih virov nabave električne energije, kar bi jim zvišalo njihovo nabavno ceno in poslabšalo nabavne pogoje v primerjavi s pogoji, ki so veljali pred koncentracijo. Poleg tega pa bi podjetje HSE tudi lažje vplivalo na količino proizvodnje električne energije v termoelektrarnah.

332. Navedene okoliščine bi se lahko, čeprav ne v tako poenostavljenem in posplošenem smislu, odrazile v manjši razpoložljivi količini električne energije iz proizvodnih virov podjetja HSE na trgu in v posledično višji ceni električne energije na trgu. S povečanjem tržnega deleža v koncentraciji udeleženih podjetij na trgu prodaje električne energije na 35,6 % bi se zmanjšala tudi razpoložljivost električne energije iz proizvodnih virov podjetja HSE, ki je na voljo tretjim subjektom na trgu prodaje električne energije na drobno. Analiza tržne strukture na trgu prodaje električne energije na drobno pokaže, je po tržnem deležu najbližji konkurent združenega podjetja podjetje GEN-I skupaj s podjetjem Elektro Energija s 24,2 % (v letu 2017 29,3 %) tržnim deležem, sledita Energija plus s 6,6 % (v letu 2017 11,3 %), Talum z 8,4 % (8,9 % v letu 2017), Petrol s 7,6 % (v letu 2017 11 %) in HEP s 5,6 % (4,6 %). Treba je poudariti, da sta podjetji HSE in GEN-I podjetji, ki imata zagotovljen lastni proizvodni vir električne energije, medtem ko je podjetje Energija plus predvsem odvisno od drugih proizvodnih virov znotraj in zunaj Slovenije in bi bilo lahko s predmetno koncentracijo zaradi tega tudi najbolj prizadeto. Analiza tržnih deležev v preteklih letih pokaže, da se je tržni delež podjetja Energija plus zmanjšal tako glede na preteklo kot glede na predpreteklo leto. V segmentu dobave

gospodinjstvom odjemalcem bo tržni delež podjetja HSE po izvedbi predmetne koncentracije 33,6 % (34,5 % v letu 2017), poleg največjega konkurenta, podjetja GEN-I z 38,6 % (39,3 %) pa bo na trgu še podjetje Energija plus s 14,4 % (15,3 %) tržnim deležem, Petrol s 7,7 % (7,2 %). Pri prodaji električne energije poslovnim odjemalcem pa bo po izvedeni koncentraciji podjetje HSE imelo po podatkih za leto 2018 tržni delež 36,1 % (v letu 2017 27,7 %), največji konkurent, podjetje GEN-I skupaj s podjetjem Elektro Energija 19,5 % (26,1 %), sledita pa Talum s 14,4 % (11,8 %) in Petrol s 7,6 % (12 %) ter HEP s 7,2 % (6,1 %).

333. S koncentracijo ustvarjena ekonomska moč v koncentraciji udeleženih podjetij je lahko na trgu omejena z nasprotno pogajalsko močjo subjektov, ki nastopajo kot kupci ali uporabniki proizvodov oziroma storitev. Predpogoj za izvajanje nasprotne pogajalske moči je možnost izbire odjemalcev, da preusmerijo svoje povpraševanje k drugemu ponudniku. V primeru presoje predmetne koncentracije je tako ključno, ali bi kupci v primeru bistvenega ter trajnega dviga cene električne energije s strani podjetja HSE začeli kupovati električno energijo pri drugem dobavitelju električne energije oziroma pri virih izven RS. Pri tem moramo upoštevati dejstvo, da je podjetje HSE tudi uvoznik električne energije, zato je ključna možnost preusmeritve kupcev na s strani podjetja HSE neodvisni dobavni vir. Glede na ugotovljeno strukturo trga je Agencija ugotovila, da je možnost izbire za kupce na trgu prodaje električne energije omejena. Količina razpoložljive električne energije slovenskega izvora je omejena tudi zaradi prodaje električne energije znotraj vertikalno povezane skupine GEN, zato je v veliki meri odvisna od podjetja HSE in preostanka razpoložljive električne energije skupine GEN. Kot je Agencija že navedla, uvoz ne more predstavljati samostojnega konkurenčnega vira nabave električne energije kupcev, ki oskrbujejo končne odjemalce na slovenskem trgu. Največji kupci podjetja HSE so

334. V odgovorih na vprašalnik so konkurenti navedli, da podjetje HSE v primeru izvedbe predmetne koncentracije ne bi imelo potrebe po prodaji električne energije drugim dobaviteljem, zaradi česar bi se zvišale nabavne cene za ostale dobavitelje, da bi lahko imela hčerinska podjetja ugodnejše pogoje kot ostali dobavitelji končnim odjemalcem, da bi imela zanesljivejši nabavni vir, med vsemi anketiranimi konkurenti na trgu dobave električne energije končnim odjemalcem pa je več kot polovica odgovorila, da bi predmetna koncentracija bistveno zmanjšala ali onemogočila konkurenco na trgu proizvodnje in prodaje električne energije v RS.³⁴⁹ Vsi konkurenti z izjemo enega ocenjujejo, da bi koncentracija pridobitve skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Gorenjska, Elektro Celje in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E3 lahko vplivala na dvig cen bodisi na veleprodajnem bodisi na maloprodajnem trgu.³⁵⁰ Pri tem bodo upoštevali zlasti ceno, zanesljivost dobave, nakup od slovenskega proizvajalca, velikost dobavitelja, nekateri tudi asortiman. Za potrebe pokrivanja njihovega diagrama odjema služijo tudi tuji nabavni viri in električna energija, kupljena na BSP, vendar pa le-ti ne morejo nadomestiti glavnine nabave električne energije, saj bi to pomenilo, da bi bili pri oskrbi končnih odjemalcev nekonkurenčni in bi se zaradi tega lahko zmanjšala tudi konkurenca na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem. Večina konkurentov je mnenja, da bi izvedba predmetne koncentracije vplivala na povišanje cen električne energije.³⁵¹ Večina jih je mnenja, da ima uvoznik na nabavnem trgu v primeru, da nima proizvodnih zmogljivosti, slabši položaj glede na konkurente na nabavnem trgu, ki so hkrati tudi proizvajalci električne energije.³⁵²

³⁴⁹ Dokumenti št. 3061-30/2017-164 – nezaupna različica, 149 – nezaupna različica, 78, 111 – nezaupna različica, 113 – nezaupna različica, 116 – nezaupna različica, 201 (odgovor 41)

³⁵⁰ Dokumenti št. 3061-30/2017- 78, 111 – nezaupna različica, 113 – nezaupna različica, 116 – nezaupna različica, 201, 164 – nezaupna različica, 149 – nezaupna različica (odgovor 53)

³⁵¹ Dokument št. 3061-30/2017- 78, 111 – nezaupna različica, 113 – nezaupna različica, 116 – nezaupna različica, 201, 164 – nezaupna različica (odgovor 49)

³⁵² Dokument št. 3061-30/2017-78, 116 – nezaupna različica, 164 – nezaupna različica, 149 – nezaupna različica (odgovor 33)

V.10. VERTIKALNA POVEZANOST TRGA PROIZVODNJE IN PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DEBELO S TRGOM PRODAJE ELEKTRIČNE ENERGIJE NA DROBNO

335. Glede na prisotnost dveh v koncentraciji udeleženih podjetij tako na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo kot na trgu prodaje električne energije na drobno, je v konkretnem primeru podana določena stopnja vertikalne integracije. Podjetje HSE ima pomembno tržno moč glede na inštalirano moč, saj je na tem trgu v letu 2018 doseglo 53,3 % (53 % v letu 2017) tržni delež (če upoštevamo tudi manjše proizvajalce na prenosnem in na distribucijskem sistemu), v celotni proizvodnji in uvozu na slovenski trg je bil dosežen tržni delež [redacted] (v letu 2017 [redacted] tržni delež podjetja HSE na trgu veleprodaje električne energije (proizvodnja in uvoz za prodajo kupcem, ki oskrbujejo svojo skupno končnih odjemalcev na slovenskem trgu in končnim odjemalcem na slovenskem trgu) pa znašal [redacted] (v letu 2017 okrog [redacted]). Takšnega tržnega deleža podjetje HSE na trgu ni pridobilo s koncentracijo, ampak je z njim že vstopilo v koncentracijo pridobitve skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3.
336. Agencija ugotavlja, da je tržni delež podjetja HSE na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, ki je vertikalno povezan s trgom prodaje električne energije na drobno, relativno visok. Na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo je poleg podjetja HSE prisotno podjetje GEN-E s tržnim deležem [20-40]% in podjetje JPEL s tržnim deležem [0-10]% po podatkih za leto 2017. Podjetje GEN-E je vertikalno integrirano in prisotno tudi na maloprodajnem trgu preko prodaje podjetja GEN-I. Glede na navedeno je Agencija preučila možnost oziroma verjetnost, ali bi koncentracija pridobitve skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3 lahko povzročila zaprtje dostopa do virov dobave ali povzročila, da bo dostop do virov dobave s strani konkurentov na maloprodajnem trgu bistveno otežen in mogoč pod bistveno slabšimi pogoji.
337. Agencija ugotavlja, da je za kupce električne energije, ki oskrbujejo skupno končnih odjemalcev na slovenskem trgu, za učinkovito konkuriranje na maloprodajnem trgu pomembna in potrebna električna energija proizvajalcev na slovenskem trgu, torej tudi in predvsem električna energija podjetja HSE, saj nakup na borzi BSP ne omogoča nakupa dolgoročnejših oziroma terminskih proizvodov električne energije, ki so ključni za uspešno konkuriranje na trgu, uvoz pa je ali cenovno nekonkurenčen ali povezan s prevelikimi tveganji in zato ne more v celoti nadomestiti konkurenčnega vira nabave električne energije od proizvajalcev znotraj RS.
338. Podjetje HSE je prisotno na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, na trgu nabave električne energije, proizvodnje in uvoza električne energije, na vertikalno povezanih trgih nabave električne energije in na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem, tako gospodinjstvom kot poslovnim odjemalcem, pa tudi podjetje HSE ter ECE in E 3. Smernice o presoji nehorizontalnih združenj na podlagi Uredbe Sveta o nazoru koncentracij podjetij (2008/C 265/07; v nadaljevanju: Smernice o presoji nehorizontalnih združenj)³⁵³ določajo, da pomenijo nehorizontalne združbe grožnjo učinkoviti konkurenci v primeru, če ima združen subjekt precejšnjo stopnjo tržne moči (ki ni nujno prevladujoči položaj) na najmanj enem od zadevnih trgov. Nadalje Smernice o presoji nehorizontalnih združenj v nadaljevanju določajo, da tržni deleži in stopnje koncentracije zagotavljajo prve uporabne podatke o tržni moči ter pomembnosti udeležencev združitve in njihovih konkurentov z vidika konkurence³⁵⁴ in da Komisija verjetno ne bo izrazila pomislekov glede usklajenih ali neusklajenih nehorizontalnih združenj, če bo tržni delež novega subjekta po združitvi na vsakem od zadevnih trgov znašal manj kot 30 %, HHI pa pod 2.000.³⁵⁵
339. Nujni predpogoj za ugotovitev problemov glede konkurence je precejšnja stopnja tržne moči na najmanj enem od zadevnih trgov. V primeru obravnavane koncentracije je precejšnja stopnja tržne moči podjetja HSE izkazana že na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, na katerem ocenjeni tržni delež podjetja HSE [redacted]. Povečanje tržnega deleža podjetja HSE [redacted]

³⁵³ Smernice o presoji nehorizontalnih združenj, odstavek 23

³⁵⁴ Smernice o presoji nehorizontalnih združenj, odstavek 24

³⁵⁵ Smernice o presoji nehorizontalnih združenj, odstavek 25

na trgu maloprodaje električne energije na 35,6 % (v letu 2017 30 %) na trgu dobave električne energije vsem končnim odjemalcem, 33,6 % (v letu 2017 34 %) na ožjem trgu prodaje električne energije gospodinjstvom odjemalcem in 36,1 % (skoraj 28 % v letu 2017) na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem, ob tržnem deležu v koncentraciji udeleženih podjetij na drugem, vertikalno povezanem trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, ki je večji od 30 %, in ob izkazani visoki stopnji tržne moči v koncentraciji udeleženih podjetij vsaj na enem od zadevnih trgov je potreben, vendar ne zadosten, pogoj za škodo konkurenci. Iz navedenega izhaja, da je pogoj, ki je potreben, izpolnjen. Visoka stopnja tržne moči podjetja HSE je izkazana na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, kot tudi pri proizvodnji in uvozu električne energije; na trgu proizvodnje in uvoza je podjetje HSE doseglo [redacted] (v letu 2017 [redacted]) na trgu proizvodnje in prodaje na debelo na slovenskem trgu pa dosega tržni delež, [redacted]. Pri proizvodnji in uvozu električne energije največji vertikalno integriran konkurent podjetja HSE, to je skupina GEN, po podatkih za leto 2017 dosega nekoliko nižji tržni delež od podjetja HSE.

340. Učinkovita konkurenca prinaša potrošnikom koristi, kakor so nizke cene, visoko kakovostni proizvodi, širok izbor blaga in storitev. Koncentracije, ki bi lahko kupcem odvzele navedene ugodnosti z bistvenim povečanjem tržne moči podjetij, lahko bistveno ovirajo učinkovito konkurenco. Povečana tržna moč pomeni sposobnost enega ali več podjetij donosno povišati cene, zmanjšati proizvodnjo, izbiro ali kakovost blaga in storitev. Tudi združitev, ki vključuje podjetje, katerega tržni delež bo po koncentraciji ostal pod 50 %, lahko vzbuja skrb glede konkurence z vidika dejavnosti in števila konkurentov na trgu, navzočnosti omejitev glede zmogljivosti ali stopnje, do katere so proizvodi udeležencev združitve bližnji substitutu. Komisija je obravnavala nekaj primerov koncentracij, katerih posledica so bila podjetja s tržnim deležem med 40 in 50 % in v nekaterih primerih pod 40 %, ki bi lahko privedle do ustvarjanja ali krepitev prevladujočega položaja.³⁵⁶

VI.10.1. Možni vertikalni učinki koncentracije

V.10.1.1. Neusklajeni učinki (izključitev)

341. Posledica združitve bi bila izključitev, kadar ima dejanski ali morebitni konkurent oviran ali onemogočen dostop do dobav ali trgov zaradi združitve, kar zmanjšuje konkurenčno sposobnost in / ali spodbudo zadevnih podjetij. Izključitev lahko konkurente odvrta od vstopa ali širitve oziroma jih spodbuja k izstopu s trga. Tako se lahko izključitev pojavi tudi v primeru, ko izključeni konkurenti niso prisiljeni izstopiti s trga; zadostuje že, da so konkurenti prikrajšani in posledično manj konkurenčno sposobni. Tovrstna izključitev velja za protikonkurenčno, kadar združujemo se podjetjem posredno omogoči, da v dobičkonosne namene dvignejo ceno.³⁵⁷ Ločimo dve obliki izključitev: izključitev pri surovinah – združitve, pri kateri je verjetno, da bo izključitev zaradi preprečevanja dostopa do pomembnih surovin zvišala stroške konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige, in izključitev pri kupcih – združitve, pri kateri je verjetno, da bo izključila konkurente na zgornjem delu oskrbne verige in omejevala njihov dostop do zadostne mreže strank.³⁵⁸

342. Agencija je podrobno analizirala tržno moč podjetja HSE na trgu prodaje električne energije na debelo v Republiki Sloveniji, pri proizvodnji in uvozu na slovenski trg, kot tudi na nabavnem trgu, iz česar jasno izhajajo ugotovitve o najmanj precejšnji stopnji tržne moči podjetja HSE na teh trgih. S predmetno koncentracijo pa bi podjetje HSE pridobilo tudi precejšnjo tržno moč na trgu prodaje električne energije na drobno na slovenskem trgu (od 33,6 % do 36,1 %). Kadar ima podjetje, ki je udeleženo v vertikalni koncentraciji, najmanj na enem izmed trgov znatno stopnjo tržne moči, je potrebna podrobna nadaljnja analiza učinkov, ki jih takšna koncentracija lahko ima na učinkovito konkurenco na upoštevanih trgih.

³⁵⁶ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, odstavek 17.

³⁵⁷ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 10, odst. 29.

³⁵⁸ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 10, odst. 30.

V.10.1.1.1. Izključitev pri surovinah

343. Izključitev pri surovinah nastane, kadar bi novi subjekt po združitvi omejil dostop do proizvodnje ali storitev, ki bi jih v primeru brez združitve dobavil, ali zvišal stroške njegovim konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige ter jim otežil dobavo surovin po cenah in pod pogoji, ki bi veljali v primeru brez združitve. Izključitev pri surovinah lahko škodi potrošnikom, ne da bi bili ob tem konkurenti združenega podjetja prisiljeni izstopiti s trga. Odločilnega pomena je, ali bi višji stroški surovin povečali cene za potrošnike.³⁵⁹ Pri presoji verjetnosti proti konkurenčni izključitvi pri surovinah je treba proučiti, ali bi združen subjekt po združitvi lahko izvajal občutno izključevanje pri surovinah, ali bi imel spodbudo k takemu ravnanju in ali bi strategija izključevanja občutno škodljivo vplivala na konkurenco na spodnjem delu oskrbne verige.³⁶⁰ Kadar je konkurenca na trgu s surovinami oligopolna, odločitev združenega podjetja, da omeji dostop do svojih surovin, zmanjša konkurenčni pritisk na preostale dobavitelje surovin, kar jim lahko omogoči dvig cene surovine, ki jo zaračunavajo nepovezanim konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige.

A. Sposobnost za izključevanje pri surovinah

344. Oligopolni trg označujejo trije ključni elementi, in sicer, da je na trgu prisotnih le nekaj večjih konkurentov, da obstajajo visoke vstopne ovire na trg in da lahko oligopolistična podjetja proizvajajo tako diferencirane kot homogene proizvode. V primeru oligopolističnih trgov ravnanja enega podjetja na trgu vplivajo na ravnanja drugega podjetja na trgu in obratno. Večja kot je homogenost zadevnega proizvoda, večja je medsebojna odvisnost konkurenčnih podjetij na trgu. Če oligopolistično podjetje spremeni ceno, bo to imelo vpliv na količino konkurenčnega podjetja, zato bo tudi konkurent spremenil svojo prodajno politiko. Obnašanje oligopolističnega podjetja na trgu vključuje predvidevanja o odzivanju konkurenčnega podjetja in obratno, saj tako oba pridobita največ (t.i. zapornikova dilema).³⁶¹

345. Struktura slovenskega trga proizvodnje in prodaje električne energije je oligopolna, saj so na njem prisotni le trije večji konkurenti, ki imajo na slovenskem trgu tudi zmogljivosti za proizvodnjo električne energije. Analiza je pokazala, da uvoz električne energije in nakup električne energije na borzi električne energije ne moreta predstavljati zadostnega konkurenčnega pritiska v RS proizvedeni električni energiji. Priglasitelji so navedli, da zaradi konkurenčnega pritiska uvoza ne morejo omejiti dostopa do električne energije konkurentom podjetij ECE in E 3, saj ima podjetje HSE na upoštevem trgu prodaje električne energije na debelo [redacted] tržni delež. [redacted] Nadalje navajajo, da je slovenski trg z električno energijo uravnotežen in dosega velik pretok električne energije v RS in iz nje, da je dobro povezan s sosednjimi trgi, kar povečuje likvidnost trga in učinkovitost dodeljevanja čezmejnih zmogljivosti, ter da do prenatrpanosti na povezovalnih daljnovodih ne prihaja. Po njihovem mnenju bi tudi v primeru, če bi združen subjekt lahko omejil dobavo električne energije konkurentom na maloprodaji, le-ti lahko uvozili električno energijo iz tujine, cena uvožene električne energije pa bi delovala kot zgornja meja, ki bi jo združen subjekt lahko določil svojim konkurentom na maloprodajnem trgu. Z navedenim naj priglasitelji po izvedbi predmetne koncentracije ne bi imeli možnosti za znatno zvišanje stroškov konkurentov na maloprodajni ravni.³⁶²

346. Oblikovanje drugega vertikalno integriranega podjetja poleg vertikalno integrirane skupine GEN bi po navedbah priglasitelja vodilo do nizke cene električne energije, ki bi bila lahko celo enaka mejnim stroškom. V nadaljevanju navajajo, da bi bili lahko v tem primeru konkurenti prikrajšani le zato, ker so manj učinkoviti in ne zaradi izključevanja pri surovinah.³⁶³ Pri tem priglasitelji niso pojasnili, zakaj naj bi bili prikrajšani konkurenti neučinkoviti. Navedli so, da bi se učinki koncentracije lahko odrazili v ugodnejši ceni električne energije za potrošnike in da nimajo spodbude za zmanjševanje prodaje električne energije zaradi fiksnih stroškov proizvodnje električne energije, [redacted]

³⁵⁹ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 10, odst. 31.

³⁶⁰ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 11, odst. 32.

³⁶¹ <http://www.economicdiscussion.net/oligopoly/oligopoly-market-nature-and-types-market-structure/17131>.

³⁶² Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 28.

³⁶³ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 29.

Fleksibilnost proizvodnje električne energije glede na različne proizvodne vire je Agencija vključila že v predhodna poglavja predmetne odločbe

347. Agencija je tudi proučila, ali obstajajo učinkovite in pravočasne nasprotne strategije, ki bi jih konkurenčna podjetja lahko uporabila, da bi bila manj odvisna od zadevnih surovin. Med te nasprotne strategije sodi tudi možnost spreminjanja njihovega proizvodnega procesa ali spodbujanja vstopa novih dobaviteljev na zgornji del oskrbne verige. Za slovenski trg električne energije tudi priglasitelji ocenjujejo, da v prihodnjih letih ni pričakovati bistvenih sprememb na področju velikosti proizvodnih zmogljivosti. Iz predhodno opisanih značilnosti slovenskega trga električne energije, sprememb v strukturi tržnih deležev na upoštevanih trgih po izvedbi predmetne koncentracije, ugotovljenih visokih vstopnih ovirah za hiter in učinkovit vstop tako na veleprodajni kot na maloprodajni trge električne energije imajo v koncentraciji udeležena in z njimi povezana podjetja sposobnost za izvajanje izključevanja pri surovinah.

348. Kot ugotavljajo tudi priglasitelji, bi v primeru omejitve dobave električne energije s strani v koncentraciji udeleženih podjetij konkurentom na maloprodaji, le-ti lahko uvozili električno energijo iz tujine, cena uvožene električne energije pa bi delovala kot zgornja meja, ki bi jo združen subjekt lahko določil svojim konkurentom na maloprodajnem trgu. Zaradi zasedenosti zmogljivosti za uvoz električne energije iz držav s konkurenčno ceno električne energije, bi kot zgornja meja služila cena uvožene električne energije iz držav z razpoložljivimi ČPZ, kjer je izkonščenost ČPZ zaradi manj konkurenčnih cen nizka. Navedeno pomeni, da bi se cena električne energije konkurentom v koncentraciji udeleženih podjetij na maloprodajnem trgu lahko povišala do višine cene uvožene električne energije, kar pomeni višjo nabavno ceno električne energije.

B. Spodbuda k izključevanju pri surovinah

349. Spodbuda k izključevanju je odvisna od stopnje dobičkonosnosti izključitve. Vertikalno povezana podjetja bodo ob tem upoštevala, kako bi njihove dobave surovin konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige vplivale na dobičke lastnih poslovnih subjektov na zgornjem in spodnjem delu oskrbne verige. Spodbuda je odvisna od obsega, v katerem bi izključeni konkurenti preusmerili povpraševanje na spodnjem delu oskrbne verige, in od deleža preusmerjenega povpraševanja, ki ga lahko pridobi poslovni objekt povezanega podjetja, ki posluje na spodnjem delu oskrbne verige. V primeru obravnavane koncentracije, torej pridobitve skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3, glede na zmanjšano likvidnost trga po izvedbi koncentracije, ni verjetno, da bi potencialno izključeni konkurenti na trgu prodaje električne energije na drobno lahko preusmerili svoje celotno povpraševanje na za njih konkurenčen vir nabave. To bi imelo za posledico, da bi se del povpraševanja na spodnjem delu oskrbne verige (maloprodaja) zaradi neobstoja enakovrednega vira dobave električne energije preusmeril na združen subjekt, ki bi primerjalno lahko nudil boljše pogoje kot vertikalno nepovezani konkurenti. Z zmanjševanjem omejitev zmogljivosti neomejenim konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige, ki jih postavlja združen subjekt, ter večanjem količine proizvodov združenega subjekta in omejenih konkurentov, ki spadajo med bližnje substitute, bo ta delež praviloma rasel. Učinek na povpraševanje na spodnjem delu oskrbne verige bo večji, če bo prizadeta surovina pomenila pomemben delež stroškov konkurentov na spodnjem delu oskrbne verige ali če bo prizadeta surovina odločilna sestavina proizvoda na istem področju. Agencija je ugotovila, da je električna energija podjetja HSE pomembna surovina za podjetja na trgu dobave električne energije končnim odjemalcem na slovenskem trgu.

350. Pomisleki glede konkurence zaradi izključitve pri surovinah lahko nastanejo, če bi združitve povzročila dvig cen na trgu na spodnjem delu oskrbne verige, kar bi bistveno oviralo učinkovito konkurenco. Protikonkurenčna izključitev se lahko pojavi, če vertikalna združitve omogoča zviševanje stroškov konkurentom spodnjem delu oskrbne verige, kar bi povečalo pritisk na njihove prodajne cene. Učinkovito konkurenco lahko bistveno ovira tudi povečanje vstopnih ovir za morebitne konkumente. Pridobitev skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro

Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3 pomeni verjetnost, da bosta podjetji ECE in E 3 kot del skupine HSE deležni ugodnejših pogojev dobave električne energije kot njuni vertikalno nepovezani konkurenti, zaradi česar bi se začeli stroški konkurentom na maloprodajnem trgu posredno povečevati.

351. Priglasitelji so navedli, [REDACTED]

Veleprodajna cena električne energije naj bi se oblikovala na trgu in odražala integracijo RS v elektroenergetski sistem EU, likvidnost trga pa naj bi bila po njihovi oceni na enaki ravni v RS kot v sosednjih državah, kar naj bi nakazovalo na homogenost trgov. Hkrati so navedli, da bi lahko le nelikvidnost trga predstavljala veliko vstopno oviro, kar naj bi potrjevala tudi praksa Komisije.³⁶⁵ Agencija ugotavlja, da citirana odločba Komisije navaja le, da nelikvidnost trga lahko pomeni visoko vstopno oviro in ne, da je lahko visoka vstopna ovira le nelikvidnost trga.

352. V odgovoru na povzetek relevantnih dejstev so priglasitelji skušali utemeljiti, da nimajo ne sposobnosti ne spodbude k izključevanju dostopa do trga, saj bi v primeru, če bi združeno podjetje prodajalo del svoje proizvodnje v tujini, konkurenti kupovali električno energijo v tujini in jo uvozili nazaj v Slovenijo. Zaradi navedenega naj združeno podjetje ne bi moglo omejiti svoje dobave ali kako drugače zvišati cen konkurentom na slovenskem trgu, ne da bi omejilo svoje dobave ali kako drugače zvišalo cene povsod v regiji. Navedli so, da bi se glede na to, da ČPZ niso v celoti zasedene, konkurenti posluževali uvoza po regijski ceni in s tem v RS ponovno vzpostavili nižjo ceno regijskega nivoja. Kakršnakoli strategija zaprtja trga naj bi imela znaten negativen vpliv na prodajo električne energije združenega podjetja na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo. Združeni subjekt bi se tako le odrekel dobičku, ne da bi znatno povečal stroške svojih tekmecev [REDACTED]

353. Kot je Agencija ugotovila že v povzetku relevantnih dejstev, so zmogljivosti za uvoz električne energije iz držav z nižjo ceno električne energije, to je iz Avstrije, v veliki meri zasedene, zato ostajajo proste ČPZ na mejah z državami z višjo ceno električne energije. Če tudi bi imel združeni subjekt spodbudo povečati količino veleprodajne dobave, bi mu pogoji konkurence po izvedeni koncentraciji omogočali, da to stori po enaki ali višji ceni kot pred koncentracijo. Uvoz električne energije ne more predstavljati zadostnega konkurenčnega pritiska koncentraciji. Uvoz električne energije v koncentraciji udeleženih podjetij, med drugim zaradi možnosti zakupa dolgoročnih ČPZ le za leto vnaprej in posledično prevelikih tveganj, da bi lahko predstavljal osnovni vir nabave konkurentov. Konkurenčen vir nabave električne energije znotraj RS je za kupce, ki oskrbujejo svojo skupino končnih odjemalcev, nujen za učinkovito konkuriranje na trgu prodaje električne energije na drobno.

354. Iz navedbe, da je v preteklosti konkurent, ki je imel na trgu podoben položaj kot združeni subjekt v predmetni koncentraciji, prenehal dobavljati surovine konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige, bi lahko sklepali, da je sprejetje takšne strategije lahko poslovno smiselna poteza.³⁶⁶ Pomembno je, kako bi padec dobička na zgornjem delu oskrbne verige, ki bi bil posledica zmanjšanja prodaje električne energije konkurentom (dejanskim in morebitnim) na veleprodajnem trgu, vplival na kratkoročni ali dolgoročni dvig dobička na podlagi večje prodaje na spodnjem delu oskrbne verige oziroma, odvisno od primera, na podlagi možnosti za zvišanje cen polrošnikom. Priglasitelji so posredovali podatke o doseženi marži podjetij ECE in E 3 na maloprodajnem trgu električne energije ter podatke o marži podjetja HSE, doseženi na veleprodajnem trgu električne energije, v letih 2015, 2016 in 2017.

³⁶⁴ Dokument št. 3061-30/2017-1, str. 76.

³⁶⁵ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 30, sklic priglasiteljev na odločbo Komisije COMP/M 5549 – EDF / Segebel, odstavki 34-37.

³⁶⁶ Smernice o presoji nehorizontalnih združitvev, str. 13, odst. 44, opomba 7.

355. Tabela 25: Marža podjetij ECE in E 3 pri prodaji končnim odjemalcem v EUR/MWh v letih 2015, 2016 in 2017

Marža	2015 (v EUR/MWh)	2016 (v EUR/MWh)	2017 (v EUR/MWh)
podjetje ECE			
podjetje E 3			

Vir: Podatki proizvajalca

Vir: Podatki priznanih podjetij na podlagi internih podatkov podjetij ECE in E 3.³⁶⁷

356. Iz gornjih podatkov je razvidno, da je podjetje ECE na trgu prodaje električne energije končnim odjemalcem v letu 2017 v povprečju doseglo maržo [redacted] EUR/MWh, podjetje E 3 pa [redacted] EUR/MWh.

357. Tabela 26: Marža podjetja HSE pri prodaji električne energije na debelo po vrstah proizvoda v EUR/MWh v letih 2015, 2016 in 2017 – za trgovni del

[illegible]

Vir: Podatki priznate na podlagi internih podatkov podjetja HSE. 388

358.

359. Tabela 27: Marža podjetja HSE pri prodaji električne energije na debelo v EUR/MWh v letih 2015, 2016 in 2017 – za del portfelja iz lastne proizvodnje

	2015 (v EUR/MWh)	2016 (v EUR/MWh)	2017 (v EUR/MWh)
Povprečna nabavna cena HSE od podjetij v skupini			
Povprečna prodajna cena HSE dosežena na trgu			
Marža iz lastne proizvodnje			

Vir: Podatki podjetja.

Vir: Podatki priglasiteljev na podlagi internih podatkov podjetja HSE.³⁷⁰

360. Po podatkih priglasi teljev je okvirna marža podjetja HSE pri prodaji električne energije iz lastne proizvodnje v letu 2017 znašala v povprečju [redacted] in se je glede na leti 2015 in 2016 [redacted]

387 Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 15
368 Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 15

368 Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 15
369 Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 15.

369 Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 15.
370 Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 16.

370 Dokument št. 3061-30/2017-238, str. 1
Dokument št. 3061-30/2017-268, str. 3

361. Priglasitelji so pojasnili, da podjetje HSE na veleprodajnem

Priglasitelji so navedli, da ni mogoče slediti enoti prodane električne energije na veleprodajnem trgu, saj se le-ta v trenutku prodaje v prenosno omrežje »pomeša« z ostalo električno energijo. Zaradi navedenega priglasitelji zatrjujejo, da natančen izračun marže ni mogoč in da posredovani podatki predstavljajo zelo okviren in poenostavljen izračun marže, ki jo podjetje HSE dosega s prodajo lastne električne energije na veleprodajnem trgu električne energije

362. Agencija je v povzetku relevantnih dejstev ugotovila, da bi v koncentraciji udeležena podjetja po izvedeni koncentraciji, kot je bila priglašena, lahko imela ekonomski interes (In zato tudi spodbudo) k omejevanju dejanskih ali morebitnih konkurentov, z namenom zadržati obstoječe in pridobiti nove kupce na maloprodajnem trgu električne energije. Izključeni konkurenti na trgu prodaje električne energije na drobno končnim kupcem bi bili v konkurenčno slabšem položaju in bi morali iskati nabavne vire oziroma povečati nabavo električne energije pri manj konkurenčnih ponudnikih električne energije. Prikrajšanim kupcem bi bilo takšno ravnanje težko zaznati, še težje pa dokazati, da so razlike v prodajnih pogojih med konkurenti na trgu prodaje električne energije končnim odjemalcem posledica strategije izključevanja s strani podjetja HSE in ne rezultat različnih pogojev dobave zaradi različnih značilnosti povpraševanja.

363. Glede na predložene korektivne ukrepe priglasiteljev koncentracije, ki naj bi tretjim subjektom na trgu omogočili dostop do virov električne energije znotraj RS, Agencija ne odgovarja na vse navedbe v koncentraciji udeleženih podjetij v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev. V nadaljevanju je Agencija presojala, ali koncentracija, kot je spremenjena s korektivnimi ukrepi v izreku odločbe, odpravlja pomisleke glede njene skladnosti s pravili konkurence.

C. Domnevni skupni vpliv na učinkovito konkurenco

364. Na splošno združitev vzbudi pomisleke glede konkurence zaradi izključitve pri surovinah, če povzroči dvig cen na trgu na spodnjem delu oskrbne verige, kar bi bistveno oviralo učinkovito konkurenco. Protikonkurenčna izključitev se lahko pojavi, če vertikalna združitev udeležencem združitev omogoča zviševanje stroškov konkurentom na trgu na spodnjem delu oskrbne verige, kar bi povečalo pritisk na njihove prodajne cene. Da lahko govorimo o bistveni škodi, povzročeni učinkoviti konkurenci, morajo imeti izključena podjetja praviloma dovolj pomembno mesto v konkurenčnem procesu na trgu na spodnjem delu oskrbne verige. Z večanjem deleža konkurentov, ki so izrinjeni s trga na spodnjem delu oskrbne verige, raste tudi verjetnost, da bi združitev znatno povečala cene na spodnjem delu oskrbne verige in tako na tem področju bistveno ovirala učinkovito konkurenco. Določeno podjetje je lahko kljub sorazmerno majhnemu tržnemu deležu v primerjavi z drugimi udeleženci na trgu pomemben konkurent, ker je na primer tesni konkurent vertikalno povezanega podjetja ali ker je posebno agresiven konkurent.³⁷²

365. Učinkovito konkurenco lahko bistveno ovira tudi povečanje vstopnih ovir za morebitne konkurente. Vertikalna združitev lahko izključi morebitno konkurenco na spodnjem delu oskrbne verige, če bi bilo verjetno, da združeni subjekt morebitnim novim ponudnikom na spodnjem delu

³⁷¹ Dokument št. 3061-30/2017-268, str. 2.

³⁷² Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 14, odstavek 48.

oskrbne verige ne bo dobavljal ali jim bo dobavljal samo pod pogoji, ki bi bili manj ugodni kot v primeru brez združitve. Zgolj verjetnost, da bi združen subjekt po združitvi izvajal strategijo izključevanja, bi že lahko ustvarila močan odvračilni učinek na morebitne nove udeležence Učinkovito konkurenco na spodnjem delu oskrbne verige lahko bistveno ovira povečanje vstopnih ovir, zlasti če bi zaradi izključitve pri surovinah morali navedeni morebitni konkurenti vstopiti na spodnji in zgornji del oskrbne verige, da bi lahko učinkovito konkurirali na obeh trgih. Zaskrbljujoče povečanje vstopnih ovir je zlasti pomembno v sektorjih, ki so odprti za konkurenco ali se bodo po pričakovanjih odprli v bližnji prihodnosti.

366. Analiza Agencije je pokazala, da je podjetjem na trgu električne energije pomembno, da bi se določen del proizvodnje električne energije s strani podjetja HSE (kakor tudi skupine Gen Energija kot drugega stebra), prodal po tržni ceni na slovenski borzi, da bi imeli tudi drugi dobavitelji električne energije končnim odjemalcem dostop do slovenskih virov električne energije.³⁷³ Poudarjajo tudi, da dosedanje članstvo podjetij ECE in E 3 v bilančni skupini HSE pomeni, da bistvenih sprememb ni pričakovati.³⁷⁴ Glede dostopa do virov električne energije konkurent podjetij ECE in E 3 na maloprodajnem trgu navaja, da bi predmetna koncentracija lahko imela za posledico nujne boljše nabavnih pogojev lastnim maloprodajnim podjetjem, kar bi lahko zelo poslabšalo položaj tega konkurenta, glede na to, da večji del električne energije kupuje pri podjetju HSE. V nadaljevanju je navedel, da bi oblikovanje dveh tako velikih skupin podjetij, kot sta Gen Energija z Elektro energijo in HSE z ECE in E 3, poslabšalo njegov tržni položaj in da kot posledica koncentracije ne bo več imelo enakovrednega dostopa do električne energije, proizvedene v RS.³⁷⁵

367. Iz navedenega lahko sklepamo, da je dostop do električne energije podjetja HSE (ali morebitnega konkurenta s proizvodnjo v RS) po konkurenčnih cenah za dobavitelje končnim odjemalcem na slovenskem trgu pomemben, če ne kar ključen, za učinkovito konkuriranje na maloprodajnem trgu. Konkurent podjetja HSE na veleprodajnem trgu je navedel, da v primeru, da na slovenskem trgu ne bi mogel nabaviti električne energije po sprejemljivi ceni, alternativa ostane le uvoz električne energije, zaradi česar pa bi bil tak kupec v primerjalno slabšem položaju zlasti od večjih slovenskih proizvajalcev električne energije, kot sta HSE in skupina GEN.³⁷⁷

368. Priglasitelji so predložili poročilo Svetovnega energetskega sveta (World Energy Council) z naslovom «World Energy Trilemma Index 2018», ki po njihovih navedbah opisuje tudi stanje konkurenčnosti trga z energijo v RS. Poudarjajo, da je v poročilu navedeno, da je varnost oskrbe z električno energijo ena izmed močnejših značilnosti slovenskega energetskega trga in da ima Slovenija konkurenčen in polno razvit veleprodajni in maloprodajni trg z električno energijo in z zemeljskim plinom, saj naj bi bila stopnja uvozne odvisnosti nižja od povprečja v EU.³⁷⁸

369. Glede navedenega Agencija ugotavlja, da se obširno poročilo o energetskih trgih v posameznih sklopih delno nanaša tudi na Republiko Slovenijo, kljub ugotovljeni varnosti oskrbe z energenti in razvitega veleprodajnega in maloprodajnega trga električne energije pa ne obravnava trga z vidika presoje predmetne koncentracije in njenega vpliva na učinkovito konkurenco na upoštevanih trgih. Zaradi navedenega lahko služi za širši vpogled v stanje energetskih trgov v posameznih državah, ne vpliva pa na že ugotovljena in navedena dejstva v predmetnem postopku. Iz navedenega bi kvečjemu lahko sklepali, da so energetski viri v RS zelo pomembni za odjem končnih odjemalcev in tudi konkurennejši od virov nabave izven RS.

³⁷³ Dokument št. 3061-30/2017-91 – nezaupna različica, odgovor 56

³⁷⁴ Dokument št. 3061-30/2017-91, odgovor 45

³⁷⁵ Dokument št. 3061-30/2017-113, str. 4.

³⁷⁶ Dokument št. 3061-30/2017-268, str. 4.

³⁷⁷ Dokument št. 3061-30/2017-116, priloga, str. 11.

³⁷⁸ Dokument št. 3061-30/2017-268, str. 4, in Priloga 1.

V.10.1.1.2. Izključitev pri kupcih

370. Izključitev pri kupcih se lahko pojavi, kadar se dobavitelj poveže s pomembno stranko na spodnjem delu oskrbne verige. Zaradi prisotnosti na spodnjem delu oskrbne verige lahko združeni subjekt svojim dejanskim ali morebitnim konkurentom na trgu na zgornjem delu oskrbne verige prepreči dostop do zadostne mreže strank in zmanjša njihovo konkurenčno sposobnost ali spodbudo. Tako bi se lahko zvišali stroški konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige, kar bi jim otežilo dobavo surovine po cenah in pod pogoji, ki bi bili podobni kot v primeru brez združitve. Združeni subjekt bi tako lahko v dobičkonosne namene oblikoval višje cene na spodnjem delu oskrbne venge. Izključitev pri kupcih lahko škoduje potrošniku, ne da bi bili ob tem konkurenti združenega podjetja prisiljeni izstopiti s trga. Odločilnega pomena je, ali bi višji stroški surovin povečali cene za potrošnike.³⁷⁹

A. Sposobnost izključevanja pri dostopu do trga

371. Izključitev pri strankah ima lahko različne oblike. Pri presoji, ali bi združeni subjekt lahko izločil konkurente pri dostopu do trga na spodnjem delu oskrbne verige, je treba proučiti, ali je na trgu na spodnjem delu oskrbne verige konkurentom na zgornjem delu oskrbne verige (dejanskim ali morebitnim) na voljo dovolj gospodarskih možnosti za prodajo njihovih proizvodov. Izključitev pri strankah je zaskrbljujoča, kadar vertikalna združitev vključuje podjetje, ki je pomembna stranka s precejšnjo stopnjo tržne moči na spodnjem delu oskrbne verige. Komisija verjetno ne bo imela pomislekov glede konkurence iz tega razloga, če zdaj ali v prihodnosti obstaja dovolj obsežna mreža strank, ki se bo verjetno obrnila na neodvisne dobavitelje.³⁸⁰

372. Ob prisotnosti ekonomij obsega in povezanosti, lahko izključitev pri strankah zaradi občutnega zmanjševanja možnosti za prihodek morebitnim udeležencem prepreči tudi dostop na zgornji del oskrbne verige. Kadar izključitev pri strankah dejansko preprečuje vstop na trg, lahko cene surovin ostanejo na višji ravni kot bi bile sicer, kar zvišuje stroške dobave surovine konkurentom združenega podjetja, ki poslujejo na spodnjem delu oskrbne verige. Komisija lahko pri presoji upošteva obstoj različnih trgov, povezanih z različnimi načini uporabe surovine. Če je dostop do trga na spodnjem delu oskrbne verige precej omejen, dobavitelju na zgornjem delu oskrbne verige morda ne bo uspelo doseči stopnje učinkovitosti in bo zato morda na drugih trgih posloval z višjimi stroški.³⁸¹

373. Udeleženec trga ocenjuje, da imajo večjo pogajalsko moč na trgu prodaje električne energije na drobno podjetja, ki razpolagajo z lastnimi proizvodnimi viri in večjim tržnim deležem, ter da bo konkurenca na nabavnem trgu električne energije po izvedeni koncentraciji zmanjšana.³⁸² Glede možnosti alternativnih nakupov električne energije na BSP je podjetje navedlo, da že danes del električne energije kupuje tudi na slovenski borzi električne energije, kjer pa poteka le trgovanje za naslednji dan in kratkoročno, vsak dobavitelj končnim odjemalcem pa potrebuje tudi dolgoročne proizvode (pretežni del), ter da je uvoz električne energije dražji od slovenskih virov. Poudarja, da so dolgoročni proizvodi bistvenega pomena za zavarovanje prodajnih pogodb. Učinkovito konkuriranje na maloprodajnem trgu električne energije samo z uvozom električne energije je po njegovi oceni stroškovno neučinkovito in preveč tvegano. Posledice bi bile tudi za končne kupce, ki bi kratkoročno lahko malenkost pridobili, dolgoročno pa bi bili na slabšem in bi kratkoročne koristi hitro izgubili. Konkurenca bi se zmanjšala na vseh segmentih trga.³⁸³

374. Vertikalna koncentracija lahko odvrne potencialne nove konkurente na zgornjem delu oskrbne verige od vstopa na trg, če ni zadostnega povpraševanja na maloprodajnem trgu. V takem primeru lahko vertikalna koncentracija poveča vstopne ovire in oteži vstop na trg.

³⁷⁹ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 16, odstavek 58.

³⁸⁰ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 17, odstavek 61.

³⁸¹ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 17, odstavek 64 in 66.

³⁸² Dokument št. 3061-30/2017-133, str. 10 in 14.

³⁸³ Dokument št. 3061-30/2017-133, str. 16-17.

³⁸⁴ Dokument št. 3061-30/2017-130, str. 10.

Splošni pogoji ECE in E 3

375. Splošni pogoji določajo pogoje nakupa električne energije tistih odjemalcev, ki kupujejo električno energijo po odprtih pogodbah. Splošni pogoji podjetja ECE d.o.o. za dobavo električne energije poslovnim kupcem (v nadaljevanju: Splošni pogoji za poslovne odjemalce)³⁸⁵ določajo, da lahko kupec, ki ni mali poslovni kupec, zaradi zamenjave prodajalca do 15. oktobra tekočega koledarskega leta pisмено odpove pogodbo za naslednje koledarsko leto. V tem primeru odpoved pogodbe velja s 1. januarjem naslednjega koledarskega leta. V primeru, da kupec odstopi od pogodbe med koledarskim letom, je dolžan prodajalcu povrniti vso zaradi tega nastalo škodo, razen v primeru odstopa od pogodbe zaradi spremembe cen ali spremembe splošnih pogojev. Kupec, ki odstopi od pogodbe, je dolžan plačati pogodbeno kazen v višini 20 % letne pogodbene vrednosti, določene na osnovi pogodbenih količin in pogodbenih cen. V primeru spremembe splošnih pogojev lahko kupec, če se ne strinja s spremembami, odstopi od pogodbe v roku enega meseca po začetku veljave splošnih pogojev brez odpovednega roka in brez obveznosti plačila pogodbene kazni, če gre za malega poslovnega kupca, sicer pa v roku 8 dni od prejetega obvestila.
376. Mali poslovni kupec lahko odstopi od pogodbe v skladu s splošnimi pogoji. V primeru, da odstop od pogodbe pomeni kršitev splošnih pogojev, je kupec prodajalcu dolžan plačati pogodbeno kazen v višini 20 % povprečne mesečne vrednosti dobave po tej pogodbi za vsak mesec, ko električne energije ni prevzel. Povprečna mesečna vrednost dobave se izračuna na podlagi vseh izstavljenih računov od začetka izvajanja te pogodbe, upošteva pa se le obračunana električna energija brez omrežnine, dodatkov k omrežnini in prispevkov, trošarine in DDV. V primeru, da kupec odstopi od pogodbe pred začetkom izvajanja dobave električne energije, plača 20 % pogodbene vrednosti, določene na osnovi pogodbenih količin in pogodbenih cen. Navedeno za malega poslovnega kupca velja v primeru, če ta od pogodbe o dobavi odstopi z učinki v obdobju do enega leta po sklenitvi pogodbe. Mali poslovni kupec lahko od pogodbe o dobavi odstopi brez plačila pogodbene kazni, odškodnine, nadomestila ali kakršnegakoli drugega plačila iz naslova odstopa od pogodbe pred določenim rokom, če odpoved začne učinkovati najmanj eno leto po sklenitvi pogodbe.
377. Splošni pogoji za dobavo električne energije malim poslovnim odjemalcem³⁸⁶ podjetja E 3 določajo, da lahko odjemalec pisno odstopi od pogodbe na lastno željo in da v tem primeru nosi posledice, ki jih za predčasen odstop od pogodbe določa pogodba, če ta učinkuje manj kot eno leto. Odjemalec mora v primeru odstopa od pogodbe dobavitelju poravnati vse neporavnane finančne obveznosti. V primeru spremembe cene s strani dobavitelja ima odjemalec možnost odstopiti od pogodbe v roku enega meseca po začetku veljave spremenjenih cen ali spremenjenih splošnih pogojev brez odpovednega roka in brez pogodbene kazni.
378. Agencija ugotavlja, da so poslovni kupci električne energije tisti kupci, ki so za podjetje pomembni in se jih podjetje trudi zadržati. Poslovni kupci podjetja ECE, ki niso mali poslovni odjemalci, morajo v primeru odstopa od pogodbe plačati pogodbeno kazen v višini 20 % letne pogodbene vrednosti, določene na osnovi pogodbenih količin in pogodbenih cen. Tudi mali poslovni kupec je dolžan prodajalcu plačati pogodbeno kazen v višini 20 % povprečne mesečne vrednosti dobave po pogodbi za vsak mesec, ko električne energije ni prevzel. V obeh primerih morajo poslovni kupci v primeru menjave dobavitelja električne energije plačati sorazmerno visoko pogodbeno vrednost kot odškodnino oziroma pogodbeno kazen. Takšne razmere poslovnim kupcem otežujejo menjavo dobavitelja električne energije. Podjetje ECE tudi navaja, da je njegov cilj [redacted]
[redacted]
[redacted]

379. Kadar izključitev pri strankah preprečuje vstop na trg, lahko cene surovin ostanejo na višji ravni, kot bi bile sicer, kar zvišuje stroške dobave surovine konkurentom združenega podjetja, ki

³⁸⁵ <https://www.ece.si/app/uploads/2018/09/splosni-pogoji-ee-poslovni-april-2018.pdf> 2. dne 1. 12. 2019 začnejo veljati novi splošni pogoji podjetja ECE za dobavo električne energije (<https://www.ece.si/za-podjetja/elektrika/ceniki-in-dokumenti/>), v katerih pa v nadaljevanju opisana določila ostajajo enaka.

³⁸⁶ <https://www.e3.si/media/1162/mpo-splosni-pogojl-ee.pdf>

³⁸⁷ Letno poročilo podjetja ECE za leto 2017, str. 14

poslujejo na spodnjem delu oskrbne verige. Z večanjem obsega tržnih deležev pri dejavnostih, ki jih združeni subjekt izvaja na spodnjem delu oskrbne verige, raste tudi prodajna osnova, ki zagotavlja večje pribitke. Če vertikalno povezano podjetje delno dobavlja surovine konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige, bi mu to lahko omogočilo povečanje prodaje ali zvišanje cene surovin.

Menjava dobavitelja [REDACTED]

380. [REDACTED]

381. [REDACTED]

na menjavo dobavitelja električne energije, [REDACTED]

B. Spodbuda k izključevanju pri dostopu na trg na spodnjem delu oskrbne verige

382. Spodbuda k izključevanju pri strankah je odvisna od tega, v kolikšnem obsegu ima lahko poslovni obrat združenega subjekta, ki posluje na zgornjem delu oskrbne verige, prednosti zaradi verjetno višjih ravni cen na zgornjem delu oskrbne verige, ki izhajajo iz izključevanja konkurentov na zgornjem delu oskrbne verige. Prav tako bo spodbuda k izključevanju pri strankah močnejša, kadar bo rasla verjetnost, da bi poslovni obrat združenega subjekta, ki posluje na spodnjem delu oskrbne verige, imel prednosti zaradi višjih ravni cen na spodnjem delu oskrbne verige, ki izhajajo iz strategije izključevanja. Z večanjem obsega tržnih deležev pri dejavnostih, ki jih združeni subjekt izvaja na spodnjem delu oskrbne verige, raste tudi prodajna osnova, ki zagotavlja večje pribitke.³⁸⁹

383. Podjetje HSE, ki bi bilo po izvedbi predmetne koncentracije vertikalno povezano podjetje in ima znatno tržno moč na zgornjem delu oskrbne verige, delno dobavlja surovine konkurentom na spodnjem delu oskrbne verige, kar bi mu lahko omogočilo povečati prodajo ali, odvisno od primera, zvišati cene surovin. Na maloprodajnem delu trga bi združeno podjetje s predmetno koncentracijo pridobilo več kot 30 % tržni delež, kar bi ob strukturi veleprodajnega in maloprodajnega trga električne energije v RS lahko imelo za posledico poslabšanje nabavnih pogojev za končne odjemalce.

384. Priglasitelji so navedli, da v koncentraciji udeležena podjetja nimajo ne sposobnosti in ne spodbude, da bi izključevali konkurente pri dostopu do kupcev, saj bi imelo takšno ravnanje negativen vpliv na razpoložljivost električne energije na maloprodajnem trgu glede cene in glede kakovosti [REDACTED]. Sklicujejo se na ekonomsko analizo, ki so jo predložili³⁹⁰, ki navaja, da bi moral biti združeni subjekt sposoben bistveno negativno vplivati na celotno dostopnost surovin za trg nižje po dobavni verigi, da bi imel možnost izključevanja konkurentov nižje po dobavni verigi. Po ugotovitvah v študiji bi to prišlo v poštev, če bi bili preostali dobavitelji bistveno manj učinkoviti, ponujali manj zaželeno

³⁸⁹ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 17, odstavek 70

³⁹⁰ Točka 4.45 in 4.46

alternative ali bili podvrženi omejitvam zmogljivosti. Upoštevati pa bi morali tudi obstoj učinkovitih in pravočasnih obrambnih strategij, ki bi jih konkurenčne družbe verjetno izvajale.

385. Agencija je ugotovila, da je stanje konkurence na trgu takšno, da bodo po izvedeni predmetni koncentraciji v koncentraciji udeležena in z njimi povezana podjetja imela možnost poslabšati pogoje dobave surovine na zgornjem trgu. Potencialni konkurent bi v takšnih pogojih konkurence moral vstopiti na oba trga, da bi bil njegov vstop učinkovit. Za učinkovitost vstopa na trg pa mora biti tudi na razpolago dovolj velika baza kupcev, da bi si potencialni konkurent lahko pridobil določene količine odjema.

C. Domnevni skupni vpliv na učinkovito konkurenco

386. Izključevanje konkurentov na trgu na zgornjem delu oskrbne verige lahko škodljivo vpliva na trg na spodnjem delu oskrbne verige in škodi potrošnikom. Če se proizvedom (na zgornjem delu oskrbne verige) izključenih konkurentov onemogoča konkurenčni dostop do obsežne mreže strank, lahko združitev zmanjša njihovo konkurenčno sposobnost v bližnji prihodnosti. Konkurenti na spodnjem delu oskrbne verige bodo posledično verjetno postavljeni v slabši položaj, na primer v obliki višjih stroškov surovin. Združeni subjekt bi lahko tako v dobičkonosne namene dvignil cene ali zmanjšal skupno proizvodnjo na spodnjem delu oskrbne verige. Negativni vpliv na potrošnika se bo verjetno pokazal šele čez čas, ko se bo pokazal prvotni vpliv izključitve pri strankah na priliv dohodkov konkurentov na zgornjem delu oskrbne verige, s tem da bo zmanjšal njihove spodbude za vlaganje v zniževanje stroškov, kakovost proizvodov ali na druga področja konkurence za ohranitev konkurenčnosti.³⁹¹
387. Če ne bo prizadeto veliko število konkurentov na zgornjem delu oskrbne verige, je lahko konkurenca teh podjetij dovolj močna, da prepreči dvig cen na zgornjem delu oskrbne verige in posledično na spodnjem delu oskrbne verige. Zadostna konkurenca teh neizključenih podjetij na zgornjem delu oskrbne verige pomeni, da njihove rasti ne omejujejo npr. omejitve zmogljivosti ali raznolikost proizvodov. Kadar zmanjšanje konkurence prizadene precejšnji del proizvodnje na spodnjem delu oskrbne verige, je pričakovati, da bo združitev, podobno kot izključitev pri surovinah, znatno povečala raven cen na navedenem trgu in s tem bistveno ovirala učinkovito konkurenco.³⁹²
388. Učinkovito konkurenco na trgu na zgornjem delu oskrbne verige lahko bistveno otežuje povečanje vstopnih ovir za morebitne konkurente. Temu je lahko tako zlasti v primeru, če bi navedeni morebitni konkurenti zaradi izključitve pri strankah morali vstopiti na spodnji in zgornji del oskrbne verige, da bi lahko učinkovito konkurirali na obeh trgih. V tem okviru sta lahko izključitev pri strankah in izključitev pri surovinah del enake strategije.³⁹³
389. Agencija ugotavlja, kot že obrazloženo, da bi izvedba predmetne koncentracije postavila konkurente na spodnjem delu oskrbne verige, torej na trgu maloprodaje električne energije, v slabši položaj z možnostjo vpliva na dvig cen njihovih vhodnih surovin in vhodnih surovin njihovih konkurentov na veleprodajnem trgu. Glede na to, da je glavni konkurent vertikalno integrirano podjetje ter da podjetje HSE in skupina GEN v proizvodnji in prodaji v RS presegata ob izkazanih visokih vstopnih ovirah tako na maloprodajni kot veleprodajni trg, bi predmetna koncentracija lahko onemogočila konkurenčni dostop do obsežne mreže strank predvsem potencialnim konkurentom. Potencialni konkurent, ki bi združenemu subjektu mogel učinkovito konkurirati bodisi na veleprodajnem bodisi na maloprodajnem trgu, bi moral hkrati vstopiti na oba trga, saj sicer ne bi imel konkurenčnega dostopa do surovin, kar bi mu posledično onemogočalo učinkovito konkurirati na maloprodajnem trgu.
- Pomembnost poslovnih odjemalcev
390. Na pomembnost poslovnih odjemalcev električne energije za dobavitelje električne energije končnim odjemalcem lahko sklepamo tudi iz podatkov o preteklih menjavah dobavitelja, ki

³⁹¹ Smernice o presoji nehorizontalnih združitvev, str. 17, odstavek 72 in 73.
³⁹² Smernice o presoji nehorizontalnih združitvev, str. 17, odstavek 74.
³⁹³ Ibidem

kažejo, da so v letu 2018 v celotnem številu menjav dobavitelja električne energije predstavljale menjave poslovnih odjemalcev le 22,9 % (v letu 2017 18,4 %) vseh menjav, količina zamenjane električne energije pa kar 88,9 % (v letu 2017 86,5 %). Menjave dobavitelja gospodinjstev v istem letu so po številu menjav predstavljale 77,1 % (v letu 2017 81,6 %) vseh menjav, glede na količino zamenjane električne energije pa le 11,4 % (13,5 % v letu 2017). Količina električne energije, ki odpade na enega gospodinjanskega odjemalca, ki je zamenjal dobavitelja, v obeh letih znaša 0,005 GWh, količina na enega poslovnega odjemalca pa 0,134 GWh v letu 2018 oziroma 0,127 GWh v letu 2017. Iz navedenega lahko tudi izračunamo, da bi za 1 GWh zamenjane električne energije potrebovali v povprečju 7,9 oziroma 7,5 poslovnega odjemalca³⁹⁴ oziroma v povprečju 200 gospodinjstev³⁹⁵.

391. Za dobavitelje je torej ključna pridobitev in zadržanje poslovnega odjemalca, ki porabi in od njega kupi bistveno več električne energije, kot na primer gospodinjški kupec. Gospodinjški odjemalci pa so za dobavitelje končnih odjemalcev prav tako pomembni zaradi uravnavanja porabe električne energije in natančnejših napovedi voznih redov in ter s tem minimiziranja stroškov odstopanj od voznih redov.

V.10.1.2. Vpliv na likvidnost trga

392. Koncept likvidnosti trga pomeni celoten obseg trgovanja na veleprodajnem trgu, pri čemer gre za obseg trgovanja med različnimi tržnimi udeleženci, brez trgovanja med vertikalno povezanimi podjetji. Vertikalna koncentracija lahko povzroči zaprtje dostopa do kupcev, zaprtje dostopa do virov nabave ali preprosto učinke zmanjšanja likvidnosti trga. Vertikalne koncentracije lahko bistveno zmanjšajo količino električne energije na trgu s ponotranjenjem velikega dela prodaje na zgornjem trgu, s čimer se zmanjša likvidnost trga, kar lahko vpliva na dvig veleprodajnih cen in prizadene potrošnike.
393. Eden izmed glavnih pomislekov glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence se pojavi v povezavi z zmanjšanjem likvidnosti trga, kar bi lahko imelo za posledico manj električne energije na veleprodajnem trgu, kar bi posledično lahko prizadelo konkurente na maloprodajnem trgu, ki bi ostali zunaj vertikalno integriranega podjetja. Skrb vzbujajoča je nestanovitnost veleprodajnih cen, posledično pa zanesljivost trga, kar je lahko neugoden znak glede vstopnih ovir na trg za morebitne konkurente ali glede morebitnih investicijskih odločitev. Zmanjšanje likvidnosti trga lahko poveča vstopne ovire na trg proizvodnje in prodaje električne energije na debelo in na trg prodaje električne energije na drobno, kar lahko posledično privede do višjih veleprodajnih in maloprodajnih cen.
394. Sprememba likvidnosti trga je sprememba v obsegu razpoložljive električne energije na veleprodajnem trgu pred izvedbo vertikalne koncentracije in po izvedbi vertikalne koncentracije. Iz podatkov, ki jih je posredovalo podjetje HSE, sledi, da je le-to v letu 2017 [redacted] v letu 2016 [redacted] v letu 2015 pa [redacted] prodaje električne energije na slovenskem trgu realiziralo pri podjetjih ECE in E 3. Navedeni odstotek je v letu 2017 predstavljala [redacted] v letu 2016 [redacted] in v letu 2015 [redacted]. Hkrati iz podatkov, ki jih je Agencija posredovalo podjetje ECE, sledi, da podjetje ECE skoraj [55-85]% svojih potreb po električni energiji pokrije z nabavo pri podjetju HSE, podjetje E 3 pa okrog [55-85]%. Navedeno pomeni, da se bo s pridobitvijo skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3 likvidnost trga zmanjšala najmanj v navedenem obsegu. S predmetno koncentracijo se bo delež realizacije, ki jo bo podjetje HSE doseglo s prodajo električne energije znotraj skupine HSE v celotni prodaji skupne na slovenskem trgu, [redacted]. Obstaja tudi verjetnost, da bo podjetje HSE povečalo svoj delež dobave tako podjetju ECE kot podjetju E 3, s čimer bi se delež razpoložljive električne energije za tretje subjekte na trgu še dodatno zmanjšal. Agencija ocenjuje, da lahko navedeno pomembno vpliva na učinkovito konkurenco na upoštevanih trgih in na povečanje vstopnih ovir tako na trg maloprodaje kot veleprodaje električne energije v RS.

³⁹⁴ $1/0,134=7,46$; $1/0,127=7,87$.

³⁹⁵ $1/0,005=200$

V.10.1.3. Drugi neusklajeni učinki

395. Združeni subjekt lahko v primeru vertikalne povezanosti pridobi dostop do poslovno občutljivih informacij glede področij dejavnosti konkurentov, ki jih izvajajo na zgornjem in spodnjem delu oskrbne verige. Tako lahko na primer podjetje, ki poslane dobavitelj konkurenta na spodnjem delu oskrbne verige, pridobi občutljive informacije, ki mu omogočajo manj agresivno oblikovanje cen na spodnjem delu oskrbne verige v škodo potrošnikov. Prav tako pa lahko postavi konkurente v slabši položaj in jih odvrča od vstopa na trg ali širitve na trg.³⁹⁶
396. Glede na to, da so podjetja Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska, ki bi pridobila skupno kontrolo s podjetjem HSE nad podjetjema ECE in E 3, tudi lastniki distribucijskega omrežja, le-ti razpolagajo z informacijami o kupcih električne energije na njihovem omrežju in o njihovi zgodovinski porabi. Na podlagi tako pridobljenih podatkov lahko priglasiitelji preko podjetij ECE in E 3 na trgu prodaje električne energije delujejo manj konkurenčno, kot bi v odsotnosti te povezave, ker poznajo poslovno politiko konkurentov na tem trgu. Predmetna koncentracija bo vplivala na povečanje obsega maloprodajnega trga, do podatkov katerega lahko priglasiitelji dostopajo. Hkrati je v pridobitev skupne kontrole vključenih več podjetij, od tega tri podjetja, ki razpolagajo z distribucijskim omrežjem, in podjetje HSE, ki ima znatno tržno moč na veleprodajnem trgu električne energije. Pridobljena neupravičena konkurenčna prednost pred konkurenti, ki nimajo dostopa do podatkov podjetij, s katerimi razpolagajo distribucijska podjetja, lahko povzroči manj agresivno oblikovanje cen na spodnjem delu oskrbne verige. Tudi nekatera anketirana podjetja so izpostavila, da distribucijsko podjetje, ki razpolaga z distribucijskim omrežjem, razpolaga z več informacijami o zgodovinski porabi odjemalcev, kar pomeni lažje prilagajanje dejanskemu odjemu električne energije.³⁹⁷
397. Agencija ugotavlja, da podjetja, ki razpolagajo z distribucijskim omrežjem, razpolagajo tudi s podatki o porabi in viru nabave električne energije kupcev na omrežju, katerega lastniki so. Vertikalno integrirani subjekt bo po izvedeni koncentraciji zaradi informacij o kupcih, pridobljenih v vlogi lastnika distribucijskega podjetja, na maloprodajnem trgu lahko konkuriral z manjšo stopnjo konkurence, kar bi lahko pomenilo manj ugodne pogoje za končne kupce električne energije. V koncentraciji so udeležena tri distribucijska podjetja, na omrežja katerih je vključenih več kot 40 % končnih kupcev v RS, s predmetno koncentracijo pa pridobivajo kontrolo nad podjetjema ECE in E 3, ki na trgu prodaje električne energije končnim kupcem presegajo 30 % tržni delež.
398. Pri pridobitvi skupne kontrole je treba presojati tudi, ali obstaja možnost, da bi se lahko podjetja, ki pridobivajo skupno kontrolo in so sicer samostojna in neodvisna, preko skupnega podjetja usklajevala oziroma dogovarjala o nastopu na trgih, na katerih poslujejo. Ta presoja mora zajemati ugotovitve, ali bi bila podjetja po izvedeni koncentraciji prisotna na istem trgu kot skupno podjetje ali na vertikalno povezanem trgu (upstream/downstream) glede na trg, na katerem deluje skupno podjetje, ali skupno podjetje nudi matičnim podjetjem možnost usklajevanja, izmenjave podatkov in ravnanja v smeri izločitve konkurence na trgu.
399. V obravnavani koncentraciji bo prišlo do pridobitve (skupne) kontrole podjetja HSE, ki ima znatno tržno moč na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo, nad podjetjema ECE in E 3, ki največ prihodkov od prodaje dosežeta na trgu prodaje električne energije na drobno. Podjetja HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska bodo po izvedeni koncentraciji poslovala vsako na svojem trgu, pri čemer bodo opravljala predvsem dejavnost obratovanja distribucijskega omrežja, dejavnost zagotavljanja dostopa do omrežja in dejavnost vzdrževanja omrežja (v imenu in za račun podjetja SODO), podjetje HSE pa dejavnost proizvodnje in prodaje električne energije na debelo. Te dejavnosti se med seboj ne prekrivajo, niti se ne prekrivajo z dejavnostmi podjetij ECE in E 3, so pa dejavnosti priglasiiteljev koncentracije in ciljnih podjetij med seboj vertikalno povezane. Podjetje Elektro Gorenjska ima sicer v lasti nekaj manjših obratov za proizvodnjo električne energije, preko katerih pa na trgu prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu dosega [redacted] tržni delež.

³⁹⁶ Smernice o presoji nehorizontalnih združitvev, str. 17, odstavek 78.

³⁹⁷ Dokument št. 3061-30/2017-116, priloga, str. 13, 164, odgovor 39

400. Agencija je glede možnosti dostopa do občutljivih konkurenčnih informacij ugotovila, da lahko pri sistemskem operaterju distribucijskega omrežja, pri podjetju SODO, dobavitelj električne energije pridobi podatke o svojih kupcih in njihovi zgodovinski porabi, o drugih kupcih pa le z njihovim dovoljenjem. Dostop dobavitelja električne energije do podatkov o kupcih drugega dobavitelja električne energije bi pomenila pridobitev neupravičene konkurenčne prednosti pred konkurenti, kar ima lahko za posledico zmanjšano stopnjo konkurence na trgu.
401. Podjetje HSE je tudi odgovorni član bilančne skupine, kar pomeni, da ima dostop do sklenjenih poslov, ki jih odgovorni njegovih bilančnih podskupin sklepajo z drugimi člani bilančne sheme. Na podlagi navedenega lahko ugotovimo, da je dejansko konkuriranje na trgu veleprodaje električne energije prisotno predvsem med subjekti različnih bilančnih skupin. V bilančni skupini HSE so podjetja E 3, ECE, Energija plus, Sij Acroni, Sodo in Talum Kldričevo. Navedeno pomeni, da ima podjetje HSE že pred izvedbo predmetne koncentracije dostop do poslovno občutljivih podatkov o poslovanju konkurentov na maloprodajnem trgu, kar pomeni, da je stopnja negotovosti glede delovanja trga veleprodaje in tudi trga maloprodaje električne energije, že sedaj manjša, kot bi bila v primeru, da podjetje HSE ne bi imelo dostopa do vpogleda v trgovanje podjetij ECE in E 3, Energija plus, kakor tudi do vpogleda v trgovanje njihovih podrejenih družb in njihovih kupcev, ki so prav tako del bilančne skupine HSE. Izmenjava poslovno občutljivih informacij bi lahko postavila obstoječe in potencialne konkurente združenega podjetja v slabši položaj in jih odvrčala tako od vstopa na veleprodajni in maloprodajni trg električne energije kot tudi od širitve na teh trgih.
402. Za podjetja Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska naj bi po navedbah priglasiatelja še naprej veljala striktna pravila regulacije in naj ne bi imela pravne podlage za posredovanje podatkov o kupcih električne energije, ki predstavljajo gospodinjstva, za katere velja varstvo osebnih podatkov, zaradi česar so že zakonsko omejena, da bi posredovala omenjene podatke družbama ECE in E 3 oziroma HSE. Zatrjujejo, da ne bo prišlo do nobenih sprememb pri izmenjavi informacij med priglasiitelji in podjetjema ECE in E 3.³⁹⁸ Agencija pojasnjuje, da se njene navedbe glede dostopa do poslovno občutljivih podatkov ne nanašajo na posredovanje le-teh s strani distribucijskih podjetij ciljnemu podjetju, ampak zgolj na to, da imajo lahko podjetja, ki s takšnimi podatki razpolagajo (Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska) določeno konkurenčno prednost pri izvajanju odločilnega vpliva nad podjetjema ECE in E 3.³⁹⁹ Teh informacij distribucijska podjetja ne bi imela, če ne bi razpolaga z distribucijskim omrežjem.
403. Če bi se priglasiitelji koncentracije preko skupnega podjetja seznanili s podatki o trgih, ki se ne nanašajo na trge skupnega podjetja, ampak na trge, na katerih so prisotni sami priglasiitelji koncentracije s povezanimi podjetji, bi to zanje pomenilo pridobitev neupravičene konkurenčne prednosti pred konkurenti. Baza kupcev, s katerimi razpolagajo podjetja Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska, je velika.⁴⁰⁰ Vsakršna izmenjava podatkov med gospodujočimi podjetji, ki skupaj pridobivajo kontrolo nad ciljnimi podjetji, ki se ne nanašajo na dejavnost tega skupnega podjetja, je v skladu z določili ZPOMK-1 prepovedana. Tretji odstavek 11 člena ZPOMK-1 določa, da če ima ustanovitev skupnega podjetja v smislu tretje alineje prvega odstavka 10. člena ZPOMK-1 za cilj ali učinek usklajevanje konkurenčnega ravnanja podjetij, ki ostanejo medsebojno neodvisna, se morebitno usklajevanje presoja po merilih iz 6. člena ZPOMK-1.⁴⁰¹

³⁹⁸ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 45.

³⁹⁹ Podjetji Elektro Celje in Elektro Gorenjska bosta dodatno pridobili kontrolo nad E 3, podjetje Elektro Primorska pa nad podjetjem ECE.

⁴⁰⁰ Na odjemnem območju podjetja Elektro Gorenjska je bilo konec leta 2017 priključenih 89.361 odjemalcev, podjetja Elektro Celje 171.340 odjemalcev in podjetja Elektro Primorska 133.598 odjemalcev, skupaj 394.299 odjemalcev električne energije. V skupnem številu vseh odjemalcev električne energije, ki je konec leta 2017 znašalo 950.257 končnih odjemalcev, to pomeni 41,5 % vseh končnih odjemalcev električne energije. Vir: Poročilo o kakovosti oskrbe z električno energijo v letu 2017, str. 4 in 5, Poročilo o stanju na področju energetike za leto 2017, str. 17.

⁴⁰¹ 6. člen ZPOMK-1 določa, da so prepovedani in nični sporazumi med podjetji, sklepi podjetniških združenj in usklajena ravnanja podjetij (v nadaljevanju sporazumi), katerih cilj ali učinek je preprečevati, omejevali ali izkrivljati konkurenco na ozemlju RS.

V.10.1.4. Usklajeni učinki – možnost tihega usklajevanja (*tacit collusion*)

404. Koncentracija podjetij lahko spremeni naravo konkurence tako, da se bodo podjetja, ki prej niso usklajevala svojih ravnanj, zdaj precej bolj verjetno usklajevala in dvigovala cene ali na drug način škodovala učinkovitosti konkurenci. Z združitvijo lahko postane usklajevanje lažje, stabilnejše ali učinkovitejše za podjetja, ki so se usklajevala že pred združitvijo. Kadar vertikalna združitve povzroči izključitev, lahko posledično zmanjša število učinkovitih konkurentov na trgu. Zmanjšanje števila udeležencev bi lahko omogočilo lažje spremljanje medsebojnih dejavnosti podjetij na trgu. S pridobitvijo skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3 se bo zmanjšalo število konkurentov na maloprodajnem trgu električne energije. Po izvedbi predmetne koncentracije bo na trgu ostal le en približno enako močen ter dva nekoliko šibkejša konkurenta na trgu prodaje električne energije na drobno. Tržna moč podjetja HSE na tem trgu se bo, zlasti v povezavi z ugotovljeno precejšnjo stopnjo moči na trgu veleprodaje električne energije, precej povečala, zmanjšanje števila konkurentov na trgu prodaje električne energije na drobno pa olajša usklajevanje s preostalimi udeleženci maloprodajnega in veleprodajnega trga električne energije. Predmetna koncentracija bo pomenila združitve dveh pomembnih konkurentov na trgu prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem in posledično veliko okrepitev tržne moči skupine HSE. Da ima maloprodajni trg električne energije značilnosti, zaradi katerih bi podjetja lahko imela spodbudo za dogovarjanje o pogojih nastopa na trgu, dokazuje tudi v preteklosti že pravnomočno zaključen postopek ugotavljanja kartelnega dogovarjanja podjetij na tem trgu.⁴⁰²
405. Tržno usklajevanje lahko nastane, kadar lahko konkurenti brez sprejetja sporazuma ali sklenitve usklajenega ravnanja opredelijo ali sledijo skupnim ciljem, da bi se s povezanim sistemom implicitnih groženj izognili običajnemu vzajemnemu pritisku konkurence. Prosta konkurenca, ki spodbuja konkurenčnost vsakega podjetja, je edino zagotovilo za ohranitev nizkih cen in edina ovira za podjetja, da ne bi skupaj kar najbolj povečala dobičkov. Usklajevanje vključuje opustitev običajnih konkurenčnih pogojev, tako da lahko podjetja vzdržujejo cene nad višino, ki bi jo zagotovilo neodvisno, kratkotrajno kar največje ustvarjanje dobička. Z usklajevanjem podjetja ne bodo nelojalno nižala visokih cen svojih konkurentov, saj pričakujejo, da bi takšno ravnanje ogrozilo usklajevanje v prihodnosti. Za nastanek usklajenih učinkov mora biti dobiček, ki bi ga lahko podjetja agresivno dosegla v kratkoročnem času („odstopanje“), nižji od pričakovanega zmanjšanja prihodkov, ki bi ga tako ravnanje dolgoročno izzvalo, saj bi po pričakovanih sprožil agresivni odziv konkurentov („kazen“). Za usklajevanje je verjetneje, da se bo pojavilo na trgih, kjer je sorazmerno preprosto doseči skupen dogovor o pogojih usklajevanja. Usklajevanje konkurenčnih ravnanj na trgu pa je ob odpravi konkurenčnega pritiska pomembnega konkurenta lahko bistveno lažje in tudi bolj verjetno. Za trajno usklajevanje so potrebni trije pogoji. Podjetja, ki se usklajujejo, morajo biti sposobna do zadostnega obsega spremljati, ali so pogoji usklajevanja izpolnjeni, zaradi discipline je potrebna neka oblika odvračilnega mehanizma, ki ga je v primeru odstopanja mogoče uporabiti, in odzivl zunanjih podjetij, kot so sedanji in prihodnji konkurenti, ki ne sodelujejo pri usklajevanju, ter kupci, ne bi smeli ogrožati pričakovanih rezultatov usklajevanja.⁴⁰³
406. V oligopolni strukturi trga je na trgu prisotnih le nekaj podjetij. Združitve v takšnih pogojih lahko povzročijo škodo konkurenci, če imajo v koncentraciji udeležena podjetja sposobnost in spodbudo k usklajevanju skupnega nastopa na trgu (*collective dominance*) ali če spodbujajo že obstoječe usklajevanje, ki postane zaradi koncentracije še stabilnejše (*strengthening of collective dominance*). V takih pogojih lahko podjetja ugotovijo, da bodo dosegla večji dobiček, če se poslužujejo usklajevanja konkurenčnega vedenja na trgu (*tacit collusion*), kot pa, če si učinkovito konkurirajo. Skupni prevladujoči položaj obstaja, če si dve ali več podjetij na trgu med seboj ne konkurirajo, temveč skupno zadostijo pogoju prevladujočega položaja, in jih pri tržnem obnašanju ne motijo ravnanja preostalih tržnih udeležencev. Obe oziroma vsa v skupnem prevladujočem položaju udeležena podjetja sledijo optimalni strategiji, ki je optimalna strategija drugih udeleženi podjetij. Tiho usklajevanje med podjetji na trgu ni prepovedano in udeleženi podjetjem omogoča pridobitev ekstra dobičkov.

⁴⁰² Vrhovno sodišče RS, Sodba v imenu ljudstva U 5/2008-19 v postopku sodnega varstva tožeče stranke Elektro Ljubljana, d.d., zoper toženo stranko Republika Slovenija, ki jo je zastopal Urad RS za varstvo konkurence

⁴⁰³ Smernice o presoji nehorizontalnih združitve, str. 17, odstavek 80, 81.

407. Možnost tihega usklajevanja podjetij na trgu terja določeno stopnjo preglednosti na trgu, s katero se podjetja izognejo preveliki negotovosti glede tržnih dogajanj oziroma obnašanja konkurenčnega podjetja v prihodnosti, kar bi lahko ogrozilo možnosti za uspešnost takšnega usklajevanja.⁴⁰⁴ Za uspešnost tihega usklajevanja morajo obstajati odvrtačni mehanizmi, ki lahko zagotovijo, da bo spodbuda za usklajevanje dolgoročna in drugo podjetje ne bo imelo spodbude za odstopanja od pogojev usklajevanja.⁴⁰⁵ Uspešno spremljanje morebitnih odstopaj od pogojev usklajevanja podjetjem olajšajo informacije o bodočih strategijah konkurenčnega podjetja, kakor tudi pretekla komunikacija s podjetjem oz. informacije o preteklem ravnanju podjetja na trgu.

408. Povpraševanje po električni energiji je na kratek rok skoraj neelastično, kar pomeni, da se bo že majhno zmanjšanje količine proizvodnje odrazilo v visokem povišanju cen. V primeru povečanja cen električne energije bodo kupci še vedno porabljali predhodno nabavljeno električno energijo. Glede na neelastično povpraševanje po električni energiji je potreben čas, da bi imel dvig cen pomemben vpliv na porabnike električne energije.⁴⁰⁶ Nizka elastičnost povpraševanja je v pogojih oligopolne konkurence v prid tihemu usklajevanju med podjetji namesto konkuriranja. Lahko se zgodi, da bo imel dvig cen nad konkurenčno raven za posledico višje prihodke od prodaje, kljub zmanjšanju obsega prodaje. Kupci v takšnih pogojih nimajo na voljo veliko alternativnih virov nabave, kar ob visokih vstopnih ovirah pomeni, da jim tudi možnost menjave dobavitelja električne energije ne bo preprečila poslabšanja pogojev nabave električne energije.

409. Nastanek oziroma krepitev oligopolne strukture trga, bi lahko imela za posledico nastanek skupnega prevladujočega položaja največjih vertikalno integriranih skupin podjetij, to je skupine HSE in skupine GEN na slovenskem trgu prodaje električne energije na debelo. V strukturi prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu je podjetje HSE v letu 2018 doseglo (v letu 2017) tržni delež, vertikalno integrirani konkurent pa v letu 2017 [20-40]%. V strukturi proizvodnje električne energije v RS pa podjetje HSE dosega 56,5 % tržni delež, podjetje GEN Energija, ki je del skupine GEN, pa 30 % delež, kar skupaj pomeni 86,5 % delež. Glede na to, da se bo po izvedeni koncentraciji spremenila tudi struktura maloprodajnega trga, na katerem bo znotraj vertikalno integriranega podjetja, ki bo nastalo s predmetno koncentracijo, prišlo do združitve dveh pomembnih konkurentov na maloprodajnem trgu, nekoliko močnejšega ECE in nekoliko šibkejšega E 3, bi predmetna koncentracija lahko imela za posledico tudi lažje usklajevanje v koncentraciji udeleženih podjetij o pogojih konkurence na maloprodajnih trgih električne energije. Podjetje HSE bo po koncentraciji na trgu prodaje električne energije poslovnim odjemalcem po podatkih za leto 2018 doseglo tržni delež 36,1 %, skupina GEN pa 19,5 % tržni delež, skupaj torej 55,6 % tržni delež. Tretji konkurent, podjetje Energija plus, ki določeni del električne energije nabavi od podjetja HSE in je tudi del njegove bilančne skupine, na tem trgu dosega tržni delež 11,2 %. Pri dobavi gospodinjstvom po koncentraciji dosega tržni delež 33,6 %, skupina GEN pa 38,6 %, skupaj 72,2 %.

410. Ob takšni strukturi trga v obstoječih pogojih konkurence na upoštevni trg bi imeli podjetji HSE in GEN Energija po izvedeni predmetni koncentraciji lažje pogoje za usklajevanje konkurenčnega vedenja na trgu s ciljem doseči višjo ceno, kot bi jo lahko dosegli brez usklajevanja. Usklajevanje je lažje v primeru manjšega števila podjetij na trgu, v primeru homogenega proizvoda oziroma le minimalno diferenciranih proizvodov. Verjetnost usklajevanja konkurenčnega vedenja na trgu je večja, če gre za podjetja s podobnimi proizvodnimi zmogljivostmi, podobnim tržnim deležem oziroma podobno kombinacijo različnih dejavnikov vertikalne integracije. Smetnja med podjetji povečuje verjetnost, da imajo podjetja združljive oziroma podobne spodbude za odziv na določene tržne okoliščine.⁴⁰⁷

411. Proizvodne zmogljivosti za proizvodnjo električne energije podjetij HSE in GEN Energija se nekoliko razlikujejo, saj podjetje GEN Energija razpolaga z jedrsko elektrarno, ki proizvaja

⁴⁰⁴ Transparency and Coordinated Effects in European Merger Control, str. 2 (<https://pdfs.semanticscholar.org/94a9/07566e741d47f83fb254cae217552a764c91.pdf>).

⁴⁰⁵ T-342/99 - Airtours v Commission.

⁴⁰⁶ Edgar K Browning, Mark A. Zupan Microeconomic Theory and Applications. University of Southern California, HarperCollins College Publishers, Fifth Edition, Str. 393-399.

⁴⁰⁷ <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc560.pdf>, str. 12-13 (EC Guidelines, str. 48).

električno energijo z najnižjimi stroški na slovenskem trgu, obe skupini podjetij razpolagata s hidroelektrarnami, skupina HSE pa je močnejša v proizvodnji električne energije v termoelektrarnah na pogon s fosilnimi gorivi, ki imajo najvišje proizvodne stroške. Četudi nimata povsem simetrične strukture proizvodnje s povsem simetrično strukturo stroškov, sta podjetji kompatibilni v smislu oskrbe slovenskega elektroenergetskega sistema z električno energijo

412. Stabilno povpraševanje s predvidljivim povpraševanjem tudi v prihodnosti, kar je tudi značilnost trga veleprodaje in maloprodaje električne energije v RS, omogoča tržnim udeležencem možnost zanesljiveše napovedi odziva konkurentov. Potencialni konkurent bi moral hkrati vstopiti na zgornji in spodnji trg, da bi lahko učinkovito konkuriral v koncentraciji udeleženi podjetjem, obstoječi konkurenti pa imajo omejene zmogljivosti za proizvodnjo električne energije
413. Pričakovano majhno povečanje povpraševanja po električni energiji v prihodnje zmanjšuje spodbudo podjetij, da si intenzivno konkurirajo.⁴⁰⁸ Z izjemo dveh konkurentov⁴⁰⁹ na veleprodajnem trgu so vsa druga anketirana podjetja ocenila majhno rast trga električne energije v prihodnjih letih.⁴¹⁰ Stabilno povpraševanje olajša izvedbo strategij vzporednega obnašanja podjetij. Preglednost cen in drugih dobavnih pogojev ter morebitne strukturne povezave olajšajo spremljanje sporazumov in spodbud za usklajevanje, omogočajo oziroma olajšajo tudi spremljanje spoštovanja pogojev usklajevanja svojih tekmecev.
414. V RS v okviru Agencije za energijo obstaja spletni portal »Primerjalnik stroškov oskrbe« z električno energijo, kjer si lahko vsak porabnik, bodisi gospodinjstki bodisi poslovni, izračuna okvirne stroške električne energije pri posameznem dobavitelju na podlagi rednih cenikov. Dobavitelji električne energije končnim odjemalcem javno objavijo tudi druge akcijske cenike, splošne in druge pogoje ponudbe. Prav tako niso soočeni z nasprotno tržno močjo kupcev, kar je potrdila tudi anketa Agencije. Na vprašanje, ali ima kateri izmed kupcev tolikšno moč, da bi morebiten izpad prodaje temu kupcu pomenil takšen vpliv na poslovanje podjetja, ki ga ne bi mogli nadomestiti s prodajo drugim kupcem, je večina dobaviteljev odgovorila nikalno⁴¹¹, pritrilno trije, dva pa nista podala odgovora.
415. Podjetju HSE in podjetju GEN Energija struktura proizvodnih zmogljivosti omogoča sodelovanje pri pokrivanju slovenskega elektroenergetskega sistema po sekundarni in terciarni regulaciji frekvence. Obe podjetji iz tega naslova prejmeta določen znesek za zakup proizvodnih zmogljivosti za namene pokrivanja potreb po sistemskih storitvah. Skupini imata tudi zaradi prisotnosti na trgu sistemskih storitev boljši konkurenčni položaj na drugih upoštevanih trgih.
416. Sposobnost spremljanja tržnih cen ali proizvodnje, na primer na trgih, kjer se ponudba in povpraševanje srečujeta v obliki javne objave, kjer so znane bodisi cene bodisi količine proizvoda, omogoča podjetjem dodatno možnost spremljati odstopanja od pogojev usklajevanja na trgu. Tudi v primeru, ko cene niso pregledne, na primer na trgih vmesnih proizvodov, je mogoče ugotoviti odstopanja od pogojev usklajevanja, saj se medsebojna odvisnost podjetij izkazuje na način, da se na primer znižanje cen proizvoda enega podjetja odrazi v povečanem povpraševanju po proizvodu drugega podjetja. Preglednost cen je okrnjena v primerih, ko kupec in prodajalec dogovorita posel z bilateralno pogodbo ali v primerih, ko pregledne cene ne odražajo vseh pogojev ponudbe, kot so dodatni popusti, pribitki oziroma spodbude.
417. Dodatni dejavnik, ki povečuje pričakovano donosnost podjetja v primeru usklajevanja, je neelastično povpraševanje.⁴¹² Kot že ugotovljeno, je za trg električne energije na kratek rok značilno popolnoma neelastično povpraševanje, kar pomeni, da bi se v koncentraciji udeležena in z njimi povezana podjetja ter konkurenčno vertikalno povezano podjetje bolj verjetno odločili za usklajevanje konkurenčnega ravnanja na trgu, kot da si konkurirajo med seboj. V skladu

⁴⁰⁸ Odločba Komisije M 1673 Veba/Vrag, str. 24

⁴⁰⁹ Dokument št. 3061-30/2017-116 in 149 (odgovor 7).

⁴¹⁰ Dokument št. 3061-30/2017-201, 164, 117, 115, 113, 111, 91, 78 (odgovor 7).

⁴¹¹ Dokumenti št. 3061-30/2017-106, 164, 169, 117, 116, 115, 91

⁴¹² <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc560.pdf>, str. 18.

s Smernicami Komisije⁴¹³ tudi ni nujno, da podjetja, udeležena v tistem usklajevanju, izgubo na zaradi zmanjšane konkurence na kratek rok na določenem upoštevem trgu nadomestijo na istem trgu. Podjetje HSE oziroma v koncentraciji udeležena podjetja imajo možnost izvesti povračilo tudi preko izvajanja storitev sekundarne oziroma terciarne regulacije frekvence, v nasprotju s konkurenti, ki takih možnosti nimajo.

418. Priglasitelji so navedli⁴¹⁴, da navedene okoliščine opisujejo splošno tveganje usklajevanja, kar še ne pomeni, da bi transakcija dejansko bistveno spremenila verjetnost oziroma obseg usklajevanja med udeleženci na trgu. Po njihovih navedbah bi bil potreben podroben opis mehanizma, kako bi usklajevanje med udeleženci na trgu delovalo v praksi, ter kako bi se udeleženci na trgu tiho uskladjali in dogovorili o načinih povračilnih ukrepov. Usklajevalni mehanizem, ki povezuje dva ločena trga, bi moral zmanjšati omejevalne spodbude zadevnih akterjev. Navajajo, da dejavniki, ki trenutno omejujejo spodbude za usklajevanje med podjetjema HSE in GEN energija, po izvedbi koncentracije ne bodo sproščene na način, ki bi olajšal usklajevanje. Implicitno usklajevanje naj bi zahtevalo dobro predvidevanje cen po posameznih proizvodih po dnevih oziroma urah, kar je že za posamezno podjetje zapleteno. Raven predvidljivosti naj bi bila zlasti pri oblikovanju cen električne energije iz vodnih virov zaradi fizičnih omejitev (vreme, dinamika vodnega sistema) nizka. Preglednost trga naj bi bila nizka tudi zato, ker nimajo vpogleda v ponudbe konkurentov in zaradi spajanja trgov nimajo jasne predstave, s katerimi konkurenti tekmujejo na trgu na določen dan in ob določeni uri. Priglasitelji menijo, da bi na verjetnost dogovarjanja lahko vplivala le simetrija, vendar to ne bo povečalo verjetnosti dogovarjanja na kateremkoli trgu, na katerega se nanaša predmetna koncentracija.

419. Za dokončni zaključek bi bilo treba podrobneje analizirati zgoraj relevantne okoliščine, vendar to v primeru presoje predmetne koncentracije ni potrebno. Koncentracija, kakršna je bila priglašena, je sicer vzbujala nekatere pomisleke glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence, kot na primer zaradi zmanjšane likvidnosti veleprodajnega trga in možnosti zaprtja dostopa do surovin. Predloženi korektivni ukrepi priglasiteljev koncentracije, kot je razvidno iz izreka predmetne odločbe, odpravljajo pomisleke glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence, kot bo obrazloženo v nadaljevanju.

V.11. IZJAVE AGENCIJE GLEDE NEKATERIH NAVEDB PRIGLASITELJEV

V.11.1. Vpliv na količino električne energije na veleprodajnem trgu

420. Kot že ugotovljeno, imajo proizvajalci električne energije možnost vplivanja na ceno električne energije, in sicer s prilagajanjem proizvodnih zmogljivosti ali z višjimi cenami električne energije, če ocenijo, da je njihova proizvodnja nujno potrebna za zadovoljitev povpraševanja.⁴¹⁵

421. Priglasitelji so sicer navedli,

⁴¹³ <http://www.internationalcompetitionnetwork.org/uploads/library/doc560.pdf>, str. 24.

⁴¹⁴ Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 42.

⁴¹⁵ Vir: European Commission, Competition DG, DG Competition Report on Energy Sector Inquiry, 10 January 2007, str. 132 (http://ec.europa.eu/competition/sectors/energy/inquiry/full_report_part2.pdf).

422. S konkurenčno pravnega vidika predstavlja grožnjo učinkoviti konkurenci na trgu že samo poslabševanje prodajnih pogojev tretjim subjektom na trgu v primerjavi s prodajnimi pogoji pred koncentracijo. Glede na navedeno torej umik proizvodnje z namenom zviševanja cen ni nujen pogoj za bistveno zmanjšanje ali onemogočanje učinkovite konkurence, ampak zadostuje že verjetnost, da bi koncentracija, v kateri je udeleženo podjetje s takšno tržno močjo, kot jo ima podjetje HSE, povzročila zvišanje stroškov konkurentom na spodnjem trgu. Glede na strukturo proizvodnih virov bi podjetje HSE po izvedbi predmetne koncentracije nudilo svojim podjetjem električno energijo iz cenejših proizvodnih virov, medtem ko bi tretjim subjektom na trgu v primeru viškov električne energije ponudilo električno energijo iz dražjih proizvodnih virov, kot je na primer električna energija iz termoelektrarn, ki se proizvaja z višjimi mejnimi stroški kot dodatna enota hidroenergije. Kot so navedli priglasitelji, so stroški regulacije količine proizvedene električne energije v termoelektrarnah odvisni od velikosti enote, stanja enote pred zagonom, od tega, ali se enota zaganja po relativno kratkotrajni zaustavitvi, kjer je enota zadržala večino temperature, ali gre za klasičen hladni zagon. Agencija ocenjuje, da stroški podjetja HSE v primeru poskusa zmanjševanja proizvodnje električne energije za trg in s tem vplivanja na ceno električne energije ne bi bili v takšni višini, da bi preprečili morebiten poskus vplivanja na količino električne energije, saj bi bila glede na značilnosti povpraševanja za učinek na trgu dovolj že majhna količina proizvodnje električne energije.

423. Podjetje ima lahko privilegiran dostop do ponudbe, če gre za vertikalno integrirano podjetje, konkurenti pa takšnega dostopa nimajo, niti se niso sposobni vertikalno integrirati ali dostopati do surovin od tretjega podjetja pod enakovrednimi pogoji. Hkrati lahko združujoča se podjetja zaradi večjega nakupnega volumna pridobijo boljše nabavne pogoje.

424. Priglasitelji so navedli, da podjetje HSE konkurentom podjetij ECE in E 3 ne bi moglo arbitrarno dvigniti cen [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED] To po navedbah priglasiteljev kaže na dejansko odprtost trga in možnost nakupa električne energije iz tujine.

425. Agencija ugotavlja, da je neposreden nakup električne energije na evropskem trgu povezan z dodatnimi stroški zakupa čezmejnih prenosnih zmogljivosti, z negotovostjo glede gibanja cen in negotovosti glede bodočega usklajevanja ponudbe in povpraševanja, kar zlasti manjšim konkurentom brez proizvodnih zmogljivosti prinaša prevelike stroške in tveganja, da bi lahko na trgu prodaje električne energije na drobno učinkovito konkurrali v koncentraciji udeleženi podjetjem ter največjemu konkurentu, skupini vertikalno povezanih podjetij GEN.

VI.11.2. Ekonomska analiza priglasiteljev

426. Priglasitelji so skušali dokazati, da naj podjetje HSE po izvedbi priglašene nameravane koncentracije ne bi moglo spremeniti pogojev dobave, da bi bili za konkurente podjetij ECE in E 3 manj ugodni, kot v primeru brez izvedbe predmetne koncentracije. Iz priložene ekonomske analize naj bi izhajala tudi analiza cenovne elastičnosti povpraševanja po električni energiji na veleprodajnem trgu z vidika prodaje električne energije podjetja HSE in vpliv spremembe cene na količine ter primerjava s povprečnimi cenami na maloprodajnem trgu. Rezultati ekonomske analize po navedbah priglasiteljev kažejo, da podjetje HSE ne more enostransko spremeniti pogojev dobave, ki bi bili za konkurente družbe ECE in E 3 manj ugodni, saj na upoštevem trgu obstaja velika konkurenca in bi kupci v primeru slabših pogojev od konkurentov začeli kupovati električno energijo pri drugih.⁴¹⁸

427. Kadar zmanjšanje konkurence prizadene precejšnji del proizvodnje na spodnjem delu oskrbne verige, je pričakovati, da bo združitev, podobno kot izključitev pri surovinah, znatno povečala raven cen na navedenem trgu in s tem bistveno ovirala učinkovito konkurenco. Učinkovito konkurenco na zgornjem delu oskrbne verige lahko bistveno otežuje povečanje vstopnih ovir za morebitne konkurente. Temu je lahko tako zlasti v primeru, če bi morebitni

⁴¹⁸ Dokument št. 3061-30/2017-226, str. 5-6.

konkurenti zaradi izključitve pri strankah morali vstopiti na spodnji in zgornji del oskrbne verige, da bi lahko učinkovito konkurirali na obeh trgih. V tem primeru sta lahko izključitev pri strankah in izključitev pri surovinah del enake strategije.

428. Združeno podjetje mora biti sposobno zadovoljiti svoje povpraševanje po vertikalno povezanih proizvodih oziroma storitvah znotraj vertikalno povezanega podjetja in biti hkrati sposobno konkurirati neodvisnim proizvajalcem na trgu z enako ali podobno intenzivnostjo kot pred koncentracijo.⁴¹⁷ Glede na podatke o dobavi električne energije podjetja HSE podjetjema ECE in E 3, ([55-85]% oziroma [55-85]% vseh potreb podjetij ECE oziroma E 3 po električni energiji je v letu 2017 pokril dobavitelj HSE)⁴¹⁸, glede na ugotovljeno tržno moč podjetja HSE na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo v RS in glede na tržno moč podjetja HSE pri proizvodnji in uvozu električne energije v RS Agencija ocenjuje, da bi bilo podjetje HSE brez težav sposobno ponotranjiti svoje povpraševanje po električni energiji znotraj vertikalno povezanega podjetja.

429. Pridobitev tržnega deleža na trgu prodaje električne energije na drobno na 35,6 % pri dobavi vsem končnim odjemalcem oziroma na 36,1 % pri dobavi poslovnim in na 33,6 % pri dobavi gospodinjiskim odjemalcem, v povezavi [redacted] na trgu proizvodnje in prodaje električne energije na debelo in na trgu proizvodnje in uvoza v RS na [redacted] pomeni znatno stopnjo tržne moči. V letu 2018 so v koncentraciji udeležena in z njimi povezana podjetja na trgu prodaje električne energije na drobno pri dobavi vsem končnim odjemalcem dosegla povečanje za več kot šest odstotnih točk glede na preteklo leto, pri dobavi poslovnim odjemalcem preko osem odstotnih točk, in pri dobavi gospodinjiskim odjemalcem zmanjšanje za eno odstotno točko. Spremembe v tržnih deležih za leto 2018 le še dodatno potrjujejo ugotovitve o znatni tržni moči podjetja HSE, ugotovljeni na podlagi podatkov za leto 2017. Tudi struktura tržnih deležev preostalih konkurentov na trgu prodaje električne energije na drobno, med katerimi bi po izvedeni predmetni koncentraciji ostala največja konkurenta podjetje GEN-I in Energija plus, slednje določen del električne energije kupuje od podjetja HSE, kaže na bistveno zmanjšanje oziroma onemogočanje učinkovite konkurence na trgu maloprodaje električne energije.

430. Ob dveh energetskih stebrih, ki bi se z izvedbo predmetne koncentracije oblikovala, bi bil učinkovit vstop novega konkurenta na trg električne energije pod primerljivimi pogoji bistveno otežen. V primeru izvedbe predmetne koncentracije bi bil dejanskim in potencialnim konkurentom na trgu prodaje električne energije na debelo tudi bistveno otežen dostop do zadostne baze strank, saj bi obvladovanje preko 30 % tržnega deleža na trgu prodaje električne energije na drobno ob konkurentu, skupini GEN, ki je prav tako skupina vertikalno integriranih podjetij in najmočnejši subjekt na trgu prodaje električne energije na drobno poslovnim odjemalcem, kjer je v letu 2017 doseglo tržni delež 26,1 %, pomenilo majhen delež razpoložljivih kupcev za konkurente.

VI.11.3. Pogodba med podjetjem HSE in [redacted]

431. Agencija je z vpogledom [redacted]

⁴¹⁷ Federico and Jackson: *Draining Liquidity*: (2010) E.C.L.R., str. 188

⁴¹⁸ Izračun na podlagi podatkov dokumenta št. 3061-30/2017-185, točka 11.a, in št. 3061-30/2017-130, točka 11.a

⁴¹⁹ Dokument št. 3061-30/2017-238, priloga [redacted]

⁴²⁰ [redacted]

⁴²¹ Odločba Komisije COMP/39 386, odst. 30-34

432. Likvidnost trga električne energije bi predmetna koncentracija s ponotranjenjem velikega dela v podjetju HSE proizvedene električne energije zelo zmanjšala. S pridobitvijo precejšnjega dela maloprodajnega trga konkurenčni dobavitelj električne energije na maloprodajnem trgu podjetju, [REDACTED] posredno zmanjšuje konkurenčni pritisk s strani dejanskih in potencialnih konkurenčnih dobaviteljev električne energije na veleprodajnem trgu, še predvsem podjetjem, ki nastopajo na trgu dobave električne energije končnim odjemalcem na slovenskem trgu.

433. Priglasitelji so navedli, da navedeno razmerje ni bistveno za presojo predmetne koncentracije, da gre za obstoječe razmerje, ki v ničemer ne bo spremenilo izvedbe predmetne koncentracije in ne more imeti kakršnihkoli učinkov. [REDACTED]

[REDACTED]⁴²² Agencija glede na predložene korektivne ukrepe določb predmetne pogodbe ni podrobneje preučevala

VI.11.4. Očitki priglasiteljev glede domnevnih procesnih kršitev Agencije

434. Priglasitelji so v odgovoru na povzetek relevantnih dejstev Agenciji očitali po njihovem mnenju nekatere kršitve procesnih pravil glede domnevno nezakonitega omejevanja izvrševanja pravic izjave priglasiteljev, roka za podajo izjave, ki naj bi bil nedopustno kratek ter protiustaven, saj naj ne bi omogočal učinkovitega izvajanja pravice do izjave, ter da Agencija ni upoštevala pravila proste presoje dokazov.⁴²³ Glede domnevne kršitve načela kontradiktornosti priglasitelji navajajo, da Agencija na pisne prošnje za pregled spisa v skladu z 18. členom ZPOmK-1 priglasiteljem ni omogočila vpogleda v listine, ki naj bi predstavljale poslovno skrivnost in tajnost vira, in da je Agencija v tem delu priglasiteljem razkrila nezaupne različice listin. Navedli so tudi, da Agencija ni omogočila vpogleda v seznam naslovnikov vprašalnikov in celotnega in popolnega vpogleda v vse listine spisa brez prekrivanja kakršnihkoli informacij ali podatkov v teh listinah in da je na ta način priglasiteljem onemogočila pravico do izjave. S takšnim postopanjem naj bi bila priglasiteljem onemogočena izvedba ocene verodostojnosti prejetih odgovorov in podaja konkretnih komentarjev in argumentov glede prejetih odgovorov na vprašalnike Agencije. Posledično naj ne bi mogli argumentirano izpodbijati zaključkov Agencije

435. Agencija pojasnjuje, da je priglasiteljem omogočila vpogled v vse dokumente, ki jih je uporabila v povzetku relevantnih dejstev. Podatkov, ki predstavljajo zaupne podatke in priglasiteljem niso bili razkriti, Agencija za pripravo povzetka relevantnih dejstev ni uporabila. Priglasitelji so imeli na voljo vse dokumente in podatke, ki so jim omogočali pripravo izjave na povzetek relevantnih dejstev. Navedeno potrjuje, da Agencija priglasiteljem ni kršila pravice do izjave.

436. Agencija poudarja, da navedb priglasiteljev v tem delu ni podrobneje preučevala, glede na dejstvo, da so le-ti Agenciji predložili korektivne ukrepe, ki odpravljajo resen sum o skladnosti koncentracije s pravili konkurence. Agencija bo spremljala izvajanje predmetnih korektivnih ukrepov in bo, v kolikor se bo to izkazalo za potrebno, ukrepala v skladu z zakonskimi pooblastili.

⁴²² Dokument št. 3061-30/2017-290, str. 35

⁴²³ Dokument št. 3061-17/2017-290, str. 53

VI. PRESOJA KOREKTIVNIH UKREPOV

VI.1. KOREKTIVNI UKREPI - TEORETIČNO

437. Kadar koncentracija vzbuja pomisleke glede konkurence do te mere, da bi lahko bistveno ovirala učinkovito konkurenco, zlasti zaradi ustvarjanja ali krepitve prevladujočega položaja, lahko stranke spremenijo koncentracijo in tako odpravijo pomisleke glede konkurence in s tem pridobijo odobritev za združitev.⁴²⁴ Stranke morajo predlagati korektivne ukrepe, ki zadostujejo, da se z njimi odpravijo pomisleki glede konkurence, in predložiti potrebne informacije za njihovo oceno, konkurenčni organ pa mora ugotoviti, ali je treba koncentracijo, kot je spremenjena s pravilno predloženimi korektivnimi ukrepi, razglasiti za nezdružljivo s skupnim trgom, ker kljub korektivnim ukrepom povzroča bistveno oviro za učinkovito konkurenco. Za breme dokazovanja za prepoved ali odobritev koncentracije, spremenjene s korektivnimi ukrepi, veljajo zato enaka merila kot za nespremenjeno koncentracijo. Korektivni ukrepi morajo v celoti odpraviti pomisleke glede konkurence ter morajo biti celoviti in učinkoviti ter hkrati taki, da jih je mogoče v kratkem času učinkovito izvesti, saj pogoji konkurence na trgu ne bodo zagotovljeni, dokler korektivni ukrepi niso izpolnjeni. Strukturni korektivni ukrepi, zlasti odsvojitve, bodo izpolnjevale te pogoje samo, če jih bo mogoče izvesti in če bodo nove poslovne strukture, ki izhajajo iz njih, verjetno dovolj učinkovite in trajne za zagotovitev, da ne bo nastala bistvena ovira za učinkovito konkurenco. Da bi bili korektivni ukrepi skladni s temi načeli, se morajo učinkovito izvajati in biti taki, da se lahko nadzorujejo. Če izvedene odsvojitve ne zahtevajo dodatnih nadzornih ukrepov, druge vrste korektivnih ukrepov pa zahtevajo učinkovite nadzorne mehanizme za zagotovitev, da stranke ne zmanjšajo ali celo odpravijo njihovega učinka.⁴²⁵

438. Korektivni ukrepi o odsvojitvi so najboljši način, da se z njimi odpravijo pomisleki glede konkurence, ki izhajajo iz horizontalnih prekrivanj, lahko pa so tudi najboljši način reševanja težav zaradi vertikalnih ali konglomeratnih učinkov. Drugi strukturni ukrepi so lahko primerni, da se z njimi odpravijo pomisleki vseh vrst, če so učinki teh korektivnih ukrepov enaki učinkom odsvojitve. Obstajajo različne vrste korektivnih ukrepov: odsvojitve dejavnosti primernemu kupcu, odpravljanje povezav s konkurenti, drugi korektivni ukrepi, pri čemer so odsvojitve merilo za druge korektivne ukrepe glede uspešnosti in učinkovitosti. Navedeno pomeni, da se lahko sprejme druge oblike korektivnih ukrepov, vendar le takrat, kadar je drugi predlagani korektivni ukrep glede učinka vsaj enakovreden odsvojitvi.⁴²⁶ Nestrukturne vrste korektivnih ukrepov, kot so obljube strank, da se bodo vzdržale določenih oblik gospodarskega obnašanja, običajno ne odpravijo pomislekov glede konkurence, ki izhajajo iz horizontalnih prekrivanj. Pri doseganju potrebne stopnje učinkovitosti takega korektivnega ukrepa se lahko pojavijo težave zaradi odsotnosti učinkovitega nadzora za njegovo izvajanje.

439. Konkurenčni organ mora oceniti, ali bi bili s predlaganimi korektivnimi ukrepi potem, ko bi bili ti izvedeni, odpravljeni ugotovljeni pomisleki glede konkurence. Samo stranke imajo vse ustrezne informacije, potrebne za tako oceno, zlasti v zvezi z izvedljivostjo predlaganih korektivnih ukrepov, zato je odgovornost strank, da zagotovijo vse razpoložljive informacije, ki so potrebne, da konkurenčni organ lahko oceni predlagane korektivne ukrepe. Izvedbena uredba priglasi telje zavezuje, da skupaj s korektivnimi ukrepi zagotovijo podrobne informacije o vsebini predlaganih korektivnih ukrepov in pogojih za njihovo izvajanje, ki izkazujejo, da so primerni, da se z njimi odpravijo vse bistvene ovire za učinkovito konkurenco. Zahteve in obseg potrebnih informacij se lahko prilagodi informacijam, ki so potrebne v posameznem zadevnem primeru. Da bi se na podlagi predlogov korektivnih ukrepov lahko sprejela odločba, morajo korektivni ukrepi, h katerim se obvezujejo stranke; ii) vsebovati morajo podpis osebe, ki ima za to ustrezna pooblastila, iii) priložiti jim je treba informacije o predlaganih korektivnih ukrepih, in iv) priložiti je treba nezaupno različico korektivnih ukrepov za tržni preizkus s tretjimi osebami. Nezaupna različica korektivnih ukrepov mora tretjim osebam omogočati, da v celoti ocenijo

⁴²⁴ Sporočilo Evropske komisije o korektivnih ukrepih, dopustnih po Uredbi Sveta (ES), št. 139/2004 in po Uredbi Komisije (ES) št. 802/2004, str. 2, odstavek 5.

⁴²⁵ Sporočilo Evropske komisije o korektivnih ukrepih, dopustnih po Uredbi Sveta (ES), št. 139/2004 in po Uredbi Komisije (ES) št. 802/2004, str. 3, odstavek 7-8, in str. 4.

⁴²⁶ Sporočilo Komisije o korektivnih ukrepih, dopustnih po Uredbi Sveta (ES), št. 139/2004 in po Uredbi Komisije (ES) št. 802/2004, str. 3, odstavek 15.

izvedljivost in učinkovitost predlaganih korektivnih ukrepov za odpravo pomislekov glede konkurence.

VI.2. PREDLAGANI KOREKTIVNI UKREPI

440. Z namenom odprave pomislekov glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence so priglasitelji v izjavi o povzetku relevantnih dejstev⁴²⁷ na podlagi 51 člena ZPOmK-1 nakazali pripravljenost predlagati korektivne ukrepe v obliki zagotavljanja prostih količin električne energije preko novih dolgoročnih produktov na trgu prodaje električne energije na debelo ter ohranitev družb ECE in E 3 kot samostojnih pravnih oseb. S predlaganimi korektivnimi ukrepi naj bi se odpravili očitki o vertikalnih učinkih izključevanja pri surovinah in izključevanja pri kupcih ter očitki o zmanjšanju konkurence na maloprodajnem trgu

VI.2.1. Prvi predlog korektivnih ukrepov

441. Priglasitelji so dne 24. 4. 2019 predložili osnutek korektivnih ukrepov.⁴²⁸ Ta je vseboval zavezo, da podjetje HSE

Ocena Agencije

442. Agencija je po preučitvi predloga korektivnega ukrepa ocenila, da le-ta zaradi nedoločenosti in nejasnosti, ker ne vsebuje obveznosti prodaje električne energije, hkrati pa dopušča možnost arbitrarne določitve zamejene cene, ki bi lahko bila nekonkurenčna, posledično pa korektivni ukrepi neučinkoviti, ne odpravlja pomislekov glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence. Priglasitelje je pozvala⁴²⁹, da predlog korektivnih ukrepov dopolnijo na način, da bo mogoče s potrebno stopnjo gotovosti oceniti, da bo korektivne ukrepe mogoče izvesti in da bodo učinkoviti

VI.2.2. Dopolnitve prvega predloga korektivnih ukrepov

443. Priglasitelji so v odgovoru na zahtevo za posredovanje podatkov⁴³⁰ podali dopolnjen predlog korektivnih ukrepov ter dodatna pojasnila in utemeljitve. Agencija je podala dodatno zahtevo za pojasnitev načina prodaje električne energije (avkcije preko BSP oziroma primerljive javne platforme), količine ponujene električne energije, vsebine obvestila o napovedani avkciji, udeležbe vertikalno povezanih podjetij in načina oblikovanja zamejene cene⁴³¹. Na sestanku dne 5. 6. 2019⁴³² so priglasitelji Agenciji predstavili svoja pojasnila v zvezi z zahtevanimi podatki in preoblikovanjem besedila korektivnih ukrepov. Slednja so posredovali tudi v odgovoru na zahtevo za posredovanje podatkov, kateremu so predložili dopolnjen osnutek korektivnih ukrepov.⁴³³

444. V predmetni različici predloga korektivnih ukrepov

⁴²⁷ Dokument št. 3061-30/2017-290.

⁴²⁸ Dokument št. 3061-30/2017-300

⁴²⁹ Dokument št. 3061-30/2017-301.

⁴³⁰ Dokument št. 3061-30/2017-302.

⁴³¹ Dokument št. 3061-30/2017-303.

⁴³² Dokument št. 3061-30/2017-307

⁴³³ Dokument št. 3061-30/2017-306.

VI.2.3. Tržni preizkus korektivnih ukrepov

445. Agencija se je zaradi dodatne preventve ustreznosti predloženega osnutka korektivnih ukrepov ter zagotavljanja preglednosti in s uspešnega posvetovanja s tretjimi osebami odločila opraviti tržni preizkus predloženih korektivnih ukrepov. V ta namen je dne 13. 6. 2019 na podlagi 51 člena ZPOmK-1 na svoji spletni strani objavila obvestilo o izvedbi tržnega preizkusa v okviru postopka presoje predmetne koncentracije in vse zainteresirane pozvala, da podajo svoja stališča do predlaganega korektivnega ukrepa in pojasnijo, ali predlog korektivnega ukrepa odpravlja pomisleke Agencije glede učinkovite konkurence.⁴³⁶
446. Agencija je prejela sedem odzivov.⁴³⁷ Večina odgovorov vsebuje pomisleke glede učinkovitosti predloga korektivnih ukrepov, ki se nanašajo predvsem na nezadostne količine električne energije za prodajo na avkcijah in na način oblikovanja cene, po kateri bi bila družba HSE pripravljena skleniti posel. Nekateri odzivi pa v nasprotju z navedenim podpirajo sprejem predlaganega korektivnega ukrepa.
447. Po mnenju nekaterih udeležencev korektivni ukrepi, kakršni so bili dani v tržni test, puščajo odprta vprašanja glede njihove učinkovitosti. Izpostavili so vprašanje, ali bi lahko v dovolj veliki meri vplivali na zmanjšanje možnosti izključevanja konkurentov priglasiiteljev na maloprodajnem trgu električne energije in preprečili slabljenje njihove tržne moči. Večina udeležencev, ki je podala svoja stališča, meni, da takšen predlog korektivnih ukrepov ne bi odpravil resnega suma glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence, saj bi v primeru odobritve predmetne koncentracije prišlo do zaprtja trga na nabavni strani. Poleg tega naj bi po mnenju nekaterih predmetna koncentracija predstavljala še eno vertikalno povezavo z vključenimi proizvodnimi viri električne energije (poleg GEN) na trgu RS, kar bi pomenilo dodatno nevarnost zmanjšanja konkurence na trgu nabavnih virov v RS, tržno neupravičeno višanje prodajnih cen ter oblikovanje ponudb za končne odjemalce, ki ne bi bile povezane z aktualnim stanjem na trgu električne energije. V nasprotju z navedenim se trem udeležencem trga predlagani korektivni ukrepi prodaje električne energije na avkcijah po meri z dolgoročnimi fizičnimi produkti v organizaciji borze BSP zdijo primerni, saj se po njihovem mnenju s prodajo na borzi zagotavlja najvišji nivo transparentnega, nediskriminatornega, anonimnega in zanesljivega trgovanja z elektriko, s čimer se spodbuja tudi razvoj dolgoročnega trgovanja na organiziranem trgu v RS. In utrjuje prepoznavnost slovenskega borznega indeksa z dolgoročnimi produkti in likvidnost tržnega segmenta. Po njihovem mnenju bi ukrepi lahko pripomogli k zmanjšanju koncentracije na trgu in olajšali vstop na trg ter dostop do električne energije v RS tudi potencialno novim subjektom na trgu.
448. Trije od sedmih podjetij menijo, da so ponujene količine električne energije v višini povprečno 6 % letne načrtovane proizvodnje skupine HSE prenizke ali celo zanemarljive, ter bi bistveno poslabšale njihov tržni položaj in omejile dostop do nabavnih virov (*input foreclosure*). Eden od udeležencev trga meni, da bi bilo treba glede ustreznosti višine ponujenih količin opraviti poglobljeno analizo, ki bi pojasnila, kakšna je minimalna potrebna ponujena količina električne energije, da združitev ne bi zmotila naravnega razvoja konkurence, zato se do ustreznosti višine ponujenih količin ni opredelil. Eden od udeležencev trga je navedel, da bi moralo podjetje HSE preko avkcij na trgu ponuditi enako količino električne energije (20 %), kot družba EDF v Franciji, enako bi se moralo zavezati tudi vertikalno povezano podjetje GEN-I, s čimer bi bila na veleprodajnem trgu električne energije v RS na voljo zadostna količina

⁴³⁶ $C_{trina} = C_{ost} + D$

⁴³⁸ Dokument št. 3061-30/2017-311.

⁴³⁷ Dokumenti št. 3061-30/2017-315, 318, 320, 322, 327, 328 in 329

električne energije in delujoč veleprodajni trg električne energije. Tako naj bi imeli vsi ustrezen dostop do električne energije po konkurenčnih cenah in bi lahko enakovredno nastopali na trgu. Ostali udeleženci trga se glede ustreznosti ponujenih količin niso opredelili.

449. Glede najnižje cene električne energije za posamezen dolgoročni produkt, po katerih bi bilo podjetje HSE pripravljeno skleniti posel na avkciji, sta dva udeleženca trga navedla, da način določitve nabavne cene v predlaganem sistemu avkcijske prodaje ni ustrezen, saj naj bi bila cena⁴³⁸ zaradi slabe likvidnosti madžarske borze HUDEX že v izhodišču izredno visoka in neprimerljiva s tržnimi cenami. Po nštetem dodatku k ceni referenčnega trga pa bi bile nabavne cene popolnoma nekonkurenčne, kar bi vodilo k dodatnemu zapiranju trga, s čimer bi prišlo do izkrivljanja konkurence. Smisel sproščenih količin je po mnenju enega od udeležencev ravno v zmanjšanju tržne moči, ki bi bila nepogojna in ne vezana na to, ali je bila na avkciji dosežena minimalna cena za posamezen dolgoročni produkt, po kateri bi bilo podjetje HSE pripravljeno skleniti posel. Poleg navedenega po mnenju dveh udeležencev trga izračun minimalne cene, vezan na cene, ki so odvisne od internih poslov med podjetji ekonomske celote, ustvarja nepregleden model, ki temelji na interni strategiji podjetja in povečuje nevarnost napačnih izračunov, ki bi bili tudi s strani nadzornika težko prepoznani. Eden od udeležencev trga je navedel, da je referenčna ali minimalna cena odvisna od konkretnega modela, pri čemer so bili v primerih, kjer je produkt opredeljen kot opcija, v preteklosti za dejansko nominirane količine uporabljeni tudi stroškovni pristopi (prodajalec poleg cene opcije, ki je določena na dražbi, prejme za dejansko nominirano količino tudi stroškovno opredeljeno ceno). Trije udeleženci na trgu, ki so podali svoja stališča na tržnem testu, stališč v zvezi s ceno električne energije niso podali.

450. Glede obdobja veljavnosti korektivnih ukrepov so udeleženci trga med drugim navedli, da je obdobje trajanja korektivnih ukrepov prekratko za razvoj konkurence, ki bi lahko resno nastopila proti v koncentraciji vertikalno povezanim podjetjem. Investicijski cikel izgradnje in začetek delovanja proizvodnih naprav, ki bi nadomestile proizvodne vire v RS, je po njihovem mnenju daljše od petletnega obdobja, zato bi se po mnenju enega od udeležencev trga negativni učinki koncentracije zgolj premaknili za 5 let v prihodnost in jih predlagani korektivni ukrepi ne bi odpravili. Izražena je bila bojazen, da lahko zaradi prekratkega obdobja pride do dodatnega izključevanja konkurentov. Po mnenju dveh udeležencev na trgu tovrsten mehanizem prodaje dela proizvodnje podjetja HSE ne bi smel biti časovno omejen, ampak bi moral biti glede na razvoj samih načinov trgovanja z elektriko v EU implementiran dolgoročno za nedoločen čas. Uvedba tovrstnega ukrepa bi namreč utrdila prepoznavnost slovenskega borznega indeksa z dolgoročnimi produkti in likvidnost tržnega segmenta.

451. V skladu s predlogom korektivnega ukrepa se je bilo podjetje HSE pripravljeno zavezati, da bo dolgoročne produkte ponujalo na avkcijah vsako četrtoletje, kar je po mnenju enega udeleženca, ki se je opredelil do te zaveze na tržnem testu, premalo pogosto, saj sedaj kupujejo električno energijo dnevno, prav tako pa jo lahko sedaj nabavljajo tudi za daljša obdobja od enega leta in krajše proizvode (kvartalni, mesečni, tedenski, urni diagram), obstoječi predlogi korektivnih ukrepov pa ne vključujejo nadaljnjega ponujanja takšnih proizvodov. S tega vidika po njegovem mnenju zato ni mogoče govoriti o učinkovitem ukrepu.

Ocena Agencije

452. Skladno z 51. členom ZPOmK-1 lahko Agencija sprejme samo tiste korektivne ukrepe, za katere presodi, da lahko glede na naravo, obseg in verjetnost uspešne in pravočasne izvedbe odpravijo resen sum o skladnosti koncentracije s pravili konkurence. Zagotovitev konkurenčne tržne strukture je skladno s sodno prakso Sodišča Evropskih skupnosti in Sodišča prve stopnje tudi osnovni cilj korektivnih ukrepov.⁴³⁹ Cilj zavez o dostopu do energije, ki so predmet korektivnih ukrepov, je preko programov za sprostitve energije zagotoviti, da konkurenca zaradi omejevanja konkurentov ne bo bistveno ovirana. Komisija bo take zaveze sprejela, če bo

⁴³⁹ Sporočilo Komisije o korektivnih ukrepih, dopustnih po Uredbi Sveta (ES) št. 139/2004 in po Uredbi Komisije (ES) št. 802/2004 (2008/C 267/01), odstavek 15

mogoče sklepati, da bodo izvedljive, učinkovite in bo verjetno, da jih bodo konkurenti uporabljali ter da bodo zato skrbi glede omejevanja konkurence odpravljene.⁴⁴⁰

453. Agencija je preučila odzive, podane na tržnem testu predloga korektivnih ukrepov, ki so nakazali več pomanjkljivosti obstoječega predloga. Agencija je oblikovala stališče do obravnavanega predloga korektivnih ukrepov ter z njim priglasitelje pisno seznanila in jih pozvala k posredovanju sprememb in dopolnitev predloga, ki bi bile potrebne, da bi zagotovile skladnosti koncentracije s pravili konkurence. Agencija je na podlagi svoje analize predloga korektivnih ukrepov in ob pomoči rezultatov tržnega testa ugotovila, da besedilo predloga korektivnih ukrepov ni jasno in ga tržni udeleženci ne razumejo enoznačno⁴⁴¹, in sicer predvsem glede opredelitve proizvoda električne energije na avkcijah podjetja BSP, količine električne energije, ki so v tem predlogu predstavljale manj kot 4 % porabe električne energije na slovenskem trgu v posameznem letu. Hkrati je Agencija izpostavila tudi prakso Evropske komisije⁴⁴², ki je v nekaterih svojih primerih v korektivnih ukrepih uporabila absolutne količine električne energije, kar je jasneje, pomeni pa tudi lažje spremljanje izvajanja le-teh. Agencija je tudi izpostavila, da bi bilo koristno program za sprostitev količin električne energije za prodajo na avkcijah dopolniti s klavzulo o sprostitvi kupcev, ki strankam podjetja HSE daje pravico, da pridobijo količine električne energije na avkcijah v okviru korektivnih ukrepov, da zahtevajo oprostitev od nakupnih pogodbenih obveznosti⁴⁴³. Mnenje Agencije glede načina določitve minimalne cene v prvotni zasnovi predloga in samega načina oblikovanja cene pa je, da korektivni ukrep dopušča možnost arbitrarne določitve cene in da bi bila bistveno večja verjetnost učinkovitosti korektivnega ukrepa zagotovljena, če bi se obveznost korektivnih ukrepov nanašala na obveznost prodaje in ne le ponujanja električne energije, kar bi pomenilo, da bi se cena oblikovala kot odraz povpraševanja na trgu.

454. Tudi priglasitelji so se opredelili na podane komentarje na tržni test predlaganih korektivnih ukrepov⁴⁴⁴, pri čemer so navedli, da rezultati tržnega testa širše gledano podpirajo sprejem korektivnega ukrepa. Navedeno naj bi izhajalo predvsem iz dejstva, da je v Agenciji v postopku tržnega testa prejela majhno število odzivov, kar po njihovem mnenju predstavlja odsotnost nasprotovanja korektivnim ukrepom. Po navedbah priglasiteljev naj bi podani očitki in pripombe, ki nasprotujejo predlaganemu ukrepu, predstavljali zgolj neznamenit del deležnikov na trgu, pri čemer naj bi bili le-ti pavšalni, nepodprti z dokazi oziroma neutemeljeni in celo napačni, prav tako naj bi temeljili na nerazumevanju oziroma nepravilnem razumevanju vsebine predlaganih korektivnih ukrepov. Agencija bi po mnenju priglasiteljev morala pri presoji negativnih odzivov upoštevati tudi identiteto oseb, ki so jih posredovale, in s tem namen, ki ga s podajo izjav zasledujejo, pri čemer so izpostavili konkurente, ki želijo s preprečitvijo sprejema korektivnih ukrepov po njihovem mnenju zgolj izboljšati lastni položaj na škodo priglasiteljev.

455. Na sestanku dne 4. 9. 2019⁴⁴⁵ je bilo priglasiteljem s strani Agencije pojasnjeno, da so odzivi na tržni test predloga korektivnih ukrepov pokazali, da le-ti niso dovolj razumljivi in enoznačni, zato jih je treba, da bi bili učinkoviti in bi zagotovili skladnost koncentracije s pravili konkurence, zapisati bolj preprosto in jih nekoliko spremeniti. Bistvene vsebinske spremembe so potrebne v zavezi obveznosti prodaje električne energije in v določitvi količine. Priglasitelji pojasnili, da so pripravljene obstoječi predlog korektivnih ukrepov prilagoditi in poenostaviti v smeri širitve nabora dolgoročnih proizvodov električne energije, ki se bodo prodajali na avkcijah v okviru korektivnih ukrepov (pasovni in EU peak), v smeri obveznosti prodaje, v men večje količine električne energije (525 GWh letno) in v smeri širjenja prodajnih mest z obveznostjo prodaje v RS.

⁴⁴⁰ Sporočilo Komisije o korektivnih ukrepih, dopustnih po Uredbi Sveta (ES) št. 139/2004 in po Uredbi Komisije (ES) št. 802/2004 (2008/C 267/01), odstavek 64

⁴⁴¹ Dokument št. 3061-30/2017-332.

⁴⁴² Odločba COMP/M 5224 EDF/British Energy, COMP/M 3868 DONG/Elsam/Energi 2 in druge

⁴⁴³ Tako tudi v odločbi Komisije COMP/M 3868 DONG/Elsam/Energi 2.

⁴⁴⁴ Dokument št. 3061-30/2017-341

⁴⁴⁵ Dokument št. 3061-30/2017-343.

VI.2.4. Nov predlog korektivnih ukrepov

456. Priglasitelji so dne 6. 9. 2019 podali nov predlog korektivnih ukrepov⁴⁴⁶, v katerem se je družba HSE zavezala, [redacted]

457. Mnenje Agencije je bilo, da je treba količino električne energije, predvidene za prodajo na avkcijah znotraj petletnega obdobja, opredeliti tudi po letih, z možnostjo, da se neprodane količine v enem letu prodajo v prvem četrtletju naslednjega leta. Prav tako je bil v predlogu pomanjkljiv način obveščanja kupcev o kraju in času posamezne avkcije oziroma prodaje, opredelitev dogodka »zaključek vertikalne integracije«, poleg tega so bile predlagane spremembe in dopolnitve posameznih opredelitev, na primer, da se točko dobave električne energije določneje opredeli kot dobavo znotraj prenosnega omrežja RS, da se natančno opredelijo avkcijske platforme ter organizirana mesta trgovanja, na katerih bo podjetje HSE v okviru korektivnih ukrepov prodajalo električno energijo, ter pogoji trgovanja in stroški sodelovanja kupca na posamezni platformi, da se opredelijo pogoji trgovanja na novoustanovljenih platformah oziroma prodajnih mestih, pod katerimi bi potekala prodaja električne energije v okviru korektivnih ukrepov zasledoval, da podjetje HSE opredeli platforme ter organizirana mesta trgovanja, na katerih prodaja električno energijo že sedaj, ter navede količine prodaje s točko dobave električne energije znotraj prenosnega omrežja RS v zadnjem letu, da je treba pojem podjetja HSE opredeliti v skladu s petim odstavkom 3 člena ZPOmK-1 ter vnesti obveznost letnega poročanja Agenciji glede izvajanja korektivnih ukrepov ter podrobno opredeliti vsebino poročila⁴⁴⁷

458. Mnenje glede novega predloga z dne 13. 9. 2019⁴⁴⁸ je Agencija podala v dopisu z dne 20. 9. 2019⁴⁴⁹. Agencija je ocenila, da med drugim v besedilu korektivnih ukrepov ni niti potrebno niti primerno besedilo, [redacted]

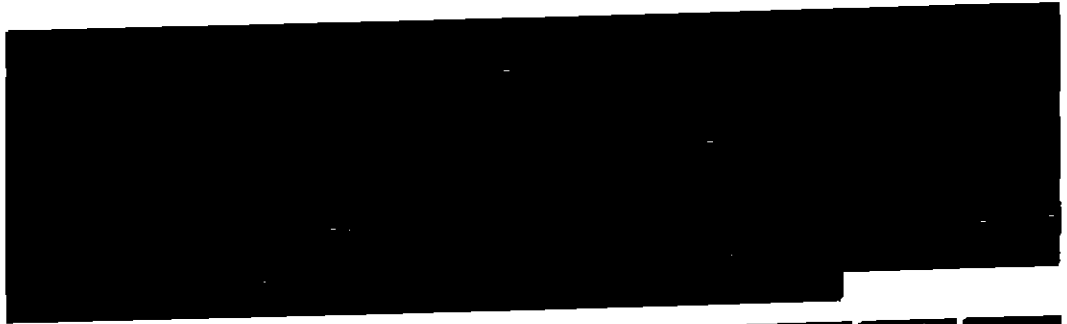
V nadaljevanju je Agencija izpostavila, da mora imeti podjetje HSE na svoji spletni strani objavljen seznam organiziranih mest trgovanja, na katerih bo oziroma namerava prodajati kvoto električne energije iz korektivnih ukrepov in ne seznama prodajnih mest, na katerih je mogoče prodajati električno energijo. Potreben del vsebine korektivnih ukrepov mora biti tudi obvestilo Agenciji o pordobitvi možnosti izvrševanja skupne kontrole s strani priglasiteljev koncentracije ter natančneje opredeljena vsebina letnega poročanja Agenciji [redacted]

⁴⁴⁶ Dokument št. 3061-17/2017-334.

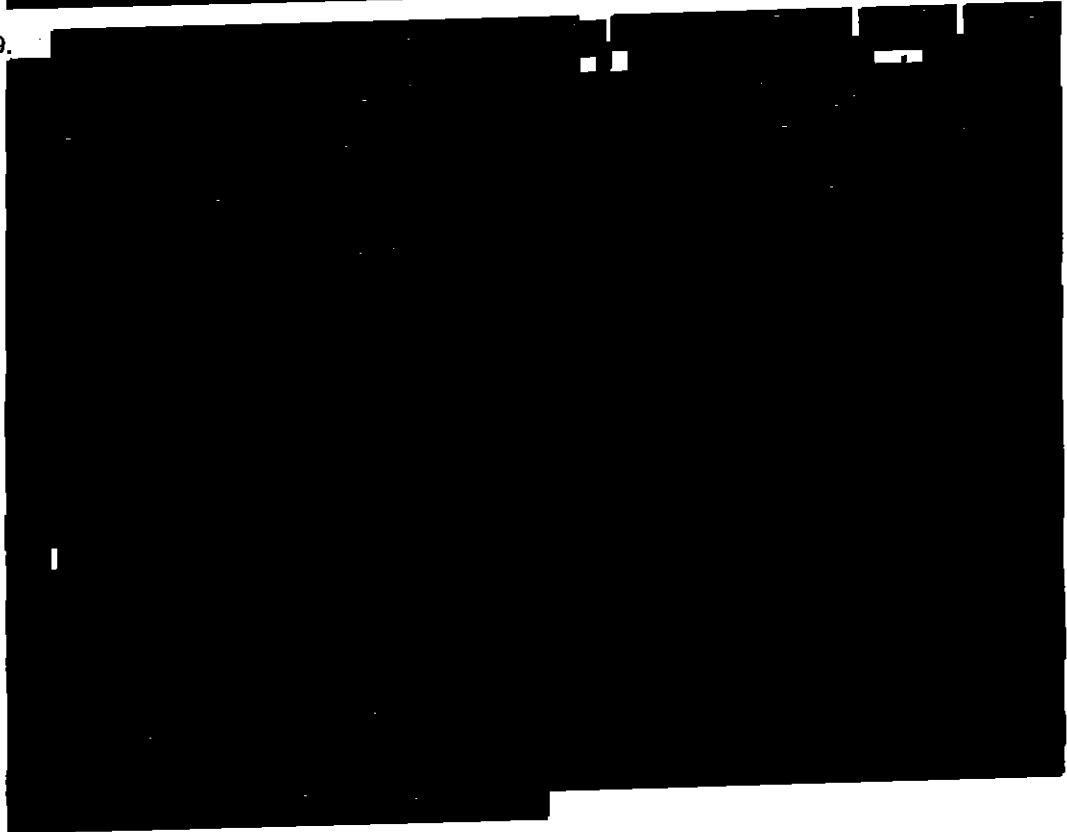
⁴⁴⁷ Dokument št. 3061-30/2017-345.

⁴⁴⁸ Dokument št. 3061-17/2017-348.

⁴⁴⁹ Dokument št. 3061-17/2017-350.

459.

⁴⁵⁰ Dokument št. 3061-30/2017-354
⁴⁵¹ Dokument št. 3061-30/2017-355.

VI.2.5. Zadnji predlog korektivnih ukrepov – Izrek predmetne odločbe

460. Priglasitelji so gornje spremembe sprejeli in jih vključili v besedilo korektivnih ukrepov, kot sledi iz izreka predmetne odločbe. Vloga je bila posredovana Agenciji dne 2. 10. 2019.⁴⁵²
461. Podjetje HSE se v korektivnih ukrepih iz druge točke izreka odločbe zavezuje, da bo v obdobju 5 let po uspešnem zaključku vertikalne integracije na transparenten, nediskriminatoren in neodvisen način prodalo vsaj 2.628.000 MWh električne energije s točko dobave znotraj prenosnega omrežja RS. V posameznem 12-mesečnem obdobju oziroma najkasneje v dodatnih 3 mesecih po izteku 12-mesečnega obdobja v času trajanja korektivnih ukrepov bo podjetje HSE na transparenten in nediskriminatoren način v obliki dolgoročnih standardnih produktov prodalo vsaj 525.600 MWh električne energije, pri čemer se v kvoto električne energije, prodane v okviru tega korektivnega ukrepa, se ne všttevajo količine električne energije, prodane podjetjem v skupini HSE.
462. Podjetje HSE bo kvoto električne energije prodajalo v obliki dolgoročnih standardnih produktov s točko dobave znotraj prenosnega omrežja RS, ki zajemajo pasovni in trapezni produkt z mesečno, kvartalno ali letno periodo dobave, na način, ki zagotavlja transparentnost, nediskriminatornost in neodvisnost prodaje električne energije zainteresiranim kupcem. V celotnem obdobju trajanja korektivnih ukrepov bo na spletni strani podjetja HSE javno objavljen seznam organiziranih mest trgovanja, na katerih namerava prodajati električno energijo iz kvote električne energije v okviru teh korektivnih ukrepov, pri čemer bo podjetje HSE seznam kontinuirano ažuriralo tako, da bo pred začetkom prodaje na posameznem organiziranem mestu trgovanja to mesto navedlo na seznam. V primeru prodaje električne energije iz kvote električne energije v okviru teh korektivnih ukrepov preko platforme družbe BSP bo HSE na svoji spletni strani vsaj 1 mesec pred izvedbo avkcije javno objavil avkcijska pravila, vsaj 2 tedna pred izvedbo posamezne avkcije pa na enak način še obvestilo o terminskem poteku in razpoložljivih količinah električne energije s pozivom za udeležbo na avkciji. Priglasitelji se zavezujejo o uspešnem zaključku vertikalne integracije obvestiti Agencijo najkasneje v roku 8 dni. Najkasneje 5 mesecev po koncu posameznega 12-mesečnega obdobja v obdobju trajanja korektivnih ukrepov bo podjetje HSE Agenciji posredovalo poročilo, v katerem bo navedlo datum sklenitve posamezne transakcije prodaje električne energije, prodajno ceno, organizirano mesto trgovanja, na katerem je prišlo do sklenitve transakcije, točko dobave, periodo dobave, količino prodane električne energije, produkt in nasprotno stranko (kupca). V primeru, da 12 mesečno obdobje ne bo sovpadlo s koledarskim letom, bo podjetje HSE Agenciji posredovalo poročilo najkasneje 3 mesece po koncu prvega koledarskega leta, v katerem bo nastopil uspešen zaključek vertikalne integracije. Agencija ima na podlagi določb ZPOmK-1 pravico zahtevati dodatna pojasnila in dodatne podatke glede izvajanja korektivnih ukrepov.
463. Priglasitelji so opredelili naslednje pojme: »uspešen zaključek vertikalne integracije priglasiteljev in prevzetih podjetij« kot trenutek pridobitve možnosti izvrševanja skupne kontrole priglasiteljev nad družbo ECE in/ali E 3, pri čemer se kot trenutek pridobitve možnosti izvrševanja skupne kontrole priglasiteljev šteje pridobitev pravic, ki zagotavljajo odločilen vpliv na sestavo, glasovanje ali sklepe organov družb ECE in/ali E 3; »podjetja v skupini HSE« kot v koncentraciji udeležena podjetja, njihova odvisna podjetja, njihova gospodujoča podjetja ter podjetja, v katerih ima eno ali več v koncentraciji udeleženih podjetij skupaj ali skupaj z enim ali več drugimi podjetji pravice ali vpliv iz tretje točke 3. člena ZPOmK-1; »pasovni produkt« kot dolgoročni produkt s fizično dobavo enake količine električne energije v vseh urah časovnega intervala 00:00-24:00 vsak dan znotraj leta, kvartala oziroma meseca po fiksni ceni in moči; »trapezni produkt« pomeni dolgoročni produkt po definiciji EU-peak, s fizično dobavo enake količine električne energije v vseh urah časovnega intervala 08:00-20:00 vsak dan od ponedeljka do petka znotraj leta, kvartala oziroma meseca po fiksni ceni in moči; in »organizirana mesta trgovanja« kot borze električne energije (*electricity exchanges*), borzne posrednike (*brokers*) in druge osebe, ki v okviru svoje dejavnosti urejajo transakcije.
464. Priglasitelji so obrazložili, da bo podjetje HSE zagotavljalo določene količine električne energije na trgu prodaje električne energije na debelo kupcem na transparenten,

⁴⁵² Dokument št. 3061-17/2017-357

nediskriminatoren in neodvisen način, še vedno pa bo poleg teh količin, ki jih bo prodalo v skladu s korektivnimi ukrepi, udeležencem na trgu prodajalo električno energijo tudi preko drugih tržnih mehanizmov. Ponudba podjetja HSE bo po oceni priglasiateljev delovala spodbudno na razvoj slovenskega trga, povišala bo volumen transakcij s fizično dobavo električne energije v prenosnem sistemu RS ter krepila stopnjo konkurence in s tem prispevala k izboljšanju položaja Republike Slovenije na širšem upoštevem trgu prodaje električne energije na debelo. Pripravljenost sprejeti korektivne ukrepe iz Izreka predmetne odločbe naj bi po navedbah priglasiateljev potrjevala nadaljnjo usmerjenost podjetja HSE in ostalih priglasiateljev v konkurenčno nastopanje na trgu in razvijanje novih tržnih polj

465. V nadaljevanju so priglasiatelji navedli, da bo podjetje HSE električno energijo v okviru predmetnih korektivnih ukrepov prodajalo na organiziranih mestih trgovanja, kot so primeroma organizirano mesto trgovanja preko platforme BSP oziroma organizirana mesta trgovanja, kot jih opredeljuje člen 2(4) Izvedbene uredbe Komisije (EU) št. 1348/2014 z dne 17. decembra 2014 o sporočanju podatkov⁴⁵³ v skladu s členom 8(2) in (6) Uredbe (EU) št. 1227/2011 Evropskega parlamenta in Sveta o celovitosti in preglednosti veleprodajnega energetskega trga. Organizirana mesta trgovanja vključujejo borze električne energije (*electricity exchanges*), borzne posrednike (*brokers*) in druge osebe, ki v okviru svoje dejavnosti urejajo transakcije, ter mesta trgovanja, kot so opredeljena v členu 4 Direktive 2014/65/EU Evropskega parlamenta in Sveta. Navedli so, da so obstoječa organizirana mesta trgovanja navedena na javno dostopnem REMIT portalu Agencije za sodelovanje energetskih regulatorjev (ACER). Podjetje HSE bo imelo v skladu s korektivnimi ukrepi v celotnem obdobju trajanja korektivnih ukrepov na svoji spletni strani javno objavljen seznam organiziranih mest trgovanja, na katerih namerava prodajati električno energijo iz kvote električne energije v okviru korektivnih ukrepov, pri čemer bo seznam kontinuirano ažuriralo tako, da bo pred začetkom prodaje na posameznem organiziranem mestu trgovanja to mesto vneslo na seznam. Upošteva je dejstvo, da bodo vsa organizirana mesta trgovanja zainteresiranim udeležencem vnaprej znana in dostopna pod enakimi pogoji, gre po mnenju priglasiateljev v predlaganih korektivnih ukrepih za transparenten, nediskriminatoren in neodvisen način prodaje električne energije. V primeru prodaje električne energije iz kvote električne energije v okviru korektivnih ukrepov preko platforme BSP se podjetje HSE zavezuje javno objaviti avkcijska pravila ter obvestila o terminskem poteku in razpoložljivih količinah električne energije na posamezni avkciji, s pozivom za udeležbo na avkciji.
466. Podjetje HSE bo v obliki standardnih dolgoročnih produktov s točko dobave v prenosnem sistemu RS prodajalo pasovni in trapezni produkt z mesečno, kvartalno ali letno periodo dobave, in sicer v obdobju 5 let po uspešnem zaključku vertikalne integracije. V posameznem 12 mesečnem obdobju oziroma najkasneje v dodatnih 3 mesecih po izteku 12 mesečnega obdobja v času trajanja korektivnih ukrepov bo podjetje HSE prodalo letno kvoto električne energije v količini najmanj 525.600 MWh. Po njihovih navedbah letno kvoto električne energije predstavljajo količine vseh sklenjenih transakcij prodaje električne energije v relevantnem obdobju, upoštevajoč vse produkte in vsa obdobja dobave. Priglasiatelji so pojasnili, da se v kvoto prodanih količin električne energije v okviru teh korektivnih ukrepov ne vštevajo količine električne energije, ki bodo prodane podjetjem v skupini HSE in da so se pripravljeno zavezati k izvajanju korektivnega ukrepa za petletno obdobje. Takšno obdobje veljavnosti korektivnih ukrepov naj bi tudi omogočilo možnosti za razvoj trga.
467. V izogib dvomu so priglasiatelji navedli, da za namen teh korektivnih ukrepov Republike Slovenije ne štejejo kot gospodujoče podjetje, zato se ta v skladu z določbami ZPOmK-1 ne šteje med podjetja v skupini HSE. Podjetje HSE bo Agenciji o izvajanju korektivnih ukrepov poročalo skladno z drugim in tretjim odstavkom tretje točke teh korektivnih ukrepov, Agencija pa ima na podlagi določb ZPOmK-1 pravico zahtevati dodatna pojasnila in dodatne podatke glede izvajanja korektivnih ukrepov.

⁴⁵³ „Organizirano mesto trgovanja“ ali „organizirani trg“ pomeni (a) večstranski sistem, ki združuje ali omogoča združevanje nakupnih in prodajnih interesov več tretjih oseb v zvezi z veleprodajnimi energetskimi proizvodi, pri čemer se sklene pogodba, (b) kateri koli drug sistem ali instrument, v katerem lahko medsebojno vplivajo nakupni in prodajni interesi več tretjih oseb v zvezi z veleprodajnimi energetskimi proizvodi, pri čemer se sklene pogodba. To vključuje borze električne energije in plana, borzne posrednike in druge osebe, ki v okviru svoje dejavnosti urejajo transakcije, ter mesta trgovanja, kot so opredeljena v členu 4 Direktive 2014/65/EU Evropskega parlamenta in Sveta

468. [REDACTED]

469. Agencija mora oceniti, ali bodo s predlaganimi korektivnimi ukrepi odpravljeni pomisleki glede skladnosti koncentracije s pravili konkurence, kar presoja glede na strukturo in posebne značilnosti trga, na katerem se pojavljajo pomisleki glede konkurence, vključno s položajem strank in drugih udeležencev na trgu

470. Agencija ugotavlja, da količina električne energije, za katero so se priglasitelji zavezali, da jo prodajo kupcem na transparenten in nediskriminatorsen način s točko dobave znotraj prenosnega omrežja RS vsako leto v petletnem obdobju (525.600 MWh električne energije), na način, predviden v korektivnih ukrepih, predstavlja 3,8 % prodaje električne energije na drobno končnim odjemalcem, 6,7 % v proizvodnji in uvozu podjetja HSE oziroma 7,3 % v proizvodnji podjetja HSE v letu 2018. Količine električne energije, za prodajo katerih so se priglasitelji zavezali v okviru predmetnih korektivnih ukrepov, so sicer nižje od nekaterih predlogov v tržnem testu, vendar bo s predlaganimi korektivnimi ukrepi tudi vpliv koncentracije na zmanjšanje likvidnosti trga manjši, kar bo pozitivno vplivalo na konkurenco na upoštevanih trgih v primerjavi z učinki, ki bi jih imela predmetna koncentracija, nespremenjena s korektivnimi ukrepi.

471. Organizirana mesta trgovanja, kot so jih opredelili priglasitelji koncentracije v korektivnih ukrepih, zajemajo borze električne energije, borzne posrednike in druge osebe, ki v okviru svoje dejavnosti urejajo transakcije, ter regulirani trg, MTF (večstranski sistem trgovanja) ali OTF (organizirani sistem trgovanja). V skladu z 21. odstavkom 4 člena Direktive 2014/65/EU Evropskega parlamenta in Sveta »regulirani trg« pomeni večstranski sistem, ki ga upravlja in/ali vodi upravljavec trga, ki združuje ali omogoča združevanje nakupnih in prodajnih interesov več tretjih oseb v zvezi s finančnimi instrumenti. MTF pomeni večstranski sistem, ki ga upravlja investicijsko podjetje ali upravljavec trga ter združuje nakupne in prodajne interese več tretjih oseb v zvezi s finančnimi instrumenti; OTF pomeni večstranski sistem, ki ni regulirani trg ali MTF ter v katerem lahko medsebojno vplivajo nakupni in prodajni interesi več tretjih oseb v zvezi z obveznicami, strukturiranimi finančnimi produkti, pravicami do emisije ali izvedenimi finančnimi instrumenti

472. Električna energija se lahko prodaja na borzah električne energije, bilateralno na OTC trgu ter na organiziranem OTC trgu. Borza predstavlja anonimen in pregleden način trgovanja, pri katerem borzni operater združi vse ponudbe in vsa povpraševanja standardnih proizvodov električne energije. OTC trgi predstavljajo bilateralno trgovanje, pri katerem posredniki dosežejo srečanje ponudbe podjetja, ki prodaja električno energijo, in povpraševanja kupcev, ki želijo električno energijo kupiti. Trgovanje poteka preko okvirnih pogodb, mogoče je tudi neposredno trgovanje med kupcem in prodajalcem. Pri tem načinu trgovanja se lahko trguje s katerokoli vrsto električne energije, cene pa so zaupne in niso pregledne za druge tržne udeležence. Na organiziranem OTC trgu tržni udeleženci predložijo svoje ponudbe in povpraševanja na tržno platformo. Zainteresirani kupci oziroma prodajalci nato izberejo ponudbo, ki jim ustreza. Če se dogovorijo, lahko sklenejo posel.⁴⁵⁴

473. V kvoto električne energije v okviru korektivnih ukrepov štejejo samo pogodbe, ki imajo za posledico fizično poravnavo.⁴⁵⁵ Pri fizičnih pogodbah mora prodajalec produkta dostaviti kupcu pogodbeno količino po pogodbeni ceni. Pri finančnih pogodbah pogodbeni stranki izmenjujeta gotovinska plačila, ki temeljijo na razliki med dogovorjeno pogodbeno ceno in vnaprej določenim cenovnim indeksom, pri čemer dejanska dobava ni predvidena, reguliran pa je pretok denarja. Finančna pogodba ne zajema tehničnih pogojev oziroma stanja prenosnega omrežja (dostop do zmogljivosti, zamašitve omrežja); pogosto so imenovane kot zamene (swap).

474. [REDACTED]

⁴⁵⁴ <https://www.next-kraftwerke.be/en/knowledge-hub/types-of-electricity-markets/>.

⁴⁵⁵ DIREKTIVA 2014/65/EU EVROPSKEGA PARLAMENTA IN SVETA z dne 15. maja 2014 o trgih finančnih instrumentov ter spremembi Direktive 2002/92/ES in Direktive 2011/61/EU, odstavek 10

obstoječa organizirana mesta trgovanja so objavljena na javno dostopnem REMIT portalu Agencije za sodelovanje energetske regulatorje (ACER).⁴⁵⁷

475. Agencija je pridobila podatke o količinah električne energije, ki jih je podjetje HSE prodajalo na organiziranih mestih trgovanja s točko dobave v RS v letu 2019 do meseca oktobra.

476. Tabela 28: Podatki o prodaji podjetja HSE preko organiziranih mest prodaje s točko dobave v RS za obdobje od 1. 1. 2019 do 22. 10. 2019 z mesečno, kvartalno in letno periodo dobave

Leto dobave	Obveznost iz korektivnih ukrepov (v MWh)	Količina (v MWh)	Delež že sklenjenih poslov z dobavo v posameznem letu (v %)
2019	525.600		
	525.600		
	525.600		
	525.600		

Vir: Podatki prijavitelja.⁴⁵⁹

477. Količino električne energije predstavljajo sklenjene pogodbe podjetja HSE za električno energijo s točko dobave v prenosni sistem RS na organiziranih mestih trgovanja v obdobju od 1. 1. 2019 do 22. 10. 2019 za prodajo električne energije v letu 2019, kar vse predstavlja mesečni proizvod. V istem obdobju so bile sklenjene tudi pogodbe za dobavo električne energije v letu 2020, in sicer za količino za dobavo v letu 2021 v količini in za leto 2022 v količini. V navedene količine niso vštete dobave, ki so krajše od enega meseca.

478. Če primerjamo količine električne energije, ki naj bi jih podjetje HSE prodalo v okviru korektivnih ukrepov preko organiziranih mest prodaje s točko dobave v prenosnem sistemu RS v posameznem letu (525.600 MWh), s podatki o poslih podjetja HSE, sklenjenih v obdobju od za dobavo električne energije, lahko izračunamo, da je podjetje HSE sklenilo pogodbe v količini, ki ustrezajo v letne obveznosti iz korektivnih ukrepov za leto predvidenih količin za leto

⁴⁵⁹ Dokument št. 3061-30/2017-347 in 361.

⁴⁵⁷ Ta so: ICE Futures Europe, 42 Financial Services, BGC Brokers L.P., Corretaje e Información Monetaria y de Divisas Sociedad de Valores SOCIEDAD ANONIMA, CIMD SV (OTF), Energy Broking Ireland, Global Commodities NC, OTCex SA, Ovovis GmbH, Power Sprinter GmbH, PVM Oil Futures Ltd., SPX, s.r.o., Tradition Financial Services Ltd., Tullett Prebon (Europe) Limited, InfoEngine S.A., Borsa Italiana S.p.A., IDEM - IDEX segment, BSP d.o.o., Central European Gas Hub, CEGH, Wiener Borse AG, Croatian Power Exchange Ltd., Gaspoint Nordic, ICE Endex Markets BV, ICE Endex Markets BV, ICE Endex Gas Spot Ltd., Independent Bulgarian Energy Exchange, MEFF Sociedad Rectora del Mercado de Productos Derivados, S.A., N2EX/Nord Pool Spot AS, Nasdaq OMX Oslo ASA, Nasdaq OMX Stockholm AB, Power Exchange Central Europe, PXE a.s., Powernext Spot & Regulated Market, Iberian Gas Hub (Sociedad Bilbao Gas Hub, S.A.), European Energy Exchange AG (OTF), Powernext non-MTF, ICAP Energy AS, Enterprise Commodity Services Limited, Shard Capital Partners LLP, Polish Trading Point S.A., Marex Spectron International Limited, ARRACO Global Markets LTD, Tavira Securities Limited, Polish Power Exchange, European Energy Exchange AG, OTE, a.s., OMI-Polo Español S.A. (OMIE), GAZ-SYSTEM S.A., Gnlfin Markets Limited, EXAA Abwicklungsstelle für Energieprodukte AG, Nord Pool Spot AS, Romanian gas and electricity market operator, OPCOM S.A., LAGIE S.A., OKTE, a.s., COMMERG B.V., EPEX SPOT SE, HUPX Ltd., OMIP - Pólo Português, S.G.M.R., S.A., Kaasupörssi Oy, UAB GET Balic, Gestore del mercato energetico spa (GME), CEEGEX Ltd., SEMO, BURSA ROMANA DE MARFURI SA ROMANIAN COMMODITIES EXCHANGE, PRISMA European Capacity Platform GmbH, MIBGAS, ETPA B.V., ICAP Energy Limited, HPC SA, Evolution Markets Limited, Hungarian Derivatives Energy Exchange, SCB Associates Limited, GFI EU a division of Aurel BGC SAS, GFI Brokers Limited, FGSZ Kereskedési Platform Kft, Gnlfin Markets Europe SAS, Cavendish Markets B.V., IBGAS DERIVATIVES S.A., Marex Spectron Europe Ltd, TP ICAP (Europe) S.A., Tradition Securities & Futures SA, Aurel BGC SAS, Flow Brokers BV.

⁴⁵⁸ Dokument št. 3061-30/2017-361.

in [redacted] količin za leto [redacted]. Sklenjene pogodbe za dobavo električne energije kot mesečni proizvod v letu [redacted] za dobavo v posameznem mesecu v letu [redacted] so po gornjih podatkih [redacted] predstavljale [redacted]

479. Na BSP trenutno trgovanje z dolgoročnimi proizvodi še ni izvedljivo. Ko bo le-to omogočeno, bo podjetje HSE v primeru prodaje električne energije v okviru korektivnih ukrepov preko BSP javno objavilo avkcijska pravila, obvestila o terminskem poteku in razpoložljivih količinah električne energije na posamezni avkciji, s pozivom za udeležbo na avkciji. S prodajo na avkcijah v okviru BSP bo zagotovljena prodaja električne energije na transparenten in nediskriminatorsen način.

480. S ponudbo dolgoročnega proizvoda električne energije v okviru korektivnih ukrepov se bo vzpostavila dodatna ponudba električne energije s točko dobave znotraj RS, kar bo omogočilo kupcem, ki bodo kupovali električno energijo na debelo na slovenskem trgu, da le-to kupijo tudi preko organiziranih mest trgovanja z dobavno točko na prenosnem sistemu v RS. Na ta način bodo lahko prihranili pri stroških uvoza električne energije in z njim povezanim stroškom na slovenski trg, kar bo pomenilo dodaten konkurenčen vir nabave električne energije na območju RS. Korektivni ukrepi bodo olajšali dostop kupcev na trgu prodaje električne energije na debelo na slovenskem trgu do dolgoročnega proizvoda električne energije v obliki mesečnih, kvartalnih in letnih produktov. Priglasitelji so navedli, da so se pripravljene zavezati k izvajanju korektivnega ukrepa za petletno obdobje, ki naj bi omogočilo možnosti za razvoj trga električne energije.

481. V letu 2019 je bil sklenjen prvi posel s slovenskim letnim finančnim produktom za 157.670 MWh za leto 2020 na Evropski energetski borzi EEX. Na EEX so na voljo tudi kvartalni, mesečni in tedenski produkti.⁴⁸⁰ Navedeno naj bi po mnenju BSP Energetske borze trgovcem omogočilo zavarovanje pred cenovnimi tveganji.⁴⁸¹

482. Priglasitelji so v zadnji vlogi⁴⁸² in tudi na sestanku dne 25. 9. 2019⁴⁸³ navedli, [redacted]

483. Agencija na podlagi vseh navedenih pojasnil priglasitelja ugotavlja, da so predlagani korektivni ukrepi primerni in da bodo pomisleki Agencije glede konkurence odpravljeni. Pri tem Agencija poudarja, da bo spremljala izvajanje korektivnih ukrepov. V primeru, da se bo naknadno izkazalo, da je podana kakršna koli podlaga za ukrepanje Agencije, bo Agencija ukrepala v skladu s svojimi pristojnostmi.

⁴⁸⁰ <https://www.bsp-southpool.com/novica/prvi-posel-slovenski-dolgorocni-financni-produkti.html>.

⁴⁸¹ <http://www.nas-stk.si/1/Novice/novice/tabid/87/ID/6730/BSP-Energetska-borza-dosegla-nov-mejniki.aspx>.

⁴⁸² Dokument št. 3061-17/2017-357.

⁴⁸³ Dokument št. 3061-17/2017-353.

VII. ZAKLJUČEK

484. Na podlagi posredovanih podatkov priglasiteljev koncentracije in ob upoštevanju drugih pridobljenih podatkov Agencija ugotavlja, da v zadevi presoje koncentracije pridobitve skupne kontrole podjetij HSE, Elektro Celje, Elektro Gorenjska in Elektro Primorska nad podjetjema ECE in E 3 ni izkazan resen sum o neskladnosti koncentracije s pravili konkurence, če bodo izpolnjeni korektivni ukrepi iz 2., 3., 4. in 5. točke izreka te odločbe. Agencija zato koncentraciji, na podlagi tretjega odstavka 46. člena ZPOmK-1, ne nasprotuje in izjavlja, da je skladna s pravili konkurence.

VIII. OBJAVA IZREKA ODLOČBE

485. Na podlagi petega odstavka 22 člena ZPOmK-1 se Izrek odločbe objavi na spletni strani Agencije.

VIII. VII. ODLOČITEV O STROŠKIH POSTOPKA

486. V skladu s prvim odstavkom 118. člena Zakona o splošnem upravnem postopku⁴⁸⁴ mora organ odločiti o stroških postopka. Glede na to, da posebni stroški v postopku niso nastali, je organ odločil, kot izhaja iz tretje točke izreka

POUK O PRAVNEM SREDSTVU

Zoper to odločbo je dovoljeno vložiti tožbo pri Upravnem sodišču RS, Fajfarjeva 33, 1000 Ljubljana, v roku tridesetih dni od dneva vročitve odločbe. Tožba se v dveh izvodih vloži pri sodišču ali pa se pošlje po pošti. Šteje se, da je bila tožba vložena pri sodišču tisti dan, ko je bila priporočeno oddana na pošto.

Andrej Matvoz
Predsednik senata

Vročiti:

- HOLDING SLOVENSKE ELEKTRARNE d.o.o., Koprška ulica 92, 1000 Ljubljana - RAZLIČICA ZA HSE;
- ELEKTRO CELJE, d.d., Vrnčeva ulica 2A, 3000 Celje;
- ELEKTRO GORENJSKA, d.d., Ulica Mirka Vadnova 3A, 4000 Kranj;
- ELEKTRO PRIMORSKA, d.d., Erjavčeva ulica 22, 5000 Nova Gorica - RAZLIČICA ZA ELEKTRO PODJETJA;

vse osebno po ZUP - po skupnem pooblaščenju: Odvetniška družba Kavčič, Bračun in partnerji, o.p., d.o.o., Trg republike 3, 1000 Ljubljana.

Vložiti:

- zbirka dokumentarnega gradiva, tu.

⁴⁸⁴ Uradni list RS, št. 24/06-UPB2, 105/06-ZUS-1, 126/07, 65/08, 47/09 Odl.US: U-I-54/06-32 (48/09 popr.), 8/10 in 82/13.

